

Цифрлы
нұсқа

VIII САЙЛАНҒАН ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ПАРЛАМЕНТІ МӘЖЛІСІНІҢ
БІРІНШІ СЕССИЯДАҒЫ ҚЫЗМЕТІНІҢ
ҚОРЫТЫНДЫЛАРЫ

(2023 жылғы 29 наурыз – 30 маусым)

2023

**VIII САЙЛАНГАН ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ПАРЛАМЕНТІ МӘЖІЛІСІНІҢ БІРІНШІ СЕССИЯДАҒЫ
ҚЫЗМЕТІНІҢ ҚОРЫТЫНДЫЛАРЫ
(2023 жылғы 29 наурыз - 30 маусым)**

МАЗМҰНЫ

МЕМЛЕКЕТ БАСШЫСЫ ҚАСЫМ-ЖОМАРТ ТОҚАЕВТЫҢ VIII САЙЛАНГАН ПАРЛАМЕНТІН ҚЫЗМЕТИНІҢ ҚОРЫТЫНДЫЛАРЫ	2
I БӨЛІМ	
VIII САЙЛАНГАН ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ПАРЛАМЕНТІ МӘЖІЛІСІНІҢ БІРІНШІ СЕССИЯДАҒЫ ЗАҢ ШЫҒАРУ ҚЫЗМЕТИНІҢ НӘТИЖЕЛЕРІ ТУРАЛЫ ЖИНАҚТАП ҚОРЫТЫЛГАН ДЕРЕКТЕР	19
1.1. Бірінші сессияда заң жобаларының өтуі.....	19
1.2. Парламент бірінші сессия барысында палаталардың бірлескен отырысында қабылдаған заңдар	20
1.3. Парламент Мәжілісі қараган және қабылдаған және Парламент Сенатына мақұлдау үшін берілген, сондай-ақ бірінші сессия барысында палаталардың бірлескен отырысында қабылданған заңдардың тақырыптық құрылымы.....	21
1.4. Заңдарды бөлу (Мәжіліс қараган және қабылдаған және бірінші сессия барысында Парламент Сенатына мақұлдау үшін берілген, сондай-ақ Палаталардың бірлескен отырысында қабылданған) әртүрлі тақырыптық ауқымдық реттеудің әртүрлі сипатты бар топтарға бөлу.....	22
1.5. Бірінші сессияда Парламент Сенаты қайтарған заң жобалары туралы	26
1.6. Сенат қайтарған заң жобалары бойынша келісу рәсімдері	27
1.7. Бірінші сессия барысында Парламент қабылдаған және Қазақстан Республикасының Президенті қол қойған заңдардың саны	27
1.8. Мәжіліс бірінші сессияда қарастырылған заң жобаларын жауапты комитеттер арасында бөлу	29
1.9. Президент бастамашы болған заң жобалары.....	29
1.10. Депутаттар бастамашы болған заң жобалары	30
II БӨЛІМ	
МӘЖІЛІСТІҢ ТҮРАҚТЫ КОМИТЕТТЕРІ ҚЫЗМЕТИНІҢ НӘТИЖЕЛЕРІ ТУРАЛЫ ЖИНАҚТАП ҚОРЫТЫЛГАН ДЕРЕКТЕР	37
2.1. Аграрлық мәселелер комитеті.....	37
2.2. Заңнама және сот-құқықтық реформа комитеті	48
2.3. Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитеті	76
2.4. Әлеуметтік-мәдени даму комитеті	82
2.5. Қаржы және бюджет комитеті.....	102
2.6. Экология мәселелері және табигат пайдалану комитеті	116
2.7. Экономикалық реформа және өнірлік даму комитеті	127
III БӨЛІМ	
САЯСИ ПАРТИЯЛАР ФРАКЦИЯЛАРЫНЫҢ ҚАЗАҚСТАН ПАРЛАМЕНТІ МӘЖІЛІСІНДЕГІ ЖҰМЫСЫ ТУРАЛЫ	142
3.1. «AMANAT» партиясының фракциясы	142
3.2. «Ауыл» халықтық-демократиялық патриоттық партиясының фракциясы..	161
3.3. «Respublica» партиясының фракциясы.....	164
3.4. «Ақжол» Қазақстан Демократиялық партиясының фракциясы	169
3.5. «Қазақстан халық партиясының» фракциясы	189
3.6. «Жалпығұлттық социал-демократиялық» партияның фракциясы.....	205
IV БӨЛІМ	
ПАРЛАМЕНТ МӘЖІЛІСІНІҢ ӨКІЛЕТТІЛІГІ	208
4.1. «Үкімет сағаттары»	208
4.2. Депутаттық саулалдар	208
4.3. Азаматтардың хаттары мен өтініштері бойынша жұмыс.....	213
V БӨЛІМ	
ПАРЛАМЕНТ МӘЖІЛІСІНІҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ЫНТЫМАҚТАСТЫҒЫ ..	215
VI БӨЛІМ	
ЖҮРТШЫЛЫҚПЕН ЖӘНЕ БАҚ-пен БАЙЛАНЫС.....	236
VII БӨЛІМ	
ҚОРЫТЫНДЫ	240

**МЕМЛЕКЕТ БАСШЫСЫ ҚАСЫМ-ЖОМАРТ ТОҚАЕВТЫҢ
VIII САЙЛАНГАН ПАРЛАМЕНТТІҢ
БІРІНШІ СЕССИЯСЫНЫҢ АШЫЛУЫНДА СӨЙЛЕГЕН СӨЗІ**

Құрметті жиынға қатысушылар!

Қазақстан Республикасы Конституциясының 59-бабына сәйкес VIII шақырылымағы Парламенттің бірінші сессиясын ашық деп жарияладымын.

**Құрметті Парламент депутаттары!
Қадірлі қауым!**

Баршаңызды жаңадан сайланған Парламенттің алғашқы сессиясының ашылуымен құттықтаймын! Сайлауда жеңіске жетіп, депутат атанған азаматтардың қызметіне табыс тілеймін! Сіздер мемлекетімізді дамыту және ел мұддесін қорғау ісіне үлес қосасыздар деп сенемін.

Мен бір жыл бұрын, осы ғимаратта халыққа жолдауымды жарияладым. Еліміз үшін аса маңызды сәтте саяси жаңғыру бағдарламасын ұсындым. Бастамаларымыз жүргіттың шынайы қолдауына ие болды. Оған былтырғы референдумда айқын көз жеткіздік. Біз тәуекелге бел буып, бірден іске кірістік. Бір жылдың ішінде ауқымды жұмыс атқарылды. Конституциялық реформа арқылы бүкіл жүйені өзгертеріп қадамдар жасалды. Президент жеті жылға бір рет қана сайланатын болды. Сондай-ақ Парламенттің құзыреті мен қызметі қайта қаралды. Депутаттардың рөлі едәуір күшнейді. Конституциялық Сот құрылды. Бүкіл сот жүйесіне түбекейлі реформа жасау басталды. Адамның құқықтары мен бостандықтарын қорғауға қатысты жұмыс жаңаша сипат алды. Азаматтардың саяси өмірge емін-еркін араласуына жол ашылды. Реформаларымыз «Күшті Президент – ықпалды Парламент – есеп беретін Үкімет» қағидасына негізделді. Бұл қағида – мемлекетіміздің басты тірері.

Референдумнан кейін Конституцияның жаңа талаптарына сай билік тармақтарын түгел жаңғыртуға кірістік. Халықтың да көптен күткені осы еді. Конституциялық өзгерістерге сәйкес Президент сайлауы, Сенат, Мәжіліс және мәслихаттар сайлауы өтті. Референдумды қосқанда бір жылға жуық уақыттың ішінде өте маңызды 5 саяси науқан өткізілді. Оның бәрі аса күрделі кезеңге түспа-түс келді. Қаншалықты күрделі болса да, біз еліміз үшін өте қажет жолды қысқа мерзім ішінде жүріп өттік. Қазақстанның жаңарып, жаңғыра бастағанына жүргіттың көзі жетті.

Кешегі сайлауда партиялармен қатар көптеген азаматымыз бір мандатты округтен өзін-өзі ұсынды. Осылайша, халқымыз маңызды өзгеріске өз үлесін қосуға дайын екенін дәлелдеді. Елімізде жаңа азаматтық, саяси мәдениет қалыптасып жатыр. Мен сайлауға белсене қатысқан барша азаматқа алғыс айтамын. Бұл науқан, шын мәнінде, бұрынғыдан ерекше, өзгеше болды. Сайлау науқаны шынайы бәсеке жағдайында, ашық өтті. Үгіт-насихат кезеңін және дауыс беру барысын ақпарат құралдары жан-жақты көрсетті.

Партияларға, үміткерлерге бірдей мүмкіндік берілді. Мұны отандық, және шетелдік байқаушылар да айтып отыр. Қандай да бір саяси ұйымға артықшылық берілген жоқ. Президент ешбір партияның мүшесі емес. Облыс әкімдері партия бөлімшелеріне жетекшілік етпейді. Жоғары лауазымды қызметкерлер партия тізімінде болған жоқ. Яғни, барлық партиялар сайлауға бірдей жағдайда қатысты. Сайлаушылар да, үміткерлер де айрықша белсенді болды. Саяси партиялар әр аймақта ел назарын өзіне аудару үшін тартысқа түсті. Бірнеше рет тікелей әфирде партиялар арасында қызу және тиімді пікірталас болды. Бұл – демократиялық қоғам үшін қалыпты үрдіс. Мұның бәрі Қазақстанда ашық азаматтық қоғамның нығайып келе жатқанын көрсетті. Сайлау науқаны кезінде көптеген орынды сын, байыпты ұсыныс айтылды. Біз айтылған салмақты ұсыныстарды міндетті түрде зерделейміз.

Бәсеке жоғары болғандықтан, сайлау нәтижесін алдын-ала болжау мүмкін емес болды. Оның қорытындысы еліміздің нағыз көппартиялы мемлекетке айналу жолында маңызды қадам жасағанын көрсетті. Мемлекет басшысы ретінде айтарым, Мәжіліске көзқарасы әртүрлі саяси ұстанымдағы құштер келді деп есептеймін. Алғаш рет ұзақ жыл бойы оппозицияда болған партия Парламентке өтті. Біз осының бәріне ауқымды саяси реформаның арқасында қол жеткіздік. Партияларды тіркеу мәселесін реттейтін заңнаманың өзгеруі де бұған септігін тигізді. Енді партиялар еліміздің болашағына зор ықпал ететін саяси үдерістің басы-қасында жүретін болады. Мәжіліске бір мандатты округтен де депутаттар сайланды. Яғни, Парламентке түрлі әлеуметтік топтан шыққан өкілдердің келуіне жол ашылды. Сондай-ақ ұзақ жылдан бері алғаш рет өзін-өзі ұсынған үміткерлер депутат атанды. Бірқатар азамат партия атынан шыққан үміткерлерді тартысты бәсекеде жеңіп шықты. Осылайша, елімізде демократия дәстүрі жаңа деңгейге көтеріліп, нығая түсті. Саяси құштердің бәріне бірдей мүмкіндік берілетініне азаматтардың сенімі артты.

Еліміздің жастары әрдайым менің айрықша назарымда екені баршага мәлім. Мен билікке ойы озық, білімді жастар келуі керек деп үнемі айтамын. Өскелен үрпақты ел ісіне бауду – өте маңызды мәселе. Олар қоғамға жаңа құндылықтар әкелуге тиіс. Сайлау кезінде жас кандидаттар бірігіп, өз тобын құрғаны белгілі. Осы одақтың белсенді мүшелері Парламентке және мәслихаттарға өтті. Осылайша, өкілді билік тармағына саясаткерлердің жаңа буыны келіп жатыр. Жастар мұны елімізді дамытуға берілген бірегей мүмкіндік деп бағалауы қажет.

Сондай-ақ әйелдердің және ерекше қажеттілігі бар жандардың Мәжіліске өтуіне жағдай жасалды. Саяси науқан қоғамдағы әрбір азамат Парламентке мүше бола алатынын және «әлеуметтік лифт» жұмыс істейтінін айқын аңғартты. Әділетті қоғамның қалыптастасуы дегеніміз – осы!

Бұл сайлау үміткерлерге қойылатын талап өзгергенін көрсетті. Қазір түрғындармен тығыз қарым-қатынас орнату өте маңызды. Мұны дұрыс түсініп, елмен етene араласа білген үміткерлер халық сайлаған өкіл атанды. Сайлаушылар өзінің мұң-мұқтажын біletін және мұддесін қорғай алатын азаматтарға дауыс берді. Ақпараттық технология дамыған қазіргі заманда халық бәрін жіті бақылаап

отыр. Осы ретте депутаттардың ел алдындағы жауапкершілігі артқанын атап өткен жөн. Соңдықтан осы ғимаратта отырган депутаттар 5 жыл бойы саналы, парасатты түрде белсенді жұмыс істейді деп сенемін. Себебі ел мұддесі үшін қызмет ету қажет. Бұл – «Мемлекеттік биліктің бірден-бір бастауы – халық» деген қағиданың тағы бір көрінісі.

Осы науқанға өте көп адам қатысты. Бұл – қалыпты үрдіс. Олардың арасында мақсаты, ұстанымы әртүрлі жандар бар. Қазір елдің көзі ашық, көкірегі ояу, саяси сауаты жоғары. Кез келген сайлауда жеңіске жету үшін жылдар бойы қажырлы енбек ету қажет. Халықтың және тарихтың алдындағы жауапкершілікті сезіну керек. Бір сөзben айтсақ, ұзақ мерзімді, жүйелі стратегияның арқасында ғана жеңіске жетуге болады. Қажетті дауыс жинай алмаған үміткерлер үшін де бұл – ұлken тәжірибе және жаңа мүмкіндік. Баршаңызды Қазақстан мұддесі үшін жұмысып жұмыс істеуте шақырамын.

Небәрі бір жылда мұндай ауқымды жұмысты іске асыру – нағыз жасампаз жүрттың ғана қолынан келетін шаруа. Біз Отанымызды өркендету жолында зор бетбұрыс жасап, жаңа дәуірге қадам бастық. Бірақ өзгерістер мұнымен бітпейді. Бұл – ұзақ жолдың басы ғана. Реформалар жалғаса береді, саяси құрылымды жетілдіру қажет. Бұл – аса маңызды жұмыс.

Биыл алғаш рет 45 аудан және облыстық маңызы бар қала әкімдерін тікелей сайлау өтеді. Содан кейін еліміздегі барлық аудан әкімдерін сайлайтын боламыз. Осылайша, биліктің барлық институттары жаңарып, тың қарқынмен жұмыс істей бастайды. Біз саяси үдерісті демократияландырып, азаматтардың мемлекетті басқару ісіне қатысу мүмкіндігін кеңейте береміз. Бәріміз мына бір өте маңызды нәрсені түсінуіміз керек. Қазақстан – осы геосаяси аймақта түбетейлі реформа жүргізіп жатқан бірден-бір ел. Кейбір адамдар, солардың ішінде саясаткерлер де бар, осындаі реформалар Қазақстанға қауіп төндіруі мүмкін деп айтады. Бірақ мен осы өзгерістердің барлығы, ең алдымен, ел болашағы үшін ауадай қажет деп ойлаймын.

С избранного пути ни в коем случае нельзя сворачивать. Напротив, следует твердой поступью идти по пути реформ, держа в фокусе внимания такие фундаментальные ценности, как верховенство закона, единство народа, социальная справедливость и внутриполитическая стабильность.

Құрметті депутаттар!

Алдымызда айрықша маңызды міндеттер түр. Біз жан-жақты жаңғырту жұмысын күштейтуіміз қажет. Соңдай-ақ әлеуметтік-экономикалық даму барысына тың серпін беруіміз керек. Еліміз ұзақ уақыт бойы қолайлы сыртқы ахуалға арқа сүйеп келді. Неше түрлі тұжырымдамаларға, бағдарламаларға сенді. Атқарылған жұмыс туралы жалған есепке сенуге мәжбүр болды. Алайда аса маңызды, өзекті мәселелер назардан тыс қалды. Халықтың тұрмыс сапасы әлі күнге дейін жақсы емес. Құқықтық әділетсіздік белен алды. Бай мен кедейдің арасы алшақтай түсті. Алдағы бес

жылда Үкімет және Парламент осы негізгі мәселелердің шешімін табуы қажет. Біз еліміздің белдеуін бекемдең тартуымыз керек. Экономикада және әлеуметтік салада жылдар бойы жиналып қалған түйткілдер бар. Оның барлығын ретке көлтіруіміз қажет. Сол үшін жүрттың бәріне бірдей жаға бермейтін, бірақ тиімді әрі қажетті шешімдер қабылдау керек болады.

Нам предстоит работать в формате четких приоритетов. Особо важные вопросы решать незамедлительно. Но какие-то вопросы придется отложить, по каким-то – только наметить контуры будущих решений. По-другому нельзя, иначе мы распылим свои усилия и растратим имеющиеся ресурсы.

Предстоящие пять лет станут определяющими для нашей страны.

Нам предстоит сформировать качественную законодательную базу для обеспечения динамичного прогресса страны.

Для этого потребуется изменить правила и принципы функционирования нашей экономики.

Первые шаги в этом направлении уже сделаны – проводится работа по демонополизации и возврату незаконно выведенных из страны капиталов.

И это не означает, что стране не нужен устойчивый, конкурентоспособный крупный бизнес. Безусловно нужен, и мы будем его поддерживать.

В нашей новой экономической парадигме он начнет работать по-новому и обязательно получит свое развитие.

В целом, создание открытой и самодостаточной рыночной экономики остается главным приоритетом.

При этом движущей силой экономики и рынка труда должно стать малое и среднее предпринимательство.

Об этом много говорилось, однако, значимых сдвигов в данном направлении так и не сделано.

Поэтому понадобится поменять акценты в нашей экономической политике.

Нужно запустить комплекс полноценных мер поддержки малого и среднего бизнеса, который должен в полной мере ощутить свою значимую роль в развитии страны.

Нам необходима новая волна предпринимателей, способных взять на себя ответственность за экономический прогресс Казахстана.

Ее ядром должны стать бизнесмены, которые без доступа к административным ресурсам, за счет предпринимательских талантов и трудолюбия смогли построить успешное дело. Такие люди есть в каждом регионе. Важно дать им возможность развивать свой бизнес внутри страны и реально помочь им.

Существующая экономическая модель в Казахстане основывается на привлечении инвестиций, в первую очередь, в сырьевые секторы. Поэтому средний бизнес, составляющий костяк национальной буржуазии, развивается бессистемно, только в отдельных регионах.

В целом, перед Правительством стоит задача привлечения в ключевые отрасли экономики значительных инвестиций, включая

зарубежные. Они должны дать ощутимый толчок развитию среднего бизнеса. В этом вопросе волокиты быть не может.

Елді жайлаған індет және оның салдары кәсіпкерлерге оңай тимегені анық. Былтырдан бері саяси жүйені жаңғыруға баса мән бердік. Енді экономикадағы нақты мәселелермен айналысатын кез келді. Бұл жұмысты мықтап қолға алу керек.

Біздің басты міндетіміздің бірі – жеке меншікті қорғау және нарықтың бәсекелі болуын қамтамасыз ету. Сол үшін сот және құқық қорғау жүйесіндегі реформаларды жалғастыру қажет. Мен еліміздің кәсіпкерлеріне үндеу жасағым келеді. Қазақстан – бәріміздің ортақ мекеніміз. Ендеше, қастерлі Отанымызды бірге өркендетейік, болашағымызды бірге құрайық. Мен Президент ретінде сіздерге мемлекет тарапынан қолдау көрсетілетініне кепілдік беремін.

Біз шағын және орта бизнестің бәсекеге қабілетін арттыру мәселесіне баса мән береміз. Осы орайда шағын және орта бизнеске қолдау көрсетудің бірынғай кешенді бағдарламасын әзірлеу қажет. Ең бастысы, мемлекеттік қолдауға ие болатын жобаларды іріктеу ашық өтуге тиіс. Жобаның нақты әлеуметтік-экономикалық тиімділігін ескеру қажет. Осы орайда Үкіметке депутаттармен бірлесіп, орта бизнесті дамытудың тың тәсілдерін әзірлеуді тапсырамын. Өйткені орта бизнес ел экономикасын дамыту ісінде басты рөл атқарады. Бұл мәселе менің жеке бақылауда болады. «Атамекен» ұлттық палатасы шағын және орта бизнеске қолдау көрсетіп, сыртқы нарықта ұлттық бизнестің мұддесін қорғауы керек. Сондай-ақ Үкіметпен ынтымақтастықты барынша нығайту қажет.

Нам следует заняться реальной индустриализацией, локализацией производства, модернизацией инфраструктуры. Проекты, финансируемые из бюджета, должны претворяться в жизнь в первую очередь отечественными предпринимателями.

Жалпы, алдағы бесжылдық шағын және орта бизнесті қолдауға арналуы керек. Ұлттық жобалар уақытыны және сапалы жүзеге асырылуға тиіс. Бюджеттің әрбір тиыны тиімді жұмсалуы керек. Осының бәріне парламенттік бақылау жасау айрықша маңызды. Өздерінізге дауыс берген азаматтар үлкен үміт күтіп, сенім артып отыр.

Депутаттар билік пен қоғамның әріптестігін нығайтуға үлес қосуы қажет. Бұл жұмыс «Халық үніне құлақ асатын мемлекет» тұжырымдамасын орнықтыруға септігін тигізеді. Әсіресе сайлауда жеңіске жеткен Amanat партиясы осы жұмысқа белсене атсалысады деп сенемін. Партияның тәжірибесі мол, қоғам тарапынан жан-жақты қолдау бар. Сондықтан Amanat партиясы алдағы өзгерістердің бел ортасында болады деп үміттенемін.

В целом, перед всеми депутатами стоит одна задача – каждый день быть на «передовой», принимать решения и нести за них ответственность перед народом. Необходимо выстроить действенные механизмы обратной связи с гражданами, чтобы эффективно отстаивать их интересы, содействовать решению актуальных проблем страны.

Еліміздің негізгі басымдықтарын баршаңыз жақсы білесіздер. Бұл – тұрғындардың әл-ауқатын арттыру және ұлттың жаңа сапасын қалыптастыру. Сол арқылы тамыры тереңде жатқан мемлекеттілік дәстүрімізді нығайта түсу. Осы орайда мен Парламенттің алдағы жұмысы туралы ойымды ортаға салғым келеді.

БІРІНШІ. Іскерлік белсенділікті ынталандыру қажет. Ол үшін, ең алдымен, әділ, тұрақты әрі ашық салық жүйесін қалыптастыру керек. Новая модель налоговой политики должна обеспечить оптимальное распределение национального богатства, высокий уровень экономической активности и точечную поддержку приоритетных отраслей экономики. Салық кодексі және тұтас салық саясаты түсінікті, тұрақты болуы қажет.

Весь процесс взаимодействия фискальных органов с бизнесом требуется, наконец, полностью оцифровать. Это позволит в значительной степени облегчить жизнь предпринимателей, а также на системной основе увеличивать поступления в бюджет. В Парламенте можно было бы обсудить возможность дифференциации ставки по корпоративному подоходному налогу (КПН) и налогу на добавленную стоимость (НДС), которые формируют львиную долю госбюджета. Ірі кәсіпорындар және шикізат экспорттымен айналысатын компаниялар қазынаға көбірек төлем түсірсе, әділдік болар еді. Бұл әлемде бар озық тәжірибе.

Қазір елдегі жағдай түбегейлі өзгерді. Әділетті Қазақстан дегеніміз – жалаң ұран емес, бұл – анық ақиқат. Алда атқаратын жұмыс көп. Біз бұған бір ел болып тұтел атсалысуымыз керек.

С начала прошлого года ведется работа по демонополизации экономики. Это непростой процесс, требующий воли и профессионализма со стороны Правительства. Однако эту работу надо продолжать.

Предстоит внедрить понятные и действенные инструменты, обеспечивающие контроль при трансфертном ценообразовании, международном налогообложении, выделении субсидий и государственных ресурсов.

Одним из первых указов, который я подписал после переизбрания Президентом, стал Указ о мерах по возврату государству незаконно выведенных активов.

Правительство и Генеральная прокуратура уже подготовили отдельный законопроект.

Прошу Парламент в ближайшее время принять соответствующий закон. Эти средства должны быть направлены исключительно на развитие страны. Это касается в том числе и бюджетных расходов. Однако планирование и исполнение бюджета оставляет желать лучшего.

Растут расходы на обслуживание госдолга, не снижаются трансферты из Национального фонда, сохраняются проблемы с эффективностью освоения бюджетов всех уровней. Поэтому нам нужна продуманная и сбалансированная бюджетная политика. Проект нового Бюджетного кодекса, который будет внесен в Парламент в текущем году, должен быть направлен на решение данных вопросов.

Тағы бір маңызды мәселе. Үкімет және Парламент туризмді дамыту мәселесіне назар аударуға тиіс. Еліміздегі туризмнің әлеуеті зор, көрікті жерлеріміз өте көп. Бірақ сол жерлерге барып, демалуға әлі де жүрттың қолы жете бермейді. Бұл салаға тың серпін беру үшін, ең алдымен, инфрақұрылым мәселесін кешенді түрде шешіп, қызмет сапасын түбекейлі жақсарту қажет. Кәсіпкерлер туризмнің болашағы зор екенін көруі керек. Сол үшін қажетті жағдайды жасаған жөн. Осы салаға салынған жеке инвестицияның көлемі, іштен және сырттан келген туристердің саны неғұрлым көп болса, жұмыстың нәтижесі де соғұрлым тиімді болмақ.

Жалпы орта және шағын кәсіпкерлікті қолдау саясаты мемлекетіміздің ұзақ мерзімге арналған тұрақты стратегиясына айналуы керек. «Ақ жол» партиясы шағын және орта бизнесті дамыту, экономиканы монополиядан арылту туралы үнемі айтып жүр. Партияның Мәжілістегі депутаттары осы жұмысқа өз үлесін қосады деп сенемін. Сондай-ақ кәсіпкерлердің бастамасымен құрылған Respublica партиясы Парламентке өтті. Бұл үйім бизнестің дамуына қолайлы жағдай қалыптастыруға атсалысады деп ойлаймын.

Тағы бір өзекті мәселеге назар аударғым келеді. Заңдар мен түрлі ережелерді әзірлеген кезде қаржы-өнеркәсіп топтары, ірі бизнес өкілдері шешім қабылдауға зор ықпал етеді. Ашығын айтсақ, бұл барлық елге, тіпті, дамыған мемлекеттерге тән жағдай. Бірақ осы үдерісті қоғамнан жасырмай, заңмен реттеу керек, әйтпесе, жемқорлық белен алады. Өркениетті елдерде саясат жабық есік жағдайында астыртын жасалмайды. Сондықтан лоббистік қызметті заңмен реттеудің және оған бақылау жасаудың халықаралық тәжірибесін зерттеу керек.

ЕКІНШІ. Еліміздің өндірістік әлеуетін барынша арттыру маңызды. Қазақстан экономикасы әлі күнге дейін пайдалы қазбаларға тәуелді болып отыр. Яғни, ел экономикасының құрылымы – қарапайым. Шын мәнінде, бізге қарқынды даму үшін күрделі, әртарапты экономикалық құрылым қажет. Эрине, шикізат нарығындағы әлемдік бәсекеде біздің өз артықшылығымыз бар. Қазіргі және стратегиялық міндеттерді орындау үшін оны тиімді пайдалану қажет. Сондықтан осы саланы одан әрі дамыта беру керек.

Однако, за последние десятилетия в сфере недропользования накопились системные проблемы. Полноценную реализацию возможностей горнодобывающей промышленности сдерживают недостаточные объемы геологоразведочных работ. Темпы восполнения минерально-сырьевой базы также замедляются. И это происходит на фоне истощения осваиваемых недр.

Қазба байлықты тиімді және үнемді пайдалану қажет. Ол үшін заңнаманы жақсартып, рәсімдерді женілдету керек. Геологиялық барлау және кеніштерді игеру ісіне инвестиция тарту айрықша маңызды. Үкімет пен Парламент осы салаға қатысты нақты шаралар әзірлеуге тиіс.

Былтыр тауар газының тапшылығына тап болдық. Бұл жағдай бүкіл еліміздің энергетикалық қауіпсіздігіне қатер төндіре жаздады. Мұндай келенсіздікке жол бермеу үшін нарықты газбен

қамтамасыз ету керек. Қазақстанда газдың бағасы көрші мемлекеттерге қарағанда әлдекайда арзан. Шетелдегі сияқты әртүрлі тарифтерді бізге де енгізу мүмкіндігін қарастырган жөн. Жалпы, төмен тарифтер мен төмен бағалар экономикамызға теріс ықпал етеді. Бөлінген барлық субсидиялар көрші елдерге босқа кетеді. Қаншалықты қызын болса да, бұл мәселені біртіндеп шешу қажет.

Басқа жол жоқ.

Для тех, кто сейчас днем и ночью отапливает огромные особняки по низкому тарифу, в новой системе цена кубометра должна стать выше. В этом и проявляется социальная справедливость.

Важно повышать эффективность использования имеющегося сырья, надо учиться жить в условиях жесткой экономии как в быту, так и на уровне государства. Это мировая практика, которая усилилась в современной сложной геополитической ситуации. Бесконтрольное и нерачительное использование дешевого газа как в производстве, так и в быту, должно уйти в прошлое. Правительству следует разработать План энергоэффективности и рационального потребления товарного газа.

Бәсекеге қабілетті экономика дегеніміз – әртараптандырылған экономика. Пандемия және қазіргі геосаяси дағдарыс шикізат нарығының тұрақсыз екенін айқын көрсетті. Қазба байлыққа ғана арқа сүйеп, қамсыз отыратын заман келмеске кетті. Жер қойнауынан шықкан қазынаның қосымша құнын барынша арттыру керек. Оны сапалы және сұранысқа ие тауарға айналдыру өте маңызды. Бұған дейінгі индустрияландыру жұмысының барысында шикізаттық емес сала ойдағыдан дамыған жоқ. Азық-түлік пен қунделікті тұтынатын тауардың өзін әлі күнге дейін сырттан сатып алып отырмыз. Инфляцияның өсуіне басты себептің бірі – осы.

Еліміздің экономикасы сыртқы саудаға және инвестицияға әрдайым ашық. Қазақстан – Дүниежүзілік сауда үйімінің мүшесі. Сондықтан сыртқы саудамызды еркін түрде дамытуымыз керек. Бірақ кемінде өз әлеуетіміз жететін нәрселермен өзімізді қамтамасыз етуіміз қажет. Мысалы, шикізат та, мамандар да, кейбір технология да өз елімізде бар.

Елдің ішкі сұранысын өтеуге қатысты бір негізгі ұстаным болуға тиіс. Ең алдымен, ішкі нарыққа бағытталған өңдеу өнеркәсібін дамытуымыз қажет. Өңдеу өнеркәсібін инновация мен жоғары технология ғана жедел дамытады. Бұл – айдан анық нәрсе. Сол себепті Қазақстан экономикасы ғылыми жетістіктерді негізге алуы керек. Зерттеу жүргізіп, патент алу жеткіліксіз. Ғылыми жаңалықтарды өндірісте пайдалану қажет. Ғылымды жан-жақты дамыту үшін жаңа заң қабылдау керек. Депутаттар осы заң жобасына мен береді деп ойлаймын.

ҮШІНШІ. Инфрақұрылымды дамытуға қатысты ұстанымдарды қайта қарau қажет. Биылғы қыстың қалай өткенін баршаңыз білесіздер. Қыстың көзі қырауда бірқатар аймақта қалалар мен елді мекендер жылусыз қалды. Әбден тозған энергетика инфрақұрылымы әрең жұмыс істеп тұр. Менің тапсырмаммен

электр энергетикасы нарығын дамытудың жаңа үлгісі дайындалып жатыр. Сол арқылы осы салаға қосымша инвестиция тарту көзделіп отыр. Сондай-ақ бұл құжат осы саланың барынша ашық болуын қамтамасыз етпек.

В Мажилисе находятся три законопроекта, касающиеся электроэнергетики. Прошу депутатский корпус оперативно рассмотреть их и принять соответствующие законодательные изменения.

Из-за высокого износа коммунальных сетей серьезные аварии регулярно происходят практически во всех регионах. Во многих городах остро ощущается недостаток базовой инфраструктуры: дорог, линий электропередач, газопроводов и так далее.

Біз еліміздің инфрақұрылымдық қуатын қалыптастыруымыз қажет. Сондықтан мен Ұлттық инфрақұрылым жоспарын қабылдауды ұсынамын. Құжатта осы саладағы басты мәселелер ашық көрсетілуге тиіс. Сонымен бірге 2029 жылға дейін іске асырылатын негізгі жобалар қамтылуы қажет.

Халықтың басым көпшілігі үшін тұрғын үй – ең өзекті мәселе. Маған азаматтардан күн сайын жүздеген өтініш келеді. Оның ішінде қолжетімді баспанамен қамтамасыз етуді сұраған хаттар өте көп. Бұл түйткіл мемлекет тарапынан мүмкіндігінше шешіліп жатыр. Тағы да қайталап айтамын, мемлекет шын мұқтаж адамдарға ғана жәрдем береді. Тұрғын үй саясаты нарықтағы ахуалға тығыз байланысты. Сондықтан біз осы саладағы саясатымызды қайта қарап, оның мейлінше әділ әрі икемді болуын қамтамасыз етуіміз керек.

Важную роль призван сыграть Градостроительный кодекс, который систематизирует и кардинально улучшит политику в отрасли. Правительство должно выработать новые подходы к решению вопроса об удешевлении жилья для наших граждан, желающих поселиться в приграничных районах.

Также требуется обратить внимание на модернизацию и создание инженерной, социальной инфраструктуры. На мой взгляд, это важная стратегическая задача.

У нас 65 приграничных районов, и, к сожалению, социально-экономическое положение многих из них находится на низком уровне. Иногда это связано с экономическими факторами, а порой – с неэффективным административно-территориальным делением. Учитывая стратегическую важность данных районов, в рамках разрабатываемой по моему поручению Концепции развития сельских территорий следует предусмотреть конкретные меры по развитию приграничных территорий. Главная цель – снизить отток населения, создать комфортные условия для жизни людей, придать новый импульс экономическому развитию приграничных районов.

ТӨРТІНШІ. Азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз етуге баса мән беру қажет. Ашығын айтсақ, агроенеркәсіп кешені бұл міндетті толық орындаپ отырған жоқ. Осы саладағы саясат бірізді емес. Мемлекет тарапынан бөлініп жатқан қаражат тиімді жұмсалмайды. Өнім өндіруші мен тұтынушының арасында делдал көп.

В частности, отмечаются завышенные требования к залоговому обеспечению. Медленно развиваются альтернативные инструменты фондирования агробизнеса. Это негативно повлияло на динамику продовольственной инфляции.

Ауыл шаруашылығын қарқынды дамытуға қажетті жағдай жасау – мемлекеттің міндеті. Сонымен қатар ауыл-аймақтарды кешенді түрде өркендету аса маңызды. Елімізде бірнеше жылдан бері «Ауыл – ел бесігі» жобасы жүзеге асырылып жатыр. Соның аясында 1 мыңнан астам ауылдағы үш мың жеті жүз нысан жаңғыртылды. Оның бәрі – әлеуметтік және инженерлік инфрақұрылым нысандары. Бұл жұмыс болашақта да жалғасады. Биыл тағы 1,5 мыңнан астам жобаға бюджеттен 143 миллиард теңге бөлінеді.

Мен сайлау алдында ауылдағы кәсіпкерлікті дамыту қажеттігі туралы анық айттым. Бұл – маңызды міндеттің бірі. Оны ауыл шаруашылығы коопeraçãoциясы арқылы жүзеге асыру керек. Сол үшін «Ауыл аманаты» жобасы қолға алынады.

Ауыл түрғындарына 5-7 жылға жылдық өсімі 2,5 пайыз болатын шағын несие беріледі. Ауыл шаруашылығы кооперативтері халыққа қызмет көрсету және өнім өткізу үшін құрылады. Оларға құрал-жабдық және техника сатып алу үшін субсидия беріледі. Осы мақсатқа 1 триллионға жуық теңге бөлінеді.

«Ауыл – ел бесігі», «Ауыл аманаты» жобалары ауылды дамытуға арналған жаңа тұжырымдамаға арқау болуға тиіс. Топырақтың құнарын сақтап, оны жақсарту үшін жүйелі шаралар қабылдау қажет. Ауыл шаруашылығы жерлерін тиімді пайдалану үшін бақылауды қүшептү маңызды. Өнім көлемін арттыруға және оны әртараптандыруға баса мән берген жөн. Ауыл шаруашылығы саласындағы реформаларға сапалы заңдар қажет. Бұл жұмысқа Мәжілістен орын алған «Ауыл» партиясы өз үлесін қосады деп сенемін.

Тағы бір мәселе – су қауіпсіздігін қамтамасыз ету. Бұл – стратегиялық маңызы бар міндет. Алдағы уақытта су мәселеін ушығып кетуі мүмкін. Сол себепті бізге оның алдын алу қажет. Қазір Үкімет Су кодексінің жаңа жобасын әзірлеп жатыр. Су ресурстарын тиімді басқаруға және оларды қорғауға баса назар аудару керек. Осы жұмыста ғылыми ұстанымды, инновацияны, халықаралық озық тәжірибелі басшылыққа алған абзаз.

Біздің елде судың 65 пайызы ауыл шаруашылығы саласына жұмсалады. Соның 60 пайызға жуығы құмға сіңіп кетеді. Мұндай ысырапшылдыққа жол беруге болмайды. Жаңа тариф саясатына көшу қажет. Оны дереу қолға алмасақ, ахуал одан әрі күрделене түсетіні анық.

Принципиальное значение имеет цифровизация объектов водоснабжения и всей водной отрасли. Предстоит масштабная реконструкция оросительных каналов, переход на автономное управление гидротехническими сооружениями, автоматизация учета воды, внедрение квот на использование водных ресурсов. Все эти вопросы требуют качественного нормативно-правового и законодательного обеспечения.

БЕСІНШІ. Адам капиталының сапасын барынша арттыру керек. Бұл мәселе менің айрықша назарымда екенін білесіздер. Себебі Қазақстанның басты байлығы – адам. Қарым-қабілеті зор, білімді азаматтар елімізді алға бастайды. Сол үшін білім беру жүйесін жан-жақты дамыту қажет. Соңғы жылдары мемлекет бұл салаға инвестицияны едәуір көбейтті. Балабақша тапшылығы біртіндеп азайып келеді. Барлық облыста мектеп салу, оны жөндеу жұмыстары қарқынды жүргізіліп жатыр. Оқу орындарын материалдық-техникалық жабдықтау ісі жанданды. Бірақ мұның өзі жеткіліксіз. Білім сапасын, әсіресе, орта білімнің деңгейін арттыру үшін батыл шешім қабылдау қажет.

Білім беру саласында ұстаз – ең басты тұлға. Оның қоғамдағы абырой-беделін арттыра беруіміз керек. Алайда мұғалімдердің, директорлардың және педагогикалық оқу орындары тұлектерінің көпшілігі Ұлттық біліктілік емтиханынан өте алмады. Маған кейір тәжірибелі ұстаздар тиісті министрлік дайындаған тапсырмалар тым күрделі деп шағымданды. Бәлкім, оны жеңілдету, жетілдіру керек шығар. Бұл салада қатып қалған қатаң ереже болмауы керек. Бірақ негізі, ұстаздарға қойылатын талап жоғары болуға тиіс.

Мұғалім тапшылығын желеу етіп, мектепке кез келген адамды жұмысқа ала беруге болмайды. Мұндай әрекет ұстаздардың біліктілік деңгейін күрт төмендетеді. Сол себепті мұғалім даярлау ісін жетілдіру үшін нақты шаралар қабылдау қажет. Бұл – өскелен ұрпақтың болашағына байланысты өте маңызды міндет.

Білім беру жүйесіндегі менеджментті жақсартуға баса мән берілуге тиіс. Осы салаға нағыз кәсіби мамандарды тарту қажет. Бізде Президенттік жастар кадр резерві бар. Дәл сол сияқты білім саласына өзгеріс әкелетін 1 мың маман арнайы дайындықтан өтетін болады. Осыған орай тиісті бағдарлама қабылданады. Кадр мәселесі жоғары білім беру жүйесі үшін де өте өзекті.

Адам капиталын дамытуға қатысты тағы бір мәселе – Денсаулық сақтау жүйесінің тиімді болуы. Еліміздегі медицина инфрақұрылымын жақсарту қажет. Оның жай-күйіне қатысты түйткілдер аз емес. Мемлекет соның бәрін біртіндеп шешіп жатыр. «Ауылда денсаулық сақтауды жаңғырту» ұлттық жобасы аясында ауыл-аймақта 600-ден астам нысан салу жоспарланған. Жұмыстың бәрі уақтылы әрі сапалы жасалуы керек. Бұл – өте маңызды. Барлық жауапкершілік әкімдерге жүктеледі.

Сондай-ақ медицина қызметкерлерінің құқығын қорғауға көп көніл бөлу қажет. Олардың әлеуметтік жағдайы да назардан тыс қалмауға тиіс. Осыған қатысты арнайы заң жобасы Парламентте бір жылға жуық талқыланады. Бұл құжатта, негізінен, дәрігерлердің жауапкершілігін сақтаңдыруға көзделген.

При этом конкретные меры по повышению престижа медицинской профессии, предложенные специалистами и депутатами, в основном, сведены на нет. Важно, чтобы медицинские работники имели гарантированную законом защиту своих прав. Парламентариевм следует уделить должное внимание решению данного вопроса.

Қазір саламатты өмір салтын насиҳаттап, бұқаралық спортты дамыту айрықша маңызды. Әсіресе балалардың спортпен

айналысусына жағдай жасау қажет. Мұның бәрі халықтың денсаулығын жақсартуға мүмкіндік береді. Мен бұл мәселе жөнінде Жолдауымда айттым. Мемлекет спорт инфрақұрылымын жетілдіруге көп көңіл бөледі. Елімізде 43 мыңдан астам спорт ғимараты бар. Олардың жартысынан көбі ауылдық жерде орналасқан. Бірақ қарапайым және қолжетімді нысандар әлі де аз.

Спорт ғимараттарының басым бөлігі мемлекет меншігінде. Оларды күтіп ұстауға бюджеттен қомақты қаржы бөлінеді. Спорт саласын өркендетуге жергілікті өзін-өзі басқару органдарының, меценаттардың және жарнама берушілердің әлеуетін пайдалану қажет. Сондай-ақ мемлекеттік-жекеменшік әріптестік тәсілін кеңінен қолдану керек. Бұқаралық спортты дамытуға тұрғындардың ынта білдіріп, белсенді атсалысусы маңызды. Мемлекет бұған барлық жағдайды жасауға тиіс.

Предприниматели и другие граждане, которые вкладывают свои средства в развитие массового спорта, помогают популяризировать здоровый образ жизни, будут удостаиваться самых высоких государственных наград. Жалпы, бұл саладағы жұмыста көзбояушылық пен әміршілдік-әкімшілдік тәсілден бас тарту қажет. Үкімет пен әкімдіктер тиісті бағдарлама әзірлеп, шешім қабылдаған кезде осының бәрін ескеруге тиіс.

Тағы бір маңызды мәселе бар. Мәдениет саласындағы саясатты жан-жақты ойластырып жүргізу керек. Қазір бұл саланы өркендету үшін жаңа тұжырымдама жасалып жатыр. Бұл құжат еліміздің мәдени мұрасын сақтау, насиҳаттау және ұлттық бірегейлікті нығайту ісінде шешуші рөл атқарады деп сенемін.

Шығармашыл зиялы қауым көпшіліктің көнілінен шығатын, мемлекеттің мұддесіне сай келетін туындылар ұсынады деп үміттенемін. Осы ретте креативті индустрияға жүйелі қолдау көрсету өте маңызды. Адам капиталын тұрақты дамыту жылдам өзгеріп жатқан қазіргі әлемде табысты ел болудың басты кепілі болады деп санаймын. Біз ұлттың жаңа сапасын қалыптастыру арқылы әділетті мемлекеттің және үйлесімді қоғамның негізін қалаймыз. Мен «Қазақстанның халық әртісі» атағын қайта қалпына келтіру туралы шешім қабылдадым. Биыл қазан айында – Республика күнінде осы атақта лайықты мәдениет қайраткерлерінің алғашқы тобы марапатталады.

АЛТЫНШЫ. Әлеуметтік тұрғыдан осал топтағы азаматтарды қолдау – басты міндеттің бірі. Қындыққа тап болған жандар еш көмексіз қалмауы керек. Мемлекеттің әділдігі мен қоғамның жанашырылығы осындауда көрінеді. Әсіреле ана мен баланы қорғауға айрықша көніл бөлінуге тиіс. Менің тапсырмаммен биыл бала күтіміне жәрдемақы беру мерзімі 1 жылдан 1,5 жылға ұзартылды. Тұрмысы төмен отбасындағы 1 жастан 6 жасқа дейінгі балаларға берілетін әлеуметтік көмек қайта қаралды. Енді 100 мыңдан астам бала бұл көмекті ақшалай алатын болады. Қөпбалалы отбасыларға да айттарлықтай қолдау көрсетіліп жатыр. Жарты миллионнан астам отбасына арнайы жәрдемақы төленеді.

Мен былтыр «Ұлттық қор – балаларға» бастамасын көтердім. Қазір осы бастаманы жүзеге асыруға дайындық жүргізіліп

жатыр. Мемлекет мұқтаж жандарға атаулы әлеуметтік көмек көрсетуді жалғастыра береді. Осы орайда ерекше қажеттілігі бар азаматтарға арнайы тоқталғым келеді. Елімізде осы санатқа кіретін 700 мыңдан астам адам бар. Азық-түлік пен дәрі-дәрмек бағасының қымбаттауы оларға оңай тиіп отырған жоқ. Біз ерекше қажеттілігі бар адамдарды және олардың күтушілерін қолдау шараларын күшетуіміз қажет.

Сондай-ақ асыраушысынан айырылған азаматтар назардан тыс қалмауы керек. Осы орайда Үкіметке аталған санаттағы адамдардың жәрдемақысын орта есеппен 14,5 пайызға көбейтуді тапсырамын. Мұны биылғы 1 қыркүйектен бастап қолға алу қажет. Қазақстан біздің аймақтағы осындай әлеуметтік жәрдем беретін жалғыз мемлекет деуге толық негіз бар. Жалпы, әлеуметтік қолдау алдын ала және шын мәнінде мұқтаж жандарға көрсетілуге тиіс.

Дегенмен кез келген көмек масылдыққа себеп болмауы керек. Өсіресе еңбекке жарамды жас азаматтар жәрдемақыға қол жаймауға тиіс. Денсаулығы мықты, құш-қуаты бар азаматтар үшін бұл – ұят нәрсе. Ал зиянды еңбек жағдайында жұмыс істейтін адамдарға айрықша көңіл бөлу керек. Осындай жұмысшыларға арнайы төлем төлеу мәселесін ойластырган жөн. Бұл ретте еліміздегі және халықаралық тәжірибелі мұқият зерделеу маңызды. Мемлекеттік көмек әлеуметтік қатердің салдарын жоюға емес, оның алдын алу үшін берілуі қажет. Парламент пен Үкімет осы бағытта бірлесе жұмыс істеуі керек. Қазақстан халық партиясы мен Жалпыұлттық социал-демократиялық партиясының депутаттары әлеуметтік мәселелерді шешуге белсене атсалысады деп сенемін.

СЕДЬМОЕ. Следует продолжить укрепление системы защиты прав человека. Соблюдение принципа верховенства права во всех сферах жизни должно стать фундаментом поступательного прогресса нашей страны. Важно, чтобы каждый гражданин был уверен в защите своих прав, не сомневаясь в справедливости судов. Ключевую роль здесь играет формирование высокопрофессионального и неподкупного судейского корпуса.

С другой стороны, нужно, чтобы у всех граждан был равный доступ к качественным юридическим услугам для защиты своих прав в суде. С этой целью государство гарантирует юридическую помощь пострадавшим из социально уязвимых категорий.

Сондай-ақ адвокаттардың рөлін арттыра тусу қажет. Оларға сотқа дейінгі тергеудің басынан бастап қылмыстық істің материалдары еш кедергісіз берілуге тиіс. Жұрт заңдардың кейбір ережелеріне наразылық білдіріп, шағым айтуда. Конституциялық Соттың шешімдері кейбір шағымдардың орынды екенін көрсетіп отыр. Яғни, заңнаманың жекелеген нормалары Ата заңға қайшы екені анықталды. Бұл келеңсіздіктер құқық қолдану ісінде қызындықтар туғызады. Конституцияға қайшы мұндай нормалар жарамсыз деп танылады. Осындай ережелерге сүйеніп қабылданған соттың және басқа мемлекеттік органдардың шешімдері қайта қаралуға тиіс. Заңдарымыз Конституцияға толық сай болуы керек. Парламент осы маңызды мәселеге байланысты табандылық танытып, басты рөл атқаруы қажет. Бұл жұмыс азаматтардың

конституциялық құқықтарын қорғау жүйесін күшайтеде түсуге мүмкіндік береді.

Құқық қорғау саласындағы тағы бір күрделі мәселе – адам саудасы. Бұған тосқауыл қою үшін арнайы заң қабылдану қажет. Такой закон обеспечит защиту и социальную поддержку гражданам, ставшим жертвами торговли людьми. Это крайне актуально в условиях нарастающих глобальных и региональных процессов вынужденной миграции.

Необходимо, чтобы закон вобрал в себя лучший мировой опыт, но, конечно же, с учетом наших национальных интересов. Поэтому к его разработке, наряду с отечественными экспертами и юристами, следует привлечь представителей международных организаций.

СЕПЗІНШІ. Мемлекеттік басқарудың тиімділігін және стратегиялық жоспарлаудың сапасын көтеру қажет. Сайлау алдындағы бағдарламалар және уәделер ретімен орындалуы керек. Соңда азаматтардың билікке және шынайы өзгеріске деген сенімі артады. Реформаларды әзірлеу және жүзеге асыру ісінде мемлекеттік қызметшілер маңызды рөл атқарады. Сол себепті жұмысқа ынтасы бар және жоғары білікті мамандарды мемлекеттік қызметкө тарту керек. Жеке секторда жүрген кәсіби және дарынды басқарушылар үшін жол ашық болуға тиіс. Бізге мемлекеттік қызметтің барынша үйлесімді ұлгісіне көшу қажет. Орталықта жалтақтамай, жергілікті жерде мәселені шешуге дағылану керек. Мемлекеттік органдардағы жұмысты ұйымдастыру мәдениетін де толық жаңғыртқан жөн.

Далее. В прошлом году началась важная работа по дебюрократизации деятельности государственного аппарата и нормотворческого процесса.

Созданы необходимые условия для быстрого принятия качественных законов по наиболее значимым вопросам. Однако, надо признать, реальная дебюрократизация не произошла.

Правительство медлит с принятием важнейших решений, которые вязнут в рутине бюрократии и многочисленных согласований между ведомствами, между Правительством и Администрацией Президента.

Министры опасаются принимать решения, перекладывают ответственность на коллег или подчиненных. Все это недопустимо.

Критически важным фактором эффективности системы государственного управления выступает цифровизация.

Помимо развития инфраструктуры Электронного Правительства, нужно также сфокусироваться на дальнейшей цифровизации представительной ветви власти.

Электронный парламент и маслихаты всех уровней способны значительно укрепить доверие общества к власти.

Одним из базовых условий результативности проводимых реформ является наличие полных и достоверных данных.

Сапалы мемлекеттік қызмет көрсету үшін деректер қорын өзара кіріктіру және «ақылды технологияны» пайдалану өте маңызды. Бұл қадам қабылданатын шешімдердің сапасын арттырады. Соңдай-ақ шалғайдағы ауыл тұрғындарына осы итіліктің бәрі қолжетімді болады. Ол үшін мемлекеттік қызмет, мемлекеттік статистика және

мемлекет көрсететін қызметтер туралы заңдарға өзгертулер енгізу қажет.

Мемлекеттік жоспарлау жүйесін жаңғырту мәселесіне жеке тоқталғым келеді. Соңғы жылдары әлемде теңдессіз геосаяси, экономикалық және технологиялық өзгерістер болды. Осыған орай біздің кейбір стратегиялық құжатымыз өзектілігін жоғалтты. Сондықтан «Қазақстан – 2050» стратегиясын түбекейлі қайта қарau қажет. Яғни, бұл құжатты қазіргі жаһандық ұдерістерді ескере отырып, ел дамуының ұзақ мерзімге арналған басымдықтарын айқындастын стратегияға айналдыру керек.

Жалпы, кез келген жұмыс мүқият жоспарлануы керек. Сонда мемлекеттік саясат стратегиялық сипатқа ие болады және тұрақты жүзеге асырылады. Сонымен бірге еліміз кез келген син-қатерге төтеп бере алады.

Күрметті депутаттар, сіздер әрдайым барлық істің бел ортасында боласыздар. Бірақ мына мәселені баса айтқым келеді: ел мұддесінен жоғары ештеңе жоқ. Сондықтан популизмге, жеке бастың мұддесін көздеуге жол бермеу керек. Парламент пен мәслихаттар әрдайым бірлесе жұмыс істеуі қажет. Сонда мемлекет саясаты барынша үйлесімді болады. Жергілікті биліктің шамасы келмейтін ауқымды мәселелерге орталық дер кезінде көніл бөледі.

Реформалардан кейін депутаттардың өкілеттігі біршама кеңейді. Қос палатаның жұмысына бірқатар өзгеріс енгізілді. Бұрын заң жобасын Мәжіліс мақұлдап, Сенат қабылдайтын. Енді заң қабылдау құзыреті Мәжіліске берілді. Мәжіліс басқа да артықшылыққа ие болды. Сондықтан осы залды Мәжіліске тұрақты түрде пайдалану үшін беру керек деп ойлаймын. Осылайша, жоғары өкілді орган шын мәнінде ықпалды Парламентке айналды.

Мен Премьер-министрдің кандидатурасын сайлауда жеңіске жеткен партия Мемлекет басшысына ұсынуға құқылы деп айттым. Осы ретте саяси жауапкершілік те сол партияға жүктеледі. Бұл тәсіл «күшті Президент – ықпалды Парламент – есеп беретін Үкімет» тұжырымдамасына сай келеді. Үкімет әлеуметтік-экономикалық реформаларды іске асыруға тиіс. Болашақта Үкіметтегі және аймақтардағы басшылық қызметтерге түрлі партия өкілдерін тартқан жөн. Ол үшін саяси партиялардың кадрының резервін жасақтауды ұсынамын. Сондай-ақ өкілді және атқарушы биліктің қарым-қатынасы жаңаша сипатқа ие болады. Енді Үкімет шын мәнінде есеп беретін Үкіметке айналады.

Министрлердің өз жұмысын жетік білуі ғана жеткіліксіз. Олар өз ұстанымын Парламент алдында қорғауға қабілетті болуға тиіс. Өз бастамаларын қоғамға анық түсіндіруі қажет.

Қазір Үкіметтің қателіті мен кемшілігін ашық айттып, жөнге салып отыруға толық мүмкіндік бар. Осы мүмкіндікті халық мұддесі үшін дұрыс пайдалану керек.

Парламенттің өз жұмысы да барынша ашық болуға тиіс. Бүгінде оның жиындары интернет арқылы көрсетіледі. Бұл жақсы үрдіске айналды. Оған журналистер де, қалың қөпшілік те қызығушылық танытады. Парламентте аса маңызды мәселе талқыланса, жалпы отырысты мемлекеттік телеарна арқылы тікелей эфирде көрсету қажет деп санаймын. Азаматтар өздері сайлаған депутаттың қалай

жұмыс істейтінін нақты көріп, баға бере алады. Парламенттегі пікірталастар, шын мәнінде, жалпылттық ауқымға ие болады.

Сонымен бірге бұл тәсіл ашық саясат жүргізудің жаңа стандарттарын қалыптастыруға, қоғамдық диалог мәдениетін дамытуға септігін тигізеді. Депутат болу – биік мансап емес, бұл – зор жауапкершілік және маңызды міндет. Сіздерді халық сайлады. Жұрт өздерінізге сенім артып отыр. Ел сенімі – ел аманаты.

Қадірлі қауым!

Бізге орасан зор жауапкершілік жүктелген. Бұл – өткен тарихтың және болашақтың алдындағы жауапкершілік. Келер үрпақтың қандай мемлекетте өмір сүретіні біздің бүтінгі шешімдерімізге тікелей байланысты.

Еліміздің мақсаты – айқын, бұл – Әділетті Қазақстанды құру. Мұның бәрі бір күнде жасалатын шаруа емес. Баршамыз табанды, еңбеккор, білікті, ұқыпты, тәртіпті болуымыз керек. Ең алдымен, отаншыл болуымыз қажет. Ұлттың және мемлекеттің мұддесі бәрінен биік тұруға тиіс. Эрине, қоғамның дамуы үшін пікір алуандығы қажет. Бірақ елдік мәселелерге келгенде бір жағадан бас, бір жеңінен қол шығара білген жөн.

Елімізді өркендету үшін еңбек ету – баршамыздың азаматтық борышмызы. Ендеше, Отан алдындағы осы перзенттік парызымызға әрдайым адал болайық.

Жұмыстарыңыз табысты болсын!
Қазақстанымыз көркейе берсін!

I БӨЛІМ

VIII САЙЛАНГАН ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ПАРЛАМЕНТІ МӘЖІЛІСІНІҢ БІРІНШІ СЕССИЯДАҒЫ ЗАҢ ШЫҒАРУ ҚЫЗМЕТІНІҢ НӘТИЖЕЛЕРІ ТУРАЛЫ ЖИНАҚТАП ҚОРЫТЫЛҒАН ДЕРЕКТЕР

VIII сайланған Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің бірінші сессиясы **2023 жылғы 29 наурыздан** басталды.

2023 жылғы 29 наурыздан – 30 маусым аралығындағы кезеңде Парламент Палаталарының 3 бірлескен отырысы, Палатаның 15 жалпы отырысы, тұрақты комитеттердің 82 отырысы, 21 комитеттердің кеңейтілген отырысы, 14 комитеттердің көшпелі отырысы, 26 тақырыптық комитеттердің отырысы, заң жобалары бойынша жұмыс топтарының 261 отырысы, 9 дөңгелек үстел өткізілді.

Парламент Мәжілісі қызметінің қорытындыларын Парламент Мәжілісі Аппаратының Сараптама-талдау бөлімі Парламент Мәжілісі Аппаратының құрылымдық бөлімшелерінің, саяси партиялар фракцияларының материалдары негізінде дайындалды.

1.1. Бірінші сессияда заң жобаларының өтуі

Атауды	Сессия ішінде барлығы	Оның ішінде бастамашы болған		
		Президент	Депутаттар	Үкімет
Мәжіліске енгізілген заң жобаларының саны	31		14	17
Алдыңғы сессиядан өткен заң жобаларының саны	51		19	32
Мәжіліс қабылдамаған және қайтарған				
Бастамашысы Мәжілістен қайтарып алған	2		2	
Мәжіліс қаулысымен күші жойылған	1		1	
Конституциялық емес деп танылған				
Президент наразылық білдірген заңдар				
Конституциялық Кеңес қараған заңдар				
Палаталардың бірлескен отырысында қабылданды	1		1	

Мақұлданған және Сенатқа жіберілген	30		9	21
Сенат қайтарған				
Сенат келісу рәсімдерінен кейін қабылдаған заңдар				
Қарауда жатқан	48		20	28
Заң ретінде қол қойылған	13		2	11

Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісіне бірінші сессия барысында **31** заң жобасы (оның ішінде: 14 – депутаттар бастамашы, 17 - Үкімет бастамашы болған) келіп түсті. Бұдан басқа, Палатаның қарауына **51** заң жобасы алдыңғы сессиядан (оның ішінде: 19 – депутаттар бастамашы, 32 - Үкімет бастамашы болған) өтті.

Бірлескен отырыста 1 Конституциялық заң қабылданды. Палата **30** заң жобасын қабылдады және Парламент Сенатына мақұлдау үшін тапсырды (оның ішінде: 9-депутаттар бастамашы және 21- Үкімет бастамашы болған).

Депутаттар 2 заң жобасын кері қайтарып алды. Мәжілістің 1қаулысының күші жойылды деп танылды.

Мәжілісте қараудың әртүрлі сатысында **48** заң жобасы бар (жұмыста болғандардының 58,5%-ы), **20**-на депутаттар бастамашы болған.

Аталған кезеңде Мемлекет басшысы **13** заңға қол қойды немесе Палатаның қарауындағы заң жобаларының жалпы санының 15,9% -ы (**82**).

1.2. Парламент бірінші сессия барысында палаталардың бірлескен отырысында қабылдаған заңдар

Атауы	Қабылдаған күні
«Прокуратура туралы» Қазақстан Республикасының Конституциялық заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (депутаттар бастамашы болған)	20.06.2023

1.3. Парламент Мәжілісі қараган және қабылдаған және Парламент Сенатына мақұлдау үшін берілген, сондай-ақ бірінші сессия барысында палаталардың бірлескен отырысында қабылданған заңдардың тақырыптық құрылымы

<i>Атауы</i>	<i>Сессия ішінде барлығы</i>	<i>Сенатқа жіберілген жалпы заң жобалары санындағы % үлесі</i>
Мемлекеттік құрылым мәселелері жөніндегі заңнама (конституциялық құрылым негіздері, мемлекеттік басқару, мемлекеттік қызмет, көші-қон және т. б.)	3	9,7%
Азаматтық заңнама. Азаматтық процестік заңнамасы	2	6,5%
Еңбек, әлеуметтік сақтандыру және әлеуметтік қамсыздандыру туралы заңнама	3	9,7%
Қаржы, салық, кредит және кеден ісі туралы заңнама	5	16,1%
Шаруашылық қызметті мемлекеттік реттеу туралы заңнама (лицензиялау, статистика, сауда және т. б.)	1	3,2%
Кәсіпкерлік мәселелері жөніндегі заңнама		
Құрылым, ТКШ және сәулет мәселелері жөніндегі заңнама		
Ауыл шаруашылығы және агроөнеркәсіптік кешен мәселелері жөніндегі заңнама		
Өнеркәсіп, көлік және байланыс мәселелері жөніндегі заңнама	1	3,2%
Білім, ғылым, мәдениет мәселелері жөніндегі заңнама. Ақпарат. Денсаулықты қорғау. Туризм	2	6,5%
Қоршаған ортаны, жануарлар дүниесін қорғау және табиғи ресурстарды пайдалану туралы заңнама. Жер заңнамасы.	2	6,5%
Қорғаныс және әскери қызметшілерді әлеуметтік қорғау туралы заңнама. Төтенше жағдайлар	4	12,9%
Ұлттық қауіпсіздік пен қоғамдық тәртіпті қорғау туралы заңнама. Сот. Әділет. Прокуратура.	7	22,6%
Сыртқы саясат пен халықаралық қатынастардың жалпы мәселелері жөніндегі заңнама	1	3,2%
БАРЛЫҒЫ	31	

1.4. Заңдарды бөлу (Мәжіліс қарған және қабылдаған және бірінші сессия барысында Парламент Сенатына мақұлдау үшін берілген, сондай-ақ Палаталардың бірлескен отырысында қабылданған) әртүрлі тақырыптық ауқымдық реттеудің әртүрлі сипаты бар топтарға бөлу

Саланың атаяу	Барлығы	оның ішінде					
		Конституцияға өзг. мен тол. енгізу туралы	Конституциялық	Негізгі	Мерзімдік сипаттағы	оозгерістер және (немесе) толықтырулар енгізу туралы	халықаралық шарттарды ратификациялау және денонсациялау туралы
1	2	3	4	5	6	7	8
Мемлекеттік құрылыш мәселелері жөніндегі заңнама (конституциялық құрылыш негіздері, мемлекеттік басқару, мемлекеттік қызмет, көші-қон жөн т. б.)	3			Қоғамдық бақылау туралы		Қазақстан Республикасының кейір заңнамалық актілеріне қоғамдық бақылау, әкімшилік расімдерді жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Түркіменстан Үкіметі арасындағы Қазақстан-Түркіменстан мемлекеттік шекарасының режимі туралы келісімді ратификациялау туралы
Азаматтық заңнама. Азаматтық процестік заңнамасы	2						ТМД-та қатысушы мемлекеттердің акпараттық-телекоммуникациялық желілерде авторлық құқық пен сабактас құқықтар обьектілеріне құқықтарды сақтау және кортуға бойынша ынтымақтастыры туралы келісімді ратификациялау туралы ТМД-та қатысушы мемлекеттердің жалған тауар белгілерін және географиялық көрсеткіштерді пайдаланудың алдын алу мен жолын кесу жөніндегі ынтымақтастыры туралы келісімді ратификациялау туралы
Еңбек, алеуметтік сақтандыру және алеуметтік қамсыздандыру туралы заңнама	3			Кәсіптік біліктілік туралы		Қазақстан Республикасының кейір заңнамалық актілеріне қосілтік біліктілік, мемлекеттік наградалар, алеуметтік қамсыздандыру және білім беру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	Мугедектердің құқықтары туралы конвенцияға Факультативтік хаттаманы ратификациялау туралы

Қаржы, салық, кредит және кеден ісі туралы заңнама	5					«Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының Кодексіне (Салық кодексі) толықтыру енгізу туралы (<i>Депутаттар бастамасы болған</i>)	Кедендік транзиттің кедендік ресіміне сәйкес тауарларды тасымалдау (тасу) кезінде кедендік баждарды, салықтарды, арнайы, демпингке қарсы, етемақы баждарын төлеу жөніндегі міндетті орындауды қамтамасыз етуді қолданудың ерекшеліктері туралы келісімді ратификациялау туралы
Шаруашылық қызметті мемлекеттік реттеу туралы заңнама (лицензиялау, статистика, сауда және т. б.)	1					Еуразиялық экономикалық одак шеңберінде кредиттік тарихтың құрамына кіретін мәліметтер алмасу тәртібі туралы келісімді ратификациялау туралы	2010 жылғы 18 маусымдағы Кеден одагының кедендік аумағындағы еркін (арнайы, ерекше) экономикалық аймактар және еркін кедендік аймактың кедендік ресімі мәселелері жөніндегі келісімге өзгерістер енгізу туралы хаттаманы ратификациялау туралы
Кәсіпкерлік мәселелері жөніндегі заңнама						Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Түркия Республикасының Үкіметі арасындағы ақпарат алмасуды үйімдастыру және кедендік бажылау ресімдерін оңайлату туралы келісімді ратификациялау туралы	Орталық Азия оңірлік экономикалық ынтымақтастыры институтын құру туралы келісімді ратификациялау туралы

VIII САЙЛАНГАН ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ПАРЛАМЕНТІ МӘЖІЛІСІНІҢ
БІРІНШІ СЕССИЯДАҒЫ ҚЫЗМЕТИНІҢ ҚОРЫТЫНДЫЛАРЫ

Құрылыс, ТКШ және саулет мәселелері жөніндегі заңнама							
Ауыл шаруашылығы және агроенер-кәсіптік кешен мәселелері жөніндегі заңнама							
Өнеркәсіп, көлік және байланыс мәселелері жөніндегі заңнама	1				Қазақстан Республикасының кейір заңнамалық актілеріне сүйкітылған газ айналымын реттеу жөне тұргын үй-коммуналдық шаруашылық мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (<i>Депутаттар бастамасы болған</i>)		
Білім, ғылым, мәдениет мәселелері жөніндегі заңнама. Ақпарат. Денсаулықты қорғау. Туризм	2			Онлайн-платформалар және онлайн-жарнама туралы (<i>Депутаттар бастамасы болған</i>)	Қазақстан Республикасының кейір заңнамалық актілеріне онлайн-платформалар және онлайн-жарнама мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (<i>Депутаттар бастамасы болған</i>)		
Қоршаған ортаны, жануарлар дүниесін қорғау және табиии ресурстарды пайдалану туралы заңнама. Жер заңнамасы.	2			Семей ядролық қауіпсіздік аймағы туралы	Қазақстан Республикасының кейір заңнамалық актілеріне Семей ядролық қауіпсіздік аймағы, экология және электр энергетикасы мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы		
Қорғаныс және әскери қызметшілерді әлеуметтік қорғау туралы заңнама. Төтенше жағдайлар	4				Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Төтенше жағдайлар жөне дүлей зілзалаардың қауіп-қатерін азайту жөніндегі орталық арасындағы		

							Қазақстан Республикасының аумағында оның болу шарттары туралы келісімді ратификациялау туралы Ұжымдық қауіпсіздік туралы шарт үйімінде мүше мемлекеттердің аумағында ұжымдық қауіпсіздік жүйесінің күштері мен құралдары құралымдарының уақытша болуына байланысты істер бойынша юрисдикция және құқыктық көмек көрсету мәселелері жөніндегі келісімді ратификациялау туралы Ұжымдық қауіпсіздік туралы шарт үйімінде әскерлерін (Ұжымдық күштерін) бірлескен материалдық-техникалық және медициналық қамтамасыз ету туралы келісімді ратификациялау туралы 2007 жылғы 6 қазанды Ұжымдық қауіпсіздік туралы шарт үйімінде бітімгершілік қызметі туралы келісімге өзгерістер енгізу туралы хаттаманы ратификациялау туралы
Ұлттық қауіпсіздік пін қоғамдық тәртіппі коргау туралы заңнама. Сот. Әділет. Прокуратура.	7	«Прокуратура туралы» Қазақстан Республикасының Конституциялық заңына өзгерістер мен толықтырудар енгізу туралы (<i>Депутаттар бастамашы болған</i>)	Зансыз алғынған активтерді мемлекетке қайтару туралы (<i>Депутаттар бастамашы болған</i>)		Kazakhstan Republic - Active members of the National Assembly shall return to the state. <i>(Deputies shall return to the state.)</i>	Kazakhstan Republic - The National Assembly shall return to the state. The National Assembly shall return to the state. <i>(Deputies shall return to the state.)</i>	1996 жылғы 26 тамыздағы Қазақстан Республикасы мен Қыргыз Республикасы арасындағы азаматтық және қылмыстық істер жөніндегі өзгерістер көмек көрсету туралы шартқа өзгерістер мен толықтырудар енгізу туралы хаттаманы ратификациялау туралы

VIII САЙЛАНГАН ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ПАРЛАМЕНТІ МӘЖІЛІСІНІҢ
БІРІНШІ СЕССИЯДАҒЫ ҚЫЗМЕТИНІҢ ҚОРЫТЫНДЫЛАРЫ

						Қазақстан Республикасының кейір заңнамалық актілеріне заңсыз алынған активтерді мемлекетке кайтару мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (<i>Депутаттар бастамашы болған</i>)	
						Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (<i>Депутаттар бастамашы болған</i>)	
Сыртқы саясат пен халықаралық қатынастардың жалпы мәселелері жөніндегі заңнама. Фарыш	1					1998 жылғы 24 қыркүйектегі Қазақстан Республикасы мен Қасметті Так арасындағы Өзара қатынастар туралы келісімге Қосымша келісімді ратификациялау туралы	
	31		1	5		10	15

Палаталардың бірлескен отырысында 1 Конституциялық заң қабылданды. Мәжіліс 30 заңды қарады, қабылдады және мақұлдау үшін Сенатқа берді, оның ішінде Қазақстанның басқа мемлекеттермен және халықаралық үйымдармен халықаралық шарттары мен келісімдерін ратификациялау туралы 15 заң.

1.5. Бірінші сессияда Парламент Сенаты қайтарған заң жобалары туралы

Комитеттер	Сенат қайтарған заң жобалары	Қабылданған шешім	Түзетулер саны

Сенат Парламент Мәжілісінің қарауына бірінші сессияда заңдарды қайтарған жоқ

1.6. Сенат қайтарған заң жобалары бойынша келісу рәсімдері

Сессия ішінде құрылған келісім комиссияларының саны	-
---	---

Сенат қайтарған заң жобалары бойынша келісім комиссиялары бірінші сессия ішінде құрылмады.

1.7. Бірінші сессия барысында Парламент қабылдаған және Қазақстан Республикасының Президенті қол қойған заңдардың саны

БАРЛЫҒЫ, оның ішінде	25
Конституцияга өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы заң	
Конституциялық заңдар	1
Негізгі заңдар	4
Мерзімдік сипаттағы заңдар (әр жылғы немесе өзге де белгіленген тұрақтылықпен қабылданатын)	
Қазақстан Республикасының заңнамалық актілеріне өзгерістер және (немесе) толықтырулар енгізу туралы заңдар	9
Қазақстан Республикасының халықаралық шарттарын ратификациялау және денонсациялау туралы заңдар	11

Президент 13 заңға қол қойды:

1	24.04.2023	1-VIII	Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Төтенше жағдайлар және дүлей зілзалалардың қауіп-қатерін азайту жөніндегі орталық арасындағы Қазақстан Республикасының аумағында оның болу шарттары туралы келісімді ратификациялау туралы
2	28.04.2023	2-VIII	Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Түрікменстан Үкіметі арасындағы Қазақстан-Түрікменстан мемлекеттік шекарасының режимі туралы келісімді ратификациялау туралы
3	12.05.2023	3-VIII	1996 жылғы 26 тамыздағы Қазақстан Республикасы мен Қыргыз Республикасы арасындағы азаматтық және қылмыстық істер жөніндегі өзара қызықтық көмек көрсету туралы шартқа өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы хаттаманы ратификациялау туралы
4	24.05.2023	4-VIII	Кедендейк транзиттің кедендейк рәсіміне сәйкес тауарларды тасымалдау (тасу) кезінде кедендейк баждарды, салықтарды, арнайы, демпингке қарсы, өтемақы баждарын төлеу жөніндегі міндетті орындауды қамтамасыз етуді қолданудың ерекшеліктері туралы келісімді ратификациялау туралы

VIII САЙЛАНГАН ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ПАРЛАМЕНТІ МӘЖІЛІСІНІҢ
БІРІНШІ СЕССИЯДАҒЫ ҚЫЗМЕТІНІҢ ҚОРЫТЫНДЫЛАРЫ

5	29.05.2023	5-VIII	ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің ақпараттық-телекоммуникациялық желілерде авторлық құқық пен сабақтас құқықтар обьектілеріне құқықтарды сақтау және қорғау бойынша ынтымақтастығы туралы келісімді ратификациялау туралы
6	05.06.2023	6-VIII	Орталық Азия өнірлік экономикалық ынтымақтастығы институтын құру туралы келісімді ратификациялау туралы
7	05.06.2023	7-VIII	Еуразиялық экономикалық одақ шеңберінде кредиттік тарихтың құрамына кіретін мәліметтер алмасу тәртібі туралы келісімді ратификациялау туралы
8	07.06.2023	8-VIII	Мүгедектердің құқықтары туралы конвенцияға Факультативтік хаттаманы ратификациялау туралы
9	14.06.2023	9-VIII	1998 жылғы 24 қыркүйектегі Қазақстан Республикасы мен Қасиетті Тақ арасындағы Өзара қатынастар туралы келісімге Қосымша келісімді ратификациялау туралы
10	14.06.2023	10 -VIII	2010 жылғы 18 маусымдағы Кеден одағының кедендей аумағындағы еркін (арнайы, ерекше) экономикалық аймақтар және еркін кедендей аймақтың кедендей ресімі мәселелері жөніндегі келісімге өзгерістер енгізу туралы хаттаманы ратификациялау туралы
11	19.06.2023	11-VIII	ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің жалған тауар белгілерін және географиялық көрсеткіштерді пайдаланудың алдын алу мен жолын кесу жөніндегі ынтымақтастығы туралы келісімді ратификациялау туралы
12	29.06.2023	12-VIII	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне жол жүргісін ұйымдастыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы
13	29.06.2023	13-VIII	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сұйытылған газ айналымын реттеу және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы

1.8. Мәжіліс бірінші сессиясында қарauға қабылдаған заң жобаларын жауапты комитеттер арасында бөлү

Комитеттер	Қарau-ында болған	Сенат қайтарған	Кері қайта рып алған	Сенаттың қарau-ында және Президенттің қол қоюында жатыр	Президент қол қойған	Жұмыста
Аграрлық мәселелер	4					4
Заннама және сот-құқықтық реформа	23		1	5	4	13
Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік	11		1	3	1	6
Әлеуметтік-мәдени даму	12		1	7	1	3
Қаржы және бюджет	7			1	2	4
Экономикалық реформа және өнірлік даму	12				4	8
Экология мәселелері және табиғат пайдалану	13			2	1	10
Барлығы	82		3	18	13	48

Комитеттердің жұмысында **82** заң жобасы болды.

Ең көп заң жоба Заннама және сот-құқықтық реформа комитеттерінің қарauында болды – 23 (28,1%).

18 заң жобасы Сенатта қаралуда және Президенттің қол қоюында.

13 заңға Президент қол қойды.

Мәжілістің жұмысында қараудың түрлі сатысында **48** заң жобасы бар, олардың ең көбі Заннама және сот-құқықтық реформа комитетіне – 13, Экология мәселелері және табиғат пайдалану комитетіне – 10 тиесілі.

1.9. Президент бастамашы болған заң жобалары

P/c №	Заң жобасының атауы	күні	Ескерту

1.10. Депутаттар бастамашы болған заң жобалары

№ р/с	Заң жобасының атауы	бастамашы	ескертү
Алдынғы сайланымнан өтті - 19			
1.	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сот-сараптама қызметі мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	№ 5-13-1783 03.12.2020 С. Бычкова, З. Аманжолова, Б. Кесебаева, С. Макежанов, В. Олейник	Бірінші оқылымда мақұлданды 23.06.2021
2.	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне халықтың көші-қоны саласындағы заңнаманы жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	№ 5-13-2416 09.11.2021 Е.В.Смайллов, Ж.А.Ахметбеков, Н.К.Бекназаров, Ф.К.Каменов, А.О.Конуров, Г.З.Кулахметов, А.А.Милютин, В.Г.Набиев, И.И.Панченко, А.М. Паяев, С.Н.Решетников, А.А. Скакова, И.В. Смирнова, Ж.Т.Телпекбаева	Бірінші оқылымда мақұлданды 13.04.2022
3.	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне аткаруышлық іс жүргізуі жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	№ 5-13-2820 21.12.2021 Д.Колода, К.Сафинов, Л.Сулеймен, Н.Раззак, Н.Дементьевна, И.Смирнова	Депутаттың 18.04.2023 № 5-13-342 хаты негізінде қайтарылып алынды
4.	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қорғаныс өнеркәсібі және мемлекеттік қорғаныстық тапсырыс мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	№ 6-14-69 10.02.2022 К.Ержан, М.Ерман, А.Құспан, Н.Нұрсипатов	
5.	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне отбасы институтын нығайту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	№ 7-13-458 18.03.2022 Е.Бейсенбаев, Л.Калтаева, Д. Нурманбетова, Л.Рамазанова, А.Сарым	Депутаттың 11.04.2023 № 7-13-163 хаты негізінде қайтарылып алынды

6.	Органикалық өнім өндіру және оның айналымы туралы	№ 1422 01.04.2022 А.Бектаев, А.Куришбаев, Д.Мусин, Ш.Осин, Б.Сартбаев	Бірінші оқылымда мақұлданды 27.06.2021
7.	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне органикалық өнім өндіру және оның айналымы мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	№ 1423 01.04.2022 А.Бектаев, А.Куришбаев, Д.Мусин, Ш.Осин, Б.Сартбаев	Бірінші оқылымда мақұлданды 27.06.2021
8.	Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне толықтырулар енгізу туралы	№ 1424 01.04.2022 А.Бектаев, А.Куришбаев, Д.Мусин, Ш.Осин, Б.Сартбаев	Бірінші оқылымда мақұлданды 27.06.2021
9.	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету және Қазақстан Республикасының арнаулы мемлекеттік органдарындағы қызмет мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу бойынша	№ 5098 07.10.2022 Н.Нұрсипатов Е.Тайжанов	Күшін жойды 12.10.2022 № 546-VII ПМ Мәжілістің қаулысымен 12.04.2023 № 38-VIII МП Мәжілістің қаулысымен
10.	Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне есірткі, психотроптық заттардың және олардың прекурсорларының заңсыз айналымына қары іс-қимыл мәселелері бойынша толықтырулар енгізу туралы	№ 5556 27.10.2022 А.Лукин, С.Макежанов, Б.Бекжанов, С.Имашева	
11.	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне есірткі, психотроптық заттардың және олардың прекурсорларының заңсыз айналымына қары іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	№ 5557 27.10.2022 А.Лукин, С.Макежанов, Б.Бекжанов, С.Имашева	

VIII САЙЛАНГАН ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ПАРЛАМЕНТІ МӘЖІЛІСІНІҢ
БІРІНШІ СЕССИЯДАҒЫ ҚЫЗМЕТИНІҢ ҚОРЫТЫНДЫЛАРЫ

12.	Қазақстан Республикасының кейір заңнамалық актілеріне жайылымдарды пайдалану мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	№ 5629 01.11.2022 С.Дүйсембінов, О.Булавкина, М.Жұмағазиев, Ә.Нұралиев, Қ.Абасов, Н Ожаев	Бірінші оқылымда мақұлданды 21.06.2023
13.	Қазақстан Республикасының кейір заңнамалық актілеріне әскери-патриоттық тәрбие мәселелері бойынша толықтырулар енгізу туралы	№ 6-14-1252 17.11.2022 П.Казанцев, А.Кожахметов, А.Құспан, Ю.Кучинская, Е.Смышляева, Ж.Сулейменова, Л.Сулеймен	
14.	«Жер қойнауы және жер қойнауын пайдалану туралы» Қазақстан Республикасының Кодексіне жер қойнауын пайдалану саласын жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	№ 5921 17.11.2022 Е.Султанов, Д.Адильбеков, Г.Амреев, С.Накпаев, К.Сафинов, Д.Турганов	
15.	Қазақстан Республикасының кейір заңнамалық актілеріне жаңартылатын энергия көздерін пайдалануды қолдау, электр энергетикасы және табиғи монополиялар мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	№ 9-13-989 17.11.2022 Д.Турганов, С.Алдашев	
16.	Қазақстан Республикасының кейір заңнамалық актілеріне сұйытылған газ айналымын реттеу процестерінің реинжинирингі мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	№ 10-13-1274 23.11.2022 Е.Смышляева	Президент қол қойды ЗРК №13 VIII 29.06.2023 Қазақстан Республикасының кейір заңнамалық актілеріне сұйытылған газ айналымын реттеу және тұрғын Үй-коммуналдық шаруашылық мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы

17.	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне экологиялық таза көлікті танымал ету және электромобилдерге арналған инфрақұрылымды дамыту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	№ 9-13-1187 22.12.2022 Е. Абаканов М. Ахметов Г. Елеуов Е. Жанбыршин А. Кожахметов С. Мусабаев А. Скакова	
18.	«Әкімшілік қықық бұзушылық туралы» Қазақстан Республикасының Кодексіне толықтыру енгізу туралы	№ 9-13-1188 22.12.2022 Е. Абаканов М. Ахметов Г. Елеуов Е. Жанбыршин А. Кожахметов С. Мусабаев А. Скакова	
19.	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне жол жүргісін үйімдастыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	№ 10-13-1428 27.12.2022 Е.Смышляева, Ю.Кучинская, Ж.Омарбекова	Қабылданды және Сенатқа жіберілді 12.05.2023

Бірінші сесиядан келіп түсті - 14

1	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету және Қазақстан Республикасының арнаулы мемлекеттік органдарындағы қызмет мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	№ 6-14-115 от 17.04.2023 П.Казанцев, А.Құспан, Қ.Тастекеев, Г.Шиповских	Бірінші оқылымда мақұлданды 15.05.2023
2	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Мемлекеттік корпорация мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	№ 5-13-257 18.04.2023 С.Имашева, М.Магеррамов, Д.Исабеков, Е.Смышляева	
3	Онлайн-платформалар онлайн-жарнама туралы	№ 7-5-464 15.05.2023 А.Баққожаев, М.Башимов, Қ.Ж.Иса, О.Құспеков, М.Магеррамов А.Сарым, А.Сағандықова	Мақұлданды және Сенатқа жіберілді 16.06.2023

VIII САЙЛАНГАН ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ПАРЛАМЕНТІ МӘЖІЛІСІНІҢ
БІРІНШІ СЕССИЯДАҒЫ ҚЫЗМЕТІНІҢ ҚОРЫТЫНДЫЛАРЫ

4	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне онлайн-платформалар және онлайн-жарнама мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	№ 7-5-465 15.05.2023 А.А.Баққожаев, М.С.Башимов, Қ.Ж.Иса, О.Х.Құспеков, М.Магеррамов А.Сарым, А.Сагандақова	Қабылданды және Сенатқа жіберілді 15.06.2023
5	Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне онлайн-платформалар және онлайн-жарнама мәселелері бойынша толықтырулар енгізу туралы	№ 7-5-466 15.05.2023 А.Баққожаев, М.Башимов, Қ.Иса, О.Құспеков, М.Магеррамов А.Сарым, А.Сагандақова	Қабылданды және Сенатқа жіберілді Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне өзгерістер мен толықты-рулар енгізу туралы
6	Заңсыз алынған активтерді мемлекетке қайтару туралы	№ 5-13-670 23.05.2023 А.Аймағамбетов, М.Башимов, Е.Бейсенбаев, Д.Еспаева, А.Құспан, Е.Саиров, А.Сарым, Н.Сәрсенғалиев, М.Такиев	Қабылданды және Сенатқа жіберілді 19.06.2023
7	«Прокуратура туралы» Қазақстан Республикасының Конституциялық заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	№ 5-13-671 23.05.2023 А.Аймағамбетов, М.Башимов, Е.Бейсенбаев, Д.Еспаева, А.Құспан, Е.Саиров, А.Сарым, Н.Сәрсенғалиев, М.Такиев	Палата-лардың бірлескен отырысында мақұлданды 20.06.2023
8	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне заңсыз алынған активтерді мемлекетке қайтару мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	№ 5-13-672 23.05.2023 А.Аймағамбетов, М.Башимов, Е.Бейсенбаев, Д.Еспаева, А.Құспан, Е.Саиров, А.Сарым, Н.Сәрсенғалиев, М.Такиев	Қабылданды және Сенатқа жіберілді 22.06.2023

9	«Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының Кодексіне (Салық кодексі) өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	№ 5-13-673 23.05.2023 А.Аймағамбетов, М.Башимов, Е.Бейсенбаев, Д.Еспаева, А.Құспан, Е.Саиров, А.Сарым, Н.Сәрсенғалиев, М.Такиев	Қабылданды және Сенатқа жіберілді 19.06.2023 «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының Кодексіне (Салық кодексі) мен толықтырулар енгізу туралы
10	Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	№ 5-13-669 23.05.2023 А.Аймағамбетов, М.Башимов, Е.Бейсенбаев, Д.Еспаева, А.Құспан, Е.Саиров, А.Сарым, Н.Сәрсенғалиев, М.Такиев	Қабылданды және Сенатқа жіберілді 16.06.2023
11	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Қазақстан Республикасының Ұлттық қорынан балаларға төлем жасау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	№ 4-14-289 23.05.2023 М. Такиев, Б.Бейсенғалиев, Б.Орынбасаров, Б.Орынбеков, Е.Стамбеков, Ү.Шапақ	Бірінші оқылымда мақұлданды 14.06.2023
12	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне орман шаруашылығы және ерекше қорғалатын табиғи аумақтар мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	№ 2072 02.06.2023 О.Булавкина, С.Дүйсембінов Г.Сарыбаев	
13	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне ақпараттық қауіпсіздік мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	№ 10-13-413 02.06.2023 А.Pay, Н.Сабильянов, П.Казанцев, Е.Смышляева	

VIII САЙЛАНГАН ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ПАРЛАМЕНТІ МӘЖІЛІСІНІҢ
БІРІНШІ СЕССИЯДАҒЫ ҚЫЗМЕТІНІҢ ҚОРЫТЫНДЫЛАРЫ

14	Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне іс жүргізу заңнамасын жетілдіру, адвокаттық қызмет және заң көмегін көрсету, дауларды соттан тыс және сотқа дейінгі шешу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы	№ 5-13-995 20.06.2023 М.Магеррамов Н.Арсютин Б.Базарбек К.Балабиев Н.Дементьева А.Құспан А.Лукин Д.Наумова К.Сейтжан И.Смирнова И.Сұнқар Г.Танашева А.Толамисов Д.Шукіжанова Д.Шукіжанова	
----	--	---	--

Бірінші сессияда Парламент депутаттары 14 заң жобасына бастамашылық жасады.

Бұдан басқа, 19 заң жобасы алдыңғы шақырылымнан Палатаның қарауына өтті. 2 заң жобасы қайтарып алынды. Мәжілістің 1 қаулысының күші жойылды.

Парламент Сенатына 10 заң, оның ішінде палаталардың бірлескен отырысында қабылданған 1 Конституциялық заң берілді.

Депутаттар бастамашылық еткен 20 заң жобасы қараудың әртүрлі кезеңдеріндегі жұмыста.

ІІ БӨЛІМ

МӘЖІЛІСТІҢ ТҮРАҚТЫ КОМИТЕТТЕРІ ҚЫЗМЕТИНІҢ НӘТИЖЕЛЕРІ ТУРАЛЫ ЖИНАҚТАП ҚОРЫТЫЛҒАН ДЕРЕКТЕР

2.1. АГРАРЛЫҚ МӘСЕЛЕЛЕР КОМИТЕТІ

2023 жылғы 29 наурыздан 30 маусымға дейінгі кезеңде Комитет Қазақстан Республикасы Парламентінің депутаттары бастамашылық жасаған 4 заң жобасы бойынша жетекші болды.

- 1) Комитеттің 24 отырысы, оның ішінде 7 тақырыптық, 2 көшпелі;
- 2) 1 дөңгелек үстел;
- 3) жұмыс топтарының 9 отырысы өткізілді.

1-3. «Органикалық өнім өндіру және оның айналымы туралы»

«Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне органикалық өнім өндіру және оның айналымы мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»

«Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне толықтырулар енгізу туралы»

Бастамашылар: А.А. Бектаев, А.Қ. Құрішбаев., Д.М. Мусин, Ш.А. Осин, Б.М. Сартбаев.

Жұмыс тобының жетекшісі: А. А. Кожаназаров.

Жұмыс тобының мүшелері: А. Қ. Назаров, Б.Б. Керімбек, А.Т. Зейнуллин, Е.Ж. Сатыбалдин, Р.А.Берденов, Н.Г. Арсютин, Б.Ж. Базарбек, Б. Нажметдинұлы және Д. А.Шукіжанова.

Заң жобалары табиғи ресурстарды ұтымды пайдалануды қамтамасыз етуге, органикалық өнімнің ішкі нарығын қалыптастыруға және дамытуға жәрдемдесуге, сыртқы нарықтарда отандық өндірушілердің органикалық өнімдерінің бәсекеге қабілеттілігін арттыруға бағытталған.

Негізгі заң жобасында органикалық өнім өндіруге көшу шарттары, органикалық өнім өндіруге оны таңбалауга және импорттық органикалық өнімнің айналымына қойылатын талаптар көзделеді, органикалық өнімді есепке алу және қадағалау жүйесі енгізіледі, органикалық өнім өндірушілердің, органикалық өнім өндіру үшін пайдаланылатын ауыл шаруашылығы өсімдіктері мен ауыл шаруашылығы жануарларының тұқымдарының тізілімдерін жасау және жүргізу және т.б. көзделеді.

Бұл ережелер сұраныстар мен сауда нарығының қалауына байланысты, таңдалған органикалық өндіріс стандартының талаптарына сәйкес органикалық өндірісті сертификаттауға мүмкіндік береді. Бұл ұлттық, мемлекетаралық, аймақтық немесе шет мемлекеттердің стандарты болуы мүмкін.

Бұл ретте, органикалық өнімді сертификаттау обьектілерінің түпкілікті өнімдерінен алып тастау ұсынылады, өйткені халықаралық практикаға сәйкес сертификаттауға тек органикалық өнімді өндіру процесі ғана жатады.

Ілеспе заң жобалары қолданыстағы заңнама нормаларын «Органикалық өнім өндіру және оның айналымы туралы» Заң жобасының ережелеріне сәйкес келтіру мақсатында әзірленді және:

- Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексіне ауыл шаруашылығы өнімдерін, аквамәдениет және балық шаруашылығы өнімдерін, азық-түлік өнімдерін, жабайы өсімдіктерден жасалған өнімдерді және оларды қайта өндеду өнімдерін өндірушілердің ерікті негізде экологиялық таңбалауын жүзеге асыру бөлігінде;

- «Агроөнеркәсіптік кешендеңі және ауылдық аумақтарды дамытуды мемлекеттік реттеу туралы» Қазақстан Республикасының Заңына органикалық тыңайтқыштардың құнын субсидиялау бөлігінде;

- Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодексіне органикалық өнім айналымы кезінде заңнаманы бұзғаны үшін жауапкершілікті белгілеу бөлігінде түзетулерді енгізуі көздейді.

Заң жобалары бойынша жұмыс тобының 7 отырысы өткізілді, 200 – ден астам түзетулер қаралды, салыстырмалы кестеде негізгі заң жобасы бойынша -134, ілеспе заң жобасы бойынша - 10, ӘҚБК-не өзгерістер мен толықтырулар енгізу бойынша 5 түзетулер бар.

Заң жобаларын қарастыруда депутаттар заң жобасын енгізу мақсаттарын күштейту үшін оның жекелеген ережелерінің мазмұнын нақтылауға бағытталған бірқатар түзетулер енгізді.

Атап айтқанда, органикалық өнім өндіру саласындағы халықаралық тәжірибелер мен стандарттарға сәйкестендіру мақсатында, ерікті түрде қатысу, ішкі бақылау және өндірілген өнім сапасы үшін ұжымдық жауапкершілік қағидаттарына негізделген органикалық өнім өндірушілердің бірлескен кепілдіктер жүйесіне (PGS) және топтық сертификаттауды қалыптастыруға және оның жұмыс істеуіне қатысты ережелер қайта қаралды.

PGS жүйесі химиялық тыңайтқыштарды, пестицидтерді және өсу реттегіштерін алып тастауға немесе аз дәрежеде қолдануға мүмкіндік беретін өнім өндіруге кепілдік беретін дәстүрлі ауыл шаруашылығынан органикалық ауыл шаруашылығына көшуге дайын шағын шаруашылықтарды біркітіру үшін қарастырылған.

PGS жүйесінің негізгі шарты - жергілікті нарықтың ауылшаруашылық өнімдеріне деген қажеттіліктерін қанағаттандыру. PGS жүйесінің қатысушылары өз өнімдеріне «PGS қатысушысы» белгісін қоя алады. Мұндай таңбалау органикалық өнімді өндіруге дайын өндірушілер ретінде одан әрі IFOAM-да халықаралық тануға ықпал етеді.

Сонымен қатар, топтық сертификаттау ауылшаруашылық тауар өндірушілеріне өздерінің қаржылық шығындарын (сертификаттау, тексеру) азайту үшін бір тұлға ретінде органикалық өнім өндірісінің сәйкестігін растау процедурасынан өту үшін бірігүге мүмкіндік беретін сертификаттаудың балама түрі ретінде қарастырылады. Бұл ретте топтық сертификаттаудың жекелеген қатысушылары органикалық өнім өндірісінің бір-біріне тәуелсіз сәйкестік сертификатын пайдалана алмайды.

Топтық сертификаттау кезінде органикалық өнім өндірушілерге қойылатын талаптар сақталуы керек.

Сонымен қатар, уәкілетті органға органикалық өнімнің өндірісі мен айналымы қағидаларын, оның ішінде органикалық өнімнің айналымы жағдайларын реттеу үшін әзірлеу және бекіту жөніндегі функцияны беру ұсынылады.

Баяндалғанмен қатар, жергілікті атқарушы органдарға органикалық өнім өндіру үшін пайдаланылатын ауыл шаруашылығы өсімдіктері мен ауыл шаруашылығы жануарлары тұқымдарының тізіліміне енгізу үшін уәкілетті органға ақпарат ұсыну құзыреті беріледі.

Сонымен қатар, органикалық өнімнің өндірісі мен айналымы саласындағы стандарттау жөніндегі нормативтік техникалық құжаттар мен құжаттарды жетілдіру, сондай-ақ оларды аударуды үйімдастыру мәселелері қолданыстағы заңнамамен жеткілікті дәрежеде реттелгенін ескере отырып, техникалық реттеу саласындағы уәкілетті органның құзыретінен мұндан функцияларды алыш тастау ұсынылды.

Сондай-ақ, органикалық өнім өндірушілерге қойылатын талаптар кеңейтілді, атап айтқанда, олар топырақты пайдаланбай өсімдік шаруашылығы өнімдерін өндіру әдістерін қолданбауға міндетті.

Органикалық өнім өндірісінің сәйкестігін растау рәсімінен өтуге қатысты бап органикалық өнім өндіруші органикалық өнім өндіруге, оның ішінде экспортқа өткізуге арналған талаптарды орындаған кезде сәйкестік сертификатын тоқтату немесе кері қайтарып алу жөніндегі нормалармен толықтырылды.

АӘК-дегі басым мамандандырылған бағыт ретінде органикалық ауыл шаруашылығын дамыту мақсатында заң жобасы органикалық өнімнің өндірісі мен айналымы саласындағы ғылыми қамтамасыз етуді регламенттейтін баппен толықтырылды.

Депутаттардың жоғарыда аталған түзетулері Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2023 жылғы 6 маусымдағы № 11-07/50 зп қорытындысымен қолданды.

Заң жобаларын Мәжіліс 2023 жылғы 27 маусымда бірінші оқылымда мақұлдады.

4. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне жайылымдарды пайдалану мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»

Бастамашылар: С.М. Дүйсембінов, О.А. Булавкина, М.С. Жұмағазиев, Ә.Т. Нұралиев, Қ.Б. Абасов және Н. Ж. Ожаев.

Жұмыс тобының жетекшісі: Н.К. Әшімбетов.

Жұмыс тобының мүшелері: А.Д. Әлтай, Н.С. Әуесбаев, Ж.С. Әшімжанов, Қ.Ж. Иса, Е.Б. Саиров, А.А. Баққожаев, Ұ.Ш. Тұмашинов, Ұ. Сәдібеков, А.Т. Зейнұллин, Б.Ж. Базарбек, Е.Б.Саурықов, А. Н. Рақымжанов, М. Н. Рожин.

Заң жобасында Жер және Орман кодекстеріне, «Қазақстан Республикасындағы жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару туралы» және «Жайылымдар туралы» Зандарға өзгерістер мен толықтырулар енгізу көзделеді.

Атап айтқанда:

1) жаю үшін қажетті ауыл шаруашылығы жануарларының санын жүктеме нормасының 20%-нан 50%-на дейін ұлғайту арқылы жайылымдарды пайдаланбау фактілерінің критерийлері қатаңдатылады;

2) халықтың қажеттілігін қанағаттандыруға арналған жайылымдарды ауыл шаруашылығы алқаптарының басқа түрлеріне ауыстыруға тыйым салу белгіленеді;

3) орман мекемелеріне мемлекеттік орман қорының жайылымдық алқаптары туралы мәліметтерді аудан әкімдіктеріне жыл сайын ұсыну міндеті жүктеледі. Бұл түзету мемлекеттік қордың жерінде орналасқан жайылымдарды пайдалануға мүмкіндік береді;

4) «қоғамдық жайылымдар» деген жеке ұғым енгізіледі;

5) Жайылымдарды басқару және оларды пайдалану жөніндегі жоспардың (бұдан әрі – Жоспар) мазмұны мен қолданылу мерзімі өзгереді. Бұл ретте үлгілік жоспарды Ауыл шаруашылығы министрлігі әзірлейді және бекітеді;

6) шалғайдағы жайылымдарды суландыруға және жайылымдарды түбекейлі және беткі қабатын жақсартуға арналған шығындарды субсидиялау арқылы жайылым пайдаланушыларды мемлекеттік қолдау жөніндегі нормалар көзделеді.

Жайылымдарды беру мен пайдалану жөніндегі кешенді тәсілді әзірлеу үшін үекілетті органның жайылымдарды дамытудың негізгі бағыттарын айқындастыры стратегиялық құжатты әзірлеуі және қабылдауы көзделеді, оны іске асырумен жергілікті атқарушы органдар айналысатын болады.

Сонымен қатар, жайылымдарды ұсыну және резервтеу үшін Жоспар негіз болады. Осылайша, оның мағынасы мен деңгейі артады, және ондай құжаттарды әзірлеу формалды болмайды.

Шалғайдағы мал шаруашылығы үшін және халықтың малын жаю үшін 5 жылға дейінгі мерзімге уақытша өтеусіз жер пайдалану құқығымен жер участекерін беру жөніндегі норма алып тасталады. Бұл ретте, жеке ауладағы ауыл шаруашылығы жануарларын жаю үшін жайылымдарды халық өтеусіз негізде пайдаланады, ал АӨК субъектілеріне жайылымдар тек конкурстық негізде берілетін болады.

Сонымен қатар, ауыл шаруашылығы коопeraçãoсын дамытуды ынталандыру үшін кооперативтердің ауыл шаруашылығы жерлерін, оның ішінде жайылымдарды алу үшін конкурстарға қатысуы кезінде олардың конкурстық ұсыныстарына қосымша балл беру түрінде артықшылық көздеу ұсынылады.

Сондай-ақ, оларды жоспарлаудың негізгі құжаты болып табылатын ауылдық елді мекендердің аумақтарын жер-шаруашылық орналастыру жобаларын жасау процестерін регламенттеу мақсатында үекілетті органға тиісті қағидаларды бекіту бойынша құзырет беріледі.

Ұғымдық аппаратты нақтылауға, жайылым пайдаланушыларды мемлекеттік қолдауға, жер құқықтық қатынастары субъектілерінің қосымша міндеттерін жүктеуге бағытталған түзетулер енгізіледі.

Бүгінгі таңда жұмыс тобының 9 отырысы және мұдделі уәкілетті органдар, қоғамдық үйымдар өкілдерінің, сарапшылар мен ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілердің қатысуымен Комитеттің бір кеңейтілген отырысы өткізді. Салыстыру кестесінде 49 позиция бар.

Заң жобасының негізгі мақсаттарын қозғайтын тұжырымдамалық сипаттағы депутаттардың түзетулері Қазақстан Республикасы Үкіметінің қорыттындысына жолданды.

Заң жобасын Мәжіліс 2023 жылғы 21 маусымда бірінші оқылымда мақұлладады.

Комитеттің өзге де іс-шаралары:

Көшпелі отырыстар

2023 жылғы 11-12 мамыр аралығында Түркістан облысында жеміс-көкөніс және суармалы егіншілік мәселелері жөніндегі Комитеттің көшпелі отырысы өтті. Көшпелі отырыстың мақсаты үкіметтік сағатқа дайындық шенберінде жеміс-көкөніс саласының ағымдағы жай-күйін, дамуын және проблемалық мәселелерін талқылау болды. Іс-шараға ауыл шаруашылығы вице-министрі Ә.Ф. Тамабек, сауда және интеграция, экология және табигат, табиғи монополияларды реттеу саласындағы уәкілетті органдардың жауапты қызметкерлері, Түркістан облысы әкімінің орынбасары Е. Кенжеканұлы, облыстық мәслихат депутаттары, сондай-ақ салалық қоғамдық қауымдастықтардың өкілдері қатысты. Сапар барысында депутаттар бірқатар ауыл шаруашылығы нысандарына барды, соның ішінде көкөніс өсіру бойынша «Аделя» жылыжай кешені; алма және басқа да жемістерді өсіру, сақтау және өндеу бойынша «Dala Fruit» компаниясы; сүт өнімдерін өндіру бойынша «Бөрте Милка» кешені; ірі қара малды өсіру бойынша «Nugum Group» кәсіпорны, жемшөп дақылдарын өсіру бойынша «Түркістан АгроФАРМ» ЖШС, сондай-ақ Түркістан магистральдық каналының жұмысымен танысты. Отрыс тақырыбын талқылау барысында жеміс-көкөніс саласын дамытудағы проблемалар мен тежеуші факторлар атап өтілді. Мысалы, көкөніс қоймалары көлемінің жеткіліксіздігі және болмауы, өндірісті дамытуға және кеңейтүге субсидиялар алу, саланы жеткіліксіз қаржыландыру, сумен қамтамасыз ету, қайта өндеудің төмен үлесі, өндірістің жоғары шығындары және баға мен сапа бойынша жеміс-көкөніс өнімдерінің бәсекеге қабілеттілігінің төмендігі мәселелері талқыланды. Сондай-ақ маусымаралық кезеңде ауыл шаруашылығы өнімдерінің қымбаттауы инфляцияға кері әсер етіп, көкөністер мен жемістердің жекелеген санаттары бойынша импорт үлесінің артуына әкеліп соғатыны айттылды. Нәтижесінде, отрысқа қатысушылардың барлық сындарлы ұсыныстары алдағы үкімет сағатының ұсынымдар жобасына енгізілетін болады.

Ағымдағы жылдың 2-3 маусымында Комитет Ақтөбе облысында «Ауыл аманаты» жобасы: алғашқы нәтижелері мен іске асыру тәжірибесі» тақырыбында көшпелі отрыс өткізді. Отрыстың мақсаты Ақтөбе облысы ауыл тұрғындарының осы

бағдарлама аясындағы жұмыс тәжірибесін зерделеу болды. Іс-шараға ауыл шаруашылығы вице-министрі Р.Ж. Құрманов, еңбек және халықты әлеуметтік қорғау вице-министрі О.Т. Ордабаев, Аграрлық несие корпорациясы мен Қазагроқаржы өкілдері, облыс әкімдерінің орынбасарлары, ауыл шаруашылығы және агрокүрілімдар Басқармаларының басшылары қатысты. Ақтөбе облысының әкімі Е.Л. Тоғжанов отырысқа қатысушыларды «Ауыл аманаты» жобасын іске асыру нәтижелерімен, ауыл тұрғындарын ауыл шаруашылығы өндірісіне тарту, олардың әл-ауқатын арттыру және жалпы ауылды дамыту бойынша жүргізіліп жатқан жұмыстармен таныстырыды. Ақтөбе облысындағы жобаның ерекшелігі бюджет қаражатын талап етпей мал шаруашылығын дамыту мақсатында ірі шаруа қожалықтары есебінен тауарлық несиeler беру болып табылады. Іс-сапар барысында депутаттар Ақтөбе облысының фермерлерімен кездесіп, Мәртөк және Қарғалы аудандарында болып, құс шаруашылығы, өсімдік шаруашылығы, ауыл шаруашылығы өнімдерін қайта өңдеу және азық-түлік өнімдерін өндіру саласындағы жобаға қатысушылармен танысты. Комитет отырысында қайта қарыз алу кезінде несие сомасын ұлғайту; ҚазАгроКаржы іске асыратын қолданыстағы несиелеу бағдарламаларын көнегіту; сервистік, дайындау және өткізу кооперативтерін құру арқылы кооперацияны дамыту; құс шаруашылығының қажеттіліктері үшін жемшөп өндіру: көкөніс қоймаларының құрылышын жеңілдікпен қаржыландауды және т. б. мәселелер талқыланды. Отрыстың қорытындысы бойынша Үкіметке «Ауыл аманаты» жобасын тиімді іске асыру бойынша ұсынымдар жіберілетін болады.

Кеңейтілген (тақырыптық) отырыстар

2023 жылғы 12 сәуірде Бірыңғай мемлекеттік ақпараттық субсидиялау жүйесінің жұмыс істеуінің проблемалық мәселелеріне арналған Комитеттің тақырыптық отырысы өтті. Іс – шараға Палатаның басқа комитеттерінің өкілдері – депутаттар: А.Т. Зейнуллин, Б. Нәжметдинұлы, Д.А. Шүкіжанова, Б.Ж. Базарбек, Е.Ж. Сатыбалдин, А.А. Бакқожаев, сондай-ақ, ауыл шаруашылығы вице-министрі Б.Ә. Бекбауов, «Атамекен» Ұлттық Кәсіпкерлер палатасы Төрағасының орынбасары Е.Е. Есенеев, ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілері және салалық қауымдастықтар өкілдері қатысты. Іс-шараны өткізу барысында фермерлерді мемлекеттік қолдау саласында қалыптасқан қыын жағдай талқыланды, өз кезегінде бұл мемлекеттік қолдауды әкімдіктер тарапынан бере алмауы және фермерлердің оны алуы мүмкін еместігіне әкелді. Мұндай қыындықтарды процеске қатысқан барлық тараптар атап өтті. Мәселен, жүйе жұмысының көптеген техникалық қателіктері анықталды, соның ішінде өтінімдерді беру, оларды қайтарып алу, түзету, мақұлдау, мемлекеттік дерекқордан алынған мәліметтердің толық болмауы және т.б. Сонымен бірге, Ауыл шаруашылығы министрлігінің туындаған мәселелерді уақтылы шешпейі, ақпараттық және техникалық қолдау да негізделген сын тудыруда.

Нәтижесінде қосымша қаржылық шығындарды көтеруге мәжбүр болған фермерлер зардап шегуде. Осыған байланысты, депутаттық корпус уәкілетті органның атына жолданған ұсынымда қысқа мерзімде ақпараттық жүйенің жұмысындағы кемшіліктерді жою жөніндегі нақты іс-қимыл жоспарын қабылдауды ұсынды.

2023 жылғы 13 сәуірде Комитеттің тақырыптық отырысы өтті, онда Ауыл шаруашылығы министрлігінің ағымдағы жылға арналған бюджеті талқыланды. Іс-шараға Палатаның басқа комитеттерінің депутаттары: Б. Нажметдинұлы, Б. Ж. Базарбек, А. А. Бақжоев, сондай-ақ, Ауыл шаруашылығы министрлігі аппаратының басшысы М. Ә. Оразаев қатысты. Отырыс барысында ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілерді субсидиялау, несиелу, фитосанитариялық қауіпсіздік, ветеринариялық іс-шаралар, мал шаруашылығы және өсімдік шаруашылығы, аграрлық ғылым, мемлекеттік жер кадастрының мәліметтерін қалыптастыру мәселелерін қоса алғанда, саланы қаржыландырудың негізгі бағыттары бойынша министрліктің жауапты қызметкерлері тыңдалды. Депутаттарға агроөнеркәсіптік кешенді субсидиялауды жүзеге асыратын облыстық бюджеттерге берілетін жалпы сипаттағы трансфертер туралы ақпарат берілді. Депутаттар көктемгі егіс жұмыстарын жүргізуге, топырақ-мелиоративтік және геоботаникалық зерттеулер жүргізуге, ветеринариялық қызметті материалдық-техникалық жарақтандыруға, аусылға қарсы отандық вакцина өндіруге бөлінген бюджет қаражатын игерудің тиімділігіне алаңдаушылық білдірді. Отырыс қорытындысы бойынша Комитет отырыстарында Ауыл шаруашылығы министрлігінің бюджеттік бағдарламаларын орындау және тиімді іске асыру мәселелерін жүйелі түрде қарастыру туралы шешім қабылданды.

2023 жылғы 21 сәуірде Аграрлық мәселелер комитеті «Ауыл шаруашылығы тауарларын өндірушілерді қолдау тетіктері» (лизинг, жеңілдікпен, оның ішінде көктемгі егіс науқаны үшін несие беру)» атты тақырыптық отырыс өткізді. Отырысқа мемлекеттік органдардың және «Бәйтерек» Ұлттық басқарушы холдингі», «Азық-түлік келісімшарт корпорациясы» Ұлттық компаниясы, сонымен қатар үкіметтік емес сектордың өкілдері қатысты. Отырысты өткізу барысында Ауыл шаруашылығы министрлігі АӨК-ді мемлекеттік қолдаудың өзгертуілген тәсілдерін ұсынды, Аграрлық несие корпорациясы мен Қазагроқаржы өкілдері қатысушыларды өз қызметінің негізгі бағыттарын атап, қаржылық көрсеткіштерін, қаржыландыру бағдарламаларын және ұсынылатын несиелік өнімдер желістерін таныстырып өтті. Өз кезегінде депутаттар несие ресурстарына, оның ішінде лизингке қолжетімділіктің төмен деңгейіне, оларды алуға қойылатын жоғары талаптарға алаңдаушылық білдірді. Сонымен қатар, ақшалай қаражаттың уақтылы және толық көлемде бөлінбеуі де алаңдаушылық туғызды, нәтижесінде фермерлер нарықтық банктика пайыздар бойынша міндеттемелері бойынша төлеуге және қосымша қаржылық шығындарды төлеуге мәжбүр. Сонымен қатар, депутаттар кепілмен қамтамасыз ету, ауыл шаруашылығы техникасының несиелері мен лизингі бойынша қарыздарды қайта құрылымдау, ауыл шаруашылығы техникасы паркін жаңарту және

т.б. мәселелері шешілмейтінін атап өтті. Қындықтар тізбегіне жаңа ақпараттық жүйенің жұмысындағы көптеген техникалық қателер де қосылды. Осыған байланысты депутаттар аталған мәселелерді шешу үшін женіл несиелеу талаптарын жеңілдетуді, фермердің несие бойынша жеңілдікті мөлшерлемені ғана төлеу және ауыл шаруашылығы тауар өндірушілерді тікелей несиелеуден екінші деңгейдегі банктер немесе микроқаржы ұйымдары беретін қарыздарға кепілдік беруге көшу мүмкіндігін қарауды және т. б. ұсынды. Қатысуышылардың барлық ұсыныстары ауыл шаруашылығы министрлігіне ұсынымдар түрінде жіберілетін болады.

2023 жылғы 3 мамырда Аграрлық мәселелер комитеті «Агробанк туралы» және «Азық-түлік қауіпсіздігі туралы» Қазақстан Республикасы Зандарының жобаларын әзірлеу мәселесі бойынша Парламентаризм институты басшылығының қатысуымен жұмыс отырысын өткізді. Іс-шараға Парламент Сенатының депутаттары, ауыл шаруашылығы вице – министрі - Р.Ж. Құрманов, «Бәйтерек «ҰБХ» АҚ-ның Басқарушы директоры - Н. Ж. Көшкімбаев, «Аграрлық несие корпорациясы» АҚ-ның Басқарма төрағасы - А. Б. Әшірбеков, «ҚазАгроКаржы» АҚ-ның Басқарма төрағасы-А. Г. Прашев, сондай-ақ «Атамекен» ҰКП-ның өкілі қатысты. Талқылау барысында барлық қатысуышылар қолданыстағы квазимемлекеттік қаржы институттарының негізінде 100% мемлекеттің қатысуымен мамандандырылған ауыл шаруашылығы банкін құру бастамасын қолдады, оның негізгі міндеті агроөнеркәсіп субъектілеріне «бір терезе» қағидаты бойынша несиелеу мен лизингті қоса алғанда, банктік қызметтердің толық спектрін ұсыну болуға тиіс. Сонымен қатар, қатысуышылар ұлттық қауіпсіздік құрылымының маңызды элементтерінің бірі ретінде «Азық-түлік қауіпсіздігі туралы» жеке заң жобасын әзірлеу қажеттілігін талқылады. Депутаттардың айтудынша, осындаған зандар біздің жақын көршілерімізде: Ресейде, Қырғызстанда, Беларуссияда, Тәжікстанда, Түркменстанда және Арменияда бар және сәтті қолдануда. Нәтижесінде Парламентаризм институты депутаттардың бастамаларын қолдап, талқылау барысында айттылған ұсыныстарды ескере отырып, аталған заң жобаларын әзірлеуге дайын екендіктерін білдірді.

2023 жылғы 4 мамырда «Қазақстан Республикасының Агроөнеркәсіптік кешенін дамытудың 2021-2030 жылдарға арналған тұжырымдамасы туралы» Комитеттің тақырыптық отырысы өтті. 2023 жылғы 4 мамырда «Қазақстан Республикасының Агроөнеркәсіптік кешенін дамытудың 2021-2030 жылдарға арналған тұжырымдамасы туралы» Комитеттің тақырыптық отырысы өтті. Іс-шараға ауыл шаруашылығы, индустрия және инфрақұрылымдық даму министрліктерінің лауазымды тұлғалары қатысты. Отырыс шенбөрінде ауыл шаруашылығы министрлігі Агроөнеркәсіптік кешенді дамыту тұжырымдамасының іске асырылу барысы, нысаналы индикаторлары, жекелеген салаларды дамытуда күтілетін нәтижелері туралы ақпарат ұсынды. Сондай-ақ, ауыл шаруашылығы өнімдерінің экспорттың ұлғайту жөніндегі міндеттер, қайта өндеу өнеркәсібі мен аграрлық ғылымды дамыту жөніндегі шаралар және т. б. айттылды. Депутаттар нысаналы

индикаторларға қол жеткізу қажеттігін және тұжырымдаманы іске асыруға қабылданған іс-шаралардың орындалу мерзімдерінің бұзылуына жол бермей оны орындауға жауапты қарau қажеттігін атап өтті. Сонымен қатар, бірқатар тұжырымдамалық ұсныстар айтылды. Атап айтқанда, енбек өнімділігі жыл сайынғы инфляцияны ескеруі тиісті, экспортты дамыту жөніндегі жоспарлар - сауда нарығын реттеу жөніндегі шаралармен өзара байланысты болуы қажет, статистикалық деректер – саланың нақты өндірістік көрсеткіштерін көрсетуі тиісті, мемлекеттік қолдау – барлық ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілерге қолжетімді болу керек, микронесиелеу – жүйелік тәсілді болу және онымен қоса жер беру және өзге де инфрақұрылымдар жөнінде ұсныстар айтылды. Осы және басқа да ұсныстар тұжырымдаманы практика жүзінде іске асыру барысында одан әрі ескеру мақсатында уәкілетті органға жіберілді.

2023 жылғы 5 мамырда Ауыл шаруашылығы министрлігінің тапсырмасымен әзірлеген ауыл шаруашылығы жануарларын есепке алудың және эпизоотиялық мониторингтің цифрлық жүйесі таныстырылды. Жүйе «Ауыл» халықтық-демократиялық патриоттық партиясынан сайланған Мәжіліс депутаты Анас Бақжоева мен Қазақ ғылыми - зерттеу ветеринариялық институтында әзірленген. Таныстырылым барысында А.Бакжоев осы бағдарламалық өнімді әзірлеу тарихы 2018 жылдан орын алатыны және 2019 жылы Мемлекет басшысы Қ.К. Тоқаевқа С. Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық университетінің қабырғасында таныстырылғанын баяндалды. Автор осы бағдарламалық өнімнің барлық функционалдығын көрсете отырып, оның негізгі мәні ветеринарлық дәрігерлерді қағазbastылықтан арылтып олардың қызметін цифрандыру болып табылатынын айтты. Ауыл шаруашылығы жануары туралы барлық нақты ақпарат, атап айтсақ: онымен жүргізілген ветеринариялық-санитариялық іс-шаралар, ауру және өлім тарихы, қан мен патматериалдардың зертханалық зерттеу нәтижелері мобильді қосымша арқылы оның электрондық ветеринариялық паспортында автоматты түрде көрсетілетін болады. Сонымен қатар зертханалық зерттеулердің он нәтижелері анықталған жағдайда жүйе автоматты түрде ветеринариялық инспекторға хабарлама жібереді. Бағдарламаның функционалды ветеринария саласындағы қолданыстағы заңнамаға толық сәйкес келеді және ветеринардың заңнамаға қайшы келетін әрекеттері болған жағдайда, оларды бұғаттайды. Мал базарларында аула сою өнімдерін сатуға тосқауыл қоюға мүмкіндік береді. Соңдай-ақ, бұл жүйенің маңызды функцияларының бірі-жануарларды есепке алу, жоғалған жануарларды іздеу процесіне жүргітшіліктың қатысуы және ветеринардан малдың жай-күйі туралы автоматты түрде хабарлама алу болып табылады. Жүйе шынайы уақыт режимінде жануарлардың саны, ветеринарлық шаралар, істің себептері туралы өзекті статистикалық есептілікті автоматты түрде шығарады, бұл эпизоотиялық мониторинг жүргізу үшін өте маңызды. Соңдай-ақ бұл жүйе «офф-лайн» режимінде, яғни интернет жоқ аймақта жұмыс істеуге бейімделген. Бұл дегеніміз интернеттің

тұрақты жұмыс аймағына кірген кезде барлық жинақталған ақпарат автоматты түрде жүйеге жүктелетін болады. Автордың пікірінше, бұл бағдарламалық өнім негізгі жүйе болып табылады. Болашақта оның кіші жүйесі ретінде мал шаруашылығында селекциялық-асыл тұқымдық жұмыстарды жүргізу жөніндегі бағдарламалық өнімдер, сондай-ақ ара шаруашылығы саласындағы есепке алу жүйесі әзірленетін болады, бұл еліміздің мал шаруашылығының бірынғай кешенді цифрилік жүйесін құруға мүмкіндік береді.

2023 жылғы 22 маусымда Мәжілістің Аграрлық мәселелер комитеті «Ауылдық аумақтарды дамытудың 2023-2027 жылдарға арналған тұжырымдамасы туралы» тақырыптық отырыс өткізді. Аталған іс-шараға Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика вице-министрі Б.Б.Омарбеков және министрліктің басқа жауапты қызметкерлері, сондай-ақ Ауыл шаруашылығы министрлігінің өкілдері қатысты. ҚР Ұлттық экономика вице-министрі Б.Б.Омарбеков Тұжырымдаманың таныстырылымы барысында ауылдық елді-мекендердің қазіргі жай-күйіне, өнірлер арасындағы базалық итіліктер мен қызметтерге қол жеткізудегі алшақтыққа, шешімін таптай отырған проблемаларға және өнірлердің даму перспективаларына тоқталды. Тұжырымдаманы талқылау барысында депутаттар оны іске асырудың ауыл халқының өмір сүру сапасын жақсартудағы өзектілігін атап өтті, сондай-ақ ауыл және қала халқы үшін базалық қызметтердің қолжетімдігі бойынша бірынғай стандарттарды белгілеу, квазимемлекеттік сектор субъектілерін республиканың шекара маңындағы елді-мекендерді қоса алғанда, даму әлеуеті төмен ауылдық елді-мекендерді қалпына келтіруге тарту, әрбір аймақтың ерекшеліктерін ескере отырып өнірлік стандарттар әзірлеу, ӘКК әлеуетін пайдалану арқылы мал соятын цехтар және сүтті салқыннату орталықтарын салу арқылы коопeração құру бойынша ұсыныстар айтты. Депутаттардың барлық ұсыныстары уәкілетті органдарға жіберіletіn болады.

2023 жылғы 29 маусымда Аграрлық мәселелер комитеті агроенеркәсіптік кешенді елімізде құрастырылған ауыл шаруашылығы техникасымен жарактандыру мәселелері бойынша тақырыптық отырыс өткізді.

Іс-шараға ауыл шаруашылығы, экология және табиғи ресурстар, индустрія және инфрақұрылымдық даму, ұлттық экономика министрліктерінің, «Атамекен» ҰКП, «Бәйтерек» холдингінің, салалық қауымдастықтардың, сондай-ақ ауыл шаруашылығы техникасын өндірушілердің өкілдері қатысты.

«АгроИнженерия ғылыми-өндірістік орталығы» ЖШС Басқарма төрағасының орынбасары Рзалиев Асқар Сапашұлы, «AZAM-КС» ЖШС-нің директоры Мусин Аязбек Сейілбекұлы, «AVAGRO» ЖШС директорының орынбасары Губченко Елена Валерьевна, сондай-ақ Қазақстанның фермерлері қауымдастығы төрағасының бірінші орынбасары Әбуов Ермек Ерғазыұлы баяндамалар жасады.

Отырысқа қатысуышылар іс-шараның тақырыбы бойынша әртүрлі көзқарастарын білдірді, атап айтқанда: ауыл шаруашылығы техникасын лизингке сатып алуды жеңілдікпен кредиттеу бағдарламаларын қаржыландыру қөлемін ұлғайту қажеттілігі туралы; әрбір өнірдің қажеттіліктері мен ерекшеліктерін ескере

отырып, ауыл шаруашылығы техникасын жасаудың отандық жүйесін дамыту саясатын әзірлеу туралы; отандық және импорттық ауыл шаруашылығы техникасын сатып алуға арналған шығыстарды субсидиялау кезінде фермерлерге тең жағдайлар жасау туралы; өндіріске арналған шикізатты, материалдар мен жабдықтарды сатып алу кезінде ҚҚС-ын қайтарту немесе одан босату туралы; Қазақстанда аналогтары өндірілетін импорттық ауыл шаруашылығы техникасын сатып алуға арналған шығыстарды субсидиялаудың күшін жою туралы және т.б. Сондай-ақ ауыл шаруашылығы техникасын жасау бойынша білікті кадрлардың жетіспеушілігі мәселелері талқыланды.

Отырыс қорытындысы бойынша Үкімет атына тиісті ұсынымдар әзірленіп, жолданатын болады. Жалпы, АӨК-ді техникалық жарактандыру мәселелері Аграрлық мәселелер комитетінің тұрақты бақылауында болады.

Дөңгелек үстелдер

2023 жылғы 26 сәуірде Комитет «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне жайылымдарды пайдалану мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы аясында «Жайылымдарды басқару және оларды пайдалану Жоспарын іске асыруды қамтамасыз ету мәселелері» тақырыбындағы дөңгелек үстел өткізді. Отырысқа орталық және жергілікті атқарушы органдардың өкілдері, қоғам белсенділері, ауылдық округ әкімдері, ғалымдар, сарапшылар, ауыл шаруашылық өнімін өндірушілер қатысты. Іс-шараны өткізу барысында Ауыл шаруашылық министрлігі өнірлерде жайылымдарды басқару және оларды пайдалану Жоспарын әзірлеу, бекіту және оны іске асыру барысы туралы ақпарат берді. Сонымен қатар, Караганды және Түркістан облыстары әкімдіктерінің құзырлы орындарының өкілдері мен ауыл округтерінің әкімдері тыңдалды. Нәтижесінде депутаттар «Жайылымдар туралы» заңының жайылымдарды пайдалану Жоспарларын уақытылы әзірлеу мен қабылдау бөлігінде іске асырылуы төменгі дәрежеде екенін атап өтті. Қолданыстағы жоспарлар жайылымдарды пайдалану мәселелерін шешпейді, ал бар Жоспарлар формалды тұрғыда. Осыған байланысты, депутаттар көрсетілген мәделелерді шешу үшін жайылымдарды басқару және пайдалану Жоспарларының маңызын және мәртебесін заңды тұрғыда көтеру, олардың құрамы мен мазмұнын қайта қарастыру керектігі туралы ұсыныстар берді. Сондай-ақ, жергілікті атқарушы органдардың лауазымды тұлғаларын аталған нормативтік құжаттарды уақытылы қабылдамағаны үшін жауапкершілікке тартуды қарастыруды ұсынды.

2.2. ЗАҢНАМА ЖӘНЕ СОТ-ҚҰҚЫҚТЫҚ РЕФОРМА КОМИТЕТИ

2023 жылғы 29 наурыз - 30 маусым аралығындағы кезеңде Комитет 23 заң жобасы бойынша бас комитет болды, оның 11-і – Парламент депутаттарының бастамасымен, 12-сі-Үкімет енгізді.

Барлық 23 заң жобасының ішінде: 4 – Мемлекет басшысы қол қойды, 5 – Мемлекет басшысы қол қою үстінде, 1 – бастамашылар кері қайтарып алған және 13 – Комитеттің қарауында.

95 отырыс өткізілді, оның ішінде комитет отырыстары – 15, жұмыс топтарының отырыстары – 65, дөңгелек үстелдер – 2, сараптамалық кездесулер – 9, презентация – 2, Комитеттің көшпелі отырысы – 2.

Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Регламентіне сәйкес Комитетте 13 заң жобасымен жұмыс жалғасуда:

1. «Қазақстан Республикасының кейір заңнамалық актілеріне сот-сараптама қызметі мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»

Бастамашылар: С.Ф. Бычкова, З.Ж. Аманжолова, Б.Т. Кесебаева, С.А. Макежанов, В.И. Олейник.

Жұмыс тобының жетекшісі: депутат Имашева С. В.

Жұмыс тобының мүшелері: Базарбек Б.Ж., Балабиев К. Р., Зейнуллин А.Т., Қожаназаров А.А., Қожасбаев Р.С., Құспан А.Т., Мұсабаев С.Б., Нұрымова Г.А., Рожин М.Н.

Жұмыс тобының өткізілген отырыстарының саны: 27 отырыс.

«Қазақстан Республикасының кейір заңнамалық актілеріне сот-сараптама қызметі мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы Қазақстан Республикасы Президентінің 2009 жылғы 24 тамыздағы № 858 Жарлығымен бекітілген Қазақстан Республикасының құқықтық саясатының 2010 жылдан 2020 жылға дейінгі кезеңге арналған тұжырымдамасын іске асыру мақсатында әзірленді, соңдай-ақ Сот төрелігі секторын институционалдық нығайту жобасы (Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Халықаралық Қайта Құру және Даму Банкі мен Халықаралық Қаржы Корпорациясы мен Қазақстан Республикасының орнықты дамуы мен өсуіне жәрдемдесу мақсатында инвестицияларға кепілдік беру жөніндегі көпжақты агенттік арасындағы әріптестік туралы негізdemelіk келісім).

Заң жобасы кәсіби сот-сараптама қызметтерінің бәсекелестік нарығын дамыту үшін жағдай жасауға бағытталған, ол зерттеудің жаңа технологиялық құралдары мен әдістерін дамытуды және қолдануды ынталандырады, сот ісін жүргізуде сот сараптамасының мүмкіндіктерін пайдаланудың бәсекелес сипатын қамтамасыз етеді.

Осы мақсатта заң жобасы мыналарды көздейді:

1. Жаңа үйымдық нысанды енгізу – «мемлекеттік емес сот-сараптама үйымы», бұл жеке сот сарапшыларының сот-сараптама қызметі үшін материалдық-техникалық, зертханалық және ғылыми база құру жөніндегі күш-жігерін шоғырландыруға мүмкіндік береді.

2. Аттестаттау рәсімін сот сарапшыларын сертификаттау рәсімімен ауыстыру, бұл олардың кәсіби, оның ішінде халықаралық стандарттарға және сот-сараптамалық зерттеулер жүргізу сапасының қазіргі деңгейіне сәйкестігін тиімдірек бақылауға мүмкіндік береді. Сот-сараптама қызметін стандарттау рәсімін енгізу Қазақстан Республикасында сот сараптамаларын жүргізуі жүзеге асыруға бірыншай ғылыми-әдістемелік тәсілді қалыптастыруға және жүргізілетін сараптамалық зерттеулер қорытындыларының объективтілігін, нәтижелілігін және негізділігін арттыруға негіз болады.

3. Қазақстан Республикасының сот сарапшылар палатасы және оның өнірлік бөлімшелері арқылы сапа стандарттарына сәйкес келетін сот-сараптама қызметтерін берушілердің реттеліп қол жеткізуін ескере отырып, сот-сараптама қызметінің жаңа моделін кезең-кезеңімен енгізу үшін жағдайлар жасау.

Осылайша, заң жобасы сот-сараптама қызметтерінің реттелмейтін нарығын құру және сот-сараптама қызметін бақылаусыз коммерцияландыру тәуекелдерін болдырмауға мүмкіндік бере отырып, жеке сот сараптамасының жаңа моделін енгізу кезінде сот-сараптама қызметтері нарығында бәсекелестікті қалыптастыру міндеті мен мемлекеттік бақылау арасындағы теңгерімді қамтамасыз етуді көздейді.

Ол сондай-ақ іс жүргізу негіздерін жетілдіруге және сот ісін жүргізуде сот сараптамасын тағайындау, ұйымдастыру және жүргізу мәселелеріндегі құқықтық олқылықтарды жоюға, сондай-ақ Қазақстан Республикасының іс жүргізу заңдарында сот сараптамасы институтын құқықтық реттеуді біріздендіруге бағытталған бірқатар нормаларды қамтиды.

2021 жылғы 23 маусымда заң жобасы бірінші оқылымда мақұлданды.

2. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне халықтың көші-қоны саласындағы заңнаманы жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»

Бастамашылар: Е.В. Смайллов, Ж.А. Ахметбеков, Н.К. Бекназаров, Ф. К. Каменов, А.О. Коныров, Ғ.З. Құлахметов, А.А. Милютин, В.Г. Набиев, И.И. Панченко, А.М. Паяев, С.Н. Решетников, А.А. Скакова, И.В. Смирнова, Ж.Т. Телпекбаева.

Жұмыс тобының жетекшісі: Магеррамов М.М.

Жұмыс тобының мүшелері: Әбден Қ.Ж., Амантайұлы Ж., Әлтاي А.Д., Иса Қ.Ж., Керімбек Б.Б., Колодад.В., Пономарев С.М., Сарым А.Ә., Толықбаев М. М.

Жұмыс тобының өткізілген отырыстарының саны: 23 отырыс.

Заң жобасы Қазақстан Республикасының Халықтың көші-қоны саласындағы қолданыстағы заңнамасын жетілдіру мақсатында әзірленді.

Заң жобасында Қазақстан Республикасының Халықтың көші-қоны саласындағы заңнамасы талаптарының сақталуын мемлекеттік бақылау, қандас мәртебесін беру, Қазақстан Республикасының азаматтығына қабылдау және азаматтығын қалпына келтіру

рәсімінің талаптарын жетілдіру мәселелерін реттейтін бірқатар нормаларға өзгерістер мен толықтырулар енгізу көзделеді.

Заң жобасы шенберінде көшуге, тұрғын үйді жалдау (жалға алу) және «Еңбек» бағдарламасына қатысуышыларға төленетін Коммуналдық қызметтерге ақы төлеу жөніндегі шығыстарды өтеуге мемлекеттік субсидияларды қорғау мақсатында Азаматтық кодекске, Азаматтық-процестік кодекске, қылмыстық-процестік кодекске, «Атқарушылық іс жүргізу және сот орындаушыларының мәртебесі туралы» «Төлемдер және төлем жүйелері туралы», «Банктер және банк қызметі туралы» Қазақстан Республикасының заңдарына өзгерістер енгізіледі.

Қабылдаушы өнірлерге қоныс аударушыларды тарту және ауыл шаруашылығы мақсатындағы жер участкерін алуға қолайлы жағдайлар жасау мақсатында Қазақстан Республикасының Жер кодексіне толықтырулар ұсынылды.

2022 жылдың 13 сәуірінде Заң жобасы бірінші оқылымда мақұлданды.

Мәжіліс Регламентіне сәйкес заң жобасы бойынша жұмыс қалыптасқан жұмыс тобы шенберінде жалғасуда.

3. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне азаматтық заңнаманы жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»

Жұмыс тобының жетекшісі: Шапақ У.

Жұмыс тобының мүшелері: Әбіл Е.А., Керімбек Б.Б., Қожасбаев Р.С., Мамбетов Е.Н., Мұсралимова А.Е., Смағұлов Б.А.

Жұмыс тобының өткізілген отырыстарының саны: 7 отырыс.

Заң жобасы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2021 жылғы 31 желтоқсандағы қаулысымен бекітілген Қазақстан Республикасы Президентінің 2018 жылғы 15 ақпандағы № 636 Жарлығымен бекітілген «Сыбайлас жемқорлықсыз құқықтық мемлекет» реформасын көздейтін Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі Стратегиялық даму жоспарын іске асыру, Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2021 жылғы 31 желтоқсандағы № 991 қаулысымен бекітілген 2022 жылға арналған Үкіметтің заң жобалау жұмыстарының жоспарын орындау мақсатында өзірленеді.

Заң жобасының мақсаты азаматтық айналым субъектілеріне көбірек еркіндік беру, қоғамдық және жеке мұдделер тенгерімін қамтамасыз ету, қоғам үшін де, бизнес үшін де онтайлы және тиімді ортаны қалыптастыру болып табылады.

Жалпы, заң жобасы азаматтық заңнаманы жетілдіруге, ұлттық құқықтық жүйенің бәсекеге қабілеттілігін арттыруға және бизнесті жүзеге асыру үшін негұрлым қолайлы жағдайлар жасауға бағытталған:

азаматтық заңнамада бар олқылықтардың орнын толтыру, халықаралық және отандық практикада талап етілетін және пайдаланылатын шарттық құқықтың жаңа өзекті құралдарын енгізу және оларды құқықтық реттеу;

диспозитивтік қағидатын кеңейту және шарт еркіндігі қағидатын күшепті;

шарттық тәртіпті арттыру және адалдық қағидатын күшепті;

жеке құқықты перспективалық дамыту үшін іргелі негіздерді құру.

Мәжіліс Регламентіне сәйкес заң жобасымен жұмыс жұмыс тобы шеңберінде жалғасуда.

4. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне есірткі құралдарының, психотроптық заттар мен олардың прекурсорларының заңсыз айналымына қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»

Бастамашылар: Лукин А.И., Макежанов С.А., Бекжанов Б.А., Имашева С. В.

Жұмыс тобының жетекшісі: Колода Д.В.

Жұмыс тобының мүшелері: Авершин К.В., Алишев К.К., Ашимжанов Ж.С., Бейсенбаев Е.С., Бейсенбаев Е.А., Искандиров М.З., Заитов Р.Р., Наумова Д.Р., Нурумова Г.А., Пономарев С.М., Сайлаубай Н. С., Сәрсенгалиев Н.А., Турлыханов Д.Б., Ходжаназаров А.А.

Жұмыс тобының өткізілген отырыстарының саны: 8 отырыс.

Бұл заң жобасы есірткі, психотроптық заттар мен олардың прекурсорларының заңсыз айналымына қарсы іс-қимыл жөніндегі заңнаманы жетілдіру мақсатында әзірленді.

Жалпы, бүгінде Қазақстандағы есірткі ахуалы күрделі күйінде қалып отыр. Бірқатар проблемалық мәселелер де бар, олардың негізгісі нашақорлықтың жүйелі алдын алуды ұйымдастыру тетігінің болмауы болып табылады.

Соңғы 6 жылда полицейлер есірткіні медициналық емес тұтыну мен сақтаудың 51 мыңдан астам фактісін анықтады, ал соттардың қарауына тек 30 мыңға жуық материал, яғни 44% жіберілді. Оңалту негіздері бойынша бас тарту материалдарының үлесі 56% немесе 21 мыңдан астам фактіні құрады, бұл есірткінің заңсыз айналымына байланысты құқық бұзушылықтардың алдын алу тиімділігін төмендетеді және кінәлілерге жазадан құтылуға мүмкіндік береді.

Заң жобасында Қылмыстық, Қылмыстық іс жүргізу кодекстеріне және «Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы» ҚР Кодексіне, сондай-ақ «Есірткі, психотроптық заттар, олардың аналогтары мен прекурсорлары және олардың заңсыз айналымы мен теріс пайдаланылуына қарсы іс-қимыл шаралары туралы» және «Құқық бұзушылықтардың алдын алу туралы» ҚР заңдарына түзетулер енгізіледі.

Осылайша, есірткі құралдарының заңсыз айналымына қарсы құресте тиімділікті арттыру мақсатында ҚҚ-нің 296-бабының 1-бөлігін «өткізу мақсатынсыз есірткі құралдарымен, психотроптық заттармен, олардың аналогтарымен заңсыз жұмыс істеу» бөлімін әкімшілік юрисдикцияға ауыстыру ұсынылады. Бұл ретте есірткі құралдарын медициналық емес тұтыну кезінде «қоғамдық орындарда» белгісін алып тастау (ӘҚБТК-нің 440-1-бабы) есірткіні медициналық емес тұтынуға сөзсіз тыйым салуды қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Бүгінде елімізде заңсыз есірткі өндірісінің әлеуеті белсенді түрде артып келеді. Осылайша байланысты, ел ішінде күшті әсер ететін заттардың заңсыз айналымы мен өндірісі үшін жауапкершілікті

белгілеу көзделеді (қолданыстағы ҚҚ-де олардың контрабандасы ғана қудаланады) ЕАӘО кеңістігінде осы саладағы заңнаманы үйлестіруге ықпал етеді.

Жалпы, заң жобасы Қазақстан Республикасында нашақорлық пен есірткі бизнесіне мемлекеттік және қоғамдық қарсы іс-қимыл жүйесін жетілдіруге бағытталған.

Заң жобасы теріс әлеуметтік-экономикалық және құқықтық салдарға әкеп соқпайды және мемлекеттік бюджеттен қосымша қаржылық шығындарды талап етпейді.

Мәжіліс Регламентіне сәйкес заң жобасымен жұмыс жұмыс тобы шенберінде жалғасуда.

5. «Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне есірткі құралдарының, психотроптық заттар мен олардың прекурсорларының заңсыз айналымына қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша толықтырулар енгізу туралы»

Бастамашылар: Лукин А.И., Макежанов С.А., Бекжанов Б.А., Имашева С. В.

Жұмыс тобының жетекшісі: Колода Д.В.

Жұмыс тобының мүшелері: Авершин К.В., Алишев К.К., Ашимжанов Ж.С., Бейсенбаев Е.С., Бейсенбаев Е.А., Искандиров М.З., Заитов Р.Р., Наумова Д.Р., Нурумова Г.А., Пономарев С.М., Сайлаубай Н.С., Сәрсенгалиев Н.А., Турлыханов Д. Б., Ходжаназаров А. А.

Жұмыс тобының өткізілген отырыстарының саны: 8 отырыс.

Бұл заң жобасы Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодексінің нормаларын «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне есірткі құралдарының, психотроптық заттар мен олардың прекурсорларының заңсыз айналымына қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасының нормаларына сәйкес келтіру мақсатында әзірленді.

Есірткі құралдарының заңсыз айналымына қарсы қуресте тиімділікті арттыру мақсатында ҚҚ-нің 296-бабының 1-бөлігін «өткізу мақсатынсыз есірткі құралдарымен, психотроптық заттармен, олардың аналогтарымен заңсыз жұмыс істеу» бөлімін әкімшілік юрисдикцияға ауыстыру үсінілады. Бұл ретте есірткі құралдарын медициналық емес тұтыну кезінде «қоғамдық орындарда» белгісін алып тастау (ӘҚБтК-нің 440-1-бабы) есірткін медициналық емес тұтынуға сөзсіз тыйым салуды қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Аталған заң жобасы есірткі құралдарының, психотроптық заттар мен олардың прекурсорларының заңсыз айналымына тиімді қарсы іс-қимылды қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Заң жобасы теріс әлеуметтік-экономикалық және құқықтық салдарға әкеп соқпайды және мемлекеттік бюджеттен қосымша қаржылық шығындарды талап етпейді.

Мәжіліс Регламентіне сәйкес заң жобасымен жұмыс жұмыс тобы шенберінде жалғасуда.

6. «1999 жылғы 4 маусымдағы өнертабыстарды құқықтық қорғау саласындағы Мемлекетаралық құпиялардың сақталуын өзара қамтамасыз ету туралы Келісімнің қолданылуын тоқтату туралы хаттаманы ратификациялау туралы»

Жұмыс тобының жетекшісі: А. Жарқынбек.

Жұмыс тобының мүшелері: Әбіл Е.А., Әлтай А.Д., Зайытов Р.Р., Керімбек Б.Б., Қырықбаев Т.Б., Сәрсенғалиев Н.А., Смағұлов Б.Ә.

Жұмыс тобының өткізілген отырыстарының саны: - 1 отырыс.

Өнертабыстарды құқықтық қорғау саласындағы Мемлекетаралық құпиялардың сақталуын өзара қамтамасыз ету туралы келісімге (бұдан әрі-Келісім) ТМД Үкімет басшылары 1999 жылғы 4 маусымда Минск қаласында қол қойды және Қазақстан Республикасының 2001 жылғы 7 мамырдағы № 190 Заңымен ратификацияланды.

Келісім КСРО-ның ыдырауына және оның негізінде тәуелсіз мемлекеттердің құрылуына байланысты ТМД-ға қатысушы мемлекеттерде құпия өнертабыстар туралы бар мәліметтерге қатысты құпиялыштық режимін қамтамасыз ету, бұрынғы КСРО-да жасалған құпия өнертабыстарды құқықтық қорғау мен құпиясыздандыру тәртібін белгілеу мақсатында әзірленді.

Келісімнің барлық уақытында ТМД – ға қатысушы мемлекеттерде КСРО-да іс жүргізу аяқталмаған және қорғау құжатының қолданылу мерзімі аяқталмаған құпия өнертабыстарға қорғау құжаттарын беру туралы бірде-бір өтініш берілген жоқ. Соңдай-ақ құпия өнертабыстарды құпиясыздандыру бойынша бірде-бір жағдай тіркелген жоқ.

Келісімнің өзектілігіне байланысты ТМД Сыртқы істер министрлері кеңесінің 2018 жылғы 27 қыркүйектегі ТМД шенберінде жасалған көпжақты шарттардың қолданылуын тоқтату туралы құжаттардың жобалары туралы шешімі, мемлекет басшылары кеңесінің және ТМД Үкімет Басшылары Кеңесінің шешімдері негізінде ТМД Атқарушы комитеті Келісімнің қолданылуын тоқтату туралы шешім қабылдады.

2021 жылғы 4 наурызда өнертабыстарды құқықтық қорғау саласындағы Мемлекетаралық құпиялардың сақталуын өзара қамтамасыз ету туралы Келісімнің қолданылуын тоқтату туралы хаттамаға қол қойылды.

Мажіліс Регламентіне сәйкес заң жобасымен жұмыс жұмыс тобы шенберінде жалғасуда.

7. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қылмыстық, қылмыстық-процестік және қылмыстық-атқару кодекстерін оңтайландыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»

Жұмыс тобының жетекшісі: Құспан А.Т.

Жұмыс тобының мүшелері: Әбенов М.А., Алишев К.К., Балабиев Қ.Р., Башимов М.М., Колода Д.В., Нұртаза С.Р., Нұрымова Г.А., Сағандыкова А.Б., Сайлаубай Н. С., Сұнқар И.Е., Шаталов Н. С.

Жұмыс тобының өткізілген отырыстарының саны: 3 отырыс.

«Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қылмыстық, қылмыстық-процестік және қылмыстық-атқару кодекстерін оңтайландыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы (бұдан әрі-заң жобасы) Мемлекет басшысының Қылмыстық және Қылмыстық процестік кодекстерге ревизия жүргізу туралы 2022 жылғы 1 қыркүйектегі Қазақстан халқына Жолдауда берілген тапсырмасына сәйкес және Қазақстан Республикасы Президентінің сайлауалды бағдарламасының «Өділ Қазақстан-барлығы үшін және әрқайсусы үшін» 17 – тармағын орындау, сондай-ақ Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2022 жылғы 29 сәуірдегі № 264 қаулысымен бекітілген Қазақстан Республикасының құқықтық саясатының 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасын іске асыру жөніндегі іс-қимыл жоспарын орындау мақсатында әзірленді.

Заң жобасы қылмыстық жауаптылықты белгілеуге, жаза тағайындауға және қылмыстық-құқықтық ықпал етудің өзге де шараларына, үкімнің орындалуына байланысты қоғамдық қатынастарды реттейді.

Заң жобасының мақсаты қазақстандық қоғамның конституциялық құндылықтарын қылмыстық-құқықтық қорғауды күшептү болып табылады, олардың ішіндегі ең жоғарғысы-адам, оның өмірі, құқықтары мен бостандықтары, Қоғамдық келісім мен саяси тұрақтылық, бүкіл халықтың игілігі үшін экономикалық даму, қазақстандық патриотизм.

Жалпы, заң жобасын қабылдау қазақстандық қоғамның жоғары конституциялық құндылықтарын қоғамдық қауіпті қол сүғушылықтардан қорғауды күшептүгеле, қылмыстық сот ісін жүргізуге қатысуышылардың өздерінің іс жүргізу құқықтары мен міндеттерін тиімді іске асыруын қамтамасыз етуге, пенитенциарлық жүйеде адам құқықтарының сақталуын арттыруға мүмкіндік береді.

Заң жобасы қылмыстық процеске қатысуышылардың барлығының мұдделерін сақтауды ескере отырып әзірленді. Оnda сұрақтар тенденстірлген түрде пысықталды:

- I) азаматтардың құқықтарын қорғауды күшептү;
- II) қылмыстық процестің бәсекелестігін нығайту;
- III) қылмыстық процесті оңтайландыру және «дебюрократизациялау».

Мәжіліс Регламентіне сәйкес заң жобасымен жұмыс жұмыс тобы шенберінде жалғасуда.

8. «Қазақстан Республикасында адам саудасына қарсы іс-қимыл туралы»

Жұмыс тобының жетекшісі: М. С. Башимов

Жұмыс тобының мүшелері: Елеуов Ф.А., Казанцев П.О., Бейсенбаев Е.С., Пономарев С.М., Бапи Е.С., Савельева Т.М.

Жұмыс тобының өткізілген отырыстарының саны: 1 отырыс.

«Адам саудасына қарсы іс-қимыл туралы» заң жобасында адам мен азаматтың құқықтары мен бостандықтарын қорғау мақсатында адам саудасына қарсы іс-қимылдың үйимдік-құқықтық негіздерін айқындау, оның ішінде адам саудасына қарсы іс-қимыл саласындағы

үәкілетті органдарды, олардың құқықтары мен міндеттерін белгілеу, ұйғарымдарды халықаралық стандарттарға сәйкес келтіру, жаңа ұғымдарды енгізу, адамдар тобын айқындау көзделеді, Заның ережелері, адам саудасына қарсы іс-қимыл субъектілері және олардың құзыреттері, адам саудасының тәуекелдерін бағалауды енгізу қолданылатын болады.

«Адам саудасына қарсы іс-қимыл туралы» заның негізгі жобасы мыналарды көздейді:

- жаңа ұғымдарды енгізу және кейбір анықтамаларды халықаралық стандарттарға сәйкестендіру;
- Заның ережелері қолданылатын адамдар тобын анықтау;
- уәкілетті мемлекеттік органдарды құру;
- адам саудасына қарсы іс-қимыл субъектілерін анықтау және олардың құзыреттері;
- халықаралық ынтымақтастық негіздері;
- үкіметтік емес ұйымдардың рөлін анықтау;
- адам саудасының тәуекелдерін бағалауды және құрбандарды қайта бағыттау тетігін енгізу;
- адам саудасы құрбандарының құқықтары мен міндеттері;
- кәмелетке толмаған адамдардың құқықтарын қорғау.

Адам саудасына қарсы іс – қимылда халықаралық тәсіл енгізілуде – 4 Пи тұжырымдамасы (Серіктестік, ескерту, қудалау, жәбірленушілерге көмек):

- Серіктестік.

Мұнда алғаш рет заң деңгейінде ПМ және Еңбек Министрлігі атынан уәкілетті органдар айқындалады. Басқа мемлекеттік органдардың, ҮЕҰ-ның, мемлекеттік емес коммерциялық зандардың функциялары бекітіледі.(туристік қызмет субъектілері, жұмыспен қамту агенттіктері).

- Ескерту.

Адам саудасының тәуекелдерін бағалауды қоса алғанда, алдын алуға баса назар аудару. Мұнда әдіснаманы әзірлеу, құқық бұзушылыққа ықпал ететін себептерді іздеу бойынша зерттеулер жүргізу, оларды жою көзделеді.

- Қудалау.

Адам саудасының барлық нысандары, соның ішінде мәжбурлі еңбек, жыныстық қанау және органдарды алу үшін жауапкершілікті көздейтін қылмыстық заннамаға сілтеме нормасы енгізіледі.

- Жәбірленушілерге көмек.

Мұнда қылмыстық іс қозғауға қарамастан (бұрын Еңбек министрлігінің бүйірығымен қарастырылған) және құрбандардың құқықтарына қарамастан «адам саудасының құрбаны» ұғымы Заның түрде анықталған.

Осылайша, кешенді әлеуметтік көмек алу үшін құқықтық негіздер құрылады (уақытша тұру, бірінші кезекте қажетті заттармен қамтамасыз ету, бал жүргізу, тексеру, үйге келуге жәрдемдесу, психологиялық кеңес беру және басқалар).

Мәжіліс Регламентіне сәйкес заң жобасымен жұмыс жұмыс тобы шенберінде жалғасуда.

9. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне адам саудасына қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»

Жұмыс тобының жетекшісі: М. С. Башимов.

Жұмыс тобының мүшелері: Елеуов Ф.А., Казанцев П.О., Бейсенбаев Е.С., Пономарев С.М., Бапи Е.С., Савельева Т.М.

Жұмыс тобының өткізілген отырыстарының саны: 1 отырыс.

Заң жобасында «Неке (ерлі-зайыптылық) және отбасы туралы», Қылмыстық, Қылмыстық-процестік кодекстерге, сондай-ақ «Жәбірленушілерге өтемақы қоры туралы» Заңға жетім балалар мен қамқорсыз қалған балаларға арналған ұйымдардың қорғанышылық немесе қамқорышылық жөніндегі органдарға және прокуратураға ата-аналар балалардың қабылдау фактілері туралы хабарлауы туралы міндеттерді енгізуге бағытталған өзгерістер мен толықтырулар енгізу көзделеді. Сондай-ақ, адам саудасына байланысты қылмыстардың тізбесін белгілеу, жәбірленушілерді Қазақстан Республикасының адам саудасына қарсы іс-қимыл туралы заңнамасына сәйкес арнаулы әлеуметтік қызметтер алу құқығы туралы хабардар ету, адам саудасына байланысты жекелеген қылмыстарды қосу.

«Неке (ерлі-зайыптылық) және отбасы туралы» кодекске:

1) жетім балалар мен ата-анасының қамқорлығынсыз қалған балаларға арналған ұйымдардың лауазымды адамдарының міндеттерін бекіту, прокуратураға жаңа туған нәрестелерді тастап кету, жетім балалар мен ата-анасының қамқорлығынсыз қалған балалардың келіп түсіү және жеткізілуі туралы хабарлау;

2) жетім балаларды, ата-анасының қамқорлығынсыз қалған балаларды бастапқы есептен орталықтандырылған есепке автоматты түрде ауыстыру.

Қылмыстық кодекске:

1) Қылмыстық кодекске қылмыстардың жаңа санатын енгізу- адам саудасына байланысты қылмыстар;

2) мәжбүрлеу тәсілдерін кеңейту бөлігінде «адамды пайдалану» ұғымын халықаралық конвенцияларға сәйкес келтіру.

Қылмыстық іс жүргізу кодексіне жәбірленушінің арнаулы әлеуметтік қызметтер алу құқығымен толықтыру.

Адам саудасына байланысты жекелеген қылмыстарды «Жәбірленушілерге өтемақы қоры туралы» заңға енгізу.

Мәжіліс Регламентіне сәйкес заң жобасымен жұмыс жұмыс тобы шенберінде жалғасуда.

10. «Қазақстан Республикасының адам саудасына қарсы іс-қимыл мәселелері жөніндегі әкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодексіне толықтырулар енгізу туралы»

Жұмыс тобының жетекшісі: М. С. Башимов

Жұмыс тобының мүшелері: Елеуов Ф.А., Казанцев П.О., Бейсенбаев Е.С., Пономарев С. М., Бапи Е.С., Савельева Т.М.

Жұмыс тобының өткізілген отырыстарының саны: 1 отырыс.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодекске толықтырулар енгізу туралы заң жобасында жетім балалар мен ата-анасының қамқорлығынсыз қалған балаларға арналған медициналық ұйымдар мен ұйымдардың лауазымды адамдарының жаңа туған

нәрестені тастан кету фактісі туралы хабарламағаны үшін әкімшілік жауаптылықты енгізу және бала құқықтарын қорғау саласындағы уәкілетті органның құзыретін айқындау көзделеді.

Мәжіліс Регламентіне сәйкес заң жобасымен жұмыс жұмыс тобы шенберінде жалғасуда.

11. «Қазақстан Республикасы мен Кипр Республикасы арасындағы беру туралы шартты ратификациялау туралы»

Жұмыс тобының жетекшісі: Н.Г. Дементьева

Жұмыс тобының мүшелері: қалыптасу үстінде

Жұмыс тобының өткізілген отырыстарының саны: -

Қазақстан Республикасы мен Кипр Республикасы арасындағы Үстап беру туралы шартқа 2022 жылғы 20 қазанды Никосияда қол қойылды.

Шарт Қазақстан Республикасы мен Кипр Республикасының құзыретті органдары арасындағы Адамдарды үстап беру мәселелері бойынша қатынастарды реттеуге бағытталған.

Шартқа сәйкес тараپтар қылмыстық қудалауды жүзеге асыру немесе үстап беруге әкеп соғатын қылмыстар үшін сот үкімін орындау үшін өз аумақтарындағы іздестірілетін адамдарды бір-біріне беруге міндеттенеді.

Шартты іске асыру тиісті жылдарға арналған республикалық бюджетте Қазақстан Республикасының Бас прокуратурасында көзделген қараждат есебінен және шегінде жүзеге асырылатын болады.

Заң жобасын қабылдау теріс әлеуметтік-экономикалық және құқықтық салдарға әкеп соқпайды, сондай-ақ республикалық бюджеттен қосымша қаржылық шығындарды талап етпейді.

«Қазақстан Республикасының халықаралық шарттары туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 11-бабының 1)-тармақшасына сәйкес Шарт ратификациялауға жатады.

Шартты ратификациялау екі елдің қылмысқа қарсы күрестегі ынтымақтастығының тиімділігін арттырады.

Мәжіліс Регламентіне сәйкес заң жобасымен жұмыс жұмыс тобы шенберінде жалғасуда.

12. «Қазақстан Республикасы мен Кипр Республикасы арасындағы қылмыстық істер бойынша құқықтық көмек туралы шартты ратификациялау туралы»

Жұмыс тобының жетекшісі: Базарбек Б.Ж.

Жұмыс тобының мүшелері: қалыптасу үстінде.

Қазақстан Республикасы мен Кипр Республикасы арасындағы қылмыстық істер бойынша құқықтық көмек туралы шартқа (бұдан әрі – Шарт) 2022 жылғы 20 қазанды Никосияда қол қойылды.

Шарт қылмыстық істер бойынша құқықтық көмек алу және көрсету мәселелері бойынша Қазақстан Республикасы мен Кипр Республикасының құзыретті органдары арасындағы қатынастарды реттеуге бағытталған.

Шартқа сәйкес тараپтар өзара негізде және онда көрсетілген шарттар сақталған кезде бір-біріне қылмыстық істер бойынша құқықтық көмек көрсетуге міндеттенеді.

Шартты іске асыру тиісті жылдарға арналған республикалық бюджетте Қазақстан Республикасының Бас прокуратурасында көзделген қаражат есебінен және шегінде жүзеге асырылатын болады.

Заң жобасын қабылдау теріс әлеуметтік-экономикалық және құқықтық салдарға әкеп соқпайды, сондай-ақ республикалық бюджеттен қосымша қаржылық шығындарды талап етпейді.

«Қазақстан Республикасының халықаралық шарттары туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 11-бабының 1) тармақшасына сәйкес Шарт ратификациялауға жатады.

Мәжіліс Регламентіне сәйкес заң жобасымен жұмыс жұмыс тобы шенберінде жалғасуда.

13. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне іс жүргізу заңнамасын жетілдіру, адвокаттық қызмет және заң көмегін көрсету, дауларды соттан тыс және сотқа дейінгі шешу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»

Бастамашылар: М. Магеррамов, Н. Арсютин, Б. Базарбек, Қ. Балабиев, Н. Дементьев, А. Құспан, А. Лукин, Д. Наумова, К. Сейтжан, И. Смирнова, И. Сұнқар, Г. Танашева, А. Толамисов, Д. Шөкіжанова.

Жұмыс тобының жетекшісі: М.М. Магеррамов

Жұмыс тобының мүшелері қалыптасу үстінде.

Заң жобасы Қазақстан Республикасының адвокаттық қызмет және заң көмегі туралы қолданыстағы заңнамасын және Қазақстан Республикасының өзге де заңнамалық актілерін жетілдіру, сондай-ақ адвокаттар мен заң консультанттары қызметінің рөлін арттыру, қазақстандық қоғамның құқықтық қорғалуының сапалы жаңа жай-күйін құру мақсатында әзірленді.

Бірқатар кодекстер мен заңдарға енгізілетін өзгерістер мен толықтырулар заңының үstemдігі қағидатын сақтауды және азаматтардың құқықтарын қорғауды күштейтеді.

Заң жобасы адвокаттар мен заң консультанттары қызметінің тәуелсіздігіне тиісті кепілдіктер жасайды, Адам құқықтары мен бостандықтарын толыққанды қорғау, азаматтарға сапалы заң көмегін көрсету үшін заңнамалық мүмкіндіктерді қамтамасыз етеді, сондай-ақ сот процестерінде қорғау мен айыптау тараптарының нақты бәсекелестігі мен теңдігін қалыптастырады.

Ұсынылған заң жобасы оны іске асыру кезінде теріс әлеуметтік-экономикалық және құқықтық салдарға әкеп соқпайды, сондай-ақ республикалық бюджеттен қосымша шығындарды талап етпейді және мемлекеттік шығыстарды ұлғайтуды немесе мемлекеттік кірістерді қысқартуды көзdemейді.

Мәжіліс Регламентіне сәйкес заң жобасымен жұмыс жұмыс тобы шенберінде жалғасуда.

5 заң Мемлекет басшысына қол қоюға жіберілді:

14. «Заңсыз алынған активтерді мемлекетке қайтару туралы»

Бастамашылар: А.К. Аймағамбетов, М.М. Башимов, Е.С. Бейсенбаев, Д.М. Еспаева, А.Т. Құспан, Е.Б. Саиров, А.А. Сарым, Н.А. Сәрсенгалиев, М.Т. Тәкиев.

Жұмыс тобының жетекшісі: Имашева С. В.

Жұмыс тобының мүшелері: А.К. Аймағамбетов, Н.С. Сабильянов, М.Т. Тәкиев, Е.Н. Мәмбетов, А.Ә. Сарым., Тау Н., Бапи Е.С., Башимов М.С., Бейсенбаев Е.С., Заитов Р. Р., Иса Қ.Ж., Қожасбаев Р. С., Құспан А. Т., Саиров Е. Б., Сериков Т. Г., Шапақ У.

Жұмыс тобының өткізілген отырыстарының саны: 7 отырыс.

«Заңсыз алынған активтерді мемлекетке қайтару туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы «Заңсыз шығарылған активтерді мемлекетке қайтару жөніндегі шаралар туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2022 жылғы 26 қарашадағы № 3 Жарлығының тапсырмасын орындау үшін әзірленді.

«Заңсыз алынған активтерді мемлекетке қайтару туралы» Заңды әзірлеудің негізгі мақсаты – заңсыз сатып алынған және шығарылған активтердің сақталуын, басқарылуын, өткізуін және мемлекетке қайтарылуын қамтамасыз ету жөнінде шаралар қабылдаумен, қамтамасыз ету шараларын қолданумен, шығу тегін растаумен, іздестірумен (ашумен) байланысты қоғамдық қатынастарды реттейтін бірынғай заң қабылдау.

«Заңсыз алынған активтерді мемлекетке қайтару туралы» Заңда мынадай негізгі ережелер көзделген:

1) Заңмен реттелетін құқықтық қатынастар субъектілерін айқындау;

2) заңсыз шығарылған активтерді ашу, олардың шығу тегін растау және қайтару тетіктерін регламенттеу;

3) активтерді қайтарудың жаңа тәсілдерін енгізу;

4) заңсыз шығарылған активтерді қайтару ресімдерінің ашықтығын қамтамасыз ету;

5) заңсыз шығарылған активтерді мемлекетке ерікті түрде беруді ынталандыру;

6) активтерді заңсыз шығаруға ықпал еткен себептер мен жағдайларды жоюға бағытталған жүйелі шаралар қабылдау;

7) өз өкілеттіктерін айқындаі отырып, заңсыз шығарылған активтерді қайтару мәселелері бойынша консультативтік-кеңесші орган құру;

8) қайтарылған активтерді шоғырландыру және Қазақстан халқының әл-ауқатын арттыруға бағытталған әлеуметтік және экономикалық жобаларды қаржыландыру үшін арнаулы мемлекеттік қорды және басқарушы компанияны құру.

«Заңсыз алынған активтерді мемлекетке қайтару туралы» Заң жобасын қабылдаудың мынадай оң әлеуметтік-экономикалық салдары болады: қоғамдағы әлеуметтік әділеттілікті қалпына келтіру, заңсыз сатып алынған және шығарылған активтерді мемлекетке қайтару арқылы Қазақстан халқының әл-ауқатын арттыру, активтерді ерікті түрде қайтаруды ынталандыру, активтерді заңсыз сатып алуға ықпал еткен себептер мен жағдайларды жою.

«Заңсыз алынған активтерді мемлекетке қайтару туралы» Заң және ілеспе заң жобалары қолданысқа енгізілгеннен кейін Қазақстан Республикасы Бас прокуратурасының құрылымында заңсыз шығарылған активтерді қайтару жөніндегі жеке ведомство

құрылатын болады, ол осы саладағы уәкілетті органның функцияларын орындаитын болады.

Бұдан басқа, мемлекетке қайтарылған активтерді жинақтау және басқару мәселелері бойынша арнайы мемлекеттік қор және басқарушы компания құрылатын болады. Бұл қайтарылған активтерді Қазақстан халқының әл-ауқатын арттыруға бағытталған әлеуметтік және экономикалық жобаларды қаржыландыруға бағыттауға және осы процесте ашықтық пен тиімділікке қол жеткізуге мүмкіндік береді.

Осылайша, активтерді қайтару саласындағы мемлекеттік органдар мен үйымдар жұмысының нақты және ашық тетігі құрылатын болады.

2023 жылғы 7 маусымда заң жобасы Парламент Мәжілісінің пленарлық отырысында бірінші оқылымда мақұлданды.

2023 жылғы 14 маусымда Заң Мәжіліспен қабылданып, Парламент Сенатының қарауына жіберілді.

2023 жылғы 29 маусымда Заң Сенатпен мақұлданып, Мемлекет басшысына қол қоюға жіберілді.

15. «Заңсыз алынған активтерді мемлекетке қайтару мәселелері бойынша Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»

Бастамашылар: А. Аймағамбетов, М. Башимов, Е. Бейсенбаев, Д. Еспаева, А. Құспан, Е. Саиров, А. Сарым, Н. Сәрсенғалиев, М. Такиев.

Жұмыс тобының жетекшісі: М. М. Магеррамов.

Жұмыс тобының мүшелері: Такиев М.Т., Аймағамбетов А.Қ., Сабилянов Н.С., Тау Н., Сарым А.Ә., Бапи Е.С., Қожасбаев Р. С., Саиров Е. Б., Бейсенбаев Е. С., Иса Қ.Ж., Серіков Т.Ә., Мәмбетов Е. Н., Зайытов Р.Р.

Жұмыс тобының өткізілген отырыстарының саны: 4 отырыс.

Сыбайлас жемқорлықтың салдарынан жекелеген субъектілер үшін артықшылықты жағдайды білдіретін жекелеген нормативтік құқықтық актілерді қабылдау, сондай-ақ экономикалық преференцияларды бөлу кезінде фаворитизм, соңғы 25 жылда активтер заңсыз сатып алғынып, заңнамаға қайшы шетелге шығарылды. Мәселен, әртүрлі сарапшылардың есептеулеріне сәйкес, аталған кезеңде мемлекеттік қаражатты үрлау, сыбайлас жемқорлық, қаражатты иемдену және шетелге салықтан жалтару нәтижесінде шамамен 140-160 млрд. доллар шетел асып кеткен.

Қолданыстағы заңнамалық актілер (Қылмыстық, Қылмыстық іс жүргізу, Азаматтық іс жүргізу кодекстері, Өкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодекс, «Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыштатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» Заң және басқа да заңдар) активтерді ашу, растау, шығу тегі мен қайтарудың тиісті рәсімін толық көлемде қамтамасыз етпейді.

Осылайша, активтерді анықтау және қайтару үшін қажетті заңнамалық негіздер мен жаңа құралдардың болмауына байланысты активтерді қайтарудың қолда бар тетіктері жеткіліксіз жұмыс істейді.

«Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне заңсыз алынған активтерді мемлекетке қайтару мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы «Заңсыз шығарылған активтерді мемлекетке қайтару жөніндегі шаралар туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2022 жылғы 26 қарашадағы № 3 Жарлығының тапсырмасын орындау үшін әзірленді.

Заң жобасы «заңсыз алынған активтерді мемлекетке қайтару туралы» заңның негізгі жобасына сәйкес келтірге бағытталған.

Заң жобасын қабылдаудың мынадай оң әлеуметтік-экономикалық салдары болады: қоғамдағы әлеуметтік әділеттілікті қалпына келтіру, заңсыз сатып алынған және шығарылған активтерді мемлекетке қайтару жолымен Қазақстан халқының әл-ауқатын арттыру, активтерді ерікті түрде қайтаруды ынталандыру, активтерді заңсыз сатып алуға ықпал еткен себептер мен жағдайларды жою.

«Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне заңсыз алынған активтерді мемлекетке қайтару мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Заң жобасықолданысқа енгізілгеннен кейін Қазақстан Республикасы Бас прокуратурасының құрылымында заңсыз шығарылған активтерді қайтару жөніндегі жеке ведомство құрылатын болады, ол осы саладағы үекілетті органның функцияларын орындаитын болады.

Бұдан басқа, мемлекетке қайтарылған активтерді жинақтау және басқару мәселелері бойынша арнайы мемлекеттік қор және басқарушы компания құрылатын болады. Бұл қайтарылған активтерді Қазақстан халқының әл-ауқатын арттыруға бағытталған әлеуметтік және экономикалық жобаларды қаржыландыруға бағыттауға және осы процесте ашықтық пен тиімділікке қол жеткізуге мүмкіндік береді.

Заң жобасын қабылдау теріс әлеуметтік-экономикалық және құқықтық салдарға әкеп соқпайды, сондай-ақ республикалық бюджеттен қосымша қаржылық шығындарды талап етпейді.

Парламент Мәжілісінің тұрақты комитеттері заң жобасы бойынша оң қорыттындылар ұсынды.

2023 жылғы 7 маусымда заң жобасы Парламент Мәжілісінің пленарлық отырысында бірінші оқылымда мақұлданды.

2023 жылғы 14 маусымда Заң Мәжіліспен қабылданып, Парламент Сенатының қарауына жіберілді.

2023 жылғы 29 маусымда Заң Сенатпен мақұлданып, Мемлекет басшысына қол қоюға жіберілді.

16. «Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодексіне өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»

Бастамашылар: А. Аймагамбетов, М. Башимов, Е. Бейсенбаев, Д. Еспаева, А. Құспан, Е. Саиров, А. Сарым, Н. Сәрсенғалиев, М. Такиев.

Жұмыс тобының жетекшісі: М.М. Магеррамов.

Жұмыс тобының мүшелері: Такиев М.Т., Аймағамбетов А.К., Сабильянов Н. С., Тау Н., Сарым А. Ә., Бапи Е.С., Кожасбаев Р. С., Саиров Е.Б., Бейсенбаев Е.С., Иса Қ.Ж., Серіков Т.Ф., Мәмбетов Е. Н., Зайытов Р. Р.

Жұмыс тобының өткізілген отырыстарының саны: 3 отырыс.

Сыйайлас жемқорлықтың салдарынан жекелеген субъектілер үшін артықшылықты жағдайды білдіретін жекелеген нормативтік құқықтық актілерді қабылдау, сондай-ақ экономикалық преференцияларды бөлу кезінде фаворитизм, соңғы 25 жылда активтер заңсыз сатып алғынып, заңнамаға қайшы шетелге шығарылды. Мәселен, әртүрлі сарапшылардың есептеулеріне сәйкес, аталған кезеңде мемлекеттік қаражатты үрлау, сыйайлас жемқорлық, қаражатты иемдену және шетелге салықтан жалтару нәтижесінде шамамен 140-160 млрд. доллар штел асып кеткен.

Колданыстағы заңнамалық актілер («Қылмыстық, Қылмыстық іс жүргізу, Азаматтық іс жүргізу кодекстері, Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодекс, «Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыштатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» Заң және басқа да заңдар) активтерді ашу, растау, шығу тегі мен қайтарудың тиісті рәсімін толық көлемде қамтамасыз етпейді.

Осылайша, активтерді анықтау және қайтару үшін қажетті заңнамалық негіздер мен жаңа құралдардың болмауына байланысты активтерді қайтарудың қолда бар тетіктегі жеткілікіз жұмыс істейді.

«Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодексіне өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы «Заңсыз шығарылған активтерді мемлекетке қайтару жөніндегі шаралар туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2022 жылғы 26 қарашадағы № 3 Жарлығының тапсырмасын орындау үшін әзірленді.

Заң жобасы «Заңсыз алынған активтерді мемлекетке қайтару туралы» заңның негізгі жобасына сәйкес келтіруге бағытталған.

Атап айтқанда, заң жобасында заңды тұлғаның бенефициарлық меншік иелері туралы анық емес мәліметтер бергені үшін жауапкершілікті қүшетту болігінде өзгерістер мен толықтырулар көзделеді, сондай-ақ Мемлекеттік кірістер комитеті Ұлттық банкпен қатар бақылауды жүзеге асырады, репатриация мәселелері бойынша Әкімшілік құқық бұзушылықтар бойынша хаттамалар жасайды.

Заң жобасын қабылдау теріс әлеуметтік-экономикалық және құқықтық салдарға әкеп соқпайды, сондай-ақ республикалық бюджеттен қосымша қаржылық шығындарды талап етпейді.

Парламент Мәжілісінің тұрақты комитеттері заң жобасы бойынша оң қорытындылар ұсынды.

2023 жылғы 7 маусымда заң жобасы Парламент Мәжілісінің пленарлық отырысында бірінші оқылымда мақұлданды.

2023 жылғы 14 маусымда Заң Мәжіліспен қабылданып, Парламент Сенатының қарауына жіберілді.

2023 жылғы 29 маусымда Заң Сенатпен мақұлданып, Мемлекет басшысына қол қоюға жіберілді.

17. «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының кодексіне (Салық кодексі) өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»

Бастамашылар: А.К. Аймағамбетов, М.С. Башимов, Е.С. Бейсенбаев, Д.М. Еспаева, А.Т. Құспан, Е.Б. Саиров, А.А. Сарым, Н.А. Сарсенгалиев, М.Т. Тәкиев.

Жұмыс тобының жетекшісі: Имашева С. В.

Жұмыс тобының мүшелері: А.К. Аймағамбетов, Н.С. Сабильянов, М.Т. Тәкиев, Е.Н. Мәмбетов, А.Ә. Сарым., Тау Н., Бапи Е.С., Башимов М.С., Бейсенбаев Е.С., Заитов Р.Р., Иса Қ.Ж., Қожасбаев Р.С., Құспан А.Т., Саиров Е.Б., Сериков Т.Г., Шапақ Ү.

Жұмыс тобының өткізілген отырыстарының саны:
3 отырыс.

«Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы «Қазақстан Республикасының Кодексіне (Салық кодексі) өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы «Заңсыз алынған активтерді мемлекетке қайтару туралы» негізгі заң жобасына ілеспе жоба ретінде әзірленді.

Заң жобасымен Салық органдарының активтерді қайтару жөніндегі уәкілетті органға салық органдарының ақпараттық жүйесіне қолжетімділік беру міндеттін бекіту ұсынылады.

Бұдан басқа, Салық кодексін «Заңсыз алынған активтерді мемлекетке қайтару туралы» Заң жобасының новеллаларымен хат алмасу мақсатында осы заң жобасында салық органдарының салық құпиясын құрайтын салық төлеуші (салық агенті) туралы мәліметтерді салық төлеушінің (салық агентінің) Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес активтерді қайтару жөніндегі уәкілетті органға жазбаша рұқсатынсыз табыс ету міндетті көзделеді.

Сондай-ақ, жоспардан тыс салықтық тексерулер тізбесіне жатқызу, активтерді заңсыз шығаруға және қайтаруға қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша активтерді қайтару жөніндегі уәкілетті органның өтініші бойынша жүзеге асырылатын тексерулер ұсынылады.

2023 жылғы 7 маусымда заң жобасы Парламент Мәжілісінің пленарлық отырысында бірінші оқылымда мақұлданды.

2023 жылғы 14 маусымда Заң Мәжіліспен қабылданып, Парламент Сенатының қарауына жіберілді.

2023 жылғы 29 маусымда Заң Сенатпен мақұлданып, Мемлекет басшысына қол қоюға жіберілді.

18. «Прокуратура туралы» Қазақстан Республикасының Конституциялық заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»

Бастамашылар: А.К. Аймағамбетов, М.С. Башимов, Е.С. Бейсенбаев, Д.М. Еспаева, А.Т. Құспан, Е.Б. Саиров, А.А. Сарым, Н.А. Сарсенгалиев, М.Т. Такиев.

Парламент Палаталарының бірлескен комиссиясының төрағасы: Лукин А.И.

Парламент Палаталарының бірлескен комиссиясының мүшелері: Бекенов Н.Д., Имашева С.В., Қадырбек М.Б., Құспан А.Т., Лукин А.И., Такиев М.Т.

Парламент Палаталарының бірлескен комиссиясының өткізілген отырыстарының саны: 1 отырыс.

«Прокуратура туралы» Қазақстан Республикасының Конституциялық заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Конституциялық Заңының жобасы «Заңсыз шығарылған активтерді мемлекетке қайтару жөніндегі шаралар туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2022 жылғы 26 қарашадағы № 3 Жарлығын орындау үшін әзірленді.

«Заңсыз алынған активтерді мемлекетке қайтару туралы» Заң және ілеспе заң жобалары қолданысқа енгізілгеннен кейін Қазақстан Республикасы Бас прокуратурасының құрылымында заңсыз шығарылған активтерді қайтару жөніндегі жеке ведомство құрылатын болады, ол осы саладағы уәкілетті органның функцияларын орындаитын болады.

Заң жобасымен активтерді қайтару саласындағы прокуратура органдарының ведомствосына мынадай өкілеттіктер беру үсынылады:

- 1) активтерді іздеу және қайтару жөніндегі қызмет;
- 2) активтерді қайтару мәселелері бойынша қылмыстық-құқықтық, әкімшілік-құқықтық және азаматтық-құқықтық салалардағы халықаралық ынтымақтастық;
- 3) активтер туралы келіп түскен ақпаратты іздеу, жинау, өндөрді, қорыту, бағалау, активтердің шығу тегі туралы мәліметтерді талдау;
- 4) заңнамада белгіленген тәртіппен заңсыз сатып алынған активтерді қайтару мәселелерінде қызметтер көрсетуге, жұмыстарды орындауға тартылатын мемлекеттік органдардың, құқық қорғау, арнаулы мемлекеттік органдардың және квазимемлекеттік және жеке ұйымдардың қызметін үйлестіруді;
- 5) активтерді ерікті түрде қайтару туралы келісімдерді, Қазақстан Республикасының Азаматтық-процестік заңнамасына сәйкес бітімгершілік келісімдерді, Қазақстан Республикасының Қылмыстық және қылмыстық-процестік заңнамасына сәйкес кінәні мойындау және активтерді қайтару туралы процестік келісімдерді қоса алғанда, активтерді қайтаруға бағытталған келісімдер жасасу;
- 6) заңсыз сатып алынған активтерді мемлекетке қайтару туралы Қазақстан Республикасының заңнамасында және Қазақстан Республикасының Азаматтық іс жүргізу заңнамасында көзделген негіздер бойынша және тәртіппен мемлекеттің мұліктік мүдделерін қамтамасыз ету туралы өтініштерді, активтердің мемлекет кірісіне айналысы туралы талап-арыздарды соттарға беруді;
- 7) Қазақстан Республикасының заңдарында және Қазақстан Республикасы Президентінің актілерінде көзделген өзге де функциялар мен өкілеттіктерді қамтиды.

Осылайша, активтерді қайтару саласындағы прокуратура жұмысының айқын және ашық тетігі құрылатын болады.

Заң жобасын қабылдау оң әлеуметтік-экономикалық салдарға әкеп соғады:

- қоғамдағы әлеуметтік әділеттілікті қалпына келтіру;
- заңсыз сатып алынған және шығарылған активтерді мемлекетке қайтару арқылы Қазақстан халқының әл-ауқатын арттыру;
- активтерді ерікті түрде қайтаруды ынталандыру;

- активтерді заңсыз сатып алуға ықпал еткен себептер мен жағдайларды жою.

Заң жобасын қабылдау теріс әлеуметтік-экономикалық және (немесе) құқықтық салдарға әкеп соқпайды.

2023 жылғы 20 маусымда Конституциялық заңды Қазақстан Республикасының Парламенті қабылдады және Мемлекет басшысына қол қоюға жолданды.

4 заңға Мемлекет басшысы қол қойды:

19. «1996 жылғы 26 тамыздағы Қазақстан Республикасы мен Қырғыз Республикасы арасындағы азаматтық және қылмыстық істер бойынша өзара құқықтық көмек көрсету туралы шартқа өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы хаттаманы ратификациялау туралы»

Жұмыс тобының жетекшісі: Д. Е. Исабеков.

Жұмыс тобының мүшелері: Искандиров М.З., Калыков А.К., Қасқарауов Да. А., Құспан А. С., Серіков Т. Г., Смирнова И.В.

Жұмыс тобының өткізілген отырыстарының саны: 2 отырыс.

«Қазақстан Республикасы мен Қырғыз Республикасы арасындағы азаматтық және қылмыстық істер бойынша өзара құқықтық көмек көрсету туралы 1996 жылғы 26 тамыздағы шартқа өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы хаттаманы ратификациялау туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы (бұдан әрі-заң жобасы) «Қазақстан Республикасының халықаралық шарттары туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 27-бабының 4-тармағына сәйкес әзірленді» (бұдан әрі-зан).

Қазақстан Республикасы мен Қырғыз Республикасы арасындағы азаматтық және қылмыстық істер бойынша өзара құқықтық көмек көрсету туралы 1996 жылғы 26 тамыздағы шарт (бұдан әрі-Шарт) Қазақстан Республикасының 1997 жылғы 30 маусымдағы Заңымен ратификацияланған және азаматтық және қылмыстық істер бойынша өзара құқықтық көмек көрсетудің тәртібі мен шарттарын айқындайды, сондай-ақ жеке тұлғалар және Тараптардың әрқайсысының аумағында құрылған заңды тұлғалардың құқықтарын қорғауға бағытталған.

Шарттың 4-бабына сәйкес Қазақстан Республикасы тарапынан құзыретті мекемелер Қазақстан Республикасының Әділет министрлігі және Қазақстан Республикасының Бас прокуратурасы болып табылады. Қырғыз Республикасы тарапынан құзыретті мекемелер Қырғыз Республикасының Әділет министрлігі, Қырғыз Республикасының Бас прокуратурасы және сот департаменті болып табылады.

Осыған байланысты, Қазақстан Республикасының аумағында шетелдік соттардың шешімдері мен өтініштерін орындау саласында құқықтық көмек көрсету жөніндегі сот органдарының функцияларын нақтылау мақсатында, сондай-ақ еki Тараптың құзыретті мекемелерін өзгерту бөлігінде Қазақстан Республикасы мен Қырғыз Республикасы арасындағы Азаматтық және құқықтық көмек көрсету туралы шартқа өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы хаттамаға қол қойылды. 1996 жылғы 26 тамыздағы Қылмыстық істер (бұдан әрі – хаттама).

Заңның 27-бабының 4-тармағына сәйкес Қазақстан Республикасының халықаралық шарттарындағы өзгерістер халықаралық шарттардың өздері күшіне ену талаптарына сәйкес және осыған байланысты Хаттама ратификациялауға жататын тәртіппен күшіне енеді.

2023 жылғы 12 сәуірде заң Мәжілістің жалпы отырысында қабылданып, Сенаттың қарауына жіберілді.

2023 жылғы 27 сәуірде Заң Сенатпен мақұлданып, Мемлекет басшысына қол қоюға жіберілді.

2023 жылғы 12 мамырда Заңға Мемлекет басшысы қол қойды.

20. «ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің ақпараттық-телекоммуникациялық желілердегі авторлық құқық және сабақтас құқықтар объектілеріне құқықтарды қорғау және қорғау жөніндегі ынтымақтастығы туралы келісімді ратификациялау туралы»

Жұмыс тобының жетекшісі: Құспан А.Т.

Жұмыс тобының мүшелері: Бейсенбаев Е.А., Керімбек Б.Б., Рожин М.Н., Сәрсенғалиев Н.А., Сейтжан К.С., Сұнқар И.Е., Шаталов Н. С.

Жұмыс тобының өткізілген отырыстарының саны: 2 отырыс.

ТМД – ға қатысушы мемлекеттердің ақпараттық-телекоммуникациялық желілердегі авторлық құқық және сабақтас құқықтар объектілеріне құқықтарды қорғау және қорғау жөніндегі ынтымақтастығы туралы келісімге (бұдан әрі-Келісім) 2021 жылғы 12 қарашада Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығы Үкіметтері Басшылары кеңесінің отырысында қол қойылды.

«Қазақстан Республикасының халықаралық шарттары туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 11-бабының 2) тармақшасына сәйкес Келісім ратификациялануға тиis.

Келісім ақпараттық-телекоммуникациялық желілерде, оның ішінде Интернетте авторлық құқық объектілеріне және сабақтас құқықтарға құқықтардың бұзылуына қарсы іс-қимыл тетіктерін құруға бағытталған шараларды әзірлеу және іске асыру мақсатында әзірленді.

Келісім авторлық құқық және сабақтас құқықтар объектілерін цифрлық ортада, оның ішінде Достастыққа қатысушы мемлекеттердің аумағында Интернетте пайдалану мәселелерін реттеуге бағытталған.

Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің «Қазақстан Республикасының Заңнама және құқықтық ақпарат институты» РМК жүргізген құқықтық сараптама негізінде Келісімде Конституцияға, халықаралық міндеттемелерге және Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасына, оның ішінде адам құқықтары мен бостандықтарын сақтау бөлігінде қайшылықтар анықталған жоқ. Келісім ережелерінің тиімділік деңгейі жоғары деп бағаланды. Тәуекел деңгейі төмен.

Заң жобасын қабылдау теріс әлеуметтік-экономикалық және (немесе) құқықтық салдарға әкеп соқпайды, сондай-ақ республикалық бюджеттен қосымша қаржылық шығындарды талап етпейді.

2023 жылғы 20 сәуірде заң Мәжілістің жалпы отырысында қабылданып, Сенаттың қаравына жіберілді.

2023 жылғы 11 мамырда Сенат мақұллады және Мемлекет басшысына қол қоюға жіберілді.

2023 жылғы 30 мамырда Заңға Мемлекет басшысы қол қойды.

21. «Қазақстан Республикасы мен Қасиетті Тақ арасындағы 1998 жылғы 24 қыркүйектегі өзара қатынастар туралы келісімге Қосымша келісімді ратификациялау туралы»

Жұмыс тобының жетекшісі: Башимов М.С.

Жұмыс тобының мүшелері: Әбенов М.А., Әлтай А.Д., Әуесбаев Н.С., Сағандықова А.Б., Сарым А.Ә., Смирнова И.В.

Жұмыс тобының өткізілген отырыстарының саны: 1 отырыс.

1998 жылғы 24 қыркүйектегі Қазақстан Республикасы мен Қасиетті Тақ арасындағы өзара қатынастар туралы келісімге Қосымша келісім 2022 жылғы 14 қыркүйекте Нұр-Сұлтан қаласында жасалды.

Қосымша келісім католик шіркеуінің кез келген субъектісінде үзақ мерзімге қызмет етуге тағайындалған шетелден келген католик шіркеуінің мүшелеріне Қазақстан Республикасында тұрақты тұруға рұқсат беру мәселелерін реттейді.

Осы Келісім төлем қабілеттілігін және тұрғылықты жерін растау жөніндегі талаптарды католик шіркеуінің құзыретті органының жазбаша міндеттемесіне ауыстыруды көздейді.

«Қазақстан Республикасының халықаралық шарттары туралы» Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес Келісім ратификациялауға жатады.

Заң жобасын қабылдау теріс әлеуметтік-экономикалық және (немесе) құқықтық салдарға әкеп соқпайды, сондай-ақ республикалық бюджеттен қосымша қаржылық шығындарды талап етпейді.

2023 жылғы 10 мамырда заң Мәжіліспен қабылданып, Сенаттың қаравына жіберілді.

2023 жылғы 1 маусымда Сенат мақұлдалап, Мемлекет басшысына қол қоюға жолданды.

2023 жылғы 14 маусымда Заңға Мемлекет басшысы қол қойды.

22. «ТМД - ға қатысушы мемлекеттердің жалған тауар белгілері мен географиялық нұсқауларды пайдаланудың алдын алу және жолын кесу жөніндегі ынтымақтастығы туралы келісімді ратификациялау туралы»

Жұмыс тобының жетекшісі: Балабиев К.Р.

Жұмыс тобының мүшелері: Құспан А.С., Әбенов М.А., Перуашев А.Т., Пономарев С.М., Бейсенғалиев Б. Т., Сұңқар И.Е., Сулейменова Ж.Д.

Жұмыс тобының өткізілген отырыстарының саны: 3 отырыс.

Келісімнің мақсаты тарараптарға жалған тауар белгілері мен географиялық нұсқаулары жазылған тауарларды өндіру және өткізу фактілерінің алдын алу, анықтау және жолын кесу, сондай-ақ мұндай тауарларды ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің мемлекеттік шекаралары арқылы өткізу мәселелері бойынша ынтымақтастықты

жүзеге асыруға мүмкіндік беретін жағдайлар жасау болып табылады.

«Қазақстан Республикасының халықаралық шарттары туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 11-бабының 2) тармақшасына сәйкес Келісім ратификациялануға тиіс.

Келісім ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің қазіргі жағдайда зияткерлік құқықтарды қорғау жөніндегі күш-жігерін біріктіруге мүмкіндік береді және халықаралық құқық қолдану практикасын ескере отырып, тауарларды дараландыру құралдарын қорғаудың үлттық жүйелерін дамытуға ықпал ететін болады.

Келісімде 1999 жылғы 4 маусымдағы ТМД шенберінде қолданылып жүрген жалған тауар белгілері мен географиялық нұсқауларды пайдаланудың алдын алу және жолын кесу жөніндегі шаралар туралы Келісімнің ережелері өзектендірілді.

Атап айтқанда, ТМД-ға қатысушы кейбір мемлекеттердің Дүниежүзілік сауда үйіміна қосылуына байланысты тараптардың міндеттемелерін реттейтін нормалар оңтайландырылды, сондай-ақ келісімнің терминологиясы мен нормативтік құқықтық базасы өзектендірілді.

Келісімнің 20-бабына сәйкес Келісім күшіне енген күннен бастап 1999 жылғы 4 маусымдағы жалған тауар белгілері мен географиялық нұсқауларды пайдаланудың алдын алу және жолын кесу жөніндегі шаралар туралы Келісім өз күшін жояды.

Заң жобасын қабылдау теріс әлеуметтік-экономикалық және (немесе) құқықтық салдарға әкеп соқпайды, сондай-ақ республикалық бюджеттен қосымша қаржылық шығындарды талап етпейді.

2023 жылғы 3 мамырда заң Мәжілістің жалпы отырысында қабылданып, Сенаттың қарауына жіберілді.

2023 жылғы 8 маусымда заң Сенат отырысында мақұлданды.

2023 жылғы 19 маусымда Заңға Мемлекет басшысы қол қойды.

1 заң жобасы кері қайтарылды

23. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне атқарушылық іс жүргізуі дәрілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»

Бастамашылар: Колода Д.В., Сафинов К.Б., Сүлеймен Л.Ж., Раззақ Н.Р., Дементьев Н. Г., Смирнова И.В.

Жұмыс тобының өткізілген отырыстарының саны: 14 отырыс.

Заң жобасында атқарушылық іс жүргізу мәселелері бойынша заңнамалық актілердегі олқылықтарды, қайшылықтар мен қайшылықтарды, сондай-ақ сыйбайлас жемқорлық көріністеріне ықпал ететін нормаларды жою көзделеді.

Заң жобасын қабылдау келесі мәселелерді шешуге мүмкіндік береді:

- жеке сот орындаушыларының атқарушылық іс жүргізу аяқталған кезде алдыңғы жеке сот орындаушылары шығарған мәжбүрлеу шаралары туралы барлық қаулылардың күшін жою міндеті белгіленсін;

- сыйбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтың алдын алу мақсатында борышкерді шақыру үшін негізdemelerdі қысқарту;

- атқарушылық іс жүргізуді қозғау туралы қаулының көшірмесін жолдау және мәжбүрлеп орындау шаралары туралы хабарлау бойынша жеке сот орындаушыларының міндеті белгіленсін.

Заң жобасы қабылданған жағдайда мынадай он құқықтық және әлеуметтік-экономикалық салдарлар болжанады:

- атқарушылық іс жүргізуге қатысатын азаматтар мен ұйымдардың құқықтарын барынша қамтамасыз ету;

- атқарушылық іс жүргізу мәселелері бойынша шағымдар мен өтініштер санын азайту.

2022 жылғы 6 сәуірде Заң жобасы Парламент Мәжілісінің пленарлық отырысында бірінші оқылымда мақұлданды.

2023 жылғы 20 сәуірде Заң жобасын бастамашылар кері қайтарып алды.

Комитет өткізген іс-шаралар

1. 2023 жылғы 12 мамырда Мәжіліс Төрағасының орынбасары Д. М. Еспаеваның қатысуымен Заңнама және сот-құқықтық реформа комитетінің депутаттарымен, Конституциялық Соттың судьяларымен және Қазақстан Республикасы Конституциялық Соты аппаратының қызметкерлерімен Конституциялық Сот ғимаратында кездесу өткізілді.

Кездесу барысында конституциялық бақылау органдының 4,5 айдағы жұмысы, конституциялық іс жүргізудің тәртібі мен міндеттері таныстырылды.

Конституциялық Соттың судьялары мен депутаттары Конституциялық іс жүргізуге қатысу, сарапшылар мен мамандарды тарту, конституциялық іс жүргізу шенберіндегі отырыстарды БАҚ-та жариялау мәселелерін талқылады.

Кездесуге қатысушылардың назары 2012 жылдан бастап Қазақстан Республикасы қатысушысы болып табылатын Венеция комиссиясының (құқық арқылы демократия үшін Еуропалық комиссия) тиісті ұсынымына аударылды.

Атап айтқанда, конституциялық құқық жөніндегі осы консультативтік орган: «саяси биліктің іс жүргізуге қатысуы Конституциялық сотқа осы биліктің ескертулері мен ұсыныстарын ескере отырып, қаралып отырған Заңға байланысты туындастын құқықтық қындықтарды жақсырақ бағалауға және шешуге мүмкіндік беретіні рас деп есептеледі», - деп кеңес береді.

Кездесу қорытындысы бойынша мемлекеттік органдардың нормашығару және құқық қолдану практикасы шенберінде Конституциялық Соттың қорытынды шешімдеріне қатысу және оларды орындау мәселелерін одан әрі талқылау туралы уағдаластыққа қол жеткізілді.

2. 2023 жылғы 18 мамырда Заңнама және сот-құқықтық реформа комитеті «Қазақстан Республикасының кейір заңнамалық актілеріне қылмыстық, қылмыстық-процестік және қылмыстық-атқару кодекстерін оңтайландыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу

туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасының тұсаукесерін өткізді.

Парламент Мәжілісінің депутаттарымен қатар тұсаукесерге Жоғарғы Соттың, Бас прокуратураның, министрліктер мен жергілікті атқарушы органдардың өкілдері, сондай-ақ сарапшылар, ғалымдар және басқа да мүдделі тұлғалар қатысты.

Заң жобасын депутаттарға Әділет вице-министрі Алма Мұқанова ұсынды.

Заң жобасы қылмыстық және қылмыстық іс жүргізу заңнамасын жетілдіруге, сондай-ақ қоғамның өзекті және өткір мәселелерін шешуге мүмкіндік береді. Тұзетулер қылмыстық процестің барлық қатысушыларының мүдделерін сақтауды ескере отырып әзірленді.

Заң жобасын егжей-тегжейлі талқылау үшін Әділет вице-министрі үш блоктағы өзгерістер мен толықтыруларды қарастыруды ұсынды. Бұл қылмыстық (ҚҚ), Қылмыстық-процестік (ҚПҚ) және қылмыстық-атқару кодекстерін (ҚАК) жетілдіру.

Олармен жұмыс 2022 жылдың қазан-желтоқсан айлары аралығында әділеттілікке кедергі келтіретін жұмыс істемейтін нормаларды анықтаумен айналысатын жобалық кеңседе және ведомствоаралық жұмыс тобында жүргізілді.

Атап айтқанда, ҚҚ-де кінәні мойында нысанында іс жүргізу келісімі бойынша қылмыстық жауаптылықтан босатуды алыш тастау, қылмыстық құқық бұзушылықтардың санкцияларын жасалған әрекетке сәйкес өзектендіру, ал олардың кейбіреулері бойынша диспозицияларды тұзету ұсынылады.

Заң жобасы коллекторлық агенттіктер қызметкерлерінің өз өкілеттіктерін асыра пайдаланғаны және асыра пайдаланғаны үшін іс-әрекеттерін қылмыстық жауапкершілікке тартуды ұсынады.

Бұл шара заңдық сауатсызыққа байланысты коллекторлық агенттіктердің жосықсыз қызметкерлерінің қысымына және айла-шарғысына ұшырауы мүмкін азаматтардың құқықтары мен мүдделерін қорғауды қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Бұдан басқа, ҚПҚ-де қорғау актін енгізу, адвокатқа прокурордың келісімімен өзінің қорғаушысына қатысты қылмыстық қудалау органдарын жариялауға теріске шығаруды БАҚ-та жариялауға, ал қылмыстық істерді әдепкі бойынша электрондық форматта жүргізуге мүмкіндік беру ұсынылады.

ҚАК шеңберінде қылмыстық жазаларды тағайындау түрлері мен тәртібін өзгерту, сотталғандарды шартты түрде мерзімінен бұрын босату институтын жетілдіру, сондай-ақ олардың құқықтық жағдайын жақсарту жоспарлануда.

Жалпы, заң жобасы азаматтардың құқықтарын қорғауды қүшеттігіді, қылмыстық процестің бәсекелестігін нығайтуды, сондай-ақ оны оңтайландыруды және бюрократиядан шығаруды көздейді.

Депутаттар әзірлеушілерге заң жобасына қатысты сұрақтар қойып, оны жақсарту жөнінде ұсыныстар айтты. ҚҚ, ҚПҚ және ҚАК оңтайландыру мәселелері бойынша тұзетулер бойынша одан әрі жұмыс заңнама және сот-құқықтық реформа комитетінің мүшесі Абзal Құспаннның басшылығымен жұмыс тобының отырыстарында жалғасады.

3. 2023 жылғы 23 мамырда сегізінші сайланған Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің өкілеттіктерін іске асыру жөніндегі негізгі іс-шаралар жоспарына сәйкес бірінші сессияға адвокаттар мен заң консультанттарының білікті заң көмегін көрсету мәселелерін талқылау бойынша Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің Ұлттық зияткерлік меншік институтында **Заңнама және сот-құқықтық реформа комитетінің көшпелі отырысы өткізілді.**

Іс-шарага Парламент Мәжілісінің депутаттары – Заңнама және сот-құқықтық реформа комитетінің мүшелері, Әділет министрі, Республикалық адвокаттар алқасының, Республикалық заң консультанттары алқасының өкілдері, заң консультанттары палаталары қауымдастырының, Республикалық нотариаттық палатаның, Республикалық жеке сот орындаушылары палатасының, мемлекеттік органдар мен мұдделі үйымдардың өкілдері, сондай-ақ халықаралық сарапшылар қатысты.

Іс-шараны Қазақстан Республикасының Әділет министрлігі бірлесіп үйымдастырыды.

Көшпелі отырыс Заңнама және сот-құқықтық реформа комитетінің төрайымы С.В. Имашеваның төрағалығымен өткізілді.

Құттықтау сөзінде ол талқылаудың мақсаты адвокаттық қызмет және заң көмегі туралы заңдардың іс жүзінде қаншалықты тиімді қолданылатынын, осы салада қандай жағымды және жағымсыз жақтары бар екенін анықтау екенін атап өтті. Әділет вице-министрі Бекболат Молдабеков заң көмегін цифрландыру туралы баяндады.

Оның айтудынша, жыл сайын заң көмегіне жүгінетін азаматтар саны артып келеді, бұл өз кезегінде цифрлық ортаға көшуде. Ол үшін Министрлік «Е-заң көмек» ақпараттық жүйесін әзірлеdi. Ресурсты АЖ әзірлеуге тікелей қатысқан жоба жетекшісі Анар Иманбаева көрсетті. Жүйе адвокаттар мен заң кеңесшілерінің қызметін автоматтандыруға бағытталған.

Мақсаттардың бірі тұрғындарды онлайн-режимде білікті заң көмегімен қамтамасыз ету болып табылады, бұл азаматтардың хабардарлығын арттырады.

Сондай-ақ, халық үшін кері қонырауға тапсырыс беру арқылы адвокат пен заң кеңесшісін іздеу функционалы іске асырылды. Қорғаушы ретінде адвокатты тағайындау, онлайн-режимде мемлекеттік кепілдендірілген көмекті есептеу және төлеу процесі автоматтандырылған.

Биыл жүйеде мынадай модульдер іске асырылатын болады: онлайн-режимде құқықтық кеңес беру, адвокат пен заң кеңесшісінің орналасқан жерін белгілеу.

Кәсіби қоғамдастық өкілдері де баяндама жасады. Адвокаттармен заң көмегін көрсетудің өзекті мәселелері туралы Республикалық адвокаттар алқасының төрағасы Айдын Бикебаев айтып берді.

Қазіргі жағдайда заңгерлік кеңес беру саласын дамытуға қатысты ұсыныстарды Республикалық заң консультанттары алқасының төрағасы Серік Ақылбай айтты.

Ал «Статус» заң консультанттары палатасының төрағасы Руслан Жусанғалиев заң консультантының мәртебесін занамалық айқындау және уәкілдегі және мемлекеттік органдармен өзара іс-қимыл жұмысын үйімдастыру мәселелері мен жолдарын бөлісті.

Мәселелерді талқылау қорытындысы бойынша көшпелі отырысқа қатысушылар халыққа заңгерлік көмек көрсету саласында бірқатар нақты ұсныстарды қамтитын ұснымдар әзірледі.

Шығу шеңберінде заңнама және сот-құқықтық реформа комитетінің депутаттары Әділет министрлігі көрсететін мемлекеттік қызметтермен де танысты.

4. 2023 жылғы 31 мамырда Заңнама және сот-құқықтық реформа комитеті «Қазақстан Республикасында адам саудасына қарсы іс-қимыл туралы» заң жобасының және оған ілеспе түзетулердің тұсаукесерін өткізді.

Заң жобаларын депутаттарға ішкі істер министрлінің орынбасары Ержан Сәденов ұснды.

Ішкі істер министрлігі Адам саудасына қарсы профилактикалық және практикалық шаралар қабылдауда.

Ішкі істер министрлігінің мәліметінше, жыл сайын 100-ге жуық қылмыс тіркеледі, одан әрі пайдалану мақсатында азаматтарымызды басқа елдерге әкету арналары жойылады.

Алайда, адам саудасы өзекті мәселе болып қала береді. Онымен құресу үшін «Адам саудасына қарсы іс-қимыл туралы» заң жобасы әзірленді. 50-ден астам сарапшының қатысуымен өткен әзірлеу барысында халықаралық конвенциялар, ТМД, БҮҮ модельдік заңдары, ұлттық және шетелдік тәжірибе зерделенді.

ПМ басшысының орынбасары хабарлағандай, жұмыс нәтижелері бойынша заң жобасы 6 тараудан және 22 баптан құралған. Онда алғаш рет «адам саудасының құрбаны», «адам саудасының ықтимал құрбаны», «осал жағдай», «адам саудасына қарсы субъектілер» және т.б. сияқты ұғымдарды қамтитын жаңа тұжырымдамалық аппарат бар. - Осы саладағы қоғамдық қатынастарды құқықтық реттеудің негіздері анықталды.

Біріншіден, бұл мемлекеттік органдар мен азаматтық сектордың кешенде жұмысын қамтитын адам саудасына қарсы іс-қимыл жүйесін қалыптастыру.

Екіншісі-алдын алу тетіктерін жетілдіру, атап айтқанда, тәуекелдерді бағалау және алдын алу шараларын жүргізу.

Үшіншісі-құрбандық бағдарланған тәсіл. Адам саудасының құрбандарын қорғау және оларға көмектесу көптеген ратификацияланған халықаралық шарттардың міндетті нормасы болып табылады.

Атап айтқанда, адам саудасының құрбандарын уақтылы және дұрыс анықтау, оларды одан әрі көмек көрсету үшін қайта бағыттау, ал әлеуетті құрбандарға профилактикалық көмек көрсету бойынша үйлесімді жұмыс жүргізілетін болады.

Жеке тарау адам саудасына ең осал санат ретінде кәмелетке толмағандардың құқықтарын қорғауға арналған.

Тұастай алғанда, арнайы заңды әзірлеу және қабылдау осы проблемаға жүйелі және кешенде тәсілді әзірлеуге, кідірістің жоғары дәрежесін ескере отырып, елдегі жағдайды талдауға және

тәуекелдерді азайтуға, ынтымақтастық, алдын алу, қылмыстық қудалау және адам саудасы құрбандарының құқықтарын қорғау сияқты маңызды қарсы іс-қимыл шараларының өзара байланысын бекітуге мүмкіндік береді. Сондай – ақ, ілеспе түзетулер шенберінде Қылмыстық кодекске қылмыстардың жаңа санаты-адам саудасына байланысты қылмыстар енгізіледі. Ал жетім балалар мен ата-анасының қамқорлығының қалған балаларға арналған ұйымдар Жаңа туған нәрестелерді тастап кету туралы прокуратурага хабарлауға міндеттенеді, әйтпесе олар әкімшілік жауапкершілікке тартылады.

Тұсаукесер соңында депутаттар әзірлеушілерге өз сұрақтарын қойды. Заң жобалары бойынша одан әрі жұмыс Мәжілістің Заңнама және сот-құқықтық реформа комитетінің мүшесі Марат Башимовтың басшылығымен жұмыс тобы шенберінде жалғасады.

5. 2023 жылғы 8 маусымда VIII сайланған Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің негізгі іс-шаралар жоспарына сәйкес бірінші сессияға Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Заңнама және сот-құқықтық реформа комитеті «Есірткі құралдарының, психотроптық заттар мен олардың прекурсорларының заңсыз айналымына қарсы іс-қимылдың проблемалық мәселелері» тақырыбында дөңгелек үстел өткізді.

Дөңгелек үстелге Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаттары, мемлекеттік органдардың өкілдері, ғалымдар, сарапшылар, азаматтық сектор өкілдері қатысты.

Жалпы, бүгінде Қазақстандағы есірткі ахуалы күрделі күйінде қалып отыр. Бірқатар проблемалық мәселелер де бар, олардың негізгісі нашақорлықтың жүйелі алдын алуды ұйымдастыру тетігінің болмауы болып табылады.

Соңғы 6 жылда полицейлер есірткіні медициналық емес тұтыну мен сақтаудың 51 мыңдан астам фактісін анықтады, ал сottардың қаруына тек 30 мыңға жуық материал, яғни 44% жіберілді. Оңалту негіздері бойынша бас тарту материалдарының үлесі 56% немесе 21 мыңдан астам фактіні құрады, бұл есірткінің заңсыз айналымына байланысты құқық бұзушылықтардың алдын алу тиімділігін төмендетеді және кінәлілерге жазадан құтылуға мүмкіндік береді.

Заң жобасында қылмыстық, қылмыстық іс жүргізу кодекстеріне және «Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы» КР Кодесіне, сондай-ақ «Есірткі, психотроптық заттар, олардың аналогтары мен прекурсорлары және олардың заңсыз айналымы мен теріс пайдаланылуына қарсы іс-қимыл шаралары туралы» және «Құқық бұзушылықтардың алдын алу туралы» КР заңдарына түзетулер енгізіледі.

Осылайша, есірткі құралдарының заңсыз айналымына қарсы құресте тиімділікті арттыру мақсатында ҚК-нің 296-бабының бірінші бөлігін «өткізу мақсатынсыз есірткі құралдарымен, психотроптық заттармен, олардың аналогтарымен заңсыз жұмыс істеу» бөлімін әкімшілік юрисдикцияға ауыстыру үсінілады.

Бұл ретте есірткі құралдарын медициналық емес тұтыну кезінде «қоғамдық орындарда» белгісін алғып тастау (ӘҚБтК-нің

440-1-бабы) есірткіні медициналық емес тұтынуға сөзсіз тыйым салуды қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Жалпы, заң жобасы Қазақстан Республикасында нашақорлық пен есірткі бизнесіне мемлекеттік және қоғамдық қарсы іс-қимыл жүйесін жетілдіруге бағытталған.

Дөңгелек үстел отырысы барысында Тұжырымдаманың негізгі бағыттары талқыланды, шақырылған спикерлердің баяндамалары тыңдалды, сондай-ақ тұжырымдаманы талқылау барысында туындаған мәселелер бойынша пікірталас өткізді.

6. 2023 жылғы 19 маусымда Ішкі істер министрлігінде «Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрлігінің жедел басқару орталығының қызметімен танысу» тақырыбында Заңнама және сот-құқықтық реформа комитетінің көшпелі отырысы өтті.

Адам өмірінің әртүрлі салаларына цифрлық технологияларды кеңінен енгізу, цифрандыру процесі полиция қызметіне де әсер етті.

Күнделікті полиция қызметінде заманауи технологияларды кеңінен қолдану — Мемлекет басшысының ішкі істер органдарының алдына қойған басты міндеттерінің бірі.

Цифрлық технологияларды пайдалану құқық бұзушылықтардың алдын алудың ең тиімді тетіктерінің бірі, сондай-ақ қылмыстарды жедел ашудың маңызды құралы болып табылады.

Ішкі істер министрлігіндегі көшпелі отырыс кезінде Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаттары азаматтардың құқықтық тәртібі мен қауіпсіздігін, олардың құқықтары мен құқық қорғау органдары жұмысының тиімділігін қамтамасыз ету үшін полиция жұмысына белсенді түрде енгізіліп жатқан заманауи технологиялармен танысты.

Депутаттарға жол қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін «Ekin Patrol» жылжымалы кешенінің жұмысы көрсетілді. Кешен қызметтік автокөлікке орнатылады, бейнетіркеуді жүзеге асырады және жағдай туралы алынған деректерді мұрағаттайды, автокөліктің немірлік белгілерін панорамалық тануды және тіркеуді жүзеге асырады.

«Ekin Patrol» көлік құралдарының бағыты мен жылдамдығын тіркейді, дәлелді базаны қоса бере отырып, анықталған бұзушылықтардың деректерін қалыптастырады және Бас прокуратуралың «Әкімшілік құқық бұзушылықтардың бірынғай тізілімінің процесингтік орталығы» ақпараттық жүйесіне жібереді.

Сонымен қатар, депутаттарға полицияға жол ережесін бұзушыны анықтауға көмектесетін «Қорғау» жүйесінің ерекшеліктері туралы айтылды. Бағдарлама көше камераларының деректерін талдай отырып, жақын маңдағы полицейдің планшетіне қауіпті жүргізушінің оған жақындағаны туралы сигнал береді. Бұл зиянды жол қозгалысы ережесін бұзушы немесе машинаны жоғары жылдамдықпен басқаратын жүргізуші болуы мүмкін.

Кездесуде патрульдік полицейлердің жаңа бейнежазбалары көрсетілді. Жоба «сандық полиция қызметкері» деп аталады. Құрылғы нақты уақыт режимінде бейнелерді таратады,

менеджерлер мен тексерушілерді жұмыс орындарына шығарады, сонымен қатар бейнелерді жоюға, өшіруге және орынды жасыруға қол жеткізуді шектейді.

Сондай-ақ, депутаттар ЖБО-да және полицияның кезекші бөлімдерінде мектептердің бейнекамералары мен дабыл түймелерін шығару бойынша жұмыстармен, сондай-ақ полицияны шұғыл шақыру «SOS» батырмасын орнату арқылы қоғамдық орындарда қауіпсіздікті қамтамасыз ету бойынша жүргізіліп жатқан жұмыстармен танысты.

Өнірлік ЖБО-ның бейнебақылау жүйесіне бөгде бейнекамераларды интеграциялау және полиция органдарының қызметтік кабинеттері мен қылмыстық-атқару жүйесі объектілерін бейнебақылау камераларымен жарақтандыру туралы баяндалды.

Кездесу барысында қоғамнан оқшауланумен байланысты емес сотталғандарды және ПО-ның есепке алынатын тұлғаларын бақылауға арналған электрондық білесіктер көрсетілді.

Сондай-ақ, ШМ өкілдері ШМ-де құрылған Ситуациялық-талдау орталығының жұмысы туралы айтып берді, ол жедел ахуалды талдауды жүзеге асырады, әртүрлі өнірлердегі құқық бұзушылықтардың өсуін бақылауға және олардың нүктелік профилактикасын жүргізуге мүмкіндік береді.

Сонымен қатар, отбасылық-тұрмыстық зорлық-зомбылықта әрекет етудің жаңа алгоритмі ұсынылды, шақыруға шыққан қызметкердің смарт-жетонынан бейне көрсетілді.

Депутаттарға «DIGITAL CRIM LAB» цифрлық криминалистикалық зертханасының бірегей пилоттық жобасы ұсынылды, ол ШМ әзірлеп жатқан қоғаммен серіктестікте қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету Тұжырымдамасының жобасы шенберінде іске қосылды.

Ол физикалық дәлелдерді: саусақ іздерін, ДНҚ-ны, қару іздерін, жарылғыш заттарды және басқа да дәлелдерді зерттеуге арналған заманауи жабдықтармен және арнайы технологиялармен жабдықталған.

Депутаттар өз сұрақтарына толық жауап алды. Кездесу сонында олар ішкі істер органдары жүргізіп жатқан жұмысқа оң баға берді.

7. 2023 жылғы 26 маусымда VIII салланған Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің негізгі іс-шаралар жоспарына сәйкес бірінші сессияға Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Заңнама және сот-құқықтық реформа комитеті «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңы жобасының негізгі ережелерін талқылау және оларды Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасына енгізу дің орындылығы» тақырыбында дөңгелек үстел өткізді.

Дөңгелек үстелге Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаттары, мемлекеттік органдардың өкілдері, ғалым-цивилистер, азаматтық сектор өкілдері қатысты.

Дөңгелек үстелде Заң жобасының негізгі ережелері және оларды Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасына енгізу дің орындылығы талқыланды, өйткені азаматтық заңнама азаматтар

өмірінің барлық тараптарына қатысты, занды тұлғалардың қызметін реттейді және мемлекеттің мұдделерін қозгайды.

Заң жобасымен келесі 5 негізгі бағыт ұсынылады:

Бірінші бағыт-шарттық шығындар. Белгілі бір мән-жайлар туындаған кезде (мысалы, шартты орындаамау не тиісінше орындаамау) тараптар сотқа жүгінбей-ақ шартта алдын ала келісілген залал сомасын бірден өндіріп алуы үшін Шартта алдын ала келісілген залалдарды бекіту мүмкіндігін белгілеу ұсынылады.

Заң жобасының екінші бағыты – шарт алдындағы жауапкершілік туралы ережені енгізу. Шарт жасасқанға дейін тараптардың міндеттемелері мен жауапкершілігін реттеу ұсынылады, яғни шарт алдындағы кезеңде.

Үшінші бағыт-мән-жайлар туралы қуәлік. Тараптардың бірі дәйектің мәліметтер ұсынған жағдайда, екіншісіне залалды өтеу жүктелсін.

Төртінші бағыт – агенттік шарт. Азаматтық кодекске енгізгісі келетін шарттың жаңа түрі. Ол іс жүзінде, әсіресе туристік салада кеңінен қолданылды. Сондықтан оны Азаматтық кодекспен реттелетін шарттардың түрлеріне қосу ниеті болды.

Бесінші бағыт – шарттың жаңа түрі-эскроу шарты, яғни эскроу шарты, шарттарды орындаудың кең таралған тәсілдерінің бірі болып табылады. Нотариаттық қызметте қолдану үшін, мысалы, эскроу шартын жасасу, яғни шотта ақшаны эскроу арқылы міндеттемелердің орындалуын қамтамасыз етуге болатын кезең.

Әділет министрлігінің, Жоғарғы сottтың өкілдері, сондай-ақ мәдениет және спорт министрлігінің, Ұлттық банктің өкілдері, сондай-ақ ғылыми және оқу ұйымдарының өкілдері сөз сөйлемеді.

Заң ғылымдарының докторы, профессор М.К. Сүлейменов заң жобасына қарсы шығып, оны қабылдамауды ұсынды.

Сондай-ақ, туристік бизнес өкілдері сөз сөйлемеді, олар бизнестің осы түрін дамыту мақсатында агенттік шартты және эскроу шартын енгізу қажет екенін хабарлады.

Осылан байланысты іс-шараға қатысушылар агенттік шартты және эскроу шартын қолданыстағы азаматтық заңнамаға енгізу қажеттілігіне егжей-тегжейлі тоқталды.

Әділет министрлігінің өкілі алдағы екі жыл ішінде қолданыстағы азаматтық заңнаманы халықаралық құқықтық нормалармен имплементациялау тұрғысынан кешенді талдау жүргізілетінін хабарлады.

2.3. ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ИСТЕР, ҚОРҒАНЫС ЖӘНЕ ҚАУІПСІЗДІК КОМИТЕТИ

2023 жылғы 29 наурыз - 30 маусым аралығындағы кезеңде Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитеті (бұдан әрі – Комитет) 10 заң жобасы бойынша Бас комитет болды/болып табылады (1-еуі VI шақырылымның екінши сессиясынан ауысты; 4-еуі VII шақырылымның екінши сессиясынан ауысты, 3-еуі VII шақырылымның үшінші сессиясынан ауысты, 1-еуіне Парламент депутаттары бастамашылық еткен, 1-еуін Укімет енгізген).

Барлық 10 заң жобасының ішінен: 1-еуіне Қазақстан Республикасының Президенті қол қойды, 3-еуі – Парламент Сенатында, 6 заң жобасы жұмыста жатыр.

42 отырыс өткізілді, оның ішінде

Комитет отырыстары – 21, оның ішінде көшпелі – 1, тақырыптық – 5;

заң жобалары бойынша жұмыс тобының отырыстары – 20.

Комитет басшы болған немесе болып табылатын заң жобалары туралы ақпарат

1. «Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Ресей Федерациясының Үкіметі арасындағы «Байқоңыр» ғарыш айлағынан ұшыру кезінде тасымалдағыш зымырандардан бөлінетін бөліктердің құлау ауданы ретінде Қазақстан Республикасының аумағындағы жер учаскесін беру және пайдалану шарттары туралы келісімді ратификациялау туралы»

Жұмыс тобының жетекшісі: Ізмұхамбетов Б.С.

Жұмыс тобының мүшелері: Әшімбетов Н.К., Әшімжанов Ж.С., Амантайұлы Ж., Мусабаев С.Б., Сатыбалдин Е.Ж., Қожасбаев Р.С.

Келісімге сәйкес Қазақстан Республикасы Ресей Федерациясына «Байқоңыр» ғарыш айлағынан ұшыру кезінде «Союз» типіндегі тасымалдағыш зымырандардан бөлінетін бөліктердің құлау ауданы ретінде пайдалану үшін ауданы 63,2 мың га жер учаскесін береді.

Қазақстан Республикасының еki облысы – Ақтөбе (22,52 мың га) және Қостанай (40,68 мың га) облыстарының шекараларында орналасқан жерлер беріледі.

Құлау ауданын пайдаланғаны үшін төлем «Союз» типіндегі тасымалдағыш зымырандарын ұшыру санына қарамастан жылына 460 (төрт жүз алпыс) мың АҚШ доллары мөлшерінде белгіленеді және Қазақстан Республикасының Ақтөбе мен Қостанай облыстарының әкімдіктері арасында тиісінше 103 мың АҚШ доллары және 357 мың АҚШ доллары мөлшерінде бөлінуге тиіс.

Жұмыс тобының 5 отырысы өткізілді.

Заң жобасы Комитетте жұмыста жатыр.

2. «Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Түрікменстан Үкіметі арасындағы Қазақстан-Түрікменстан мемлекеттік шекарасының режимі туралы келісімді ратификациялау туралы»

Жұмыс тобының жетекшісі: Авершин К.В.

Жұмыс тобының мүшелері: Казанцев П.О., Сүлейменова Ж.Д., Колода Д.В., Мусабаев С.Б., Барлыбаев Е.Х., Адамбеков Т.С.

Келісімнің мақсаты Қазақстан-Түрікменстан мемлекеттік шекарасының учаскесінде және шекаралық белдеулерінде қолданылатын мынадай тәртіпті: Қазақстан-Түрікменстан мемлекеттік шекарасын күтіп-ұстай; адамдардың, көлік құралдарының Қазақстан-Түрікменстан мемлекеттік шекарасын кесіп өтуі және ол арқылы жүктөр мен өзге де мұлікті өткізу;

Қазақстан-Түрікменстан мемлекеттік шекарасы арқылы адамдарды, көлік құралдарын, жүктөр мен өзге де мұлікті өткізу; Қазақстан-Түрікменстан мемлекеттік шекарасының және шекаралық белдеулердің үстінен ұшып өтуді жүзеге асыру; Қазақстан-Түрікменстан мемлекеттік шекарасында, шекаралық белдеулерде, сондай-ақ шекара сулары шегінде шаруашылық, кәсіпшілік, зерттеу, ізденіс немесе өзге де қызметті жүргізу (оның ішінде оларды пайдалану), қоғамдық-саяси, мәдени немесе өзге де іс-шараларды өткізу; шекара дағы оқыс оқыларды шешу тәртібін қамтитын қағидаларды айқындау жолымен Қазақстан-Түрікменстан мемлекеттік шекарасының режимін белгілеу болып табылады.

Көрсетілген мемлекеттік шекара участекіндегі режимге мемлекеттердің бірлескен қызметімен қолдау жасалады және оның мәселелері Келісімде, ұлттық заңнамада және мемлекеттер қатысушылары болып табылатын халықаралық шарттарда регламенттеледі.

Жұмыс тобының 2 отырысы өткізілді.

Заң жобасына ҚР-ның Президенті қол қойды.

3. «Ұжымдық қауіпсіздік туралы шарт ұйымына мүше мемлекеттердің аумағында ұжымдық қауіпсіздік жүйесінің күштері мен құралдары құралымдарының уақытша болуына байланысты істер бойынша құқықтық көмек көрсету және юрисдикция мәселелері жөніндегі келісімді ратификациялау туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Рақымжанов А.Н.

Жұмыс тобының мүшелері: Әлішев Қ.Қ., Башимов М.С., Сайыров Е.Б., Савельева Т.М., Қалықов А.Қ., Сатыбалдин Е.Ж., Адамбеков Т.С.

Келісім Ұжымдық қауіпсіздік туралы шарт ұйымына мүше мемлекеттердің аумағында ұжымдық қауіпсіздік жүйесінің күштері мен құралдары құралымдарының уақытша болуына байланысты істер бойынша құқықтық көмек көрсету және юрисдикция мәселелері бойынша ынтымақтастық тетігін құруға бағытталған.

Жұмыс тобының 2 отырысы өткізілді.

Заң жобасы ҚР-ның Сенатына жіберілді.

4. «Ұжымдық қауіпсіздік туралы шарт ұйымының әскерлерін (Ұжымдық күштерін) бірлескен материалдық-техникалық және медициналық қамтамасыз ету туралы келісімді ратификациялау туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Саурықов Е.Б.

Жұмыс тобының мүшелері: Әлішев Қ.Қ., Исабеков Д.Е., Сайыров Е.Б., Ергешбаев М.Н., Барлыбаев Е.Х., Адамбеков Т.С.

Келісім Ұжымдық қауіпсіздік туралы шарт ұйымы әскерлерінің (Ұжымдық күштерінің) топтарын бірлесіп материалдық-техникалық және медициналық жағынан қамтамасыз етуді ұйымдастыру кезіндегі Тараптардың өзара іс-қимыл жасау мәселелерін реттейді.

Жұмыс тобының 2 отырысы өткізілді.

Заң жобасы ҚР-ның Сенатына жіберілді.

5. «2007 жылғы 6 қазандығы Ұжымдық қауіпсіздік туралы шарт ұйымының бітімгершілік қызметі туралы келісімге

өзгерістер енгізу туралы хаттаманы ратификациялау туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Керімбек Б.Б.

Жұмыс тобының мүшелері: Әлішев Қ.Қ., Садыков А.А., Сайыров Е.Б., Әбіл Е.А., Барлыбаев Е.Х., Адамбеков Т.С.

Хаттамада Біріккен Ұлттар Ұйымының бейбітшілікті қолдау жөніндегі операцияларында Ұжымдық қауіпсіздік туралы шарт ұйымының (бұдан әрі – ҰҚШҰ) Ұжымдық бітімгершілік күштерін қолдануды ұйымдастыру мәселелерін және оны жан-жақты қамтамасыз ету мәселелерін шешу үшін ҰҚШҰ-ның Ұжымдық қауіпсіздік кеңесі айқындастырылған ҰҚШҰ-ға мүше мемлекеттердің бірін білдіретін «ұйлестіруші мемлекет» терминін Келісімге енгізу, соңдай-ақ жаңа терминге байланысты 8-бапты түзету көзделеді.

Жұмыс тобының 2 отырысы өткізілді.

Заң жобасы ҚР-ның Сенатына жіберілді.

6. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қорғаныс өнеркәсібі және мемлекеттік қорғаныстық тапсырыс мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Бастамашылар: Құспан А.С., Ержан Қ.Т., Ерман М.Т., Нұрсипатов Н.Н.

Жұмыс тобының жетекшісі: Кучинская Ю.В.

Жұмыс тобының мүшелері: Қасқарауов Да.А., Құспеков О.Х., Нұртаза С.Р., Тұрлыханов Да.Б., Арсютин Н.Г., Иса Қ.Ж., Әбіл Е.А., Барлыбаев Е.Х., Адамбеков Т.С.

Жобада «Қазақстан Республикасының әуе кеңістігін пайдалану және авиация қызметі туралы» және «Қорғаныс өнеркәсібі және мемлекеттік қорғаныстық тапсырыс туралы» Қазақстан Республикасының заңдарына түзетулер көзделеді.

Жобада мемлекеттік авиацияда ұшу жұмысының бірыңғай тәртібін белгілеу, Қазақстан Республикасының әлеуетті құрылымдарының ерекшелігін (өзгешеліктерін) және мақсатын ескере отырып, Қазақстан Республикасының мемлекеттік авиациясы саласындағы әртүрлі нормативтік құқықтық актілерінің талаптарын үндестіру ұсынылады.

Практикада іске асырылмауына байланысты жобада мемлекеттік қорғаныстық тапсырыс шенберінде сатып алынатын әскери мақсаттағы тауарларды (өнімдерді), қосарланған мақсаттағы (қосарланып қолданылатын) тауарларды (өнімдерді), әскери мақсаттағы жұмыстарды және әскери мақсаттағы көрсетілетін қызметтерді мемлекеттік мекемелерге бөлу және беру тәртібін белгілейтін норма алып тасталады.

Жобада қосалқы бөлшектерді сатып алу рәсімін оңайлатуға және әскери мақсаттағы тауарлардағы (өнімдердегі), қосарланған мақсаттағы (қосарланып қолданылатын) тауарлардағы (өнімдердегі), әскери мақсаттағы жұмыстарда мен әскери мақсаттағы көрсетілетін қызметтердегі ақаудың себептерін анықтау жөніндегі комиссияның құрамынан уәкілетті органды алып тастауга бағытталған нормалар ұсынылады.

Жұмыс тобының 17 отырысы өткізілді.

Заң жобасы Комитетте жұмыста жатыр.

7. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету және Қазақстан Республикасының арнаулы мемлекеттік органдарындағы қызмет мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Бастамашылар: Казанцев П.О., Құспан А.С., Тастекеев Қ.Қ., Шиповских Г.Г.

Жұмыс тобының жетекшісі: депутат Авершин К.В.

Жұмыс тобының мүшелері: Сарым А.Ә., Бәпи Е.С., Кучинская Ю.В., Тұрлыханов Д.Б., Магеррамов М.М., Башимов М.С., Құспан А.Т., Әблі Е.А., Нұрымова Г.А., Сатыбалдин Е.Ж., Толықбаев М.М.

Заң жобасының мақсаты ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету саласындағы заңнаманы одан әрі жетілдіру болып табылады.

Айталық, қорғаныс-өнеркәсіп кешені ұйымдарын стратегиялық объектілерге жатқызу және қорғаныс пен қауіпсіздік мұқтажы үшін тауарлар мен қызметтерді сатып алу кезінде сыйайлас жемқорлық тәуекелдеріне жол бермеуге ықпал ететін нормаларды енгізу көзделеді.

Бұдан басқа, ерекше қорғалатын табиғи аумақтардың жерлерін Мемлекеттік шекара объектілерін салу, жайластыру және олардың жұмыс істеуі үшін және қорғаныс мұқтажы үшін босалқы жерлерге үйрестіру мүмкіндігі беріледі.

Заң жобасына сәйкес ұлттық қауіпсіздік органдарына кадр құрамын патриоттық, адамгершілік және рухани түрғыдан тәрбиелеуге және ұлттық қауіпсіздік органдарында құқық бұзушылықтардың алдын алуға бағытталған жұмысты жүзеге асыру жөніндегі міндеттер жүктеледі. Шекаралық бақылау жүргізу кезінде Ұлттық қауіпсіздік комитеті Шекара қызметінің әскери қызметшісінің мінез-құлық стандартын енгізу ұсынылады.

Заң жобасында қылмыстық қудалау органдарына сотқа дейінгі тергеу басталғанға дейін мемлекеттік органдардың қызметін тексеру үшін аудиторларды тарту құқығын беру ұсынылады.

Бұған қоса, арнаулы мемлекеттік органдарда қызмет өткери тәртібін жетілдіруге және қолданыстағы заңнамадағы олқылықтарды жоюға бағытталған нормалар көзделеді.

Жұмыс тобының 10 отырысы өткізілді.

Заң жобасы Комитетте жұмыста жатыр.

8. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне әскери-патриоттық тәрбие мәселелері бойынша толықтырулар енгізу туралы».

Бастамашылар: депутаттар Казанцев П.О., Қожахметов А., Құспан А.С., Кучинская Ю.В., Смышляева Е.В., Сүлейменова Ж.Д., Сүлеймен Л.

Жұмыс тобының жетекшісі: Кучинская Ю.В.

Жұмыс тобының мүшелері: Дайрабаев Ж.М., Казанцев П.О., Сүлейменова Ж.Д., Тау Н., Колода Д.В., Сайлаубай Н.С., Бәпи Е.С., Керімбек Б.Б., Құспеков О.Х., Нұртаза С.Р., Понамарев С.М., Адамбеков Т.С., Смышляева Е.В., Құспан А.С.

Заң жобасы әскери-патриоттық ұйымдарды тарта отырып, азаматтарды, оның ішінде мектеп оқушылары мен жастарды

әскери-патриоттық тәрбиелеу жөніндегі жүйелі жұмысты жүзеге асыру үшін құқықтық ая құру мақсатында әзірленген.

Заң жобасын қабылдау:

- құқықтық олқылықтарды болғызбау үшін ұғымдық аппаратты толықтырып, кеңейтуге;
- азаматтық және патриоттық тәрбие бойынша ведомствоаралық өзара іс-қимыл жасау тетіктерінің тиімділігін арттыруға;
- әскери-патриоттық тәрбие мәселелерінде мемлекеттік органдар мен азаматтық қоғамдастықтың өзара іс-қимылын нығайту үшін жағдай жасауға;
- азаматтар арасында әскери, саяси және құқықтық мәдениет деңгейін арттыруға;
- азаматтардың патриоттық санасын нығайтуға және әскери қызметтің беделін арттыруға;
- жастар ортасында жағымсыз көріністерді, қылмыстылықты азайтудың қосымша құралдарын жасауға, қоғамдық қауіпсіздік пен құқықтық тәртіп деңгейін арттыруға;
- елімізде бейбітшілік пен келісімді сақтауға, ұлттық қауіпсіздікті нығайтуға ықпал етуге мүмкіндік береді.

Жұмыс тобының 10 отырысы өткізілді.

Заң жобасы жұмыста жатыр.

9. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне резервтегі қызмет мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Бәпи Е.С.

Жұмыс тобының мүшелері: Рақымжанов А.Н., Тұрлыханов Д.Б., Әлтай А.Д., Әуесбаев Н.С., Башимов М.С., Стамбеков Е.Д., Барлыбаев Е.Х., Адамбеков Т.С.

Заң жобасы әскери бөлімдерді адам ресурстарымен кепілдендірілген түрде қамтамасыз етуге және резервте жауынгерлік тұрғыдан әзір күшті құруға бағытталған.

Заң жобасында ұсынылған өзгерістер мен толықтырулар әскери қызметті резервте өткерумен байланысты.

«Резервтегі» ұғымын енгізу, резервтегі әскери қызметке кіру тәртібін және оны өту тәртібін, резервтегінің құқықтары мен міндеттерін белгілеу, оларды әлеуметтік қамтамасыз ету тұжырымдамалық толықтырулар болып табылады.

Заң жобасын қабылдау толық немесе ішінara жұмылдыру жүргізілгенге дейін соғыс уақытының немесе соғыс жағдайының не табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайдың бастапқы кезеңінде міндеттерді орындауға кәсіби тұрғыдан дайын әскери міндеттілерді даярауға, олардың әскери білімдерін, іскерліктері мен дағыларын жетілдіруге мүмкіндік береді.

Заң жобасында резервтегі әскери қызметке кірген азаматтың – жұмыс орны, атқаратын лауазымы және жалақысы сақталатыны, ал жұмыс істемейтін адамға жалақының ең төмен мөлшері сақталатыны көзделеді.

Жұмыс тобының 6 отырысы өткізілді.

Заң жобасы жұмыста жатыр.

10. «2002 жылғы 7 қазандағы Ұжымдық қауіпсіздік туралы шарт үйімінің Жарғысына өзгерістер енгізу туралы

төртінші хаттаманы ратификациялау туралы» Қазақстан Республикасы Занының жобасы.

Заң жобасын әзірлеуші – Сыртқы істер министрлігі.

Жұмыс тобы құрылуда.

Заң жобасы 2002 жылғы 7 қазандағы Ұжымдық қауіпсіздік туралы шарт үйімінің Жарғысына өзгерістер енгізу туралы төртінші хаттаманы ратификациялауға бағытталған (2022 жылғы 26 тамызда қол қойылған).

Хаттамада ҰҚШҰ Жарғысын ҰҚШҰ-ға мүше мемлекеттердің биологиялық қауіпсіздік саласындағы өзара іс-қимылына, сондай-ақ ҰҚШҰ Бас хатшысының өкілеттіктерін мерзімінен бұрын тоқтату мүмкіндігіне қатысты түзетулермен толықтыру көзделеді.

Жұмыс тобының отырыстары өткізілген жок.

Заң жобасы жұмыста жатыр.

Комитет өткізген іс-шаралар

1) 2023 жылғы 20 сәуірде «Қазақстан Республикасының Мемлекеттік шекарасын межелеу мен шегендеуді халықаралық құқықтық ресімдеу жұмысының барысы туралы» тақырыбында Комитеттің тақырыптық отырысы өтті;

2) 2023 жылғы 24 сәуірде Қазақстан Республикасы Ұлттық ұланының 5573 әскери бөлімінде «Қазақстан Республикасы Ұлттық ұланының арнайы мақсаттағы бөлімшелерінің қазіргі жағдайы және арнайы операцияларды орындауға дайындығы» тақырыбында Комитеттің көшпелі отырысы өтті;

3) 2023 жылғы 11 мамырда жекелеген елдермен визасыз режим мәселелері жөніндегі Комитеттің тақырыптық отырысы өтті;

4) 2023 жылғы 15 маусымда «Мерзімді әскери қызметін өткерген әскери қызметшілер үшін білім беру мен өзге де жеңілдіктер тетігін іске асыру мәселелері» тақырыбында Комитеттің тақырыптық отырысы өтті;

5) 2023 жылғы 26 маусымда «Киберқауіпсіздік тұжырымдамасын («Қазақстанның киберқалқаны») іске асырудың алдын ала қорытындылары» тақырыбында Комитеттің тақырыптық отырысы өтті.

2.4 ӨЛЕУМЕТТИК-МӘДЕНИ ДАМУ КОМИТЕТИ

Есепті кезеңде 2023 жылдың 29 наурыз - 30 маусым аралығындағы кезеңде Комитет 12 заң жобасы бойынша басты болып табылады, оның ішінде:

- 4 депутаттар бастамасымен;

- 8 Үкіметпен енгізілген.

Бірінші сессияға келіп түскен 33 басты емес заң жобалары бойынша қорытындылар дайындалып, Парламент Мәжілісінің комитеттеріне берілді.

Есепті кезеңде Комитет қаралған бас заң жобаларынан: 1 - Қазақстан Республикасы Президентімен қол қойылды; 7 - Сенатқа жолданды; 3 - Комитеттің қарауында; 1 - бастамашымен кері қайтарылып алынды.

179 отырыс өткізілді, оның ішінде: 27 - Комитет отырыстары, 152 - жұмыс топтарының отырыстары.

Комитет басты болған немесе болып табылатын заң жобалары туралы ақпарат

Мемлекет басшысымен қол қойылған

1. «Мүгедектердің құқықтары туралы конвенцияға Факультативтік хаттаманы ратификациялау туралы»

Жұмыс тобының жетекшісі: Е.С. Бейсенбаев.

Жұмыс тобының мүшелері: А.К. Аймағамбетов, Н.С. Әуесбаев, Ж.С. Әшімжанов, К. Бексұлтанов, Р.Р. Зайытов, Қ.Ж. Иса., Д.Т. Мұқаев, А.Е. Мысырәлімова, А.К. Назаров, Г.А. Нұрымова, Е.Б. Саиров, Н.А. Сәрсенғалиев, Т.Г. Сериков, Ж.Д. Сүлейменова, Г.Ш. Таңашева, Н. Тау, Е.Т. Абдиев, А.Д. Әлтай, Д.Р. Наумова, И.В. Смирнова, С.Р. Нұртаза, А.Ә. Сарым, А.Б. Сағандықова, К.С. Сейтжан.

Заң жобасының маңызы 2006 жылғы 13 желтоқсанда БҰҰ Бас Ассамблеясы қабылдаған Мүгедектердің құқықтары туралы конвенцияға Факультативтік хаттаманы ратификациялау болып табылады.

Факультативтік хаттама (бұдан әрі-Хаттама) Қазақстан 2015 жылғы 20 ақпанда ратификациялаған БҰҰ-ның Мүгедектердің құқықтары туралы Конвенциясына қосымша келісім болып табылады.

Хаттаманың негізгі ережелері мүгедектігі бар адамдардың қоғамның азаматтық, саяси, экономикалық, әлеуметтік және мәдени өміріне (әлеуметтік интеграция) қатысуын қамтамасыз етуге, мүгедектік белгісі бойынша кемсітүшілікті жоюға бағытталған.

Хаттама Конвенцияда бекітілген құқықтар бұзылған жағдайларда жеке шағымдарды қарau тетіктерін белгілейді, бұл Қазақстан Республикасының азаматтарына өздерінің экономикалық, әлеуметтік және мәдени мүдделерін халықаралық қорғау құқығын қамтамасыз етеді.

Ратификацияланатын хаттамада Қазақстан Республикасының Конституциясы мен заңдарында кепілдік берілген адамның және азаматтың құқықтары мен бостандықтарын шектейтін нормалар қамтылмайды.

Қазақстан Республикасының хаттамаға қосылуы мүгедек адамдардың құқықтарын қорғау деңгейін арттыруға және инклюзивтілік қағидатын іске асыруға ықпал ететін болады.

Комитет жұмыс тобының 2 отырысын және Комитеттің кеңейтілген отырысын өткізді.

Заң жобасын Мәжіліс 2023 жылғы 26 сәуірде қабылдады.

Сенатпен 2023 жылғы 25 мамырда қаралды.

Заңға Мемлекет басшысы 2023 жылғы 7 маусымда қол қойды.

КР Парламенті Сенатының қарауына жіберілді

2. «Қоғамдық бақылау туралы»

Жұмыс тобының жетекшісі: Е.Б. Саиров.

Жұмыс тобының мүшелері: Н.С. Әуесбаев, Р.Р. Зайытов,

А.Е. Мысырәлімова, Н.А. Сәрсенғалиев, Ж.Д. Сүлейменова,
Е.Н. Мамбетов, И.Е. Сұнқар, Д.Р. Наумова, Қ.Ж. Абден,
К.В. Авершин, А.Ә. Сарым, Е.Б. Саурықов, А.Б. Сагандықова,
К.С. Сейтжан, А.А. Баққожаев, М.М. Толықбаев.

Заң жобасының негізгі мақсаты қоғамдық бақылауды жүзеге асыру арқылы азаматтардың мемлекет істерін басқаруға қатысуын қамтамасыз ету болып табылады.

Заң жобасымен жұмыс барысында депутаттар мыналарға бағытталған түзетулер енгізді:

- «қорытынды құжат» ұғымын енгізді;
- дербес білім беру ұйымдарын қоғамдық бақылау объектілеріне жатқызу;

- ұлттық әл-ауқат қорында және оның еншілес компанияларында мемлекеттік әлеуметтік және ғылыми-инновациялық жобаларға, бюджет қаржаты есебінен іске асырылатын ұлттық жобаларға қатысты, сондай-ақ қорқайрымдылық көмек көрсеткен кезде қоғамдық бақылауды жүзеге асыру;

- қоғамдық бақылау объектісіне барудан бас тарту негіздерін нақты айқындау (алдыңғы қоғамдық мониторинг жүргізілген сәттен бастап алты ай ішінде бір обьектіге не сол мәселе бойынша бару арқылы қоғамдық мониторинг жүргізу).

Сондай-ақ, депутаттар заң жобасының мазмұнын сапалы жақсартқан редакциялық сипаттағы және заң техникасы бойынша түзетулер енгізді.

Жұмыс тобының 28 отырысы және Комитеттің екі кеңейтілген отырысы өткізілді.

100-ден астам түзетулер келіп түсті, оларды жұмыс тобы қарады.

Заң жобасын Мәжіліс 2022 жылғы 7 желтоқсанда бірінші оқылымда мақұлдады, 2023 жылғы 31 мамырда қабылданды және Сенатқа жолданды.

3. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қоғамдық бақылау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»

Жұмыс тобының жетекшісі: Е.Б. Саиров.

Жұмыс тобының мүшелері: Н.С.Әуесбаев, Р.Р. Зайытов, А.Е. Мысырәлімова, Н.А. Сәрсенғалиев, Ж.Д.Сүлейменова, Е.Н. Мамбетов, И.Е. Сұнқар, Д.Р. Наумова, Қ.Ж. Абден, К.В. Авершин, А.Ә. Сарым, Е.Б. Саурықов, А.Б. Сагандықова, К.С. Сейтжан, А.А. Баққожаев, М.М. Толықбаев.

Заң жобасы қоғамдық бақылау жүргізу тәртібін реттейтін Қазақстан Республикасының жекелеген заңнамалық актілерінің нормаларын негізгі заң жобасының ережелеріне сәйкес келтіруге бағытталған.

Бұдан басқа, азаматтардың қажеттіліктеріне дең қоюдың ашықтығы мен жеделдігін арттыру, азаматтық қоғамның мемлекетті басқаруға қатысуы мақсатында петициялар институты енгізіледі.

Заң жобасымен жұмыс барысында депутаттар мыналарға бағытталған түзетулер енгізді:

- азаматтарға өтініш беру құқығын электрондық нысанда да, қағаз түрінде де беру;

- өтінішті орналастыру үшін қажетті дауыстар санын азайту (150-ден 50-ге дейін);

- мемлекеттік органдардың өтініштерді қарау мерзімдерін қысқарту (орталық мемлекеттік органдар үшін – 60 күннен бастап 40-қа дейін және жергілікті атқарушы органдар үшін-20-ға дейін);

- қоғамдық экологиялық бақылауды жүзеге асыратын субъектілерді кеңейту;

- петициялар мәселелері бойынша мәслихаттар депутаттарына тән емес функцияларды алып тастау;

- сарбаздар мен студенттердің отбасы мүшелерінің әскери бөлімдерге және әскери (құқық қорғау) оқу орындарына олардың өмірі мен түрмисымен танысу үшін келу құқығын белгілеу. Бұл ретте, мұндай объектілерге бару тәртібін жалпыәскери жарғылармен (Қорғаныс министрлігі жүйесі үшін) және Бірінші басшылардың шешімдерімен (ҰҚҚ және ПМ жүйесі үшін) көздеу ұсынылады;

- қоғамдық кеңестердің қызметін жақсарту.

Сондай-ақ, заң жобасының тақырыбын «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қоғамдық бақылау, әкімшілік рәсімдерді жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» деп өзгерту жөнінде түзету енгізілді.

Бұдан басқа, жекелеген нормалар нақтыланды және Заң жобасының мазмұнын жақсартатын редакциялық түзетулер енгізілді.

Жұмыс тобының 28 отырысы және Комитеттің 2 кеңейтілген отырысы өткізілді.

80-нен астам түзетулер келіп түсті, оларды жұмыс тобы қарады.

Заң жобасын Мәжіліс 2022 жылғы 7 желтоқсанда бірінші оқылымда мақұлдады, 2023 жылғы 31 мамырда қабылданды және Сенатқа жолданды.

4. «Кәсіби біліктілік туралы»

Жұмыс тобының жетекшісі: Ж. Д. Сүлейменова.

Жұмыс тобының мүшелері: Танашева Г.Ш., Н.А.Сәрсенғалиев, Н. Тау, Т.Г. Сериков, Е.Б. Саиров, Д.А. Касқарашов, И.Е. Сұңқар, Н.Г. Дементьев, Е.Д. Стамбеков, О.Х. Құспеков, Б.Б. Керімбек, А.Б. Сағандықова, Е.В. Смышляева, Т.Б. Қырықбаев.

Заң жобасының негізгі мақсаты белгілі бір кәсіп түрін жүзеге асыруға үміткер жеке тұлғалардың кәсіби біліктілігін тану тәртібімен байланысты қоғамдық қатынастарды кешенді реттеудің тиімді құқықтық негізін қалыптастыру болып табылады.

Заң жобасында Үлттық біліктілік жүйесінің элементтерін және кәсіби біліктілікті тану арқылы еңбек саласындағы қатынастарды реттеу тетіктерін жүйелеу көзделеді.

Заң жобасымен жұмыс барысында депутаттар мынадай түзетулер енгізді:

- салалық Кеңестермен және уәкілетті органмен (Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігі) келісім бойынша салалық мемлекеттік органдардың кәсіптік стандарттарды бекітуі;

- Қазақстан Республикасының Ұлттық Кесіпкерлер Палатасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігінің келісімі бойынша беретін тану орталықтарын аккредиттеу аттестатын беру немесе құшін жою. Сондай-ақ, депутаттар Қазақстан Республикасының Ұлттық Кесіпкерлер палатасы мен олар Қазақстан Республикасының заңнамасын бұзған жағдайда тану орталықтарының жауапкершілігін белгілеу жөніндегі норманы көздеді;

- ұлттық біліктілік жүйесінің цифрлық платформасының негізгі құралдарын айқындау, мысалы: кесіптердің ұлттық жіктеуіші, кесіптер тізілімі; тану орталықтарының тізбесі, кесіптік біліктілікте тану туралы берілген және құші жойылған құжаттар тізілімі; білім беру бағдарламаларының тізілімі және т. б.;

- осы құжатты алған адамдарға қатысты шағымдар расталған жағдайда кесіптік біліктілікте тану туралы құжаттың құшін жою, бұл ретте мұнданай сертификаттар туралы мәліметтер Ұлттық біліктілік жүйесінің цифрлық платформасында орналастырылады.

Сондай-ақ депутаттар кесіптік біліктілікте тану рәсімінен өту кезінде мүгедектігі бар адамдар үшін қажетті жағдайлар жасау жөніндегі тану орталықтарының міндеттемелерін белгілеу бөлігінде норма енгізді.

Бұдан басқа, депутаттар заң жобасының мазмұнын сапалы жақсартқан редакциялық сипаттағы және заң техникасы бойынша түзетулер енгізді.

Корытынды салыстыру кестесі қабылданған 53 позициядан тұрады.

Заң жобасын Мәжіліс 2022 жылғы 7 желтоқсанда бірінші оқылымда мақұлдады, 2023 жылғы 14 маусымда қабылданды және Сенатқа жолданды.

5. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне кесіптік біліктілік мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Ж. Д. Сүлейменова.

Жұмыс тобының мүшелері: Танашева Г.Ш., Н.А.Сәрсенгалиев, Н. Тау, Т.Г. Сериков, Е.Б. Саиров, Да.А. Каскарауов, И.Е. Сұнқар, Н.Г. Дементьева, Е.Д. Стамбеков, О.Х. Құспеков, Б.Б. Керімбек, А.Б. Сағандықова, Е.В.Смышляева, Т.Б. Қырықбаев.

Заң жобасы Қазақстан Республикасының кесіптік біліктілік саласындағы заңнамасын «Кесіптік біліктілік туралы» Заң жобасының ережелеріне сәйкес келтіру, сондай-ақ мамандардың кесіптік біліктілігін тануды реттеудің бірыңғай жүйесін қалыптастыруға бағытталған реттеуші тетіктерді жетілдіру мақсатында әзірленді.

Заң жобасымен жұмыс барысында депутаттар мынадай түзетулер енгізді.

Мәселен, «Білім туралы» ҚР Занында мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту, орта, қосымша және техникалық және кесіптік білім беру педагогтері үшін, сондай-ақ жоғары және (немесе) жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру ұйымдарының педагогтері (профессор-

оқытушылар құрамы) үшін кәсіптік стандарттарды әзірлеу және бекіту жөніндегі тиісті уәкілетті мемлекеттік органдардың құзыреттерін белгілеу жөніндегі нормалар көзделген.

«Халықтың көші-қоны туралы» ҚР Заңына жұмыс берушілер тартатын шетелдік жұмыс құшнің білім деңгейі (кәсіптік даярлығы) және практикалық жұмыс тәжірибесі (өтілі) кәсіптік стандарттарға сәйкес біліктілік талаптарына жауап беруі тиіс екендігі туралы норма енгізілді.

Заң жобасынан Қазақстан Республикасының Әлеуметтік Кодексінің қабылдануына байланысты құші жойылған «Арнаулы әлеуметтік қызметтер туралы» және «Халықты жұмыспен қамту туралы» Қазақстан Республикасының заңдарына түзетулер алынып тасталды.

Сондай-ақ, Мемлекет басшысының тапсырмаларын іске асыру мақсатында заң жобасы бірқатар түзетулермен толықтырылды.

«Қазақстан Республикасының мемлекеттік наградалары туралы» Қазақстан Республикасының Заңына Қазақстан Республикасының «Ел бірлігі» орденін (халық бірлігі) құру жөніндегі нормалар енгізілді.

«Назарбаев Университеті», «Назарбаев Зияткерлік мектептері» және «Назарбаев қоры» мәртебесі туралы» Қазақстан Республикасының заңына Мемлекет басшысының дербес білім беру ұйымдарының Жоғары қамқоршылық кеңесін құру жөніндегі өкілеттіктерін айқындау бойынша түзетулер көзделген.

Бұдан басқа, Конституциялық Соттың 2023 жылғы 8 сәуірдегі №8 Нормативтік қаулысын орындау үшін Әлеуметтік Кодекске бірқатар редакциялық өзгерістер көзделген.

Заң жобасы шенберінде қаралатын мәселелер саласының кеңеюін ескере отырып, депутаттар заң жобасының тақырыбын «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне кәсіптік біліктілік, мемлекеттік наградалар, әлеуметтік қамсыздандыру және білім беру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» деп өзгерту жөнінде ұсыныс енгізді.

Сонымен қатар, депутаттар редакциялық сипаттағы түзетулер мен нормаларды заң техникасына сәйкес келтіруге бағытталған, заң жобасының мазмұнын сапалы жақсартқан түзетулер енгізді.

Жұмыс тобының 24 отырысы және Комитеттің екі кеңейтілген отырысы өткізілді.

Корытынды салыстыру кестесі қабылданған 45 позициядан тұрады.

Заң жобасын Мәжіліс 2022 жылғы 7 желтоқсанда бірінші оқылымда мақұллады, 2023 жылғы 14 маусымда қабылданды және Сенатқа жолданды.

6. «Онлайн-платформалар және онлайн-жарнама туралы».

Бастамашылар: А.А. Баққожаев, М.С. Башимов, Қ.Ж. Иса, О.Х. Құспеков, М.М. Магеррамов, А.Ә. Сарым, А.Б. Сағандықова.

Жұмыс тобының жетекшісі: Е.Б. Саиров.

Жұмыс тобының мүшелері: Н.С. Әуесбаев, Ж.С. Әшімжанов, Қ.Ж. Иса, Д.Т. Мұқаев, Ж.Д. Сүлейменова, А.Д. Әлтай, М.М.Магеррамов, М.С. Башимов, Н.Г. Дементьева, А.Т. Құспан, Д.Р. Наумова, У. Шапақ, А.Ә. Сарым, Е.С. Бапи,

О.Х. Құспеков, Е.А. Әбіл, Е. Д. Стамбеков, А.А. Баққожаев,
М.М. Толықбаев, А.Б. Сагандықова.

Бұл заң жобасы онлайн-платформалардың қызметін және
онлайн-жарнаманың жұмыс істеуін құқықтық реттеуге бағытталған.

Заң жобасында «Онлайн-платформаны пайдаланушы»
және «әсер етуші (блогер)» үғымдары енгізіледі - бұл онлайн-
платформалар арқылы кәсіпкерлік қызметпен айналысатын онлайн-
платформаны пайдаланушы, сондай-ақ олардың құқықтары мен
міндеттері белгіленеді.

Онлайн-платформаларда жалған ақпаратты таратуға,
орналастыруға тыйым салынады.

Бұдан басқа, мемлекеттік тілді онлайн-платформалардың
интерфейстері мен модерациясына міндетті интеграциялау
көзделеді. Бұл әлеуметтік желілердің алгоритмдеріне құқыққа
қайшы мазмұнды, сондай-ақ қазақ тіліндегі контентті
moderациялауды қадағалауға мүмкіндік береді.

Онлайн-платформалардың иелері үшін жалған ақпаратпен
және салықтан жасырумен күрес жөніндегі мемлекеттік
органдармен ынтымақтастық жөніндегі міндеттеме
енгізіледі.

Ол үшін интернеттегі осы ресурсты пайдаланушылардың санын
анықтау үшін бағдарламаны белгілеу және үәкілетті органмен өзара
іс-қимыл бойынша өзінің заңды өкілін тағайындау жөніндегі талап
белгіленеді.

Онлайн-платформаларда заңсыз контент анықталған жағдайда
онлайн-платформаның заңды өкіліне оны жою қажеттігі туралы
хабарлама жіберілетін болады. Осы талап орындалмаған жағдайда
үәкілетті орган онлайн платформалардың қызметті шектеуге
құқылы.

Онлайн-платформаларды пайдаланушылар үшін Қазақстан
Республикасының заңнамасын сақтау, жалған ақпарат таратпау,
ал мұндай ақпаратты орналастырған жағдайда оны өз беттерінде
орналастырылатын онлайн-жарнаманы таңбалашу бойынша өз
еркімен жою міндеттемелері белгіленеді.

Сонымен қатар, онлайн-платформаның пайдаланушылары
жарияланған ақпараттың дұрыстығын тексеруге міндетті.

Заң жобасымен жұмыс барысында депутаттар мынадай
түзетулер енгізді:

- «жалған ақпарат» үғымын нақтылау-шындыққа сәйкес
келмейтін немесе фактілердің Елеулі бүрмалануын қамтитын, кез
келген нысанда тіркелген тұлғалар, заттар, оқиғалар, құбылыстар
мен процестер туралы жалған түсінік қалыптастыратын ақпарат;

- «онлайн-платформаның ұсынымдық жүйесі» анықтамасын
енгізу;

- егер олар басқа жеке және (немесе) заңды тұлғалардың
құқықтарын бұзбаса, Жеке және отбасылық қажеттіліктер
үшін жедел хабар алмасу қызметтерін пайдалану кезінде
пайдаланушылар арасында туындастырылған ақпаратта
зан талаптарын таратпау;

- құқыққа қайшы мазмұнға жатқызылған ақпарат түрлерін
нақтылау, оларды Конституцияға және басқа да заңдарға сәйкес
келтіру;

-адамның өмірі мен деңсаулығына қатер төндіретін құқыққа қайшы контент анықталған, кәмелетке толмағандардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету жөнінде шаралар қабылданған, балаға қатысты кибербуллинг деп танылған құқыққа қайшы контентті немесе ақпаратты орналастыратын аккаунттарды тоқтата түрған жағдайда құқық қорғау органдарын хабардар ету бөлігінде Онлайн-платформалардың меншік иелері немесе заңды өкілдері үшін міндеттемелер белгілеу.

Жұмыс тобының 15 отырысы және 2 Комитеттің кеңейтілген отырысы өткізілді.

Жұмыс тобы 90-та жуық түзетуді қарады.

Заң жобасын Мәжіліс 2023 жылғы 7 маусымда бірінші оқылымда мақұлдады, 2023 жылғы 14 маусымда қабылданды және Сенатқа жолданды.

2023 жылғы 29 маусымда Сенат мақұлдап Мемлекет Басшысына қол қоюға жіберілді.

7. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне онлайн-платформалар және онлайн-жарнама мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»

Бастамашылар: А.А. Баққожаев, М.С. Башимов, Қ.Ж. Иса, О.Х. Құспеков, М.М.Магеррамов, А.Ә. Сарым, А.Б. Сағандықова.

Жұмыс тобының жетекшісі: Саиров Е. Б.

Жұмыс тобының мүшшелері: Н.С. Әуесбаев, Ж.С. Әшімжанов, Қ.Ж. Иса, Д.Т. Мұқаев, Ж.Д. Сүлейменова, А.Д. Әлтай, М.М.Магеррамов, М.С. Башимов, Н.Г. Дементьевна, А.Т. Құспан, Д.Р. Наумова, Ү. Шапак, А.Ә. Сарым, Е.С. Бапи, О.Х. Құспеков, Е.А. Әбіл, Е.Д. Стамбеков, А.А. Баққожаев, М.М. Толықбаев, А.Б. Сағандықова.

Заң жобасы Қазақстан Республикасының жекелеген заңнамалық актілерінің нормаларын негізгі заң жобасының ережелеріне сәйкес келтіруге бағытталған.

Мәселен, Қазақстан Республикасының Кәсіпкерлік кодексіне, «Жарнама туралы» және «Ақпараттандыру туралы» Қазақстан Республикасының заңдарына өзгерістер мен толықтырулар енгізіледі.

Заң жобасымен жұмыс барысында депутаттар Қазақстан Республикасының Қылмыстық Кодексін және «Білім туралы» және «Қазақстан Республикасындағы баланың құқықтары туралы» Қазақстан Республикасының заңдарын негізгі заң жобасымен сәйкестендіруге бағытталған түзетулер енгізді.

Жұмыс тобының 15 отырысы және 2 Комитеттің кеңейтілген отырысы өткізілді.

Заң жобасын Мәжіліс 2023 жылғы 7 маусымда бірінші оқылымда мақұлдады, 2023 жылғы 14 маусымда қабылданды және Сенатқа жолданды.

2023 жылғы 29 маусымда Сенат мақұлдап Мемлекет Басшысына қол қоюға жіberілді.

8. «Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодексіне онлайн-платформалар және

онлайн-жарнама мәселелері бойынша толықтырулар енгізу туралы»

Бастамашылар: А.А. Бақжоев, М.С. Башимов, Қ.Ж. Иса, О.Х. Құспеков, М.М.Магеррамов, А.Ә. Сарым, А.Б. Сағандықова.

Жұмыс тобының жетекшісі: Саиров Е. Б.

Жұмыс тобының мүшелері: Н.С. Әуесбаев, Ж.С. Әшімжанов, Қ.Ж. Иса, Д.Т. Мұқаев, Ж.Д. Сүлейменова, А.Д. Әлтай, М.М. Магеррамов, М.С. Башимов, Н.Г. Дементьевна, А.Т. Құспан, Д.Р.Наумова, У. Шапақ, А.Ә. Сарым, Е.С. Бапи, О.Х. Құспеков, Е.А. Әбіл, Е.Д. Стамбеков, А.А. Бақжоев, М.М. Толықбаев, А.Б. Сағандықова.

Азаматтардың құқықтарын қорғауды қамтамасыз ету мақсатында қолданыстағы қылмыстық жауаптылықпен қатар (КР Қылмыстық кодексінің 274-бабы) 20 айлық есептік көрсеткіш (АЕК) мөлшерінде, ал кәсіпкерлік қызметпен айналысатын блогерлер үшін 40 АЕК мөлшерінде жалған ақпаратты орналастыратын немесе тарататын онлайн - платформаларды пайдаланушылар үшін әкімшілік жауапкершілік енгізіледі. Қамауға алуды ескере отырып толықтыру қажет.

Іс-әрекеттер қайталанған жағдайда: Жеке тұлғаларға 40 АЕК мөлшерінде айыппұл не 10 тәулікке дейін әкімшілік қамаққа алу; шағын кәсіпкерлік субъектілеріне 50 АЕК-ке дейін айыппұл салу; жеке тұлғалар болып табылатын блогерлер үшін 50 АЕК мөлшерінде айыппұл салу не 15 тәулікке дейін әкімшілік қамаққа алу; 60 АЕК-тен бастап шағын кәсіпкерлік субъектілеріне жауапкершілік енгізіледі.

Сондай-ақ, заң жобасының тақырыбын «Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодексіне өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» деп өзгерту жөнінде түзету енгізілді.

Жұмыс тобының 15 отырысы және 2 Комитеттің кенейтілген отырысы өткізілді.

Заң жобасын Мажіліс 2023 жылғы 7 маусымда бірінші оқылымда мақұлдады, 2023 жылғы 14 маусымда қабылданды және Сенатқа жолданды.

2023 жылғы 29 маусымда Сенат мақұлдап Мемлекет Басшысына қол қоюға жіберілді.

Жұмыстағы заң жобалары:

9. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне деңсаулық сақтау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Г. А. Нұрымова.

Жұмыс тобының мүшелері: Н. Тау, А.Е. Мысырәлімова, Ж.Д. Сүлейменова, Г.Ш. Танашева, И.Е. Сұнқар, Н.Г. Дементьевна, Д.Р. Наумова, И.В. Смирнова, О.Х. Құспеков, К.С. Сейтжан, Е.В. Смышляева, М.А. Әбенов, Ф.А. Елеуов, У. Шапақ.

Заң жобасы Мемлекет басшысының 2021 жылғы 21 Маусымда «Алтын жүрек» мемориалының ашылу салтанатында коронавируспен құрсеке улес қосқан медицина қызметкерлеріне ризашылық білдіру мақсатында, сондай-ақ Үкіметтің 2022 жылға арналған заң жобалау жұмыстарының жоспарын іске асры мақсатында берілген тапсырмасын орындау үшін әзірленді.

Заң жобасында медицина қызметкерлерінің кәсіби жауапкершілігін міндетті сақтаңдыруды енгізу көзделеді. Сақтаңдыру тәртібі Денсаулық сақтау министрлігі бекітетін ұлгілік шарт негізінде тараптардың келісімімен айқындалатын болады.

Заң жобасында 2025 жылдан бастап сақтаңдыру жарналары Денсаулық сақтау субъектісі мен медицина қызметкері арасындағы тең үлесте жүзеге асырылады деп болжанады.

Заң жобасында келесі мекеме көзделеді:

- үздік жетістіктері мен ерекше қызметтері үшін медицина қызметкеріне мың еселенген айлық есептік көрсеткіш мөлшерінде біржолғы төлем ұсыныла отырып, «Қазақстанның еңбек сінірген дәрігері» құрметті атағы;

- жеңімпаздарға айлық есептік көрсеткіштің бес жұз еселенген мөлшерінде біржолғы төлем ұсыныла отырып, «Мамандықтағы Үздік» республикалық конкурсы.

Қылмыстық кодекске медицина қызметкерінің кәсіптік міндеттерін тиісінше орындағаны үшін айыппұл санкцияларын және жаза мерзімдерін төмендете бөлігінде өзгерістер енгізіледі.

2023 жылғы 8 маусымдағы жағдай бойынша жұмыс тобының 22 отырысы, дөңгелек үстел және комитеттің 1 кеңейтілген отырысы өткізілді.

Заң жобасын Мәжіліс 2022 жылғы 21 желтоқсанда бірінші оқылымда мақұлдады.

Заң жобасы бойынша жұмыс жалғасуда.

10. «Масс-медиа туралы»

Жұмыс тобының жетекшісі: Ж.С. Әшімжанов.

Жұмыс тобының мүшелері: Н.С. Әуесбаев, Е.С. Бейсенбаев, Р.Р. Зайытов, Қ.Ж. Иса, Н.А. Сәрсенғалиев, Ж.Д. Сүлейменова, Қ.Ж. Әбден, Ж. Амантайұлы, А.Д. Әлтай, А.А. Бақжоқаев, Б.Ж. Базарбек, М.С. Башимов, Н.Г. Дементьев, Д.Р. Наумова, М.М. Толықбаев, С.М. Понамарев, М.Н. Рожин, А.Ә. Сарым, Н.С. Шаталов.

Заң жобасы Үкіметтің 2023 жылға арналған заң жобалау жұмыстарының жоспарына сәйкес әзірленді.

Заң жобасы: бұқаралық ақпарат құралдары саласындағы заңнаманы жетілдіруге және телерадио хабарларын тарату саласын одан әрі дамытуға; журналистерді аккредиттеу мақсатында баспасөз карталарын енгізуге, мемлекеттік ақпараттық тапсырысты бөлу тетігін қайта қарауға; сондай-ақ Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасындағы бар олқылықтарды жоюға бағытталған.

Заң жобасын әзірлеу Мемлекет басшысының 2022 жылғы 16 наурыздағы «Жаңа Қазақстан: жаңару және жаңғырту жолы» атты Қазақстан халқына Жолдауында көзделген.

Жұмыс тобының 2 отырысы өткізілді.

Заң жобасы бойынша жұмыс жалғасуда.

11. Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне масс-медиа мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Ж.С. Әшімжанов.

Жұмыс тобының мүшелері: Н.С. Әуесбаев, Е.С. Бейсенбаев, Р.Р. Зайытов, Қ.Ж. Иса, Н.А. Сәрсенғалиев, Ж.Д. Сүлейменова, Қ.Ж.

Әбден, Ж. Амантайұлы, А.Д. Әлтай, А.А. Баққожаев, Б.Ж. Базарбек, М.С. Башимов, Н.Г. Дементьевна, Д.Р. Наумова, М.М. Толықбаев, С.М. Понамарев, М.Н. Рожин, А.Ә. Сарым, Н.С. Шаталов.

«Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне масс-медиа мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Заң жобасы ілеспе болып табылады және қолданыстағы заңнаманы «Масс-медиа туралы» заң жобасының нормаларына сәйкес келтірге бағытталған.

Заң жобасы Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасында бар олқылықтарды жоюды да көздейді.

Жұмыс тобының 2 отырысы өткізілді.

Заң жобасы бойынша жұмыс жалғасуда.

Бастамашылар кері қайтарып алған заң жобалары:

12. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне отбасы институтын нығайту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Мажіліс пен Сенат депутаттары 2022 жылғы 18 наурызда № 7-13-458 енгізді.

2023 жылғы 11 сәуір заң жобасын депутаттар кері қайтарып алды.

Комитет өткізген іс-шаралар

VIII шақырылымның 1 сессиясында Комитет барлығы 18 іс-шара өткізді, оның ішінде:

1 Үкіметтік сағат, 1 көшпелі отырыс, 5 тақырыптық комитет, 3 дөңгелек үстел және 8 кездесу өткізілді.

1) «Үкіметтік сағат» шеңберінде Қазақстан Республикасының орталық мемлекеттік органдары басшыларының сөз сөйлеуі

2023 жылғы 17 мамырда «Ғылымды дамыту туралы (Мемлекет басшысы Қ.К. Тоқаевтың 2021 жылғы 1 қыркүйектегі «Халық бірлігі және жүйелі реформалар – ел өркендеуінің берік негізі» атты Қазақстан халқына Жолдауын іске асыру шеңберінде)» тақырыбында Үкіметтік сағат өтті.

Қазақстан Республикасының Ғылым және жоғары білім министрі С. Нұрбек баяндама жасады.

Әлеуметтік-мәдени даму комитетінің төрағасы А.Қ. Аймағамбетов қосымша баяндама жасады.

Отырысқа Орталық мемлекеттік органдардың жауапты қызметкерлері, мемлекеттік ғылыми-техникалық сараптама Ұлттық орталығының, Ғылым қорының, «Жас ғалымдар Альянсы» қоғамдық бірлестігінін, «Атамекен» Ұлттық Кәсіпкерлер палатасының басшылары, «Самұрық-Қазына» АҚ ESG департаментінің директоры, зерттеу ЖОО басшылары, ғалымдар қатысты. Бейнеконференция арқылы облыстар, республикалық маңызы бар қалалар және Астана әкімдерінің орынбасарлары қатысты.

«Үкіметтік сағат» барысында ғылыми қызметкерлерге еңбекақы төлеу жүйесін жетілдіру, отандық ғалымдар базасымен ғылыми дәйексөздің бірынғай ақпараттық жүйесін құру бөлігінде ғылымға цифрандыруды енгізу, ғылыми зерттеулер мен ғылыми және (немесе) ғылыми-техникалық қызмет нәтижелерін

коммерцияландыру жобаларын қаржыландыруға конкурстарды үақтылы өткізу, жататын субъектілердің (ғылыми ұйымдардың) тізбесін кеңейту мәселелері талқыланда тікелей қаржыландыруға (медицина, аграрлық ғылым, іргелі зерттеулер), ФЗИ мен ЖОО-лардың ғылыми зерттеулер мен жұмыстарға қажетті тауарларды сатып алуына Мемлекеттік сатып алушы жүргізу дің ерекше тәртібін белгілеу.

Сондай-ақ, ауыл шаруашылығы министрлігі мен мәдениет Министрлігінің жоғары оқу орындарын ғылым министрлігіне, ал педагогикалық жоғары оқу орындарын Білім министрлігінің қарамағына беру туралы мәселе көтерілді.

Бұдан басқа, депутаттар Мемлекет басшысының 2021-2023 жылдары берілген ғылым мәселелері жөніндегі тапсырмаларын үақтылы және сапалы орындау мәселелерін және басқа да мәселелерді қозғады.

«Үкіметтік сағаттың» қорыттындысы бойынша Қазақстан Республикасының Үкіметіне ұсынымдар әзірленді.

2) Комитеттің көшпелі, кеңейтілген Тақырыптық отырыстары

1. **2023 жылғы 18-19 мамырда шағын жинақты мектептердегі білім беру сапасының өзекті мәселелерін және оларды шешу жолдарын зерделеу және талқылау мақсатында Солтүстік Қазақстан облысына әлеуметтік-мәдени даму комитетінің көшпелі отырысы өтті.**

А.ж. 18 мамырында депутаттар Солтүстік Қазақстан облысының Қызылжар, Аққайың және Мамлют аудандарындағы шағын жинақталған мектептерде барды. Сапар барысында депутаттар педагогикалық құраммен кездесіп, ауыл мектептерінің материалдық-техникалық жабдықталуымен танысты. Елдің еңбек тапшылығы бар өнірлеріне қоныс аударудың мемлекеттік бағдарламасы бойынша Солтүстік Қазақстан облысына қоныс аударған азаматтармен кездесу өткізілді.

А.ж. 19 мамырында Петропавл қаласында, облыстық әкімдік ғимаратында «Шағын жинақталған мектептер: білім беру сапасы, педагог кадрлардың тапшылығын шешу және қолайлы білім беру ортасын қалыптастыру жобалары туралы» тақырыбында Әлеуметтік-мәдени даму комитетінің көшпелі отырысы өтті.

Отырыста: КР Білім беру бірінші вице-министрі Ш.Т. Каринова шағын жинақты мектептердің проблемалары және оларды шешу жолдары туралы; КР Білім министрлігінің Ы. Алтынсарин атындағы ұлттық білім академиясының президенті М.А. Тыныбаева цифриқ технологияларды пайдалана отырып, шағын жинақты мектептерде білім беру процесін ғылыми-әдістемелік сүйемелдеу туралы; «Назарбаев Зияткерлік мектептері» дербес білім беру үйымының Басқарма төрағасы Ә.Қ. Жанғозин ауылдық мектептердің әлеуетін дамыту туралы; Ақтөбе облысы білім басқармасының басшысы Ж.И. Сұлтан ауылдық шағын жинақты мектептерді тұрақты дамыту туралы; «ҚазҰПУ» Басқарма Төрағасы-ректоры Д.Н. Біләлов және Қозыбаев атындағы университетінің проректоры Р.С. Апергенова шағын жинақты мектептер үшін педагог кадрларды даярлау

туралы; Кембридж университетінің докторанты, зерттеуші-таддаушы Э.Т. Қөпекеева оқу жетістіктеріндегі өнірлік алшақтықтың себептерін зерттеудің өзектілігі: ауылдық мектептерге баса назар аудару туралы; ҚР цифрлық даму, инновациялар және аэроғарыш өнеркәсібі министрлігі Телекоммуникация комитеті төрағасының орынбасары Ибрагимов Ж.Б. ауылдық мектептердегі интернет сапасы туралы сөз сөйлемеді.

Отырыс барысында өзекті мәселелер мен оларды шешу жолдары талқыланды.

Отырысты қорытындылай келе, Мәжілістің Әлеуметтік-мәдени даму комитетінің төрағасы А.К. Аймагамбетов кейбір сабактарды, әсіресе жаратылыстану-математикалық цикл бойынша онлайн форматта өткізу, ШЖМ қызметкерлерінің қосымша штаттық бірліктерін онлайн-оқыту бойынша енгізу мүмкіндігін заңнамалық тұрғыдан бекітуді ұсынды. ШЖМ педагогтарының еңбегіне ақы төлеу әдіснамасын өзгерту, сабактас пәндер бойынша мамандар даярлау қажеттілігі, ШЖМ-мен тірек мектептерінің өзара іс-қимыл тетігін жетілдіру және жалпы ауылда мектепті сақтау және т.б. мәселелер талқыланды.

Аталған ұсыныстар депутаттар бастамашылық жасаған «ҚР кейбір заңнамалық актілеріне тәлімгерлік және білім беру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» заң жобасына енгізіліп, қорытынды алу үшін Үкіметке жіберілді.

2. 2023 жылғы 21 сәуірде «Әйелдер мен балаларға қатысты зорлық-зомбылыққа тәзбеушілік мәдениетін қалыптастыру бойынша жүргізіліп жатқан жұмыстар туралы» тақырыбында Комитеттің кеңейтілген тақырыптық отырысы өтті.

Іс-шараның мақсаты-мемлекеттік органдар мен ұйымдардың әйелдер мен балалардың құқықтарын қорғау жөніндегі нормативтік құқықтық базаны жетілдіру жөніндегі қызметін, сондай-ақ олардың ведомствоаралық өзара іс-қимылын жаңдандыру.

Оз сөзінде Комитет төрағасы А.К. Аймагамбетов Мемлекет басшысы Үкіметтің соңғы кеңейтілген отырысында тұрмыстық зорлық-зомбылықтың алдын алу саясатын қайта қарau қажеттігіне тоқталып, оны шешудің маңыздылығына аса көзіл бөлгенін атап өтті.

Депутаттардың алдында Ішкі істер министрінің орынбасары И.В. Лепеха баяндама жасап, отбасылық-тұрмыстық саладағы құқық бұзушылардың әкімшілік жауапкершілігі, агрессорлармен жұмыс істеудің анықтау қағидатын енгізу нормалары қайта қаралғанын атап өтті.

Балаларға қатысты зорлық-зомбылықтың алдын алу мәселелері бойынша білім вице-министрі Е.С. Оспан сөз сөйлемеді, ол министрлікте кәмелетке толмағандарға қатысты зорлық-зомбылық фактілерін анықтау және өңдеу жөніндегі ведомствоаралық іс-қимыл алгоритмі іске қосылғанын атап өтті.

Сондай-ақ, Ақпарат және қоғамдық даму вице-министрі В.Д. Кочетов сөз сөйлемеді, 2022 жылы балалардың ақпараттық қауіпсіздігі бойынша мониторинг нәтижелері бойынша 8 650 бұзушылық анықталғанын атап өтті.

Бала құқықтары жөніндегі уәкіл Аружан Саин балаларға қатысты, оның ішінде өскелен үрпақты тәрбиелеу саласындағы мемлекеттік саясатты өзгерту қажеттігін атап өтті.

Қоғам өкілдері мен психологтар да өз пікірлерімен және ұсыныстарымен бөлісті. Тұрмыстық зорлық-зомбылықтың, суицидтің, корқытудың салдары туралы психологтар да айтты.

Депутаттар мен жұртшылық өкілдері өзекті мәселелерді көтеріп, сындарлы ұсыныстар айтты.

Мәжіліс депутаты, Әлеуметтік-мәдени даму комитетінің мүшесі Н.А. Сәрсенғалиев қаралып отырған мәселе бойынша қосымша баяндама жасады.

Соңында төраға А.К. Аймағамбетов депутаттық корпус Үкіметпен бірлесіп, әйелдер мен балаларға қарсы зорлық-зомбылыққа қарсы күрес жөніндегі шараларды заңнамалық деңгейде қабылдауды қамтамасыз етуге дайын екенін атап өтті.

Отырыс қорытындысы бойынша орталық мемлекеттік органдарға ұсыныстар жолданды.

3. 2023 жылғы 5 мамырда «Қазақстандағы діни ахуал. Радикализм мен экстремизмге қарсы күрес. Дін саласындағы мемлекеттік саясатты ілгерілету» тақырыбында Комитеттің кеңейтілген тақырыптық отырысы өтті.

Комитет төрағасы А.К. Аймағамбетов өз сезінде елімізде осы бағыт бойынша теңдестірілген саясат іске асырылып жатқанын, Мемлекеттік органдардың берген ақпараты бойынша жалпы жағдай тұрақты және тиісті бағыттарда жақсы серпінге ие екенін атап өтті.

Отырыста: Ақпарат және қоғамдық даму вице-министрі Д.Р. Қадыров елдегі діни саясаты іске асыру, діни ахуалдың өзекті мәселелері туралы; ҚР Ұлттық қауіпсіздік комитеті төрағасының орынбасары Р. Т. Сейсембаев ҚР-дағы діни экстремизм мен терроризмге қарсы іс-қимыл жөніндегі 2018-2022 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламаны іске асыру нәтижелері туралы; Ішкі Істер Министрлігінің экстремизмге қарсы іс-қимыл департаментінің бастығы К. Д.Таймерденов Ішкі істер органдарының елдегі діни ахуалдың тұрақтылығын қамтамасыз ету, діни экстремизмнің алдын алу және радикалды ағымдарға қарсы іс-қимыл жөніндегі жұмысы туралы; Білім вице-министрі Е.С. Оспан кәмелетке толмағандар арасындағы деструктивті діни ағым идеяларының ықпалының алдын алу жөніндегі министрліктің қабылданап жатқан шаралары туралы; Қазақстан Республикасы Ақпарат және қоғамдық даму министрлігінің «Н.Назарбаев атындағы Конфессияаралық және өркениетаралық диалогты дамыту орталығы» КЕАҚ басқарма төрағасы Б.С.Сәрсенбаев орталық қызметінің негізгі бағыттары туралы сөз сейледі.

Сондай-ақ, қоғам өкілдері, атап айтқанда дін саласындағы тәуелсіз сарапшы А.К. Сабдин, «Н.Назарбаев атындағы Конфессияаралық және өркениетаралық диалогты дамыту орталығы» КЕАҚ діни ахуалды талдау және мониторинг департаментінің директоры Т.Ж. Жақиянов, ҚМДБ төрағасының орынбасары Е.Ағыбайұлы өз пікірлерімен және ұсыныстарымен бөлісті.

Мәжіліс депутаты, Әлеуметтік-мәдени даму комитетінің мүшесі Н.А.Сәрсенғалиев қаралып отырған мәселе бойынша қосымша баяндама жасады.

Депутаттар мен жұртшылық өкілдері өзекті мәселелерді көтеріп, дін саласындағы мемлекеттік басқару мен реттеу мәселелерін шешу жөнінде ұсыныстар айтты.

Тақырыптық отырысты Комитет төрағасы А.Қ. Аймағамбетов жүргізді.

4. 2023 жылғы 2 маусымда «Әлеуметтік саладағы мемлекеттік сатып алу мәселелері және оларды шешу жолдары туралы» тақырыбында Комитеттің кеңейтілген тақырыптық отырысы өтті.

Отырысты аша отырып, әлеуметтік-мәдени даму комитетінің төрағасы А. Қ. Аймағамбетов Мемлекеттік сатып алу ел экономикасының маңызды реттеушілерінің бірі болып табылатынын атап өтті. Мемлекеттік сатып алу арқылы бюджет қаражатын дұрыс жұмсау көбінесе осы процестерді тиімді және көсіби басқаруға байланысты.

Отырыста сөз сөйлегендер: Н.Б. Онсович - Қарағанды облысы Білім басқармасының Шахтинск қаласы білім бөлімінің басшысы, мемлекеттік сатып алу процесінде білім беру үйымдары кездесетін мәселелер бойынша; А. С. Балтабаева-Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының Қостанай қаласы білім бөлімінің Абай атындағы жалпы білім беретін мектебінің Мемлекеттік сатып алушы іске асыру мәселелері мен мәселелерін шешу жолдары бойынша директоры білім беру саласында; Е.О. Абдураимов - «QazBioPharm» Ұлттық холдингі АҚ ғылым саласындағы мемлекеттік сатып алу мәселелері бойынша бас директоры; Н.М. Мұқажанова - «А.Н. Сызганов атындағы Ұлттық хирургия ғылыми орталығы» АҚ Денсаулық сақтау саласындағы мемлекеттік сатып алушы іске асыру мәселелері бойынша мәселелер және шешу жолдары бойынша Мемлекеттік сатып алу бөлімінің бастығы; Г.А. Ахмедъяров - «Астана Опера» Мемлекеттік опера және балет театрының Қазақстандағы театрларды Мемлекеттік сатып алу мәселелері жөніндегі директоры; Б. С. Есенбаев – Қазақстан Республикасының Денсаулық сақтау саласындағы дәрілік заттар мен медициналық бүйімдарды мемлекеттік сатып алу және сатып алу рәсімдерін жетілдіру мәселелері жөніндегі вице-министрі; Д.М. Кенбеил - Қазақстан Республикасының Қаржы вице-министрі өткен жылғы атқарылған жұмыстың нәтижелері, сондай-ақ мемлекеттік сатып алу саласындағы дайындалып жатқан инновациялар туралы сөз сөйледі.

Талқылау барысында Әлеуметтік сала үйымдарына тауарларды, жұмыстар мен қызметтерді бір қайнар көзінен 100-500 АЕК-ке дейін сатып алу құқығын беру бөлігінде заңнамаға мынадай өзгерістер енгізу ұсынылды. Әлеуметтік объектілерде төтенше жағдайлар болған жағдайда мемлекеттік сатып алушың ерекше тәртібін енгізу. Мектептерде және мектепке дейінгі мекемелерде құзет үйымдарының қызметтерін мемлекеттік сатып алушы З жыл мерзімге шартта жасасудың заңнамалық құқығын белгілей отырып, ерекше рәсім арқылы жүргізу. Ғылыми салада сатып

алу рәсімдерінің тәртібін бейімдеу және оңайлату қажеттілігі мәселелері талқыланды.

Отырыс қорытындысын Әлеуметтік-мәдени даму комитетінің төрағасы А. Қ. Аймағамбетов қорытындылады.

5. 2023 жылғы 9 маусымда «Жайлы мектеп» және «Ауылдық денсаулық сақтауды жаңғырту» пилоттық Үлттық жобаларын іске асыру барысы туралы» тақырыбында Комитеттің кеңейтілген тақырыптық отырысы өтті.

Оған Мәжіліс депутаттары – Әлеуметтік-мәдени даму комитетінің мүшелері, мұдделі мемлекеттік органдардың, әкімдіктердің, өнірлік білім және денсаулық сақтау басқармаларының өкілдері қатысты.

Отырыста: Қазақстан Республикасының Денсаулық сақтау вице-министрі Ж. Қ. Бүркітбаев – «Ауылдық денсаулық сақтауды жаңғырту» үлттық жобасының іске асырылу барысы туралы; Қазақстан Республикасының Білім вице-министрі А. Б. Ілиясов – «Жайлы мектеп» Үлттық жобасының іске асырылу барысы туралы; «Samruk-Kazyna Construction» АҚ Басқарма төрағасының міндетін атқарушы Г. Т. Малгаздаров «Жайлы мектептерді салу және пайдалануға беру кезеңдері туралы»; ҚР Парламенті Мәжілісінің депутаты Ж.Д. Сүлейменова Сыныптарды және үш ауысымды мектептерді қайта жасақтау мәселелері, сондай-ақ үлттық жоба шеңберінде салынған мектептерді салу сапасы мен уақтылы пайдалануға беру туралы сөз сөйлемеді.

Депутаттар құрылыш объектілерін барлық қажетті құжаттамамен уақтылы қамтамасыз ету (ЖСК әзірлеу, оларды жергілікті жерге байланыстыру), жер участекерінің болуы, мердігерлік үйымдарды айқындаудың ашық рәсімдерін айқындау, құрылыш барысын тұрақты бақылауды қамтамасыз ету қажеттілігі мәселелерін көтерді. Сондай-ақ, жаңадан іске қосылатын мектептер мен ауруханаларда жұмыс істеу үшін тиісті кадрларды даярлау қажеттігі жөнінде шаралар ұсынылды.

Отырыс қорытындысын Әлеуметтік-мәдени даму комитетінің төрағасы А. Қ. Аймағамбетов қорытындылады.

6. 2023 жылғы 20 маусымда «Арт-спорт бағдарламасын жетілдіру туралы» (спортық секциялар мен шығармашылық үйірмелерді жан басына қаржыландыру) тақырыбында Комитеттің кеңейтілген тақырыптық отырысы өтті.

Отырыста «Арт-спорт» бағдарламасының ағымдағы жағдайы, негізгі мәселелері, шығармашылық үйірмелер мен спорт секцияларының жан басына қаржыландыру процестерін автоматтандыратын жаңа ақпараттық жүйелері («Дара бала» АЖ, «Даму бала» АЖ, «Бала» АЖ т.б.) мен Үлттық білім беру базасының Ақпараттық жүйесіне балалар қатысатын үйірмелер мен секциялар туралы ақпаратты беру бөлігінде ақпараттық жүйелерді интеграциялау туралы, сондай-ақ, сондай-ақ «Жеке тұлғалар» мемлекеттік деректер қорынан білім беру үйымдарында тіркелмеген балаларға арналған Үлттық білім беру деректер қорының Ақпараттық жүйесіне ақпаратты беруге байланысты мәселелер талқыланды.

Отырыстың қорытындысын Әлеуметтік-мәдени даму комитетінің төрағасы А.К.Аймағамбетов жасады.

3) Дөңгелек үстелдер

1. 2023 жылғы 27 сәуірде «Қоғамдық бақылау туралы» және «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қоғамдық бақылау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңдарының жобаларына қатысты өзекті мәселелерді талқылау бойынша дөңгелек үстел өткізілді.

Отырысты ашқан Әлеуметтік-мәдени даму комитетінің төрағасы А.К. Аймағамбетов қаралып жатқан заң жобалары Мемлекет басшысының 2020 жылғы 1 қыркүйектегі «Жаңа жағдайдағы Қазақстан: іс-қимыл кезеңі» атты Қазақстан халқына Жолдауын іске асыру жөніндегі Ұлттық іс-шаралар жоспарының 117 және 144-тар мақтарын іске асыруға бағытталғанын атап өтті.

Қазақстан Республикасының Ақпарат және әлеуметтік даму вице-министрі Д.Р.Қадыров депутаттар алдында баяндама жасады. Баяндамашы заң жобаларын әзірлеу барысында сараптамалық қоғамдастық өкілдерінің, Парламент депутаттарының қатысуымен 30-дан астам қоғамдық іс-шара өткізілгенін атап өтті. Мәжіліске ұсынылған заң жобалары – заң жобаларын әзірлеу жөніндегі жұмыс тобының ұжымдық жұмысы, оның құрамына зангерлер, құқық қорғаушылар, қоғам қайраткерлері кіреді.

«Қоғамдық бақылау туралы» заң жобасы тұтастай алғанда, қоғамдық бақылаудың мақсаты, міндеттері мен қағидаттары көрсетілген «негіз» болып табылады. Қоғамдық бақылаудың обьектілері мен субъектілері анықталды. Сонымен, обьектілер орталық және жергілікті мемлекеттік органдар, мемлекеттік мекемелер мен кәсіпорындар, квазимемлекеттік сектор субъектілері болып табылады. Субъектілер – азаматтар, Қазақстанда тіркелген коммерциялық емес ұйымдар және қоғамдық бақылауды жүзеге асыру күкігі немесе өкілеттігі берілген басқа да субъектілер.

Депутаттар мен қоғам өкілдері өзекті мәселелерді көтеріп, нақты ұсыныстарын жеткізді.

Отырыс соңында, Комитет төрағасы А.К. Аймағамбетов, депутаттар Үкіметпен бірлесе отырып, ашықтық пен азаматтардың сұраныстарына жедел ден қоюды, мемлекеттік басқаруға азаматтық қоғамның қатысуын арттыруға бағытталған шаралардың қабылдануын заңнамалық деңгейде қамтамасыз етуге дайын екенін атап өтті.

2. 2023 жылғы 30 мамырда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Әлеуметтік-мәдени даму комитеті жұмыс жоспарына сәйкес «Мектепке дейінгі және балалар үйімдарындағы қауіпсіздік жүйелерінің жай-күйі туралы» тақырыбында дөңгелек үстел өткізді.

Оған Мәжіліс депутаттары – Әлеуметтік-мәдени даму комитетінің мүшелері, мұдделі мемлекеттік органдар, әкімдіктер, өнірлік білім басқармалары және тәуелсіз сарапшылар қатысты. Дөңгелек үстелде балабақшаларда, мектептерде және басқа да білім беру үйімдарында қауіпсіздікті қамтамасыз етудің өзекті,

әрі жүйелі мәселелері талқыланды. Атап айтқанда, білім беру үйымдарын қауіпсіздік жүйелерімен (бейнебақылау, «дабыл бастырмасы», күзет) 100% қамтамасыз ету қажеттілігі мәселелері көтерілді. Соңдай-ақ, депутаттар тамақтандыруды үйымдастыру кезінде өнімдердің сапасы, санитариялық-эпидемиологиялық талаптарға сәйкестігі және білім беру үйымдарында дезинфекция, дезинсекция, дератизация жүргізу кезінде пайдаланылатын құралдардың қауіпсіздігін және олардың денсаулыққа әсерін қамтамасыз ету бойынша сұрақтарды көтерді.

Отырыста сөз сөйлегендер: білім беру үйымдарында балалардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін қабылданып жатқан шаралар туралы Қазақстан Республикасының Білім вице-министрі - Е.С. Оспан; мектептерді қауіпсіздік жүйелерімен (бейнебақылау, «дабыл дабылы», күзет) қамтамасыз ету бойынша ағымдағы жағдай және олардың жай-күйі туралы Теміртау қаласының №12 мектебінің директоры - С.Н. Қайырбек; ата-аналар қауымының атынан- Қазақстан халықы ассамблеясы Аналар кеңесі төрағасының орынбасары - Б.О. Ахатай; мектептер мен балабақшаларда өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету мәселелері бойынша Қазақстан Республикасы Төтенше жағдайлар министрлігі Өртке қарсы қызмет комитетінің төрағасы - Н.Б. Дербісов; тамақтандыруды үйымдастыру кезіндегі өнімдердің сапасы, санитариялық-эпидемиологиялық талаптарға сәйкестігі және білім беру үйымдарында дезинфекция, дезинсекция, дератизация жүргізу кезінде пайдаланылатын құралдардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету және олардың денсаулыққа әсері мәселелері бойынша Қазақстан Республикасының Денсаулық сақтау вице-министрі-Қазақстан Республикасының Бас мемлекеттік санитариялық дәрігері - А.С. Есмағамбетова; білім беру саласындағы қызметті жүзеге асыратын террористік түрғыдан осал обьектілерді терроризмге қарсы қорғау жағдайы бойынша Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрлігі Экстремизмге қарсы іс-қимыл департаменті бастығының орынбасары - Дағын Разуев; жеке күзет үйымдарының қызметті туралы Қазақстан Республикасы Күзет агенттіктері қауымдастырының вице-президенті - М.А. Бұқанов.

Отырыс нәтижесін Әлеуметтік-мәдени даму комитетінің төрағасы А.Қ. Аймағамбетов қорытындылады.

3. 2023 жылғы 19 маусымда «Масс-медиа туралы» және «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне масс-медиа мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы заңдарының жобаларына байланысты өзекті мәселелерді талқылау бойынша дөңгелек үстел отырысы өткізілді.

Отырысқа Мәжіліс депутаттары - Комитет мүшелері, Ақпарат және қоғамдық даму вице-министрі, министрліктердің құрылымдық бөлімшелерінің басшылары, соңдай-ақ үкіметтік емес үйымдардың өкілдері, сарапшылар мен БАҚ өкілдері қатысты.

Әлеуметтік-мәдени даму комитетінің төрағасы А.Қ. Аймағамбетов Мемлекет басшысы өзінің «Жаңа Қазақстан: жаңарту және жаңғырту жолы» Жолдауында (2022 жылғы

16 наурыз) БАҚ туралы заңды қайта қарауды тапсырғанын атап өтті. Дөңгелек үстел «Масс-медиа туралы» Заңның жаңа жобасының тұжырымдамалық негіздерін таныстыруға арналған.

Ақпарат және қоғамдық даму вице-министрі Қ.Ж. Ысқақов баяндама жасады, баяндамашы заң жобасы мемлекеттің мұдделерін, қоғамның сұраныстарын және медиасфераның даму үрдістерін ескере отырып әзірленгенін атап өтті.

Заң жобасының новеллалары бірнеше тақырыптық блоктар бойынша қалыптастырылды: журналист мәртебесін арттыру; мемлекеттік ақпараттық саясатты қаржыландыру тетіктерін реформалау; телерадио хабарларын таратуды дамыту. Жалпы, БАҚ туралы заңнаманы 35% - ға жаңарту көзделуде, бұл новеллалар проблемалық мәселелер мен сала өкілдерінің ұсыныстарын талдау негізінде қалыптастырылды.

Жұмыс тобының жетекшісі Мәжіліс депутаты Ж.С. Әшімжанов таныстырылатын заң жобаларында мұқият жұмыс жүргізу қажеттігі туралы айтты өтті.

Депутаттар мен жұртшылық өкілдері өзекті мәселелерді көтеріп, сындарлы ұсыныстар айтты.

Соңында комитет тәрағасы А. Қ. Аймағамбетов комитет депутаттарының заң жобасы бойынша келіп түсken барлық ұсыныстарды талқылауға дайындығын атап өтті.

4) Кездесулар

1. 2023 жылғы 6 сәуірде Мәжілістің Әлеуметтік-мәдени даму комитеті мүшелерінің Қазақстан Республикасының Оқу-ағарту министрі F. Б. Бейсембаевпен кездесуі өтті.

Кездесуге сондай-ақ оқу-ағарту вице-министрлері Ш.Т. Каринова, Е.С. Оспан, А.Б. Илиясов және аппарат басшысы Д.Ш. Жекебаев қатысты.

Кездесу барысында мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың перспективалары мен міндеттері, сондай-ақ балалардың құқықтарын қорғау мәселелері талқыланды.

2. 2023 жылғы 11 сәуірде Парламент Мәжілісінің Әлеуметтік-мәдени даму комитеті мүшелерінің Қазақстан Республикасының Ғылым және жоғары білім министрі С. Нұрбекпен кездесуі өтті.

Кездесуге ғылым және жоғары білім вице-министрлері Т.И. Ешпенқұлов, К.А. Ергалиев, К.А. Ақатов қатысты.

Кездесу барысында қазақстандық ғылымды дамыту, ғылыми қызмет нәтижелерін коммерцияландыру, ғылыми қызметкерлерді әлеуметтік қолдау, жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім берудің өзекті мәселелері мен перспективалары, сондай-ақ жоғары оқу орындарының білім беру бағдарламаларын лицензиялау мәселелері талқыланды.

3. 2023 жылғы 12 сәуірде Мәжілістің Әлеуметтік-мәдени даму комитеті мүшелерінің Қазақстан Республикасының Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрі Т.Б. Дүйсеновамен кездесуі өтті.

Кездесуге вице-министрлер Н.Е. Сағындықова, О.Т. Ордабаев, Е.Д. Оспанов қатысты.

Кездесу барысында әлеуметтік қамсыздандыру және әлеуметтік қорғау, халықты жұмыспен қамтуға жәрдемдесу, көші-қон

процестері мен еңбек қатынастарын реттеу мәселелері, сондай-ақ әлеуметтік-еңбек саласын дамытудың перспективалары мен міндеттері талқыланды.

4. 2023 жылғы 14 сәуірде Мәжілістің Әлеуметтік-мәдени даму комитеті мүшелерінің Қазақстан Республикасының Денсаулық сақтау министрі А. Финиятпен кездесуі өтті.

Кездесуге сондай-ақ вице-министрлер Т.С. Сұлтанғазиев, В.Ю. Дудник, Ж.К. Бұркітбаев, А.С. Есмағамбетова, сондай-ақ «Міндетті әлеуметтік сақтандыру қоры» КЕАҚ Басқарма төрағасы С.М. Ахметов қатысты.

Кездесу барысында медициналық қызметтер мен медициналық көмектің қолжетімділігі мен сапасын арттыру мәселелері, міндетті әлеуметтік медициналық сақтандыру жүйесін одан әрі дамыту мәселелері мен перспективалары талқыланды.

5. 2023 жылғы 17 сәуірде Мәжілістің Әлеуметтік-мәдени даму комитеті мүшелерінің Қазақстан Республикасының Мәдениет және спорт министрі А.Р.Ораловпен кездесуі өтті.

Кездесуге Мәдениет және спорт вице-министрлері Е.М. Еркінбаев, С.А.Құранбек, аппарат басшысы Ж.С. Ахметов, Мәдениет комитетінің төрағасы Р.С. Кәрібжанова, Мұрағат істері және құжаттаманы басқару комитетінің төрағасы К.К. Борашев қатысты.

Кездесу барысында министрліктің Мәдениет, спорт, туризм және мұрағат салаларын дамытудағы негізгі перспективалары мен міндеттері, өзекті мәселелер мен оларды шешу жолдары талқыланды.

6. 2023 жылғы 18 сәуірде Мәжілістің Әлеуметтік-мәдени даму комитеті мүшелерінің Қазақстан Республикасының Ақпарат және қоғамдық даму министрі Д.К. Қыдырәлі кездесуге Вице-министрлер Қ.Ж. Ысқақов, Д.Р.Кадиров, Е.Д. Кочетов қатысты.

Кездесу барысында ақпарат саласы, азаматтық қоғам, дін, этносаралық қатынастар, сондай-ақ жастар, отбасы және гендерлік саясат, олардың болашағы мен міндеттері талқыланды.

7. 2023 жылғы 12 маусымда Мәжілістің Әлеуметтік-мәдени даму комитеті мүшелерінің «Масс-медиа туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасын талқылау бойынша журналистика ардагерлері Қ.Қ.Олжаймен, М.Б. Тоқашбаев және А. Сқабылмен, Қазақстан Республикасының Ақпарат және қоғамдық даму вице-министрімен, «Литер» Республикалық газетінің бас редакторы Ж. Ойшыбаевмен «Әділ сөз» қоғамдық қорының өкілі К. Жаманқұловамен кездесуі өтті.

Депутаттар мен жүртшылық өкілдері өзекті мәселелерді көтеріп, сындарлы ұсыныстар айтты.

Соңында комитет төрағасы А.Қ. Аймағамбетов Мәжілісте және Ақпарат және қоғамдық даму министрлігінде заң жобасын қарau бойынша улken жұмыс күтіп тұрғанын атап өтті.

8. 2023 жылғы 22 маусымда Қазақстан Республикасы денсаулық сақтау министрі Ажар Финиятпен сараптамалық кездесу өткізілді

Кездесуде «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне денсаулық сақтау мәселелері бойынша өзгерістер мен

толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасының кейбір жеке нормалар талқыланды.

- медицина қызметкерлерінің кәсіби жауапкершілігін міндетті сақтаңдыруды енгізуге байланысты мәселелер. Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігінің өкілдері, сондай-ақ сақтаңдыру нарығының қатысуышылары медицина қызметкерлерін сақтаңдыру моделін, оның алғышарттары мен ықтимал тәуекелдерін ұсынды;

- Бас прокуратура өкілдері Қылмыстық кодектің 68-бабын қолданудың орынсыздығы бөлігінде түсініктемелер берді.

Сондай-ақ, денсаулық сақтау министрі МӘМС жүйесіндегі бүтінгі жағдай, орын алған проблемалар мен оларды шешу жолдары туралы баяндама жасады.

Депутаттар тарапынан халықты толғандыратын өзекті сұрақтар қойып, оларға жауаптар алды.

Кездесуді аяқтай отырып, комитет төрағасы сапалы медициналық қызметтер көрсетуді одан әрі жетілдіру мақсатында барлық қажетті шараларды қабылдауды жеделдегу қажеттілігіне баса назар аударды

2.5. ҚАРЖЫ ЖӘНЕ БЮДЖЕТ КОМИТЕТИ

Есепті кезеңде **2023 жылғы 29 наурыз - 30 маусым аралығындағы** кезеңде Комитет 7 заң жобасы бойынша бас болып табылды. **32** бас емес заң жобасы бойынша қорытЫндылар дайындалып, Парламент Мәжілісінің комитеттеріне берілді.

Есепті кезеңде Комитет қараган бас заң жобаларынан Қазақстан Республикасының Президенті қол қойды – 2, Парламент Сенатына жолданды - 1, қазіргі уақытта Комитеттің қарауында - 4 заң жобасы бар.

Парламент Палаталарының бірлескен отырысында Қазақстан Республикасы Үкіметінің және Қазақстан Республикасы Жоғары аудиторлық палатасының 2022 жылғы республикалық бюджеттің атқарылуы туралы жыл сайынғы есептері бекітілді. Сонымен қатар, Қазақстан Республикасы Жоғарғы есеп палатасының Төрағасының «Жылу энергиясын өндіру және беру объектілерінің жылумен жабдықтау саласындағы басқару тиімділігінің, тартылған қаржы ресурстарының мақсатты пайдаланылуының және инвестициялық бағдарламалардың орындалуының мемлекеттік аудиті» аудиторлық іс-шарасының қорытЫндылары туралы Есебі тыңдалып, назарға алынды.

33 отырыс өткізілді, оның ішінде: Комитет отырыстары – **15**, жұмыс топтарының отырыстары – **18**.

Көрсетілген мерзімде Комитет мыналарды қарады:

1. «**Кедендей транзиттің кедендей рәсіміне сәйкес тауарларды тасымалдау (тасу) кезінде кедендей баждарды, салықтарды, арнайы, демпингке қарсы, өтемақы баждарын төлеу жөніндегі міндеттің орындалуын қамтамасыз етуді қолданудың ерекшеліктері туралы келісімді ратификациялау туралы**».

Жұмыс тобының жетекшісі: Жайымбетов М.М.

Жұмыс тобының мүшелері: Қожаназаров А.А., Мұқаев Д.Т., Құспан А.Т., Құспеков О.Х., Барлыбаев Е.Х., Нажметдинұлы Б.

«Кедендік транзиттің кедендік рәсіміне сәйкес тауарларды тасымалдау (тасу) кезінде кедендік баждарды, салықтарды, арнайы, демпингке қарсы, өтемақы баждарын төлеу жөніндегі міндетті орындауды қамтамасыз етуді қолданудың ерекшеліктері туралы келісімді ратификациялау туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы (бұдан әрі – Заң жобасы) Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2022 жылғы 27 желтоқсандағы №1069 қаулысымен Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісіне енгізілді.

Кедендік транзиттің кедендік рәсіміне сәйкес тауарларды тасымалдау (тасу) кезінде кедендік баждарды, салықтарды, арнайы, демпингке қарсы, өтемақы баждарын төлеу жөніндегі міндеттің орындалуын қамтамасыз етуді қолданудың ерекшеліктері туралы келісім Мәскеуде 2022 жылғы 19 сәуірде жасалды.

Тауарларды кедендік транзиттің кедендік рәсіміне орналастыруды бір мүшеле мемлекеттің кеден органы жүзеге асырған, ал кедендік және өзге де төлемдерді төлеу жөніндегі міндеттің орындалуын қамтамасыз етудің көрсетілген түрлері басқа мүшеле мемлекеттің кеден органына берілген жағдайларда, кедендік транзиттің кедендік рәсіміне сәйкес тауарларды тасымалдау (тасу) кезінде кедендік және өзге де төлемдерді төлеу жөніндегі міндеттерді орындау тәсілдері ретінде бас қамтамасыз етуді және кепілгерлікті қолдану ерекшелігін айқындау Келісімнің нысанасы болып табылады.

Еуразиялық экономикалық одақ (бұдан әрі – ЕАӘО) аумағында транзиттік тасымалдар жасау кезінде кедендік және өзге де төлемдерді төлеу жөніндегі міндеттің орындалуын бас қамтамасыз ету бойынша жұмыс тәжірибесі бар адад декларанттар үшін женілдетулерді қолдану жағдайлары мен шарттары, сондай-ақ бас қамтамасыз етуді ұсынуды растау ерекшеліктері Келісімде белгіленіп отыр.

Келісімде айқындалған шарттарға сай келетін декларанттар кедендік және өзге де төлемдерді аз мөлшерде төлеу жөніндегі міндеттің орындалуын бас қамтамасыз етуді ұсыну мүмкіндігіне ие болады. Мысалы, кедендік транзит кезінде декларант шарттардың орындалуына байланысты бас қамтамасыз ету мөлшерінен 20 немесе 30 пайызға асатын сомага кедендік және өзге де төлемдерді төлеуді қамтамасыз ету сертификатын ресімдей алады.

Келісім кепілгерлерді ұлттық кепіл берушілер деп танудың жалпы шарттарын айқындауды және олар үшін қаржылық кепілдік мөлшерінің 10-нан 100 пайызына дейінгі сомага женілдетулерді қолдануды қөздейді.

Бұдан басқа, Келісімде ЕАӘО туралы шартқа сәйкес қамтамасыз етуді пайдалану мүмкіндігі туралы, қамтамасыз ету сомаларын резервтеу және оларды резервтен алу (пайдалануға тыйым салуды алып тастау) туралы мәліметтермен алмасу үшін ЕАӘО кеден органдарының өзара іс-қимылдының негіздері айқындалған.

Қазақстан Республикасы Үкіметінің ақпараты бойынша осы Заң жобасын қабылдау теріс әлеуметтік-экономикалық, құқықтық салдарларға алып келмейді және оны іске асыру Республикалық бюджеттен қаржылық шығындарды талап етпейді.

Заң жобасы бойынша мұдделі мемлекеттік органдар мен «Атамекен» Ұлттық кәсіпкерлер палатасы өкілдерінің қатысуымен жұмыс тобының отырысы және Қаржы және бюджет комитетінің кеңейтілген отырысы өткізілді.

Салыстырма кесте нақтылау сипатындағы қабылданған 2 түзетуден тұрады. Заң жобасының мемлекеттік тілдегі тақырыбы мен мәтіні қаралып отырған Келісімнің атауына сәйкес келтірілді.

Заң 2023 жылғы 20 сәуірде Парламент Мәжілісінің жалпы отырысында қабылданды және Парламент Сенатының қарауына жіберілді. Сенат Заңды 2023 жылғы 4 мамырда мақұлдалап, Мемлекет басшысына қол қоюға жіберді.

Қазақстан Республикасының Президенті Заңға 2023 жылғы 25 мамырда қол қойды.

2. «Еуразиялық экономикалық одақ шенберінде кредиттік тарихтың құрамына кіретін мәліметтер алмасу тәртібі туралы келісімді ратификациялау туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Бейсенғалиев Б.Т.

Жұмыс тобының мүшелері: Барлыбаев Е.Х., Исабеков Д.Е., Құспеков О.Х., Нәжметдинұлы Б., Серіков Т.Г., Сұңқар И.Е.

«Еуразиялық экономикалық одақ шенберінде кредиттік тарихтың құрамына кіретін мәліметтер алмасу тәртібі туралы келісімді ратификациялау туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы Мәжіліске Үкіметінің 2022 жылғы 12 қазанындағы №813 қаулысымен енгізілген.

Еуразиялық экономикалық одақ шенберінде кредиттік тарихтың құрамына кіретін мәліметтер алмасу тәртібі туралы келісім (бұдан әрі –Келісім) 2021 жылғы 21 желтоқсанда Мәскеу қаласында жасалды.

Келісім бір жағынан, басқа мүше мемлекеттердің аумақтарындағы банктерге кредиттік ресурстар үшін жүтінген кезде ЕАӘО-ға мүше барлық мемлекеттердің резиденттері үшін тең жағдайлар жасауға және екінші жағынан, банктер үшін басқа мүше мемлекеттердің резиденттерін кредиттеу туралы шешімдер қабылдау кезінде тәуекелдерді сапалы бағалау мүмкіндігін қамтамасыз етуге бағытталған, бұл ЕАӘО шенберінде трансшекаралық кредиттеуді дамытуға ықпал ететін болады.

Үкіметтің ақпараты бойынша Келісімді қабылдау теріс әлеуметтік-экономикалық және құқықтық салдарға әкеп соқпайды, сондай-ақ мемлекеттік бюджеттен қосымша қаржы шығындарды талап етпейді.

Заңның жобасы бойынша жұмыс тобының отырысы және мұдделі мемлекеттік органдар өкілдерінің қатысуымен Комиеттің кеңейтілген отырысы өткізілді. Салыстырмалы кесте 1 қабылданға позициядан тұрады.

2023 жылғы 26 сәуірде Заң Парламент Мәжілісінің жалпы отырысында қабылданды және Парламент Сенатының қарауына енгізілді. 2023 жылғы 18 мамырда Заңды Сенат мақұлдалап Мемлекет басшысының қол қоюна жіберілді.

Қазақстан Республикасының Президенті Заңға 2023 жылғы 5 маусымда қол қойды.

3. «Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Түркия Республикасының Үкіметі арасындағы ақпарат алмасуды ұйымдастыру және кедендік бақылау рәсімдерін оңайлату туралы келісімді ратификациялау туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы.

Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісіне Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2023 жылғы 8 ақпандағы N87 қаулысымен енгізілді.

Жұмыс тобының жетекшісі: С.Б. Мусабаев.

Жұмыс тобының мүшелері: А.А. Қожаназаров, Н. Тау, А.А. Садықов Е.Б. Саурықов, Е.Ж. Сатыбалдин, М.М.Толықбаев.

Соглашение между Правительством Республики Казахстан и Правительством Турецкой Республики об организации информационного обмена и упрощения процедур таможенного контроля (далее – Соглашение) подписано 10 мая 2022 года в Анкаре.

Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Түркия Республикасының Үкіметі арасындағы ақпарат алмасуды ұйымдастыру және кедендік бақылау рәсімдерін женілдету туралы келісімге (бұдан әрі – Келісім) 2022 жылғы 10 мамырда Анкара қаласында қол қойылды.

Келісімді ратификациялау Тараپтар мемлекеттерінің аумақтары арасында өткізілетін тауарлар мен көлік құралдары туралы электрондық ақпарат алмасу арқылы кедендік бақылаудың тиімділігін арттыру және мерзімін қысқарту мақсатында жүзеге асырылады.

Заң жобасы аясында мұдделі мемлекеттік органдар мен Қазақстанның Ұлттық кәсіпкерлер палатасы өкілдерінің қатысуымен жұмыс тобының бір отырысы және Комитеттің кеңейтілген отырысы өтті. 2023 жылғы 24 мамырда заң жобасын Парламент Мәжілісі қабылдап, Парламент Сенатына жолданды.

4. Қазақстан Республикасы Үкіметінің және Қазақстан Республикасы Жоғары аудиторлық палатасының 2022 жылғы республикалық бюджеттің атқарылуы туралы есептері.

Жұмыс тобының жетекшісі: Сәдібеков Ұ.

Жұмыс тобының мүшелері: Ходжаназаров А.А., Садыков А.А., Шапак Ұ., Кучинская Ю.В., Мұсралимова А.Е., Смагулов Б.А., Смышляева Е.В., Нажметдинұлы Б.

I. 2022 жылдың қорытындысы бойынша жалпы макро көрсеткіштер.

Жалпы алғанда, көрсеткіштер өсуге бейім, сондықтан ЖІӨ өсімі 3,2% құрады, бұл болжамды мәннен 1,1 п.т. жоғары.

Инфляция деңгейі 20,3%. құрады, нысаналы дәліздің жоғарғы шегінен (8-10 %) 10,3 п.т. асып, Азық-түлік тауарларының бағасы 25,3% - ға, азық-түлік емес тауарларға -19,4% - ға, ақылы қызметтерге-14,1% - ға өсті.

Бұл ретте халықтың нақты ақшалай табысы 1,0% - ға төменdedі.

Елдің халықаралық резервтері 2023 жылғы 1 қаңтарға 90,8 млрд. АҚШ доллары. Ұлттық банктің алтын-валюта активтері 35,1 млрд. АҚШ доллары, Ұлттық қордың шетел валютасындағы активтері - 55,7 млрд. АҚШ долларын құрап отыр.

2022 жылы сыртқы сауда айналымы 134,4 млрд.АҚШ доллары, оның ішінде экспорт – 84,4 млрд.АҚШ доллары, импорт-50,0 млрд. АҚШ. 34,4 млрд. доллар көлемінде он сауда балансы қалыптасты.

II. Республикалық бюджет түсімдерінің орындалуы.

Жалпы, 2022 жылы республикалық бюджетке түсімдер 16 141 603 166,3 мың теңгені немесе бір жылға арналған жоспарға 102,1% құрады.

2022 жылғы республикалық бюджеттің кірістері– 15 963 398 473,1 мың теңге немесе 101,9% орындалды.

2022 жылға арналған республикалық бюджетке түсетін салық түсімдері– 10 026 825 032,7 мың теңге немесе 102,1 %.

2023 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша республикалық бюджетке бересі 430 917 170,2 мың теңгені құрады, 2022 жылғы 1 қаңтармен салыстырғанда 4,4% - ға төмендеді.

Салықтық емес түсімдер бойынша іс жүзінде 438 204 420,1 мың теңге түсті, жоспардың орындалуы 127,7% -. құрады.

2022 жылы негізгі капиталды сатудан түсетін түсімдер бойынша жоспардың орындалуы 309% - 6 құрады, бюджетке 6 954 954,6 мың теңге түсті.

2022 жылға арналған трансфертер түсімдері бойынша жылдық жоспарға 5 491 414 065,8 мың теңге немесе 99,8% орындалды.

Бюджеттік кредиттерді өтеу бойынша түсімдер 178 204 693,2 мың теңгені немесе 117,4% -. құрады.

III. Шығыстар бойынша Республикалық бюджеттің атқарылуы

Республикалық бюджетте бюджеттік бағдарламаларды іске асыруға (нақтылау мен тұзетулерді ескере отырып) 18 795 060 203 мың теңге сомасында шығыстар (қарыздарды есепке алмағанда) көзделді, атқарылуы 18 532 451 330,3 мың теңгені немесе бір жылға арналған жоспарға 98,6% құрады.

Орынданмау 262 608 872,7 мың теңгені құрады, оның ішінде Үкімет резервінің бөлінбеген сомасы 174 930 610,9 мың теңгені, бюджет қаражатын үнемдеу сомасы – 6 343 443,2 мың теңгені, республикалық бюджеттік бағдарламалар бойынша игерілмеу сомасы 81 334 818,6 мың теңгені құрады.

IV. «Республикалық бюджеттің тапшылығы (профициті)» бөлімі бойынша орындау.

2022 жылдың қорытындысы бойынша республикалық бюджет тапшылығы 2 390 848 164,1 мың теңге немесе ЖІӨ-ге 2,4% сомасында қалыптасты.

V. Республикалық бюджеттің атқарылуы бойынша аудит қорытындылары.

Жоғары аудиторлық палата және мемлекеттік аудит органдары аудиторлық және сараптамалық-талдау іс-шараларының нәтижелері бойынша 237,7 млрд теңге сомасына бұзушылықтарды анықтады (оның ішінде жоғары аудиторлық Палата – 38,3 млрд теңге, тексеру комиссиялары – 165,9 млрд теңге, Ішкі мемлекеттік аудит комитеті және ішкі аудит қызметтері-33,5 млрд теңге).

Ішкі мемлекеттік аудит комитетінің деректері 2022 жылы қаржылық бұзушылықтардың ең көп көлемі жергілікті атқарушы органдар республикалық бюджеттен бөлінген нысаналы

трансферттерді пайдаланған кезде – 26 892 747 мың теңге немесе 65,5%, республикалық бюджеттен қаржыландырылатын мемлекеттік мекемелерде – 10 198 427 мың теңге (24,8%) және субъектілерде бұзушылықтарға келетін республикалық бағыныстағы квазимемлекеттік сектор - 3 956 514 мың теңге (9,6 %).

Республикалық бюджеттен қаржыландырылатын мемлекеттік мекемелерде және республикалық бағыныстағы квазимемлекеттік сектор субъектілерінде белгіленген бұзушылықтардың негізгі үлесі Қорғаныс министрлігіне – 36,1 % (5 109 027,3 мың теңге сомасына), Индустрія және инфрақұрылымдық даму министрлігіне – 21,2 % (2 998 797,1 мың теңге сомасына), мәдениет және спорт министрлігіне – 9,6% тиесілі % (1 372 618,5 мың теңге сомасына), сондай – ақ төтенше жағдайлар бойынша-7,1% (1 017 883,8 мың теңге сомасына).

VI. Қорытынды.

Үкімет пен Жоғары аудиторлық палатаның 2022 жылғы республикалық бюджеттің атқарылуы туралы есептерін қарау нәтижелері бойынша Мәжілістің барлық комитеттері он қорытындылар берді. Сонымен қатар, бірқатар комитеттер бюджеттік процесті одан әрі жетілдіру бойынша ұсыныстар енгізді.

Аграрлық мәселелер комитеті Үкіметке бюджет қаражатын итермеуге және тиімсіз пайдалануға ықпал ететін факторларды болдырмау жөнінде жүйелі шаралар қабылдау қажет деп санайды.

Әлеуметтік-мәдени даму комитеті Үкіметке мемлекеттік органдар жоспарлаған мақсаттарды бюджет мүмкіндігіне қарай түзетуге жол бермеу жөнінде шаралар қабылдауды, бекітілген республикалық бюджетке жүргізілетін түзетулер санын қысқартуды, сондай-ақ Ұлттық қор қаражатын пайдалану кезінде шығыстарды сапалы жоспарлауды қамтамасыз етуді ұсынады.

Экология мәселелері және табигат пайдалану комитеті жергілікті бюджеттер базасына нысаналы даму трансферттерін бюджеттік бағдарламалар әкімшілеріне беру кезінде республикалық бюджеттен қаржыландырылатын іс-шаралар мен инвестициялық жобалардың іске асырылуына мониторинг пен бақылауды күштейтуді, нысаналы индикаторлар көрсеткіштеріне бірінші жартышылдықта бір рет өзгерістер енгізуді, лауазымды адамдардың бюджеттің атқарылу сапасы үшін жауапкершілігін күштейтуді, сондай-ақ бюджеттің атқарылу сапасын арттыруды ұсынады техникалық-экономикалық негізdemeler мен жобалау-сметалық құжаттаманы әзірлеу процесінің сапасы.

Экономикалық реформа және өнірлік даму комитеті жаңа қарыздар есебінен мемлекеттік қарызыдан ұлғаю қарқынын төмендету қажет деп санайды. Бұл ретте қарыздарды әкімшілендіру және нысаналы пайдалану кезінде төмен тәртіпті, сондай-ақ квазимемлекеттік секторды қаржыландырудың ұлғаюын атап өтеді.

Қаржы және бюджет комитеті 2022 жылғы республикалық бюджеттің атқарылу қорытындыларын қанағаттанарлық бағалайды. Үкімет бюджетті атқару барысында бұзушылықтарға жол беруге кінәлі адамдарды жауапқа тарту бойынша орталық мемлекеттік органдар мен жергілікті атқарушы органдардың басшылығына қатысты шаралар қабылдауы қажет деп санайды.

Сонымен қатар, есепті талқылау барысында депутаттар айтқан ескертулер мен ұсыныстарды ескеріп, 2024-2026 жылдарға арналған республикалық бюджет жобасын Қазақстан Республикасының Парламентіне енгізу кезінде қабылданған шаралар туралы ақпарат ұсыну қажет.

ҚРУ және ЖАП есептері бойынша презентация өткізілді, Жұмыс тобының 8 отырысы өткізілді, онда бюджеттік бағдарламалардың 24 әкімшісі, жергілікті атқарушы органдар мен квазимемлекеттік сектордың субъектілері тыңдалды.

2023 жылғы 7 маусымда есептерді Парламент Мәжілісі талқылап, Парламент Сенатына жолдады.

2023 жылғы 21 маусымда есептер Парламент палаталарының бірлескен отырысында бекітілді.

Бұдан басқа, Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің регламентіне сәйкес комитетте зан жобаларымен жұмыс жалғасуда:

1. «2014 жылғы 29 мамырдағы Еуразиялық экономикалық одақ туралы шартқа өзгерістер енгізу туралы хаттаманы ратификациялау туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Сәдібеков Ұ.

Еуразиялық экономикалық одақ туралы 2014 жылғы 29 мамырдағы шартқа өзгерістер енгізу туралы хаттамаға 2022 жылғы 31 наурызда Мәскеуде қол қойылды.

Хаттама Еуразиялық экономикалық одақ туралы 2014 жылғы 29 мамырдағы шартқа (бұдан әрі – ЕАӘО) мынадай: техникалық реттеу, ветеринариялық-санитариялық және фитосанитариялық шаралар, макроэкономикалық саясат, көлік, жанама салықтарға салық салу, сыртқы сауда саясаты сияқты интеграциялық ынтымақтастық салаларына түзетулер енгізуді көздейді.

Өзгерістер құқық қолдану практикасы барысында анықталған құқықтық реттеудегі олқылықтарды жоюға, ЕАӘО туралы шартта қолданылатын терминологияның біркелкілігіне, сондай-ақ ЕАӘО-ның 2025 жылға дейінгі дамуының стратегиялық бағыттарында көзделген жекелеген іс-шараларды іске асыруға бағытталған.

Қазіргі уақытта жұмыс тобының құрамы құрылды. Зан жобасы бойынша жұмыс жалғасуда.

2. «Еуразиялық экономикалық одақ шеңберінде аудиторлық қызметті жүзеге асыру туралы келісімді ратификациялау туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Савельева Т. М.

Зан жобасы «Қазақстан Республикасының халықаралық шарттары туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 5-бабы 1-тармағының 2) тармақшасына сәйкес Еуразиялық экономикалық одақ шеңберінде аудиторлық қызметті жүзеге асыру туралы келісімді ратификациялау мақсатында әзірленді.

Жоғарыда көрсетілген Келісімді ратификациялау Еуразиялық экономикалық одақ аумағында аудиторлық қызметтердің бірынғай нарығын қалыптастыруға мүмкіндік береді, сондай-ақ мүші мемлекеттерде аудиторлық қызметті жүзеге асыруға және реттеуге бірынғай тәсілді қамтамасыз етеді.

Осы Келісімге 2022 жылғы 19 сәуірде Мәскеу қаласында қол қойылды, Жоғары Еуразиялық экономикалық кеңес 2016 жылғы 26 желтоқсандағы № 22 бекіткен лықтандыру жоспарына сәйкес әзірленді.

Заң жобасы ҚР Парламенті Мәжілісінде қаралуда.

3. Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Өзбекстан Республикасының Үкіметі арасындағы Қазақстан-Өзбекстан кедендейк шекарасы арқылы құбыржол көлігімен және электр беру желілері бойынша энергия ресурстарын өткізу кезіндегі бірлескен кедендейк бақылау туралы келісімді ратификациялау туралы

Жұмыс тобының жетекшісі: И.В. Смирнова.

Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Өзбекстан Республикасының Үкіметі арасындағы Қазақстан-Өзбекстан кедендейк шекарасы арқылы құбыржол көлігімен және электр беру желілері бойынша энергия ресурстарын өткізу кезіндегі бірлескен кедендейк бақылау туралы келісімді ратификациялау туралы Қазақстан Республикасы Заңының жобасы.

Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Өзбекстан Республикасының Үкіметі арасындағы Қазақстан-Өзбекстан кедендейк шекарасы арқылы құбыржол көлігімен және электр беру желілері бойынша энергия ресурстарын өткізу кезіндегі бірлескен кедендейк бақылау туралы келісімге (бұдан әрі – Келісім) 2021 жылғы 6 желтоқсанда Нұр-Сұлтанда Өзбекстан Республикасы Президентінің ресми сапары барысында қол қойылды

Келісімді ратификациялау Қазақстан-Өзбекстан кедендейк шекарасы арқылы құбыржол көлігімен және электр беру желілері бойынша өткізілетін энергия ресурстарына бақылаудың тиімділігін артыру мақсатында жүргізіледі.

Қазақстан Республикасы Үкіметінің ақпараты бойынша осы Заң жобасын қабылдау теріс әлеуметтік-экономикалық және құқықтық салдарға әкеп соқпайды, сондай-ақ оны іске асыру республикалық бюджеттен қаржылық шығындарды талап етпейді.

Заң жобасы бойынша жұмыс тобының отырыстары және мұдделі мемлекеттік органдар өкілдерінің қатысуымен комитеттің кеңейтілген отырысы өткізілді.

Қазіргі уақытта заң жобасы бойынша жұмыс жалғасуда.

4. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Қазақстан Республикасының Ұлттық қорынан балаларға төлем жасау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Бастамашылар: М.Т. Такиев, Б.Т. Бейсенғалиев, Б.Т. Орынбасаров, Б.С. Орынбеков, Е.Д. Станбеков, Ү. Шапақ.

Жұмыс тобының жетекшісі: Б.Т.Бейсенғалиев.

Жұмыс тобының мүшелері: Н.Г. Дементьев, И.Е. Сұнқар, М.З. Ескендеров, М.Н. Рожин, Е.Ж. Сатыбалдин, Г.Ш. Танашева.

Заң жобасы Мемлекет басшысының 2024 жылғы 1 қаңтардан бастап Ұлттық қордың (бұдан әрі – Ұлттық Қор) жыл сайынғы инвестициялық кірісінің 50%-ын балалар 18 жасқа толғанға дейін мерзімінен бұрын алу құқығынсыз олардың арнайы жинақтау шоттарына аударуды көздейтін «Ұлттық қор – балаларға» жобасын

іске қосу қажеттілігі туралы тапсырмасын жүзеге асыру мақсатында әзірленді.

Заң жобасының негізгі мақсаттары кәмелетке толған кезде жиналған қаражат есебінен түрғын үй жағдайларын жақсартуға немесе білім алуға мүмкіндік жасау мақсатында Қазақстан Республикасы азаматтарының өскелен ұрпағын қолдау болып табылады.

Жыл сайынғы аударымдарды есептеу үшін Ұлттық қордың есепті жылға дейінгі 18 жылдағы орташа жылдық кірістілігі пайдаланылатын болады. Ол қысқа мерзімді құбылмалылықтың ұзақ мерзімді кірістілікке әсерін азайтады. Бала 18 жасқа толғанға дейін есепке жазылған қаражат Ұлттық қорда болады, ал Ұлттық Банк қаржы құралдарына инвестициялайтын болады. Бұл қаражат 18 жасқа толған кездеған баланың төлемдерді талап ету құқығын билдіреді.

Ұлттық қордан қаражатты алу бала 18 жасқа толған кезде аудару мен пайдалануға қажетті сомада және жинақталған қаражат шегінде жүргізілетін болады.

Нысаналы активтер мен нысаналы талаптарды есепке алушы, нысаналы жинақтарды нысаналы жинақтау шоттарына есепке алушы және есепке жатқызуды, нысаналы жинақтарды төлеуді Бірыңғай жинақтаушы зейнетакы қоры (бұдан әрі – «БЖЗҚ») жүзеге асыратын болады.

Шоттағы қаражаттың мақсатты пайдаланылу тәртібін сақтау үшін «БЖЗҚ» АҚ-мен жұмыс істейтін уәкілетті операторларды (екінші деңгейдегі банктерді) анықтау ұсынылады.

Қаражатты пайдалану мемлекеттік білім беру жинақтау жүйесі (МБЖЖ) саласындағы және түрғын үй құрылышы жинақтары саласындағы заңнаманың немесе түрғын үй сатып алу (үлестік құрылышқа қатысу) туралы шарттың талаптары сақтала отырып жүзеге асырылуға тиіс.

Заңның жобасы 2023 жылғы 14 маусымда Парламент Мәжілісінің жалпы отырысында бірінші оқылымда макулданды.

Қазіргі кезде Заңның жобасы бойынша жұмыс жалғасуда.

Сонымен қатар, Парламент Мәжілісінің жана функциясын іске асыру аясында Мәжілістің жалпы отырысында алғаш рет Қазақстан Республикасы Жоғарғы есеп палатасының Төрағасы Н.Н.Годунованың «Жылу энергиясын өндіру және беру объектілерінің жылумен жабдықтау саласындағы басқару тиімділігінің, тартылған қаржы ресурстарының мақсатты пайдаланылуының және инвестициялық бағдарламалардың орындалуының мемлекеттік аудиті» аудиторлық іс-шарасының қорытындылары туралы баяндамасы тыңдалды. Отрыс қорытындылары бойынша Қазақстан Республикасының Үкіметіне және Қазақстан Республикасының Жоғарғы есеп палатасына ұсынымдар берілді.

Комитет өткізген іс-шаралар

Жетінші шақырылған Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің өкілеттіктерін іске асыру жөніндегі негізгі іс-

шаралар жоспарына сәйкес бірінші сессияға мынадай іс-шаралар өткізілді:

2023 жылғы 27 сәуірде Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінде м.т. Такиевтің төрағалығымен «**Жаңа тәсілдерді ескере отырып, бюджет саясатын жетілдіру туралы**» тақырыбында тақырыптық отырыс өтті. Аталған іс-шараға Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаттары, мүдделі министрліктер мен ведомстволардың, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің, сондай-ақ үкіметтік емес ұйымдардың өкілдері қатысты.

Қазақстан Республикасының Ұлттық экономика бірінші вице-министрі Тимур Мекешұлы Жақсылықов негізгі баяндама жасады, ол өз сөзінде іс-шараға қатысуышыларды бюджет саясатының бағдарларын қайта қарau бойынша жүргізіліп жатқан жұмыстар туралы, сондай-ақ жаңа Бюджет кодексінің жобасын дайындау барысы туралы хабардар етті. Сонымен қатар, оларға мемлекеттік қаржыны басқару жөніндегі іс-шаралар кешенін айқындау есебінен, оның ішінде Ұлттық қордың қаражатын қалыптастыру мен пайдалануға қойылатын талаптарды күшейту жөнінде шаралар қабылдау арқылы салық-бюджет саясатын жүргізу үшін берік негіздер құру қажеттігі көрсетілді.

Сондай-ақ, Қазақстан Республикасының Қаржы вице-министрі Дәурен Оденұлы Темірбеков баяндама жасап, Министрліктің жаңа Бюджет кодексінің жобасын әзірлеуге байланысты жетекшілік ететін салалардағы заңға тәуелді актілерді қайта қарau бойынша жүргізіп жатқан жұмысы туралы, Бірыңғай бюджеттік сыйыптаманы қалыптастыру процесін автоматтандыру, бюджетті атқару процесінде жекелеген тәртіптерді қайта қарau және т. б. туралы айтты.

Бұдан әрі Қазақстан Республикасы Жоғары аудиторлық палатасының мүшесі Энгель Юлия Федоровна баяндама жасады, ол өз баяндамасында стратегиялық жоспарлауды реформалауға, бюджеттік процесті оңтайландыруға, мемлекет бөлген қаражатты мақсатты, ұтымды және нәтижелі пайдаланғаны үшін бюджеттік бағдарламалар әкімшілерінің дербес жауапкершілігіне қатысты сөз сөйлемді.

Келешекте бюджет заңнамасының өзекті мәселелерін бірлесіп талқылау өтті, мемлекеттік органдар өкілдерінің жауаптары тыңдалды, бюджет заңнамасын жетілдіру үшін ұсыныстар мен ұсынымдар айтылды.

«**Қазақстан Республикасы Президентінің сайлауалды бағдарламасын іске асыру жөніндегі шаралар туралы**» «**Қазақстан Республикасы Президентінің 2022 жылғы 26 қарашадағы Жарлығын орындау үшін Үкімет әзірлейтін жаңа Салық кодексі жобасының негізгі ережелерін талқылауға арналған Әділ Қазақстан - барлығына және Барлығына арналған. Қазір және мәнгі», **2023 жылғы 4 мамырда** Мәжілістің Қаржы және бюджет комитетінде төраға М. Т. Такиевтің басшылығымен «**Жаңа Салық кодексінің жобасы туралы**» кеңейтілген тақырыптық отырыс өтті.**

Отырысқа Мәжіліс депутаттары, Үкімет өкілдері, кәсіпкерлер құқықтары жөніндегі уәкіл, «Атамекен» Қазақстан Республикасы

Ұлттық Кәсіпкерлер палатасының, салалық қауымдастықтардың өкілдері және тәуелсіз сарапшылар қатысты.

Отырыс Ұлттық экономика бірінші вице-министрі Т.М. Жақсылықовтың сөз сөйлеуінен басталды, ол жүргізілген талқылаулардың қорыттындысы бойынша жаңа Салық кодексін жазу кезінде негізгі тәсілдер айқындалғанын атап өтті:

Бірінші тәсіл-салықтар мен бюджетке төленетін төлемдердің жиналудын арттыру.

Яғни, бизнесті салық салынатын базаны кеңейтуге ынталандыруға баса назар аударылатын болады.

Салықтық жеңілдіктер нақты мультиплікативті әсер алуға бағытталады.

Екінші тәсіл-жүктемені жоғары кірісті салаларға ауыстыру және халықтың бай топтарынан түсетін кірісті күшету, бұл салық жүктемесін әділ бөлуді қамтамасыз етеді.

Үшінші тәсіл-халықаралық тәжірибеге сәйкестік.

Кірістерге, оның ішінде резидент налогтерге салық салудың халықаралық тәжірибесін, сондай-ақ салалар бойынша жүктемені бөлуді имплементациялау ұсынылады.

Сондай-ақ министрлік жаңа Салық кодексін қолданысқа енгізу туралы заңсыз қабылдауды ұсынады. Отпелі ережелер мен уақыт нормаларын қамтитын жеке енгізу туралы заңның болуы заң техникасы бойынша көптеген сұрақтар туғызды. Бұл ретте жаңа Салық кодексін 2025 жылдан бастап қолданысқа енгізу жоспарлануда.

Ұлттық экономика министрлігі жүртшылықпен бірлесіп, кең ауқымды сарапшылар мен бизнес-қоғамдастық өкілдерін тарта отырып, кешенді жұмыс жүргізуде. Нәтижесінде мұның бәрі түсінікті, болжамды және ашық салық жүйесін қалыптастыру міндетімен байланысты болуы керек.

Қаржы вице-министрі Е.Е. Біржанов өз кезегінде жаңа Салық кодексін әзірлеу шеңберінде салықтық әкімшілендірудің тәсілдерін қайта қарау, салықтық бақылауды барынша цифрандыруды қамтамасыз ету бойынша жұмыстар жүргізіліп жатқанын хабарлады.

Қаржы министрлігі тіркеу іс-әрекеттерін жаңартуды, салықтық есептілікті ұсынуды, арнағы салық режимдерін реформалауды және электрондық сауданы басқаруды, салықтық тәуекелдерді басқарудың жаңа моделін әзірлеуді, камералдық бақылауды, салықтық тексерулерді, көлденең мониторингті және қарызды мәжбүрлеп өндіріп алуды қайта қарауды жоспарлап отыр.

Қаржы вице-министрі Е.Е. Біржановтың айтудынша, бұл салықтық әкімшілендіруді жаңғырту бойынша ұсыныстардың бірінші блогы, барлық процестерді жетілдіру бойынша жұмыс жалғасуда.

Сондай-ақ, салық саясаты мен әзірленіп жатқан Салық кодексіне қатысты негізгі тәсілдерді «Атамекен» Ұлттық Кәсіпкерлер палатасының өкілдері таныстыруды. Басқарма төрағасының орынбасары Т. З. Жаркеновтың пікірінше, жаңа Салық кодексінің қорыттынды мақсаты мемлекет пен бизнестің рөлдерін елеулі түрде қайта қарау болуы тиіс, соның нәтижесінде салық төлеушілер мен

мемлекеттік бюджет мүдделері арасындағы тенгерім салық салудың реттеуіші-ынталандырушы жүйесін және сервистік-бағдарланған салық қызметін құру арқылы қамтамасыз етілуі тиіс.

Қазақстан кәсіпкерлерінің құқықтарын қорғау жөніндегі уәкіл Р. М. Жүрсінов өз сөзінде жаңа Салық кодексі салықтардың төмен жиналуы, салық төлеушілердің жоғары шоғырлануы, бюджеттің тенгерімсіздігі, көлеңкелі экономика, бейресми жұмыспен қамту сияқты жинақталған құрылымдық проблемаларды шешуге бағытталуы тиіс екенін атап өтті. Қолда бар проблемаларға сүйене отырып, жаңа Салық кодексі екі үлкен міндетті шешуге бағытталуы керек - Бюджеттік тұрақтылықты қамтамасыз ету және салық есептілігі нысандарын кезең-кезеңімен жою және сервистік салық қызметіне көшу есебінен салықтарды қарапайым төлеу.

Отырыс барысында отырысқа қатысушылар қоғамда талқыланатын салық салу, салықтық әкімшілендіру мәселелері бойынша пікір алмасты, комитет депутаттары салық саясатын жетілдіру туралы өз көзқарастарын баяндады. Әрине, қолданыстағы салық заңнамасының бизнес өкілдерінің сыйнысыз болған жоқ.

Корытындылай келе, қаржы және бюджет комитетінің төрағасы М.Т. Такиев өткен жылдары салық заңнамасын жетілдіру, оның тұрақтылығын қамтамасыз ету бойынша үлкен бірлескен іс-шара өткізілгенін атап өтті.

Сонымен қатар, ол Мемлекет басшысының өткен жылы салық саясатының ұзақ мерзімді тұжырымдамасын және әділ салық салуды, ел бюджетіне түсімдердің ұлғаюын қамтамасыз ететін және шағын және орта бизнес субъектілерінің дамуына жаңа серпін беретін жаңа Салық Кодексін әзірлеуді тапсырғанына назар аударды. Осыған байланысты Үкімет пен бизнес-қоғамдастыққа Салық кодексінің жобасын әзірлеу бойынша жұмысты жеделдеть және даулы мәселелер бойынша ортақ пікірге келу ұсынылды.

Шақырылған отырысқа қатысушылар депутаттарды кейбір мәселелер бойынша көзқарастардың айырмашылығына қарамастан, бірлескен сыйндарлы жұмыс жүргізіліп жатқанына сендерді.

Өз кезегінде, салық саясатының жекелеген бағыттары мен басқа да даулы мәселелерді тәуелсіз талқылауды қамтамасыз ету үшін Комитет төрағасы М.Т. Такиев Мәжіліс алаңын да пайдалануды ұсынды.

Үкіметтің мәліметінше, Парламентке жаңа Салық кодексінің жобасын енгізу 2023 жылдың желтоқсанында күтілуде.

2023 жылғы 11 мамырда М.Т. Такиевтің төрағалығымен «Бәйтерек» ұлттық басқарушы холдингінің **2022 жылғы қызметінің қорытындысы туралы» тақырыбында дөңгелек үстел** өтті. «Дөңгелек үстелге» Праламент Мәжілісінің депутаттары және «Бәйтерек» ҰБХ және оған еншілес үйымдардың басшылығы қатысты.

Ұлттық басқарушы холдинг қызметінің қорытындылары туралы «Бәйтерек» ұлттық басқарушы холдингі АҚ Басқарма төрағасы Қ.Б. Шарлапаев, «Қазақстан даму банкі» АҚ Басқарма төрағасы Н.С. Байбазаров, «Отбасы банк» АҚ Басқарма төрайымы Л.Е. Ибрагимова және «Аграрлық кредиттік корпорация» АҚ Басқарма төрағасы А.Б. Әшірбеков баяндамамен сөз сөйледі.

Пікірталас барысында «дөңгелек үстелге» қатысушылар кіші және орта бизнесті, ауыл шаруашылығы өндірушілерін қолдау шараларының тиімділігін арттыру, отандық экспорттаушылар тәуекелдерін азайту, халықты тұрғын-үймен қамсыздандыру және басқа мәселелер бойынша пікір алмасты.

2023 жылғы 18 мамырда Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің ведомстволық үйымы «**Электрондық қаржы орталығы**» АҚ-да Комитеттің көшпелі отырысы өтті. Отрыс барысында Қаржы министрлігінің IT жобаларымен, байланыс орталығының және ахуалдық орталығының жұмысымен таныстыру өтті. Отрысқа қатысушылар бюджеттік процесс саласындағы ақпараттандыру саласын жетілдірудің өзекті мәселелері бойынша пікір алмасты және бизнес өкілдері мен халықтың пайдалануына ыңғайлылық тұрғысынан Қаржы министрлігінің жүйелерін одан әрі жетілдіру жөнінде ұсыныстар берді.

2023 жылғы 1 маусымда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінде М.Т. Такиевтің төрағалығымен «**Қазақстан Республикасы азаматтарының төлем қабілеттілігін қалпына келтіру және банкроттығы туралы**» Қазақстан Республикасының Заңын іске асыру барысы туралы» тақырыбында дөңгелек үстел өткізілді.

Дөңгелек үстелге Парламент Мәжілісінің депутаттары, мұдделі мемлекеттік органдардың, екінші деңгейлі банктердің, Республикалық нотариаттың палатасының, Республикалық жеке сот орындаушылары палатасының, сондай-ақ басқа да бірқатар қоғамдық және үкіметтік емес үйымдардың өкілдері қатысты.

Негізгі баяндаманы Қазақстан Республикасы Қаржы вице-министрі Біржанов Ержан Ерікұлы сөйлеп, өз сөзінде банкроттықтың сottan тыс және сот тәртібімен рәсімдерін қолдануға жүгінген азаматтар туралы статистикалық мәліметтерді жария етті. Ол шешуді қажет ететін бірқатар түйткілді мәселелердің қатарын анықтап, қолданыстағы заңнамаға өзгерістер мен толықтырулар енгізуге қатысты ұсыныстарын айтты.

Сондай-ақ, Қазақстан Республикасы Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігі төрағасының бірінші орынбасары Әбдірахманов Нұрлан Алмасұлы баяндама жасады. Атап етілгендей, қаралып жатқан заң қолданысқа енгізілген сәттен бастап оны іске асыру шенберінде қаржы үйымдарының өз функцияларын орындауын бақылау бойынша ведомствоаралық өзара іс-кимыл қамтамасыз етілген. Мониторинг барысында бірқатар проблемалық мәселелер анықталды, олардың бірқатары бойынша жедел шешімдер қабылданды, ал кейбіреулері бойынша оларды заңнамалық реттеу талап етілуі мүмкін. Сондай-ақ, уәкілетті органның қарызы алушыларға проблемалық несиelerді сотқа дейін реттеу шарттарын көнейту бойынша жүйелі жұмыс жүргізіп жатқаны айтылды.

Сондай-ақ баяндамамен «**Қазақстан қаржыгерлер қауымдастығы**» ЗТБ Кенесінің төрайымы Бахмутова Елена Леонидовна сөз сөйледі. Ол Қазақстан азаматтарының мұддесі үшін қабылданған заңды сәтті жүзеге асыру үшін сottan тыс және сот тәртібімен банкроттық рәсімдерін жүргізуге келіп түссетін

өтініштерді кезеңді түрде талдау қажет екенін атап өтті. Соңдай-ақ, талдау нәтижелері бойынша бірқатар статистикалық деректер және заңнаманы одан әрі жетілдіру бойынша қорытындылар мен ұсыныстар келтірілді.

Дөңгелек үстелге қатысушылар өзекті мәселелер бойынша пікір алмасты. Жалпы, жеке тұлғалардың банкроттығына қатысты өзекті мәселелерді бірлесе талқылау және сапалы диалог жүргізіліп, мемлекеттік органдар өкілдерінің жауаптары тыңдалды, жеке тұлғалардың банкроттығы саласындағы заңнаманы одан әрі жетілдіру бойынша ұсыныстар мен ұсынымдар айтылды.

2023 жылғы 13 маусымда Қаржы және бюджет комитетінде «Гендерлік бюджеттеу принциптері – ел экономикасының дамуының өсу нүктелері» тақырыбында тақырыптық отырыс өтті.

Іс-шараға Комитет мүшелері, Narxoz университетінің профессорлары, үкіметтік емес ұйымдардың өкілдері, БҰҰДБ гендерлік бюджеттеу мәселелеріне жауапты өкілдері, сарапшылар, Ұлттық экономика вице-министрі және Қазақстан Республикасы Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігі төрағасының орынбасары қатысты т.б.

Отырыс барысында қазіргі Қазақстандағы гендерлік бюджет пен гендерлік теңдік мәселелері, еліміздің экономикалық дамуындағы әйелдер рөлінің маңыздылығы, өнірлерде бос түрған спорт нысандарының орнына немесе өткізу кезеңінде ғана қолданылған ірі жарыстардағы мысалы, трамплин тәрізді спорт нысандарының орнына спорттық сауықтыру кешендерін салу қажеттігі айтылды.

2023 жылғы 22-23 маусымда Көкшетау қаласында Қаржы және бюджет комитетінің «Бюджетаралық қатынастар жүйесін жетілдіру» тақырыбындағы көшпелі отырысы өткізілді. Отырысқа Қаржы және бюджет комитетінің Төрағасы М.Т. Такиев және Комитеттің мүшелері қатысты. Сонымен қатар, Ақмола облысының әкімі Е.Б. Маржықпаев, Ұлттық экономика және қаржы вице-министрлері, Ақмола облысы әкімдігінің, облыстық басқармалардың, аудандық және ауылдық әкімдіктердің, Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісі Аппаратының басқарушы және басқа да жауапты қызметкерлері, Қоғамдық кеңестің өкілдері қатысты.

«Жаңа тәсілдерді ескере отырып, бюджетаралық қатынастарды жетілдіру», «Бюджетаралық қатынастар», «Бюджетаралық қатынастар реформалары және олардың Ақмола облысында іске асырылуы» және «Бюджетаралық қатынастарды реформалаудың тәжірибесі» тақырыптарындағы баяндамаларымен Қазақстан Республикасының Ұлттық экономика вице-министрі Азамат Кеменгерұлы Әмрин, Қазақстан Республикасының Қаржы вице-министрі Дәурен Оденұлы Темірбеков, Ақмола облысы әкімінің орынбасары Азамат Айтбайұлы Тайжанов және Ақмола облысының Аршалы ауданы әкімінің м.а. Совет Теміртайұлы Нұрғазин сөз сөйлемеді.

Отырыста өнірдің бірінші басшысы Е.Б. Маржықпаев облыстың әлеуметтік-экономикалық дамуы туралы ақпаратымен бөлісіп, өнеркәсіп, ауыл шаруашылығы және түрғын үй құрылышы салаларындағы өсімнің оң қарқыны туралы баяндадады.

Қатысушылар ел өнірлерінің арасындағы бюджетаралық қатынастарды нығайту және республикалық көрсеткіштер аясында әр облыстың бәсекеге қабілеттілігі мәселелерін талқылады, өнірлерде өмір сүру сапасын жақсарту мақсатында бюджетаралық қатынастарды дамытудың заманауи әдістерін қарады.

Комитеттің көшпелі отырысын өткізу барысында депутаттар мен мемлекеттік органдардың өкілдері медициналық, ауылшаруашылық және спорттық бағыттағы бірқатар нысандарды аралады. Оның ішінде «Көкшетау Жылу» ШЖҚ МҚҚ №2 аудандық қазандығына барды. Депутаттар жұмыскерлерінің саны шамамен 240 адамды құрайтын осы стратегиялық объектінің ағымдағы жай-күйімен танысты. 1998 жылы №2 аудандық қазандықта әрқайсының жылу қуаты 100 Гкал/сағ КВТК-100-150 екі су жылы ту қазандығы пайдалануга берілді, отын ретінде екібастұз көмірі пайдаланылады. 2023 жылы Қазақстан Республикасы Үкіметінің резервінен аталған объектіде жөндеу жұмыстарын жүргізуге 2,6 млрд. теңге бөлінді.

Көшпелі отырыс қорытындысы бойынша бюджетаралық қатынастар саласындағы проблемалық мәселелер бақылауға алынды, уәкілетті органдар жергілікті бюджетті дамыту бойынша жоспарлы жұмыстарды одан әрі жүргізетін болады.

2.6. ЭКОЛОГИЯ МӘСЕЛЕЛЕР ЖӘНЕ ТАБИФАТ ПАЙДАЛАНУ КОМИТЕТИ

2023 жылғы 29 наурыз - 30 маусым аралығындағы кезеңде Экология мәселелері және табиғат пайдалану комитеті (бұдан әрі - Комитет) 13 заң жобасы бойынша бас комитет болып табылды, оның ішінде:

1 заң жобасын - Қазақстан Республикасының Үкіметі енгізді;

1 заң жобасына - Парламент депутаттары бастамашылық етті;

11 заң жобасы - жетінші шақырылымнан өтті.

Комитет қараған заң жобалары бойынша:

1 заң жобасына - Қазақстан Республикасының Президенті қол қойды,

2 заң жобасы - Қазақстан Республикасының Президентінің қол қоюына жіберілді,

10 заң жобасы – Комитеттің жұмысында.

Есепті кезеңде Комитеттің 22 отырысы, оның ішінде 2 кеңейтілген Комитет отырысы, 1 дөңгелек үстел, 4 кеңейтілген тақырыптық отырысы және 1 көшпелі отырыс өткізілді.

Комитеттің бас комитет болып табылатын заң жобалары

1. «Семей ядролық қауіпсіздік аймағы туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Е.Т. Жаңбыршин.

Жұмыс тобының мүшелері: Д.Н. Тұрғанов, А.Т. Зейнуллин, С.М.Пономарев, А.Б. Сағандықова, Ұ. Сәдібеков, Р.Р. Зайытов, Е.Б. Саиров, М.М. Толықбаев, Л.Ш. Тұмашинов, С.Р. Нұртаза, Д.Б. Тұрлыханов, Н.К. Әшімбетов, М.М. Магеррамов.

Заң жобасы бұрынғы Семей ядролық сынақ полигоны аумағында және оған іргелес жатқан жерлерде радиациялық және

экологиялық қауіпсіздіктің тиісті деңгейін қамтамасыз ету, бұрынғы СЯСП жерлерін пайдалану мәселелерінде мемлекеттік бақылауды күшету, аумақты оңалту, елдің ғылыми әлеуетін дамыту, ядролық энергияны бейбіт мақсатта пайдалану мәселелерінде Қазақстан Республикасының ұстанымын нығайту мақсатында әзірленді.

Заң жобасында мыналар көзделеді:

- кешенді экологиялық зерттеу-қарау және мемлекеттік экологиялық сараптама нәтижелері негізінде ССП-ның нормативтен тыс ластанған аумақтарында Семей ядролық қауіпсіздік аймағын (бұдан әрі – СЯҚА) құру;
- уәкілетті органның ведомстволық бағынысты ұйымдары арасынан уәкілетті органның ұсынуы бойынша СЯҚА операторын айқындау;
- оператордың жер пайдалануына СЯҚА жерлерін беру;
- операторға қауіпсіздікті қамтамасыз ету, СЯҚА әлеуетін дамыту жөніндегі функциялар мен жұмыстардың негізгі түрлерін жүктеу.

Откізілді: таныстырылымы, жұмыс тобының 11 отырысы.

2022 жылғы 13 сәуірде жоба заң жобасы бірінші оқылымда мақұлданды.

2023 жылғы 21 маусымда заң жобасын Мәжіліс екінші оқылымда қабылдады.

2023 жылғы 29 маусымда Парламент Сенаты мақұлдады және Қазақстан Республикасының Президентінің қол қоюна жіберілді.

2. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Семей ядролық қауіпсіздік аймағы мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Е.Т. Жаңбыршин.

Жұмыс тобының мүшелері: Д.Н. Тұрганов, А.Т. Зейнұллин, С.М.Пономарев, А.Б. Сағандықова, Ұ. Сәдібеков, Р.Р. Зайытов, Е.Б. Саиров, М.М. Толықбаев, Л.Ш. Тұмашинов, С.Р. Нұртаза, Д.Б. Тұрлыханов, Н.К. Әшімбетов, М.М. Магеррамов.

Заң жобасының негізгі мақсаты: Қазақстан Республикасының заңнамасын «Семей ядролық қауіпсіздік аймағы туралы» Қазақстан Республикасы Заны жобасының ережелеріне сәйкес келтіру болып табылады.

Заң жобасымен Қазақстан Республикасының Жер және Экология кодекстеріне толықтырулар мен өзгерістер енгізіледі.

Жер кодексіне «ядролық қауіпсіздік аймағы жерлерінің» құрылуы мен жұмыс істеуі мәселелерін заңнамалық реттеуге бағытталған өзгерістер мен толықтырулар енгізіледі. Ядролық қауіпсіздік аймағының осы жерлері «өнеркәсіп, көлік, байланыс, ғарыш қызметі, қорғаныс, ұлттық қауіпсіздік мұқтажына арналған жерлер, ядролық қауіпсіздік аймақтарының жерлері және ауыл шаруашылығына арналмаған өзге де жерлер» санатына кіретін болады. Атап айтқанда, заң жобасында «босалқы жерлерді» «ядролық қауіпсіздік аймағының жерлеріне» ауыстыру тәртібі белгіленеді.

Откізілді: таныстырылымы, жұмыс тобының 7 отырысы.

2022 жылғы 13 сәуірде жоба заң жобасы бірінші оқылымда мақұлданды.

2023 жылғы 21 маусымда заң жобасын Мәжіліс екінші оқылымда қабылдады.

2023 жылғы 29 маусымда Парламент Сенаты мақұлдағы және Қазақстан Республикасының Президентінің қол қоюына жіберілді.

3. «Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Беларусь Республикасының Үкіметі арасындағы Беларусь Республикасына мұнай және мұнай өнімдерін беру саласындағы сауда-экономикалық ынтымақтастық туралы келісімді ратификациялау туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Б.А.Смагұлов.

Жұмыс тобының мүшелері: Н.С. Шаталов, А.С. Құспан, Д.Е. Исадеков, Н.А. Сәрсенғалиев, А.О. Жұбанов, Қ.Қ. Әлішев.

Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Беларусь Республикасының Үкіметі арасындағы Беларусь Республикасына мұнай және мұнай өнімдерін беру саласындағы сауда-экономикалық ынтымақтастық туралы келісім Нұр-Сұлтанда 2021 жылғы 28 маусымда жасалды.

Келісім Қазақстан Республикасы шыққан елі болып табылатын электр энергиясын, газды және көмірді қоспағанда, Еуразиялық экономикалық одақтың сыртқы экономикалық қызметінің бірынғай тауар номенклатурасының 27-тобында жіктелетін тауарларды Қазақстан Республикасынан Беларусь Республикасына беру жөніндегі Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Беларусь Республикасының Үкіметі арасындағы сауда-экономикалық ынтымақтастықтың шарттарын айқындаиды.

Келісімді ратификациялау мыналарға мүмкіндік береді:

- Қазақстаннан шыққан мұнай мен мұнай өнімдерін жеткізу көлемін, экспорттын реттеу және ішкі нарықты мұнай мен мұнай өнімдерінің, оның ішінде ЕАӘО елдерінің бақылаусыз ағынынан қорғау;

- қазақстандық кәсіпкерлер үшін Қазақстанның ішкі нарығына қарағанда жақсы бағамен сауда жасау.

Сондай-ақ, мұнай және мұнай өнімдерін беру саласындағы өзара тиімді халықаралық ынтымақтастықты күшейту және сауда-экономикалық байланыстарды дамыту үшін қолайлы жағдайлар жасау.

Заң жобасы Комитеттің жұмысында.

4. «Жер қойнауы және жер қойнауын пайдалану туралы» Қазақстан Республикасының Кодексіне жер қойнауын пайдалану саласын жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Бастамашылар: Д.Н. Тұрғанов.

Жұмыс тобының жетекшісі: Е.Т. Жаңбыршин.

Жұмыс тобының мүшілері: Д.Н. Тұрғанов, Е.Х. Барлыбаев, А.Қ. Қалықов, А.Т. Зейнуллин, Е.Т. Әбдиев, Перуашев А.Т., Б.С. Ізмұхамбетов, Е.Б. Саурықов, Ж.Д. Сүлейменова, К. Бексултанов, Н.К. Әшімбетов, Б.Ж. Базарбек, Ә.О. Жұбанов.

Заң жобасында көмірсутектер саласындағы жобалау құжаттарын мемлекеттік сараптау рәсімін оңтайландыру,

көмірсүтектерді барлау мен өндіруге арналған келісімшарттарды ұзарту тәртібін, келісімшарттарға өзгерістер мен толықтырулар енгізу рәсімін жетілдіру ұсынылады.

Бұдан басқа, жер қойнауын пайдаланушыға жер қойнауы участекесінде сейсмикалық барлау жұмыстарының берілген көлемі орындалған жағдайда барлауға және өндіруге арналған келісімшарттың қолданылу мерзімі үш жыл өткенге дейін міндетті ұнғыманы бұргылаудан бас тарту құқығын беру жөніндегі норманды енгізу көзделеді.

Сондай-ақ көмірсүтектерді барлау және өндіру кезінде артық әкімшілік кедергілерді болдырмауға бағытталған өзге де түзетулер көзделген.

Заң жобасын қабылдау көмірсүтектерді геологиялық барлаудың инвестициялық тартымдылығын арттыруға ықпал ететін болады.

Презентация, жұмыс тобының 2 отырысы, комитеттің кеңейтілген отырысы өткізілді.

Заң жобасы Комитеттің жұмысында.

5. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне жаңартылатын энергия көздерін пайдалануды қолдау, электр энергетикасы және табиғи монополиялар мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Бастамашылар: Д.Н. Тұрғанов, С.Т. Алдашев.

Жұмыс тобының жетекшісі: Б.А. Смағұлов.

Жұмыс тобының мүшелері: Е.Т. Жаңбыршин, Д.Н. Тұрғанов, Б.Ж. Базарбек, Е.Х. Барлыбаев, Қ. Бексұлтанов, А.Т. Зейнуллин, П.О. Казанцев, Б.Б. Керімбек, О.Х. Құспеков, М.Н. Рожин, Е.Д. Стамбеков, Е.В. Смышляева, Н.С. Шаталов.

Заң жобасының мақсаты: Қазақстан Республикасы Президентінің 2021 жылғы 26 мамырдағы электр энергетикасын дамыту мәселелері жөніндегі кеңесте берген бағдарламалық құжаттары мен тапсырмаларын орындау мақсатында жаңартылатын энергия көздерін дамыту салаларындағы проблемалық мәселелерді шешу болып табылады.

Заң жобасы энергетика саласын, оның ішінде жаңартылатын энергия көздерін дамытуды қолдауға, жаңартылатын энергия көздерін пайдалану бойынша шағын нысандарды дамытуға бағытталған.

Өткізілді: таныстырылымы, жұмыс тобының 5 отырысы.

Заң жобасы Комитеттің жұмысында.

6. «Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Төтенше жағдайлар және дүлей зілзалалардың қауіп-қатерін азайту жөніндегі орталық арасындағы Қазақстан Республикасының аумағында оның болу шарттары туралы келісімді ратификациялау туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Д.Н. Тұрғанов.

Жұмыс тобының мүшелері: И.Е. Сұңқар, Ж.С. Әшімжанов, И.В. Смирнова, Н.Г. Арсютин, Е.Т. Эбдиев, Ю.В. Кучинская.

Келісім Төтенше жағдайлар жөніндегі орталықтың болуы мен жұмыс істеуі және Қазақстан Республикасының аумағында дүлей зілзалалар қаупін азайту мәселелерін реттейді.

Откізілді: жұмыс тобының 1 отырысы, Комитеттің кеңейтілген отырысы.

2023 жылғы 5 сәуірде Заң жобасын Мәжіліс қабылдап, 2023 жылғы 6 сәуірде Парламент Сенатына жолданды.

Заңға Мемлекет басшысы 2023 жылғы 24 сәуірде қол қойды.

7. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне экологиялық таза көлікті танымал ету және электромобиЛЬдерге арналған инфрақұрылымды дамыту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Бастамашылар: F.A. Елеуов, Е.Т. Жаңбыршин, С.Б. Мұсабаев.

Жұмыс тобының жетекшісі: А.Қ. Қалықов.

Жұмыс тобының мүшелері: Жаңбыршин Е. Т., Әлишев Қ.Қ., Амантай Ж., Жұбанов А.О., Құспеков О.Х., Құспан А.Т., Нұрымова Г.А., Сәрсенғалиев Н.А., Серіков Т.Ф., Тұрғанов Д.Н., Шукіжанова Да.

Заң жобасының мақсаты: экологиялық таза көлікті насиҳаттау.

Заң жобасы электромобиЛЬдер үшін инфрақұрылымды дамытуға бағытталған. Ұсынылып отырган түзетулер тұрғын үйлер, бизнес орталықтары, сауда-ойын-сауық орталықтары, қонақ үйлер, қоғамдық тамақтану орындары және басқа да обьектілерді салу кезінде, жол бойында, қоғамдық орындарда, ерекше қорғалатын табиги аумақтарда электр көліктерін зарядтау үшін бөлек орындар белгілеу мәселелерін қарастырады.

Откізілді: презентация, жұмыс тобының 4 отырысы.

Заң жобасы Комитеттің жұмысында.

8. «Әкімшілік құқық бұзушылық туралы» Қазақстан Республикасының Кодексіне толықтыру енгізу туралы».

Бастамашылар: F.A. Елеуов, Е.Т. Жаңбыршин, С.Б. Мұсабаев.

Жұмыс тобының жетекшісі: А.Қ. Қалықов.

Жұмыс тобының мүшелері: Жаңбыршин Е.Т., Алишев Қ.Қ., Амантай Ж., Жұбанов А.О., Құспеков О.Х., Құспан А.Т., Нұрымова Г.А., Сәрсенғалиев Н.А., Серіков Т.Ф., Тұрғанов Д.Н., Шукіжанова Да.

Заң жобасының мақсаты: электромобиЛЬдерге арналған орындарда көлік құралдарын тоқтату немесе тұраққа қою ережелерін бұзғаны үшін әкімшілік жауапкершілікті енгізу болып табылады.

Откізілді: презентация, жұмыс тобының 2 отырысы.

Заң жобасы Комитеттің жұмысында.

9. «Жылу энергетикасы туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Д.Н. Тұрғанов.

Жұмыс тобының мүшелері: Б.Ә. Смағұлов, А.Д. Әлтай, Қ.Р. Балабиев, К. Бексултанов, М.Ж. Жайымбетов, П.О. Казанцев, А.Қ. Қалықов, А.Т. Құспан, А.Н. Рақымжанов, Л.Ш. Тұмашинов.

Заң жобасында қазіргі заманғы реттеу әдістеріне негізделген тиімді тарифтік саясатты енгізу арқылы жылу энергетикасы саласын құқықтық реттеу қағидаттары белгіленеді.

Откізілді: таныстырылымы, жұмыс тобының 6 отырысы.

Заң жобасы Комитеттің жұмысында.

10. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне жылу энергетикасы және электр энергетикасы

мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Д.Н. Тұрғанов.

Жұмыс тобының мүшелері: Б.Ә. Смағұлов, А.Д. Әлтай, Қ.Р. Балабиев, К. Бексултанов, М.Ж. Жайымбетов, П.О. Казанцев, А.Қ. Қалықов, А.Т. Құспан, А.Н. Рақымжанов, Л.Ш. Тұмашинов.

Заң жобасында теңгерімдеуші нарық тетіктерін енгізу, электр энергиясын орталықтандырылған сатып алу-сату және уәкілетті органның бақылау функцияларын қүшейту бөлігінде электр энергетикасы саласын реформалауға бағытталған нормалар енгізіледі.

Откізілді: таныстырылымы, жұмыс тобының 5 отырысы.

Заң жобасы Комитеттің жұмысында.

11. «Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі : Д.Н. Тұрғанов.

Жұмыс тобының мүшелері: Б.Ә. Смағұлов, А.Д. Әлтай, Қ.Р. Балабиев, К. Бексултанов, М.Ж. Жайымбетов, П.О. Казанцев, А.Қ. Қалықов, А.Т. Құспан, А.Н. Рақымжанов, Л.Ш. Тұмашинов.

Заң жобасында Жылу энергетикасы саласындағы талаптарды бұзғаны үшін әкімшілік жауапкершілік белгіленеді.

Откізілді: таныстырылымы, жұмыс тобының 2 отырысы.

Заң жобасы Комитеттің жұмысында.

12. «2010 жылғы 9 желтоқсандағы Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Ресей Федерациясының Үкіметі арасындағы Қазақстан Республикасына мұнай және мұнай өнімдерін жеткізу саласындағы сауда-экономикалық ынтымақтастық туралы келісімге өзгеріс енгізу туралы хаттаманы ратификациялау туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: А.Б. Сағандықова.

Хаттама мыналарды алып тастауға бағытталған:

ресейлік мұнай өнімдерін Қазақстан Республикасына жеткізуге уақытша мерзімдік кедендей декларациялау;

Қазақстанға ресейлік шайырды жеткізу монополиясы.

Заң жобасы мұнай өнімдерін баға белгілеу және жеткізу мерзімдері бойынша олардың мүдделерін ескере отырып, еркін сатып алуға мүмкіндік беретін қазақстандық кәсіпкерлерді қолдауға бағытталған.

Заң жобасы Комитеттің жұмысында.

13. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне орман шаруашылығы және ерекше қорғалатын табиғи аумақтар мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Бастамашылар: О.А. Булавкина, С.М. Дүйсембінов, Е.Т. Сарыбаев.

Жұмыс тобының жетекшісі: Е.Ж. Сатыбалдин.

Заң жобасы орман шаруашылығы және ерекше қорғалатын табиғи аумақтар саласындағы заңнаманы одан әрі жетілдіру және құқықтық реттеудегі олқылықтарды жою мақсатында әзірленді.

Заң жобасы Комитеттің жұмысында.

Комитет өткізген іс-шаралар

2023 жылғы 25 сәуірде «Электр энергетикасы нарығын дамытудың жаңа моделін әзірлеу мәселелері туралы» тақырыбы бойынша комитеттің кеңейтілген отырысы өтті.

Отырысқа Парламент Мәжілісінің депутаттары, ҚР Энергетика министрі А.М. Сәтқалиев, энергетика вице-министрлері және министрліктің құрылымдық бөлімшелерінің басшылары қатысты.

Отырысты аша отырып, Экология мәселелері және табиғат пайдалану комитетінің төрағасы Е. Т. Жаңбыршин Парламенттің 8-ші шақырылымының бірінші сессиясының ашылуында сөйлеген сөзінде Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаев Электр энергетикасы нарығын дамытудың жаңа моделін дайындау жөнінде тапсырма бергенін атап өтті. Аталған құжат Электр энергетикасы саласының барынша ашықтығын қамтамасыз етуге және осы салаға қосымша инвестициялар тартуға тиіс.

Энергетика министрі А. М. Сәтқалиев Электр энергетикасы нарығын дамытудың жаңа моделін, оның тұжырымдамасы мен негізгі тұстарын әзірлеу туралы баяндады. Сондай-ақ, Энергетика министрі министрліктің негізгі міндеті отын-энергетика кешенінің тұрақты дамуын қамтамасыз ету екенін атап өтті. Қазіргі таңда заңнамалық нормалар қабылданды, олар электр энергиясы нарығының жаңа моделін енгізуі көздейді, жұмыс істеп тұрған электр станцияларын жаңғыру бойынша жобалар іске асырылада, олар 2027 жылға қарай 1 700 МВт-тан астам қуат қосуға мүмкіндік береді. Электр энергетикасы саласында 2029 жылға қарай 11,7 ГВт көлемінде жаңа қуаттарды іске қосу жоспарлануда, бұл ретте жұмыс қуаты 27,7 ГВт құрайды, бұл 2022 жылмен (16 ГВт) салыстырғанда 1,7 есе артық және қуаттың 21% резервін қамтамасыз етеді (2029 жылы ең жогары жүктеме 22,9 ГВт деңгейінде болады деп күтіледі).

Тақырыптық отырыс барысында депутаттардың сұрақтарына жауаптар берілді. Электр энергетикасын дамыту стратегиясын әзірлеу және қабылдау, энергетикалық картаны әзірлеу, Атом және энергетикалық қадағалау және бақылау комитетінің бақылау-қадағалау функцияларын күшейту, проблемалық ЖЭО, Екібастұз энергия торабын жаңғыру, электр энергиясы мен газға транспекаралық бағалар, білікті кадрларды даярлау мәселелері ерекше қызығушылық тудырды.

Отырысты қорытындылай келе, Комитет төрағасы Еділ Терекбайұлы қазіргі уақытта Комитетте жұмыста энергетика министрлігінің мәселелері бойынша 6 заң жобасы бар екенін атап өтті. Депутаттар барлық проблемалық мәселелерді бірлесіп талқылауға, оларды шешу бойынша өз көзқарастарын ұсынуға, сондай-ақ сапалы және жұмыс істейтін заңдарды дайындауға дайын.

2023 жылдың 11 мамырында «Экологиялық проблемалар және оларды шешу жолдары» тақырыбында кеңейтілген тақырыптық отырыс өтті.

Экология мәселелері және табиғат пайдалану комитетінің төрағасы Е.Т. Жаңбыршин өз сөзінде Мемлекет басшысы Қ.К. Тоқаев

елдегі экологиялық проблемаларды шешуге көп көніл бөлетінін атап өтті. Осылайша, сегізінші сайланған Парламенттің бірінші сессиясының ашылуында Мемлекет басшысы су қауіпсіздігін қамтамасыз ету стратегиялық маңызды міндет екенін атап өтіп, Үкімет әзірлең жатқан Су кодексінің жаңа жобасы шенберінде су ресурстарын тиімді басқаруға және оларды қорғауға ерекше назар аударуды тапсырыды.

Экология және табиғи ресурстар министрі З.Б. Сүлейменова Қазақстандағы атмосфералық ауаның, су ресурстарының ластануы және қалдықтардың пайда болуы негізгі экологиялық проблемалар болып табылатынын атап өтіп, экологиялық жағдайды, қоршаған ортаның жағдайын жақсарту және Қазақстан Республикасының табиғи ресурстарын пайдалану бойынша жүргізіліп жатқан жұмыстар туралы баяндады. Министр жалпы еліміз бойынша 2021 жылмен салыстырғанда ластаушы заттар шығарындыларының нақты көлемі 2022 жылы 4,1%-ға, ал төгінділер 11,7% - ға төмендегенін хабарлады. Қалдықтарды басқару саласында ҚТК өндеге үлесінің өсуі байқалады. Еліміздің су обьектілерінің экожүйелерін сақтау, сондай-ақ суды үнемді пайдалану есебінен өнімділікті арттыру жөніндегі «Жасыл Қазақстан» ұлттық жобасын іске асыру шенберінде 2770 км каналды реконструкциялау және өндеге жұмыстары жүргізілді. Түркістан облысында «Кесай-Қосқорған» су қоймасының құрылышы аяқталды. Орман қорына 2 млрд. ағаш отырғызу бойынша ауқымды көгалдандыру жұмыстары жалғасуда.

Комитет депутаттары елдің экологиялық жағдайын жақсарту бойынша жүргізіліп жатқан жұмыстардың маңыздылығын атап өтті.

Талқылау барысында көптеген проблемалық және өзекті мәселелерге ерекше назар аударылды, соның ішінде: қоршаған ортаға әмиссиялар мониторингінің автоматтандырылған жүйесін енгізу және оның тиімді жұмыс істеуі; өндіріс және тұтыну қалдықтарын кәдеге жарату жүйесін дамыту; қоғамдық тыңдауларды және қоршаған ортаға әсерді бағалауды формалды түрде өткізу; су қорғау аймақтары мен белдеулерінде құрылышқа рұқсат бергені үшін жауапкершілікті күшету; ақбөкендердің жайылымдарды жойғаны үшін ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілерге келтірілген залалды өтеу, сондай-ақ, экология министрлігі қызметінің басым бағыттарының бірі ретінде су шаруашылығын дамыту перспективаларын белгіледі.

Отырысты қорытЫндылай келе, Комитет төрағасы Е.Т. Жаңбыршин экология және табиғи ресурстар министрлігімен бірлесіп, халықтың өмір сүру деңгейін арттыру бойынша мемлекеттің қажеттіліктеріне барынша толық сәйкес келетін стратегиялық міндеттерді іске асыру үшін өзекті мәселелерді талқылау тәжірибесін жалғастыруды ұсынды.

2023 жылғы 2 маусымда КР Парламенті Мәжілісінде Мемлекет басшысы Қ. Қ. Тоқаевтың VIII шақырылымның 1 сессиясының ашылуында сөйлеген сөзін іске асыру шенберінде «Газ саласының жай-қүйі туралы» Экология мәселелері және табиғат пайдалану комитетінің кеңейтілген тақырыптық отырысы өтті.

Отырысқа Парламент Мәжілісінің депутаттары, энергетика министрі А.М. Сәтқалиев, вице-министр және энергетика министрлігінің құрылымдық бөлімшелерінің басшылары қатысты.

Отырысты аша отырып, экология және табиғатты пайдалану мәселелері жөніндегі комитеттің төрағасы Е.Т. Жаңбыршин Мемлекет Басшысы Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаевтың негізгі тапсырмаларын атап өтті: мұнай химиясы мен газды өндеудің жоғары сатыларының жоқтығы туралы, батыс өнірлерді газбен жабдықтау жағдайын жақсарту туралы, елді газдандыру туралы.

Өткен жылы газ саласындағы реформаның қорытындылары туралы Энергетика министрі А.М. Сәтқалиев баяндады. Сондай-ақ, энергетика министрі қабылданған реформалар газдың ресурстық базасын ұлғайтуға және газ саласына инвестициялар тартуға бағытталғанын атап өтті. Бұгінгі таңда Қашаған кен орнында қуаты жылына 1 млрд.м3 газ өндеу зауытының құрылышы жүргізілуде, Қашаған және Қарашығанақ кен орындарында шикі газды өндеудің жалпы көлемі жылына 8 млрд. м3 жаңа газ өндеу қуаттылықтарын салу жоспарлануда. Баға белгілеудің жаңа саясатын енгізу түскен қараждатты жаңа ұнғымаларды бұргылауға, кен орындарын жайластыруға және газ құбырларын салуға бағыттауға мүмкіндік береді.

Сондай-ақ, газ саласындағы ахуал туралы «QazaqGaz» ҮК» АҚ Басқарма төрағасы С.С. Жаркешов өткен жылы елімізде газ тұтынудың ең жоғары деңгейі тіркелгенін атап өтті. Болжам бойынша, 2030 жылға қарай тауарлық газды болжамды тұтыну 44 млрд текше метрге жетуі мүмкін, ал ресурстық база небәрі 35 млрд текше метрді құрайды. Осыған байланысты газ саласына жүйелі реформалар қажет, - деді Үлттық компания басшысы.

Отырыс барысында депутаттар Дүйсенбай Тұрғанов, Самат Мұсабаев, Ажар Сағандықова, Бауыржан Смағұлов, Арман Қалықов, Ерболат Сатыбалдин, Аян Зейнұллин газ саласында қордаланған мәселелер бойынша жауапты мемлекеттік органдардың басшыларына сұрақтар қойды.

Жиынды қорытындылаған Еділ Жаңбыршин тауарлық және сүйиғылған газдың ресурстарын ұлғайту, елді газбен қамтамасыз ету, газ саласындағы инвестициялық тартымдылықты арттыру, алауларда ілеспе газды жағуды және кері айдауды қысқартуға ынталандырушы тәсілдер кешенін әзірлеу қажет екенін атап өтіп, мемлекеттің энергетикалық қауіпсіздігін қамтамасыз ету ең басты міндет екенін айтты.

2023 жылғы 8 маусымда Қарағанды облысында «АрселорМиттал Теміртау» АҚ-дағы экологиялық, энергетикалық және өнеркәсіптік қауіпсіздік мәселелері туралы» тақырыбындағы көшпелі отырысы өтті.

Отырысқа Парламент Мәжілісінің депутаттары, экология және табиғи ресурстар, энергетика, индустрия және инфрақұрылымдық даму, төтенше жағдайлар министрліктерінің, жергілікті өкілді және атқарушы органдардың, металургия комбинатының, өнірдің қоғамдық үйімдарының өкілдері қатысты.

Депутаттар аглоөнідірісінің, № 5 агломашинадағы (сұық жағы) электрофильтрдің, ЖЭО-ПВС, қазандық цехының, тұтін

құбырының (биіктігі 150 метр), қож өндеу участекесінің, №3 қалдық қоймасының және күл-шлам жинағыштың жұмысымен танысты.

Отырысты аша отырып, Экология мәселелері және табиғат пайдалану комитетінің төрағасы Е.Т. Жаңбыршин Мемлекет Басшысы Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаевтың экологиялық, энергетикалық және өнеркәсіптік қауіпсіздік саласындағы негізгі тапсырмаларын атап өтті. Ірі кәсіпорындардың меншік иелерінің қаржы қаражатын салуға және өз қаражатын жаңғыруға инвестициялауға экономикалық мүдделелігі жоқ екенін атап өтті. «АрселорМиттал Теміртау» АҚ-ның негізгі жабдықтары қанағаттанарлықсыз жағдайда, атап айтқанда №1 және №7 ЖЭО-2-нің қазандықтары, №2 ЖЭО-ПВС-тің қазандығы, көмір департаментінің шаң-тозаң ұстайтын қондырғылары мен тазарту құрылыштары. Негізгі көрсеткіштердің динамикасы төмендеді: болат өндіру көлемі 33% - ға және көмір өндіру 37,5% - ға төмендеді. Металлургия комбинатында жыл сайын өнеркәсіптік қауіпсіздік саласындағы мындаған бұзушылықтар анықталады, бірақ қабылданып жаткан шараларға қарамастан қызметкерлердің жарақаттануы мен қаза болу жағдайлары жиілеп кетті.

Кәсіпорынның ағымдағы ірі және перспективалы жобалары, өткен жылыту маусымының проблемалары, өнеркәсіптік қауіпсіздік пен экологиялық жобаларға, жабдықтарды салуға, жаңғыруға және ауыстыруға бөлінген инвестициялар туралы «АрселорМиттал Теміртау» АҚ техникалық директоры К.Г. Цимбал баяндағы.

Төтенше жағдайлар жөніндегі вице-министр М.Қ. Пішембаев өнеркәсіптік қауіпсіздік саласындағы анықталған бұзушылықтар статистикасын, сондай-ақ адам өмірі мен денсаулығына, қоршаған ортаға қауіп төндіретін бұзушылықтар бойынша қабылданған жеделден қою шаралары туралы айтты.

Экология және табиғи ресурстар вице-министрі Д.Б. Бекмағамбетов «АрселорМиттал Теміртау» АҚ болат департаментінің шығарындыларының динамикасын, орындалмаған табиғат қорғау іс-шараларын, Теміртау қаласы шегінде 800 тонна көлемінде кокс-химия өндірісінің қауіпті қалдықтарын зансыз орналастыру фактілерін, кәсіпорынды жоспардан тыс тексеру нәтижелері туралы атап өтті. Сондай-ақ, энергетика, индустрия және инфрақұрылымдық даму министрліктерінің өкілдері, Қарағанды облысы әкімінің бірінші орынбасары В.Б. Басин сөз сөйледі.

Отырыс барысында депутаттардың сұрақтарына жауаптар алынды. Экологиялық міндеттемелерді қамтамасыз ету, шаң ұстайтын қондырғылар мен тазарту құрылыштарын, көмір шахталарын персоналды бақылау жүйелерімен жабдықтау, авариялар туралы хабарлау, персоналды орналастыру және іздеу, қалдықтарды қайта өндеу, жұмысшылар мен комбинат қызметкерлерін әлеуметтік қолдау жөніндегі іс-шараларды іске асыру мәселелері ерекше қызығушылық тудырды.

Отырысты қорыттындылай келе, Комитет төрағасы Е.Жаңбыршин отырыстың мақсаты комбинат қызметін тоқтата түрү немесе жабу емес, кәсіпорын қызметкерлері үшін қолайлы және ең бастысы қауіпсіз еңбек жағдайларын жасау екенін атап

етті. «АрселорМиттал Теміртау» АҚ экологиялық, энергетикалық және өнеркәсіптік қауіпсіздікті жақсарту бойынша оң серпінге қол жеткізеді, инвестициялар көлемін ұлғайтады және кәспорынның ағымдағы қызметін қолдауға ғана емес, жабдықтарды (цехтарды) жаңғыртуға және жөндеуге де бағыттайты деп үміттенеміз.

2023 жылғы 29 мамырда Екібастұз қаласында профильды министрліктер, әкімдіктер мен энергетикалық компаниялар басшылығының қатысуымен «**Жылу энергетикасының өзекті мәселелері**» атты дөңгелек үстел өтті.

Дөңгелек үстел шенберінде депутаттар «Екібастұзтеплоэнерго» ЖШС жылу-энергетикалық орталығына барды. Бүтінде мұнда бір мезгілде бес қазандық агрегатына күрделі жөндеу жүргізілуде. Жылыту маусымы басталғанға дейін багер сорғыларына, құбырларға және басқа да жабдықтарға курделі жөндеу жүргізу қажет.

Депутаттар мен қоғам белсенділере кемшіліктерге тоқталып, ЖЭО басшылығына сұрақтар қойды. Депутаттар Мәшіүр Жұсіп және Абай көшелеріндегі Екібастұз жылу магистральдарындағы жөндеу жұмыстарының барысын да тексерді. Қала әкімдігінің мәліметі бойынша, мұнда анықталған 260 судың ағуының 178-і жойылды. Жаздың ортасына қарай қаланы ыстық сумен жабдықтауды қалпына келтіру көзделіп отыр.

Жиынды ашқан Комитет төрағасы Еділ Жаңбыршин Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаевтың сегізінші сайланған Парламенттің бірінші сессиясының ашылуында инфрақұрылымды дамытуға қатысты ұстанымдарды қайта қарастыру қажеттігі туралы айтқанын атап өтті. Екібастұз, Петропавл, Теміртау, Степногорск, Риддер қалалары тұрғындарының бірнеше күн бойы жылусыз және ыстық сусыз қалуына әкеп соққан апартты жағдайлар жүйелі проблемаға айналуы қауіпі бар. Сол себепті, үздіксіз жылумен қамтамасыз ету шараларын дереу қабылдау қажет екені сөзсіз. Қазақстандағы көптеген жылу энергиясы орталықтары елу жылдан астам уақыт бұрын пайдалануға берілген. Жылу энергиясы орталықтарының негізгі және қосалқы жабдықтарының, қазандықтардың тозығы жеткен, жылу желілеріндегі және жылуды тұтыну жүйелерінің ескіруі 70%-дан асқан. Бұл қатерлі деңгей болып есептеледі және олар кез келген сәтте істен шығуы мүмкін, – деді комитет төрағасы. Депутаттардың пікірінше, мұндай жағдайдың себебі жылу энергетикасы саласында бірынғай саясаттың болмауында.

Энергетика вице-министрі Жандос Нұрмашетов өзінің баяндамасында Министрлік электр станцияларының техникалық аудитін аяқтағанын атап өтті. Рейтинг келесі негізгі көрсеткіштер бойынша қалыптастырылды: амортизация, негізгі жабдықтың жұмыс уақыты, отын шығынының нақты көрсеткіштері, штаттық кесте, тиімділік, технологиялық бұзушылықтар және жөндеу бағдарламаларының орындалуы. Көрсетілген критерийлер бойынша электр станциялары рейтинг бойынша бөлінеді. Барлық 37 ЖЭО бойынша әкімдіктермен бірлесіп, алдағы жылу маусымына дайындық бойынша Жол карталары қалыптастырылады олар министрліктің бақылауында болады Мәжілісмендерді энергетика

кәсіпорындарының жылу энергиясын жеткізушілер алдындағы қарызын жою, сала қызметкерлеріне еңбекақы төлеу барысы алаңдатты.

Кеңес қорытындысы бойынша Комитеттің мемлекеттік және жергілікті атқарушы органдарға ұсынымдар түріндегі хаттамалық шешімі қабылданды.

2.7. ЭКОНОМИКАЛЫҚ РЕФОРМА ЖӘНЕ ӨҢІРЛІК ДАМУ КОМИТЕТИ

2023 жылғы 29 наурыз - 30 маусым аралығындағы кезеңде Комитет 12 заң жобасы бойынша бас Комитет болды, оның 4 - депутаттар бастамашылық етті, 8 - Қазақстан Республикасының Үкіметі енгізді.

Барлық заң жобаларының ішінде: 2 - Қазақстан Республикасының Президенті қол қойды, 2 - Қазақстан Республикасының Президентіне қол қоюға жолданды және 8 заң жобасы Комитеттің қарауында жатыр.

66 отырыс, оның ішінде Комитеттің 18 отырысы, жұмыс топтарының 48 отырысы өткізілді.

1. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне түрғын үй саясатын реформалау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі - Ұ.Ш. Тұмашинов.

Жұмыс тобының мүшелері: Б. Нажметдинұлы, Е.Н. Мәмбетов, Н.Г. Дементьев, Е.С. Бейсенбаев, М.Ж. Жайымбетов, Ю.В. Кучинская, А.Н. Рақымжанов, М.Н.Рожин, А.Қ. Қалықов, К.С. Сейтжан.

Заң жобасы түрғын үй қатынастары саласындағы заңнаманы жетілдіру және «Отбасы банкі» толыққанды даму институтын құру мақсатында өзірленді. Заң жобасында 23 заңнамалық актіге, оның ішінде Азаматтық, Азаматтық процестік, Қылмыстық-процестік және Бюджет кодекстеріне, сондай-ақ «Түрғын үй қатынастары туралы», «Қазақстан Республикасындағы түрғын үй құрылышы жинақ ақшасы туралы», «Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі туралы», «Қазақстан Республикасындағы банктер және банк қызметі туралы», «Қазақстан Республикасының екінші деңгейдегі банктерінде орналастырылған депозиттерге міндетті кепілдік беру туралы», «Ақпараттандыру туралы», «Қазақстан Республикасындағы жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару туралы» және басқа да Қазақстан Республикасының Зандарына өзгерістер мен толықтырулар енгізу ұсынылады.

Заң жобасы:

- «Отбасы банкі» акционерлік қоғамын ұлттық даму институты етіп қайта құруға және оған азаматтарды есепке қою және түрғын үйлерді бөлу жөніндегі жергілікті атқарушы органдардың функцияларын беруге;

- Отбасы банкінің «Түрғын үймен қамтамасыз ету орталығы» электрондық базасын қалыптастыруы, жүргізуі, мониторингілеуі және жаңартып отыруына;

-Үкіметтің және тұрғын үй қатынастары саласын жетілдіру жөніндегі уәкілетті органның құзыреттерін нақтылауға;

-тұрғын үйге мұқтаж адамдардың кезектілігін жүргізу тетігін жетілдіруге;

-тұрғын үй жағдайларын жақсартуға бағытталған мемлекеттік қолдау шараларының тізбесін анықтауға, сондай-ақ тұрғын үйге мұқтаждық өлшемшарттарын айқындауға;

-мемлекеттік міндеттерді, әскери қызметті атқару және құқықтық тәртіпті қорғау кезінде қаза тапқан адамдардың отбасыларын бір жылдан кешіктірмей тұрғын үймен қамтамасыз ету туралы норманы енгізуғе;

-тұрғын үйге мұқтаж азаматтардың жалға алу төлемдері бойынша субсидияларды өндіріп алудан және оларға билік етуге шектеу қоюдан қорғауды заңнамалық тұрғыда бекітуге;

-кондоминиум объектісін басқару органдарының қызметі жөніндегі нормаларды жетілдіруге бағытталған.

Жұмыс тобына комитеттер мен депутаттардан 307 ұсыныс келіп түсті, олар мұдделі мемлекеттік органдар, қоғамдық және сараптамалық үйымдар өкілдерінің қатысуымен жұмыс тобының тоғыз отырысында, Комитеттің кеңейтілген отырысында талқыланды.

Жұмыс тобына комитеттер мен депутаттардан 307 ұсыныс келіп түсті, олар мұдделі министрліктер мен ведомстволар, жергілікті өкілді және атқарушы органдар өкілдерінің, қоғамдық және сараптамалық үйымдар өкілдерінің қатысуымен жұмыс тобының он еki отырысында талқыланды.

2. «Қазақстан Республикасындағы жергілікті өзін-өзі басқару туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: F.A. Елеуов.

Жұмыс тобының мүшелері: А.П. Рау, М.А. Эбенов, Н.С. Шаталов, А.Ә. Сарым, А.Н. Рақымжанов, Д.Б. Тұрлыханов, Н.К. Әшімбетов, Д.Т. Мұқаев, Е.Б. Саиров, Н.С. Әуесбаев, Ү. Шапак, Б.Ж. Базарбек, М.Н. Ергешбаев, А.Б. Сағандықова.

Заң жобасы Қазақстан Республикасының Президенті Қ.К. Тоқаевтың Қазақстан Республикасы Президентінің жанындағы Ұлттық қоғамдық сенім кеңесінің 2021 жылғы 25 ақпандагы бесінші отырысында берген тапсырмаларын іске асыру жөніндегі іс-шаралар жоспарының 21-тармағын іске асыру үшін әзірленді.

Заң жобасы:

-жергілікті мемлекеттік басқару және жергілікті өзін-өзі басқару органдары өкілеттіктерінің аражігін ажыратуға, сондай-ақ мемлекеттік басқару деңгейлері арасындағы функцияларды қайта бөлуге;

-жергілікті өзін-өзі басқару органдарының дербестігін арттыруға;

-жергілікті маңызы бар мәселелерді шешу үшін бюджеттік рәсімдерді оңайлатуға бағытталған.

Заң жобасында халықтың еркін білдіретін жергілікті өзін – өзі басқарудың дербес органы ретінде ауылдық және қалалық деңгейлерде кеңес құру, сондай-ақ кеңестің құру тәртібі мен өкілеттіктерін айқындау көзделеді. Сонымен бірге, IV деңгейдегі бюджетті бекіту жөніндегі өкілеттіктерді аудандық

мәслихаттан – аудандық маңызы бар қаланың, ауылдың, кенттің, ауылдық округтің кеңесіне беру ұсынылады.

Сондай-ақ, заң жобасында кеңестің мынадай міндеттері айқындалған:

жергілікті қоғамдастықты дамыту бағдарламаларын қарau және бекіту;

мәслихат алдында аудандық маңызы бар қаланың, ауылдың, кенттің, ауылдық округтің әкімін қызметтен босату туралы мәселеге бастама жасау;

аудандық маңызы бар қалалар мен елді мекендердің аумақтарын абаттаңдыру қағидаларын бекіту.

Заң жобасы бойынша жұмыс тобына комитеттер мен депутаттардан 31 ұсыныс түсті. Заң жобасы бойынша мұдделі министрліктер мен ведомстволар, жергілікті өкілді және атқарушы органдар өкілдерінің, қоғамдық және сараптамалық үйымдар өкілдерінің қатысуымен жұмыс тобының таныстырылымы мен отырыстары өткізілді.

Осы Заң жобасы бойынша қорыттындыны дайындау мерзімі 2024 жылдың 6 наурызына дейін белгіленген.

3. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне жергілікті өзін-өзі басқару мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Ф.А.Елеуов.

Жұмыс тобының мүшелері: А.П. Рау, М.А. Әбенов, Н.С. Шаталов, А.Ә. Сарым, А.Н. Рақымжанов, Д.Б. Тұрлыханов, Н.К. Әшімбетов, Д.Т. Мұқаев, Е.Б. Саиров, Н.С. Әуесбаев, У. Шапак, Б.Ж. Базарбек, М.Н. Ергешбаев, А.Б. Сагандықова.

Заң жобасы «Қазақстан Республикасындағы жергілікті өзін-өзі басқару туралы» заң жобасына ілеспе болып табылады және Мемлекет басшысының тапсырмаларын іске асыру мақсатында өзірленген.

Заң жобасы аудандық маңызы бар қалалар, ауылдар, кенттер, ауылдық округтер бюджеттерінің кіріс базасын кеңейтуге және шығыс бөлігін кеңейтуге, мемлекеттік басқару және жергілікті өзін-өзі басқару органдарының өкілеттіктері мен функцияларын кеңейтуге бағытталған.

Заң жобасында:

-аудандық маңызы бар қалалар, ауылдар, кенттер, ауылдық округтер деңгейінде бюджеттік рәсімдер бойынша жекелеген функциялар мен өкілеттіктерді кеңеске беру;

-облыстардың, республикалық маңызы бар қалалардың, астананың даму жоспарларын Мемлекеттік жоспарлау жүйесінің құжаттарына сәйкес келтіру;

- Жоғары аудиторлық палатаның құзыретін кеңейту және ревизиялық комиссиялардың құрамын қалыптастыру бөлігінде ревизиялық комиссияларды күшету көзделіп отыр.

Заң жобасы бойынша жұмыс тобына комитеттер мен депутаттардан 49 ұсыныс түсті. Заң жобасы бойынша мұдделі министрліктер мен ведомстволар, жергілікті өкілді және атқарушы органдар өкілдерінің, қоғамдық және сараптамалық үйымдар

өкілдерінің қатысуымен жұмыс тобының таныстырылымы мен отырыстары өткізілді.

Осы Заң жобасы бойынша қорытындыны дайындау мерзімі 2024 жылдың 6 наурызына дейін белгіленген.

4. «2010 жылғы 18 маусымдағы Кеден одағының кедендей аумағындағы еркін (арнайы, ерекше) экономикалық аймақтар және еркін кедендей аймақтың кедендей рәсімі мәселелері жөніндегі келісімге өзгерістер енгізу туралы хаттаманы ратификациялау туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Д.А. Шүкіжанова.

Жұмыс тобының мүшелері: Б.А. Смағұлов, К.В. Авершин, А.А. Қожаназаров, М.Н. Ергешбаев, Н.С. Әуесбаев, А.А. Садықов.

Хаттамаға Еуразиялық экономикалық комиссия Кеңесінің отырысында 2021 жылғы 19 қазанды қол қойылған.

Хаттаманың негізгі мақсаты Еуразиялық экономикалық одақ (ЕАӘО) туралы шартты негізге ала отырып және ЕАӘО Кеден кодексі туралы шарттың ережелерін назарға ала отырып, Келісімнің мәтіні мен бірқатар баптарына өзгерістер енгізу болып табылады.

Осы заң жобасы бойынша жұмыс тобының отырысы және Комитеттің кеңейтілген отырысы өткізілді. Қорытынды салыстырма кесте қабылданған 1 позициядан тұрады.

Парламент Мәжілісінің тұрақты комитеттері заң жобасы бойынша оң қорытындылар берді.

2023 жылғы 3 мамырда заң Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісімен қабылданып, Қазақстан Республикасы Парламентінің Сенатына жолданды.

2023 жылғы 1 маусымда заң Парламент Сенатымен мақұлданып, Мемлекет басшысына қол қоюға жолданды.

2023 жылғы 14 маусымда Заңға Қазақстан Республикасының Президенті қол қойды.

5. «Орталық Азия өнірлік экономикалық ынтымақтастық институтын құру туралы келісімді ратификациялау туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Искандиров М.З.

Жұмыс тобының мүшелері: Сарым А.Ә., Амантай Ж., Барлыбаев Е. Х., Даирбаев Ж. М., Заитов Р. Р., Сәдібеков У.

Заң жобасы 2016 жылғы 26 қазанды Исламабадта жасалған Орталық Азия өнірлік экономикалық ынтымақтастық институтын құру туралы келісімді ратификациялауға бағытталған.

Келісімнің мақсаты Орталық Азия өнірлік экономикалық ынтымақтастық институтын үкіметаралық үйим ретінде құру болып табылады, оған өнірлік ынтымақтастық процестеріне қатысу, бірлескен жобаларды іске асыру және өнірде жедел экономикалық өсу үшін ОАӘЫ-та мүше елдердің мүмкіндіктерін кеңейту жөніндегі функциялар берілетін болады.

Осы Заң жобасы бойынша жұмыс тобының отырысы және Комитеттің кеңейтілген отырысы өткізілді.

2023 жылғы 26 сәуірде Заң Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісімен қабылданып, Қазақстан Республикасы Парламентінің Сенатына жолданды.

2023 жылғы 5 маусымда Заңға Қазақстан Республикасының Президенті қол қойды.

6. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сұйытылған газ айналымын реттеу процестерінің реинжинирингі мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Бастамашылар: Смышляева Е.В.

Жұмыс тобының жетекшісі: Смышляева Е.В.

Жұмыс тобының мүшелері: Жаңбыршин Е.Т., Измұхамбетов Б.С., Исабеков Д.Е., Казанцев П.О., Кучинская Ю.В., Мусабаев С.Б., Танашева Г.Ш.

Заңы жобасы сұйытылған газ айналымы саласындағы Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасын жетілдіру мақсатында әзірленді.

Заң жобасы сұйытылған мұнай газының бөлшек сауда бағаларына мемлекеттік реттеуді енгізуге, сұйытылған мұнай газын көтерме саудада өткізу кезінде бағаларды мемлекеттік реттеу тәртібін өзгертуге, сондай-ақ жекелеген ұғымдарды нақтылауға және айқындауға бағытталған.

Жұмыс тобының заң жобасы бойынша жұмысы барысында депутаттар мынадай бағытта түзетулер енгізді:

- сұйытылған мұнай газының көлемін бөлу жөніндегі комиссия туралы үлгілік ережені әзірлеу және бекіту бөлігінде уәкілетті органның құзыретін нақтылау;

- Сұйытылған мұнай газын Қазақстан Республикасының ішкі нарығына тауар биржаларынан тыс беру жоспары шеңберінде бөлінген сұйытылған мұнай газының көлемін бөлу қағидаларын әзірлеуге және бекітуге уәкілетті органның құзыретін белгілеу;

- газ толтыру станциялары мен газ толтыру пункттерінің сұйытылған мұнай газын сақтауға, қотаруға және құюға арналған технологиялық өзара байланысты өндірістік және өзге де объектілерді үшінші тұлғаларға жалға беруіне тыйым салу арқылы қайта сатумен айналысатын үшінші тұлғаларды алып тастау;

- газ толтыру станцияларының тұрмыстық баллондармен жұмыс істеу мүмкіндігін сақтау.

Сонымен қатар, «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңына 2023 жылғы 1 шілдеден бастап пәтерлер иелері кооперативтерінің, пәтерлер, тұрғын емес үй-жайлар иелері тұтыну кооперативтерінің, көппәтерлі тұрғын үйді басқару жөніндегі тұтыну кооперативтерінің қызметін тоқтатуды көздейтін норманы алып тастау жөнінде түзету енгізілді.

Осыған байланысты, «Құқықтық актілер туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 23-бабына сай келтіру үшін заң жобасының тақырыбы мынадай жаңа редакцияда жазылды: «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сұйытылған газ айналымын реттеу және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Бұдан басқа, Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасына және заң техникасының талаптарына сай келтіру бойынша, сондай-ақ заң жобасының жекелеген нормаларын нақтылайтын және мазмұнын жақсартатын түзетулер де енгізілді.

Парламент Мәжілісінің барлық комитеті осы заң жобасы бойынша оң қорытындыларын берді. Жұмыс тобына 65 түзету келіп түсті, олар мұдделі министрліктер, ведомстволар, «Атамекен» Ұлттық кәсіпкерлер палатасы, қоғамдық және сараптамалық ұйымдар өкілдерінің қатысуымен жұмыс тобының жеті отырысында, Комитеттің кеңейтілген отырыстарында қаралды. Қорытынды салыстырма кесте 43 позициядан тұрады.

2023 жылғы 11 қаңтарда заң жобасы Парламент Мәжілісімен бірінші оқылымда мақұлданды.

2023 жылғы 24 мамырда Заң Парламент Мәжілісімен қабылданып, Парламент Сенатына жіберілді.

2023 жылғы 22 маусымда заң Парламент Сенатымен мақұлданып, 2023 жылғы 29 маусымда Мемлекет басшысы қол қойды.

7. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне жол жүрісін ұйымдастыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Бастамашылар: Смышляева Е.В., Кучинская Ю.В.

Жұмыс тобының жетекшісі: Смышляева Е.В.

Жұмыс тобының мүшелері: Магеррамов М.М., Бейсенғалиев Б.Т., Қасқарауов Да.А., Құспеков О.Х., Кучинская Ю.В., Пономарев С.М., Сейтжан К.С., Сериков Т.Ф., Шукіжанова Да.А.

Заң жобасы жол жүрісін ұйымдастыру мәселелері жөніндегі заңнаманы жетілдіру мақсатында өзірленді.

Заң жобасы электр самокаттар мен шағын электр көлігі құралдарының жолда жүруі мәселелерін реттеуге, сондай-ақ Қазақстан Республикасы Үкіметінің шешімі бойынша құрылған шаруашылық жүргізу құқығындағы республикалық мемлекеттік кәсіпорынның артында көлік құралының жол жүрісіне қатысуына рұқсат, көлік құралын басқару құқығын беретін құжаттарды және мемлекеттік тіркеу нөмірі белгілерін дайындауға мемлекеттік монополияны енгізуге бағытталған.

Депутаттар заң жобасымен жұмыс істеу барысында «жаяу жүргінші», «жүргізуші» және «механикалық көлік құралы» ұғымдарын нақтылауға, сондай-ақ электр самокаттар мен шағын электр көлігі құралдарын жүргізушілердің құқықтары мен міндеттерін анықтауға бағытталған түзетулер енгізді.

Сонымен қатар, ішкі істер органдары қызметкерлерінің басқа мемлекеттің құзыретті органында тіркелген көлік құралдарының «Жол жүрісі туралы» Заңының 65-бабы З-тармағында көзделген талаптарға сәйкестігін тексеру үшін көлік құралдарын тоқтату негіздерін белгілейтін түзетулер енгізілді.

Жұмыс тобына депутаттардың 38 ұсынысы келіп түсті, олар мұдделі мемлекеттік органдар, қоғамдық ұйымдар мен сарапшылар ұйымы өкілдерінің қатысуымен жұмыс тобының тоғыз отырысында және Комитеттің екі кеңейтілген отырысында талқыланды. Қорытынды салыстырма кесте қабылданған 14 позициядан тұрады.

2023 жылғы 10 мамырда Заң Парламент Мәжілісімен қабылданып, Парламент Сенатына жіберілді.

2023 жылғы 22 маусымда заң Парламент Сенатымен мақұлданып, 2023 жылғы 29 маусымда Мемлекет басшысы қол қойды.

8. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне бизнес жүргізу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі - Нажметдинұлы Б.

Жұмыс тобының мүшелері: Е.М.Мәмбетов, Т.С. Адамбеков, Б.Ж. Базарбек, К. Бексұлтанов, Р.А. Берденов, А.Т. Зейнұллин, А.Т. Құспан, А.А. Садықов, Е.Б. Саурықов, Е.Д. Стамбеков, Н.С. Шаталов.

Бұл заң жобасы елдегі бизнес-ахуалды жақсарту және «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне кәсіпкерлік қызмет саласында жаңа реттеуші саясатты енгізу және Қазақстан Республикасы Ішкі істер органдарының жекелеген функцияларын қайта бөлу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Зандағы іске асыру мақсатында әзірленді.

Заң жобасында 82 заңнамалық актіге, оның ішінде 7 кодекс пен 75 заңға өзгерістер мен толықтырулар енгізу ұсынылады.

Заң жобасында мыналарға бағытталған тұзетулер көзделеді:

1) Бақылау және қадағалау нысандарын ретке келтіру, қадағалау салаларындағы жедел ден қою шараларын заңнамалық деңгейде регламенттеу, атап айтқанда:

- қадағалаудың 10 саласында жедел ден қою шараларын жүзеге асыруды регламенттеу;

- бақылаудың 10 саласында мемлекеттік органдарға қатысты мемлекеттік бақылауды жүзеге асыру тәртібін бекіту;

- 7 бақылау саласы Кәсіпкерлік кодексінің қолданысынан шығарылған салаларда бақылауды жүзеге асыру тәртібін регламенттеу;

- бақылау мен қадағалаудың 4 саласында тергеуді жүзеге асыру тәртібін регламенттеу;

- халықтың санитариялық-эпидемиологиялық саламаттылығы саласында бақылау сатып алуды жүзеге асыру тәртібін регламенттеу.

Бұл кәсіпкерлік қызметті жүргізу жағдайларын жөнілдетуге, мемлекеттік бақылау жүйесін ретке келтіруге, оларды жүргізу дің ашықтығына кепілдік беруге, сондай-ақ бизнеске бақылау жүктемесін азайтуға, сыйбайлас жемқорлық тәуекелдерін азайтуға және тұтынушылар, кәсіпкерлік субъектілері мен мемлекет мүдделерінің теңгерімін қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

2) Мыналарды көздейтін кәсіпкерлік қызметті жетілдіру:

- табиғи монополиялар субъектілерінің тариф белгілеу тәсілдерінің ашықтығын қамтамасыз ету;

- балық шаруашылығы саласында қолайлы жағдайлар жасау;

- дағдарыс жағдайында төлем балансын қорғау шараларын нақтылау.

Бұл тұзетулер мемлекет пен бизнестің өзара іс-қимылын жақсартуға мүмкіндік береді, балық шаруашылығы саласында және валюталық реттеу саласында инвестициялық тартымдылықты арттыруға жәрдем көрсетеді.

Заң жобасы бойынша мүдделі министрліктер мен ведомстволар өкілдерінің, қоғамдық және сараптамалық үйымдар өкілдерінің

қатысуымен жұмыс тобының таныстырылымы және жеті отырысы өткізілді.

Осы Заң жобасы бойынша қорытынды дайындау мерзімі 2024 жылдың 20 наурызына дейін белгіленген.

9. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне экспорттық-кредиттік агенттік және шикізаттық емес тауарлардың (жұмыстардың, көрсетілетін қызметтердің) экспорттың ілгерілету мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі - Қожасбаев Р. С.

Жұмыс тобының мүшелері: М.М. Толықбаев, Н.С. Шаталов, Е.А. Бейсенбаев, Е.Х. Барлыбаев, Г.Ш. Танашева, И.Е. Сұңқар, Е.С. Бапи, Н.Г. Арсютин.

Осы Заң жобасы Мемлекет басшысының «KazakhExport» экспорттық сақтандыру компаниясы АҚ экспортты қаржылық қолдаудың бірыңғай операторы үшін реттеуші режимді қалыптастыру бөлігіндегі тапсырмасын орындау үшін әзірленді.

Заң жобасы экспорттық-кредиттік агенттіктің арнағы құқықтық мәртебесін құруға бағытталған, ол шикізаттық емес экспортты қаржылық қолдау мен дамытудың негізгі шараларын біріктіруге мүмкіндік береді.

Заң жобасында экспорттық-кредиттік агенттіктің қызметі арқылы іске асырылатын шикізаттық емес экспортты дамыту және ілгерілету жөніндегі Қазақстан Республикасында жоқ шараларды қамтамасыз ету үшін шикізаттық емес экспортты ұлттық қолдаудың тиімділігін арттыру үшін Қазақстан Республикасының Азаматтық және Бюджет кодекстеріне, сондай-ақ «Қазақстан Республикасындағы банктер және банк қызметі туралы», «Сақтандыру қызметі туралы», «Қазақстанның Даму Банкі туралы», «Қаржы нарығын және қаржы ұйымдарын мемлекеттік реттеу бақылау және қадағалау туралы», «Сауда қызметін реттеу туралы», «Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы», «Рұқсаттар мен хабарламалар туралы» және «Өнеркәсіптік саясат туралы» Қазақстан Республикасының заңдарына өзгерістер мен толықтырулар енгізу ұсынылады.

Заң жобасы бойынша мұдделі мемлекеттік органдар, «KazakhExport» «Экспорттық сақтандыру компаниясы» АҚ, «Атамекен» Ұлттық Кәсіпкерлер палатасы, қоғамдық бірлестіктер мен сараптама ұйымдары өкілдерінің қатысуымен жұмыс тобының таныстырылымы және З отырысы өткізілді.

Осы Заң жобасы бойынша қорытынды дайындау мерзімі 2024 жылдың 20 наурызына дейін белгіленген.

10. «Еуразиялық қайта сақтандыру компаниясын құру туралы келісімді ратификациялау туралы».

Жұмыс тобының жетекшісі: Қырықбаев Т.Б.

Жұмыс тобының мүшелері: Ж. Амантай, А.О. Жұбанов, А.Қ. Назаров, С.Р. Нұртаза, Е.Ж. Сатыбалдин және И.Е. Сұңқар.

Келісімнің мақсаты халықаралық қаржы ұйымы ретінде Еуразиялық қайта сақтандыру компаниясын (бұдан әрі – Компания) құру болып табылады.

Компания экспорттық кредиттерді қайта сақтандыру саласындағы қызметті жүзеге асыру жолымен өзара сауда, инвестициялар көлемін ұлғайтуға және Еуразиялық экономикалық одаққа қатысушы елдермен, сондай-ақ үшінші елдермен сауда-экономикалық байланыстарды көнектігеп болады.

Осы Заң жобасы бойынша қорыттынды дайындау мерзімі 2024 жылдың 21 ақпанына дейін белгіленген.

11. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Мемлекеттік корпорация мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Бастамашылар: Имашева С.В., Магеррамов М.М., Исабеков Д.Е., Смышляева Е.В.

Жұмыс тобының жетекшісі: Смышляева Е.В.

Жұмыс тобының мүшелері: М.М. Магеррамов, Б.Ж. Базарбек, Д.Е. Исабеков, А.Т. Зейнуллин, О.Х. Құспеков, Д.Т. Мұқаев, М.Н. Рожин, Т.Ғ. Серіков, Е.Д. Стамбеков, А.А. Қожаназаров.

Заң жобасы мемлекеттік көрсетілетін қызметтерді алушылардың мүддесі үшін заңнаманы жетілдіру мақсатында әзірленді.

Заң жобасымен:

- мемлекеттік қызметті тікелей көрсететін және мемлекеттік функцияларды орындауга уәкілеттік берілген адамдарға теңестірілген адамдарға қолжетімділігі шектеулі дербес деректерге қол жеткізе алатын Мемлекеттік корпорация қызметкерлерін жатқызу;

- «Азаматтарға арналған үкімет» мемлекеттік корпорациясы үғымын одан қызмет бағыттарына нұсқауларды алып тастау жолымен онтайланыру және әмбебаптаныру;

- «Е-өтініш» ақпараттық жүйесі шеңберінде өтініштерді қабылдауды үйимдастыру бойынша құзырет беру.

Осы Заң жобасы бойынша қорыттынды дайындау мерзімі 2024 жылғы 23 қазанға дейін айқындалған.

12. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне ақпараттық қауіпсіздік мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Бастамашылар: Рай А.П., Сабильтянов Н.С., Казанцев П.О., Смышляева Е.В.

Жұмыс тобының жетекшісі: Е.В. Смышляева.

Заң жобасы ақпараттық жүйелердің, азаматтардың дербес деректерінің және «электрондық үкімет» жүйесінде пайдаланылатын бағдарламалық қамтылымын ақпараттық қауіпсіздігін қамтамасыз етуге бағытталған.

Заң жобасында ақпараттық қауіпсіздік және дербес деректер айналымы мәселелерін құқықтық реттеуді қамтамасыз ету үшін «Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы» Қазақстан Республикасының Кодексіне, Кәсіпкерлік және ендек кодекстеріне, сондай-ақ «Қазақстан Республикасындағы банктер және банк қызметі туралы», «Сақтандыру қызметі туралы», «Бағалы қағаздар нарығы туралы», «Халықтың көші-қоны туралы», «Микроқаржы қызметі туралы», «Дербес деректер және оларды қорғау туралы», «Ақпараттандыру туралы», «Төлемдер және төлем жүйелері туралы» және «Міндетті әлеуметтік сақтандыру

туралы» Қазақстан Республикасының заңдарына өзгерістер мен толықтырулар енгізу үсінілады.

Осы Заң жобасы бойынша қорытынды дайындау мерзімі 2024 жылдың 29 мамырына дейін белгіленген.

Комитет өткізген іс-шаралар

2023 жылғы 29 наурыздан - 30 маусымға дейінгі кезеңде Комитет комитеттің 9 тақырыптық отырысын, 1 – Комитеттің көшпелі отырысын, 1 – депутаттар тобының көшпелі отырысын және 1 Үкімет сағатын өткізді:

1) 2023 жылғы 25 сәуірде «Ауылдық елді мекендерді сапалы ауыз сумен қамтамасыз ету» тақырыбында Экономикалық реформа және өнірлік даму комитетінің тақырыптық отырысы өтті.

Отырыс жұмысына Қазақстан Республикасының Индустрія және инфрақұрылымдық даму министрлігінің, Денсаулық сақтау министрлігінің және Экология және табиғи ресурстар министрлігінің өкілдері қатысты.

Күн тәртібіне сәйкес Қазақстан Республикасының Индустрія және инфрақұрылымдық даму вице-министрі Азамат Өмірзакұлы Бейспеков баяндама жасады. Вице-министр қатысушыларды халықты сапалы ауыз сумен қамтамасыз ету жөніндегі міндеттер мен жоспарлардың іске асырылуымен таныстыруды. Мемлекеттік бағдарламаларды іске асыру нәтижесінде халықты сумен қамту ел бойынша 96,8%-ға немесе 19,1 млн адамға жеткізілді.

Тақырыптық отырыс барысында депутаттар ауылдық елді мекендерде ауыз сумен қамтамасыз етудің өзекті мәселелері мен проблемаларын көтерді. Сонымен қатар, сумен жабдықтау бойынша сапалы қызмет көрсету үшін депутаттар елді мекендердегі су тазарту құрылыштарының қуатын ұлғайту және магистральдық су құбырларын кеңейту жөніндегі жұмысты жалғастыру қажеттігі мәселелерін белгіледі.

2) 2023 жылдың 25 сәуірінде «Ауыл шаруашылығы техникасын жеңілдетілген лизингтік қаржыландыру туралы» тақырыбында Экономикалық реформа және өнірлік даму комитетінің кеңейтілген отырысы өтті.

Аталған отырысқа Қазақстан Республикасының Ауыл шаруашылығы министрлігі, Ұлттық Экономика министрлігі, Индустрія және инфрақұрылымдық даму министрлігі өкілдері қатысты. Сонымен қатар, ауыл шаруашылығы техникаларымен қамтамасыз ететін завод басшылары, субсидия бөлу мен кредиттеу салаларының мамандары келді. Қазіргі таңда ауыл шаруашылығын дамыту өзекті мәселелердің бірі болып табылады.

Жиналыс барысында біршама ақпарат алғыншылар, депутаттардың көкейіндегі сұрақтарға жауап берілді. Атап айтсак, 2022 жылдың 5 тамызынан бастап «ҚазАгроКаржы» АҚ «Жасыл-Даму» АҚ қаражаты есебінен отандық өндірістің ауыл шаруашылығы техникасының жеңілдетілген лизингті бағдарламасын іске асыруды. Жеңілдетілген лизинг бағдарламасын іске асыру үшін отандық өндірістің мынға жуық өздігінен жүретін ауыл шаруашылығы техникасын сатып алуға 40 млрд. теңге бөлінді.

3) 2023 жылғы 22 мамырда «Ауылдық елді мекендерді сапалы интернет-байланыспен қамтамасыз ету» тақырыбында Комитеттің тақырыптық отырысы өткізілді. Депутаттар алдында Қазақстан Республикасының Цифрлық даму, инновациялар және аэроғарыш өнеркәсібі министрі Бағдат Батырбекұлы Мусин баяндама жасады.

Комитет отырысына КР Цифрлық даму, инновациялар және аэроғарыш өнеркәсібі министрлігінің өкілдері, Абай облыстық мәслихатының төрағасы, сондай-ақ «Қазақтелеком» АҚ, «Кселл» АҚ, «Мобайл Телеком-Сервис» ЖШС, «КаР-Тел» ЖШС және т.б. байланыс операторларының өкілдері қатысты.

Тақырыптық отырыс барысында депутаттар ауылдық елді мекендердегі интернет сапасының өзекті мәселелерін көтерді. Сонымен қатар, депутаттар ауылдық аймақтарды жоғары жылдамдықты интернетпен қамту, сондай-ақ ауыл түрғындарының санына қарамастан ұялы байланыс базалық станцияларын орналастыру мәселелерін шешу бойынша жұмысты жалғастыру қажеттігі туралы мәселелерге тоқталды.

4) 2023 жылғы 23 мамырда «Автомобиль жолдарының жайкүйі мен дамуы туралы» тақырыбында Комитеттің тақырыптық отырысы өткізілді. Депутаттар алдында Индустрія және инфрақұрылымдық даму вице-министрі Алмаз Серікболұлы Ыдырысов баяндама жасады.

Отырысқа Парламент Мәжілісінің депутаттары, сондай-ақ мүдделі министрліктер мен ведомстволардың өкілдері қатысты.

Аталған тақырыпты талқылау барысында депутаттар жол сапасы мәселелерін көтерді. Сондай-ақ, депутаттар жергілікті маңызы бар жолдарды дамытудың проблемалық мәселелерін атап өтті, өйткені бұл жолдар өнірлерді дамытудың маңызды шарты болып табылады және өмір сүру сапасын арттыруға айтарлықтай әсер етеді.

5) 2023 жылғы 30 мамырда Экономикалық реформа және өнірлік даму комитетінде «Қазақстан Республикасының шекара маңы аумағын дамыту» тақырыбында тақырыптық отырыс өтті. Отырысты Комитеттің төрағасы Нұртай Салихұлы Сабилянов жүргізді.

Отырыста Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика вице-министрі Бауыржан Бақытұлы Омарбеков баяндама жасады. Басқа да мемлекеттік органдарының өкілдері сөз сөйледі.

Комитеттің тақырыптық отырысына Ұлттық экономика министрлігінің, Оқу-ағарту министрлігінің, Денсаулық сактау министрлігінің, Индустрія және инфрақұрылымдық даму министрлігінің, Қаржы министрлігінің және Ұлттық қауіпсіздік комитетінің Шекара қызметінің өкілдері қатысты.

Отырыс барысында Комитет депутаттары шекара аумағын дамыту бойынша өзекті мәселелерді көтерді.

6) Мемлекет басшысы Қ.К. Тоқаевтың 2023 жылғы 29 наурызда VIII сайланған Парламенттің бірінші сессиясының ашылуында белгілеген міндеттерін іске асыру мақсатында Экономикалық реформа және өнірлік даму комитеті **2023 жылғы 6 маусымда** «Samruk-Kazyna Ondeu» ЖШС (бұрын – «Біріккен химиялық компания» ЖШС) жаңа технологияларды енгізу, өндірісті оқшаулау

және жаңа жұмыс орындарын құру, бәсекеге қабілетті және экспортқа бағдарланған өнім көлемін ұлғайту жөніндегі міндеттері бойынша қызметінің тиімділігі» атты кеңейтілген тақырыптық отырыс өткізді.

Депутаттар алдында «Samruk Kazyna Ondeu» ЖШС Активтерді басқару жөніндегі басқарушы директоры Оразалиев Жандос Бақбергенұлы және «Samruk Kazyna Ondeu» ЖШС Басқарма төрағасының бірінші орынбасары Шералы Мейір Нұртайұлы баяндама жасады.

Комитеттің тақырыптық отырысына Қазақстан Республикасының Индустрія және инфрақұрылымдық даму вице-министрі Оспанов Ілияс Есетұлы, ҚР Индустрія және инфрақұрылымдық даму министрлігінің, «Самұрық-Қазына» ҰӘАҚ АҚ, «Samruk Kazyna Ondeu» ЖШС, «Қазақстан химиктер одағы» Занды Тұлғалар Бірлестігі өкілдері қатысты. Тақырыптық отырыс барысында депутаттар «Самұрық-Қазына» Ұлттық Әл-Ауқат Қорының еншілес компаниясы болып табылатын «Samruk Kazyna Ondeu» ЖШС-нің қызметі туралы ақпарат тыңдалып, депутаттар сұрақтар қойып өз ұсыныстарын айтты. Отырыс қорытындысы бойынша мемлекеттік органдар мен үйімдарға ұсынымдар берілді.

7) 2023 жылғы 6 маусымда Комитеттің «Тұрғын үй саясатын іске асыру туралы» (Қолжетімді тұрғын үй: ағымдағы ипотекалық бағдарламаларды жетілдіру, проблемалар және оларды шешу жолдары. Мүгедектігі бар адамдарды тұрғын үймен қамтамасыз ету) атты тақырыптық отырысы өтті.

Депутаттар алдында ҚР Индустрія және инфрақұрылымдық даму вице-министрі А.Ә. Бейспеков, «Отбасы Банкі» АҚ Басқарма төрағасы Л.Е. Ибрагимова баяндама жасады. Отырысқа Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау вице-министрі Ербол Дүйсебайұлы Оспанов та қатысты.

Тақырыптық отырыс барысында депутаттар тұрғын үйге қолжетімділіктің, ипотекалық бағдарламаларды жетілдірудің және мүгедектігі бар адамдарды, атап айтқанда, кезектілікке сәйкес тұрғын үймен қамтамасыз етілетін адамдар санаттарын тұрғын үймен қамтамасыз ету, республикалық және жергілікten бюджет қаражаты есебінен халықтың әлеуметтік осал топтары үшін жenілдікті қарыздар беру, сатып алу құқығынсыз жалға берілетін тұрғын үй салу немесе сатып алу есебінен тұрғын үй мәселелерін шешу, тұрғын үй саясатын реформалаудың жаңа тәсілдері, мүгедектігі бар адамдарға жалға берілетін тұрғын үйді субсидиялау барысында осындай адамдардың кірістерін есептеу кезінде мүгедектігі бар адамдарға төленетін кез келген мемлекеттік төлемдерді есепке алмау мәселелерді көтерді.

8) 2023 жылғы 6 маусымда Комитеттің «Әуе және теміржол тасымалдарында, оның ішінде азаматтардың әлеуметтік осал санаттары үшін тариф белгілеу мәселелері туралы» атты тақырыптық отырысы өткізілді.

Отырысқа Индустрія және инфрақұрылымдық даму, Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрліктерінің, Бәсекелестікі қорғау және дамыту агенттігінің өкілдері қатысты. Сондай-ак, «SKAT», «Эйр Астана», «Qazak Air» авиакомпанияларының

және «Қазақстан Темір Жолы» ҮК» АҚ өкілдері қатысты.

Отырыстың басында Парламент Мәжілісінің депутаты, Экономикалық реформа және өнірлік даму комитетінің мүшесі Е.Т. Әбдиевтің қатысуымен мүгедектігі бар адамдар мен олармен бірге жүретін адамдар үшін жоғарыда аталған авиакомпанияларға арналған билеттердің нақты бағасы туралы бейне-ролик көрсетілді. Депутаттар авиарейстерге билеттердің құнын талқылаудан басқа, авиарейстердің жүйелі түрде ұшып шығуын кідірту, әуежай ғимараттарында мүгедектігі бар адамдардың жүріп-тұруы бойынша қызындықтары бар жолаушыларға қызмет көрсету, амбулифтілердің болмауы, арбадағы жолаушылар үшін әуе кемелерінің бейімделмеуі және жалпы әуе көлігімен жүріп-тұру кезінде арбадағы мүгедектігі бар адамдар үшін кедергісіз ортаның болмауы мәселелерін көтерді. Теміржол тасымалдаушысына да сын айттылды. Сонымен қатар, басқа мемлекеттердің әуе кемелерінің «аспанды пайдалану» шетелдік тәжірибесіне үқсас осы авиакомпаниялардың монополиялылығы мен бәсекеге қабілеттілігі мәселелері және қаралып отырған қозғалыс салаларының басқа да өзекті проблемалары айттылды.

9) Парламент Мәжілісінің VIII шақырылымның бірінші сессиясына арналған негізгі іс-шаралар жоспарына сәйкес **2023 жылғы 26 маусымда** Комитеттің «Инвестициялық жобаларға жер участекерін алу тетігін қайта қарастырып отырыс өткізілді.

Отырысқа сыртқы істер, ұлттық экономика, ауыл шаруашылығы министрліктерінің және «Атамекен» Ұлттық кәсіпкерлер палатасының өкілдері қатысты.

Инвестициялық жобаларға жер участекерін берудің ағымдағы жағдайы туралы Сыртқы істер вице-министрі А.А. Айдаров негізгі баяндама жасады. Осылайша, инвестицияларды тарту кезінде бірқатар кедергілер бар, бұл өнірлерде шағын және орта бизнестің толық дамуына мүмкіндік бермейді.

Депутаттар өнірлерде, әсіресе ауылдық елді мекендерде инвестициялар тарту және инвестициялық жобаларды іске асыру мәселелерін белсенді талқылады.

Сонымен бірге, депутаттар орталық және жергілікті мемлекеттік органдар, сондай-ақ бизнес қоғамдастық өкілдері, атап айтқанда шағын және орта бизнес өкілдері инвестициялық жобаларға жер участекерін беру тетіктерін реттеу үшін бірлесіп жаңа тәсілдерді әзірлеуі тиіс деген ұсыныстар айтты. Сонымен қатар, депутаттар еліміздегі инвестициялық ахуалды жақсарту жөнінде ұсыныстар айтты.

Оз кезегінде депутаттар да осы жұмысқа қатысуға және пәрменді тетіктерді әзірлеу үшін бар күш-жігерін салуға дайын.

10) VIII сайланған Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің өкілдіктерін іске асырудың бірінші сессияға арналған негізгі іс-шаралар жоспарына сәйкес **2023 жылғы 15-17 маусымда** Қостанай облысында (Арқалық қаласы) «Өнірдің инфрақұрылымын дамыту мәселелері» тақырыбында Парламент Мәжілісі депутаттары тобының көшпелі отырысы өтті.

2023 жылғы 15 маусымда Мәжіліс депутаттары, сондай-ақ министрліктер мен ведомстволардың өкілдері Амангелді ауданының Қарынсалды ауылында байланыспен және интернетпен қамтамасыз ету жөніндегі пилоттық жобаның іске асыру барысымен, Арқалық қаласынан Ақмола облысының шекарасына дейінгі участедегі автожолға жүргізіліп жатқан орташа жөндеу жұмыстарының барысымен танысты. Сондай-ақ Арқалық қаласының Ашутасты ауылындағы Арқалық ауыл шаруашылығы тәжірибе станциясының базасында ғылымды қажетсінетін аумақтарды дамыту мәселелері бойынша жиналыс өткізілді.

16 маусымда Мәжіліс депутаттары Арқалық ЖЭО қызметімен танысты. Сондай-ақ, Арқалық қаласы әкімінің, өңір жүртшылығының, сондай-ақ мемлекеттік органдар өкілдерінің қатысуымен көшпелі отырыс өткізілді. Негізгі баяндамалармен ҚР Цифрлық даму, инновациялар және аэрогарыш өнеркәсібі министрлігі Телекоммуникация комитеті төрағасының орынбасары, Индустрія және инфрақұрылымдық даму министрлігі Автомобиль жолдары комитеті төрағасының орынбасары сөз сөйлемеді.

Отырыс қорытындысы бойынша депутаттар министрліктер мен ведомстволар өкілдеріне ауылдық өнірлерге жоғары жылдамдықты интернетті жеткізу мәселелерін шешу бойынша жұмысты жалғастыру туралы, сондай-ақ жол құрылышын уақтылы және сапалы аяқтауды қамтамасыз ету туралы ұсынымдарын айтты.

Ағымдағы жылдың **17 маусымында** депутаттар «KamLitKZ» ЖШС-де ішкі жану қозғалтқыштары мен жетекші көпірлердің компоненттеріне арналған шойын құймаларын дайындау бойынша екі заманауи өндіріс құрылышының барысымен танысты, сондай-ақ «СарыарқаАвтоПром» ЖШС алаңында Еңбек нарығын дамытудың кешенді жоспарын және машина жасау кластерін дамыту мәселелерін талқылады.

11) 2023 жылғы 27 маусымда «Астана - жаңа қала» арнайы экономикалық аймақтың (бұдан әрі - АЭА) №1 индустриялық паркі аумағында Комитеттің көшпелі отырысы өткізілді.

Отырысқа «Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ, «Astana Invest» қалалық инвестицияларды дамыту орталығы» ЖШС өкілдері, сондай-ақ АЭА аумағында орналасқан бірқатар кәсіпорындардың басшылары қатысты.

Отырыс барысында депутаттар «Астана - жаңа қала» арнайы экономикалық аймақты дамыту мәселесін талқылады. «Astana Invest» ҚИДО» ЖШС Басқарма төрағасы А.М. Нигматов депутаттарды АЭА қызметінің негізгі бағыттарымен таныстырып, аймақты одан әрі даму перспективалары туралы айттып берді.

Сондай-ақ, депутаттар «Единый консолидирующий центр» ЖШС резенке және пластмасса бүйімдарын өндіру зауыты, «Digital system service» ЖШС модем шығару зауыты, «ATM Construction & Investment» ЖШС көпсалалы зауыты, Orbis Heavy Machinery автокөлік құралдары мен ауыл шаруашылығы техникасын шығаратын зауыт, ModeX құрылыш зауыты сияқты кәсіпорындарға барып, олардың қызметімен танысты.

Кәсіпорындардың қызметімен танысу барысында «Даму» КДҚ» АҚ Басқарма төрағасы Г.А. Бурибаева отандық тауар өндірушілерге,

оның ішінде барған бірқатар кәсіпорындарға көрсетілетін қаржылық қолдау шаралары туралы айтып берді.

Кездесу барысында депутаттар еліміздегі шағын, орта және ірі кәсіпкерлікті одан әрі дамыту мәселелерін талқылады.

12) 2023 жылғы 5 маусымда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің жалпы отырыстар залында «Қазақстан Республикасының елді мекендерге арналған өнірлік стандарттар жүйесі туралы» тақырыбында Үкімет сағаты өтті.

Қазақстан Республикасының Ұлттық экономика министрі Ә.С. Қуантыров баяндама жасап, Экономикалық реформа және өнірлік даму комитетінің Төрағасы Н.С. Сабилянов қосымша баяндама жасады. «Үкімет сағатының» қорытындысы бойынша ұсынымдар жобасы әзірленді.

2023 жылғы 29 наурыздан - 30 маусымға дейінгі кезеңде Комитет заң жобалары бойынша **70** қорытынды әзірлеп, қарастырды. Комитет депутаттары Мәжілістің жұмыс топтарының құрамына және Мәжілістің бейінді комитеттерінің қызметі шенберіндегі жұмыс кездесулеріне белсенді қатысты. Мемлекеттің лауазымды тұлғаларына **37** депутаттық сауал жолданды. Азаматтардың өтініштері бойынша **692** астам хат қаралып, қоғамдық қабылдау бөлмелерінде азаматтарды қабылдау жүзеге асырылды.

ІІІ БӨЛІМ

САЯСИ ПАРТИЯЛАР ФРАКЦИЯЛАРЫНЫң ҚАЗАҚСТАН ПАРЛАМЕНТІ МӘЖІЛІСІНДЕГІ ЖҰМЫСЫ ТУРАЛЫ

3.1. «АМАНАТ» ПАРТИЯСЫНЫң ФРАКЦИЯСЫ

Парламент Мәжілісі депутаттарының кезектен тыс сайлауының қорытындысы бойынша партиялық тізімдер бойынша партия сайлаушылардың **53,9%** дауысын жеңіп алды, бұл 40 депутаттық мандатқа сәйкес келді.

Бір мандатты аумақтық сайлау округтері бойынша партия ұсынған 29 кандидаттың **22-сі** женіске жетті.

Нәтижесінде Фракция **62** депутаттан тұрады, бұл Парламент Мәжілісі депутаттарының жалпы санының **63,2%-ын** құрайды. Фракция мүшелерінің орташа жасы – **50,4** жас, оның ішінде 35 жасқа дейінгілері **6,5%-ды** (4 адам) құрайды. Фракция құрамы **64,5%-та** жаңартылды.

Әтникалық құрамы бойынша Фракцияда қазақ, орыс, неміс, белорус ұлтының өкілдері бар, гендерлік құрамы бойынша **83,9%-ы** (52 адам) ер адамдар, **16,1%-ы** (10 адам) әйелдер.

Мәжілістің 7 тұрақты комитетінің **6-уында** Фракция мүшелері төраға (А.К. Аймагамбетов, Е.Т. Жаңбыршин, С.В. Имашева, А.С. Құспан, Н.С. Сабилянов, М.Т. Такиев) болып табылады, 7 комитет хатшысының **5-еүі** (Е.Н. Мәмбетов, А.Ә. Сарым, Т.М. Савельева, Б.Ә. Смагұлов, Е.В. Смышляева) осы Фракцияның мүшелері.

Фракция Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісі Бюросының 2023 жылғы 31 наурыздағы № 1-VIII БМ қаулысымен тіркелген. Фракция мүшелерінің бірауыздан шешімімен құрамы жасақталды, Фракция жетекшісі, Фракция Төралқасы сайланды, бірқатар ұйымдастыруышылық-өкімдік құжаттар бекітілді.

Фракция жетекшісі – «АМАНАТ» партиясының атқарушы хатшысы, Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Элеуметтік-мәдени даму комитетінің мүшесі Бейсенбаев Е.С.

Фракция жетекшісінің орынбасарлары – П.О. Казанцев, Е.Б. Саиров, Ж.Д. Сүлейменова.

Фракция Төралқасының мүшелері – Е.С. Бейсенбаев, П.О. Казанцев, Е.Б. Саиров, Ж.Д. Сүлейменова, Ж.С. Әшімжанов, Ғ.А. Елеуов, Ю.В. Кучинская, А.Ә. Сарым, Е.В. Смышляева, Д.Н. Тұрғанов.

Фракцияның негізгі функциялары:

- Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес заңнамалық және өзге де қызметте партияның басшы органдарының бағдарламалық нұсқауларын және партия Төрағасының шешімдерін іске асыру;

- Парламент Мәжілісінде негізгі ережелері партияның бағдарламалық құжаттарында бекітілген, еліміздің қоғамдық-саяси және әлеуметтік-экономикалық даму мәселелері жөніндегі партияның және партия Төрағасының ұстанымын көрсететін саясат жүргізу;

- Фракция Жиналышы қабылдаған шешімге сәйкес Парламент Палаталарының бірлескен отырыстарында және Парламент Мәжілісінің жалпы отырыстарында Фракция мүшелерінің ортақ дауыс беруін қамтамасыз ету;

- Қазақстан Республикасының заңнамалық актілерінде көзделген Парламент Мәжілісі депутаттарының өкілеттіктері шегінде Партияның сайлауды бағдарламасының іске асырылуын бақылауды жүзеге асуру.

Фракцияның заң жобалау қызметі

Оз жұмысын бастағаннан бері Фракция қызметі «Күшті Президент – ықпалды Парламент – есеп беретін Үкімет» формуласына негізделген конституциялық реформаға, саяси жаңғыртудың ауқымды бағдарламасына бағытталған Қазақстан Республикасының Президенті Қ.К. Тоқаевтың 2022 жылғы 1 қыркүйектегі «Әділетті мемлекет. Біртұтас ұлт. Берекелі қоғам» атты Қазақстан халқына Жолдауын, Қазақстан Республикасының Президенті Қ.К. Тоқаевтың «Әділетті Қазақстан: бәріміз және әрқайсымыз үшін. Қазір және әрдайым» сайлауды тұғырнамасын іске асуру жөніндегі жол картасын, Мемлекет басшысының VIII сайланған Қазақстан Республикасы Парламентінің I сессиясының ашылуында сөйлеген сөзін заңнамалық тұрғыдан қамтамасыз етуге бағытталған.

VIII сайланымның I сессиясының басынан бері Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісі депутаттарының қарауында 82 заң жобасы болды, оның ішінде **51-і басқа сессиялардан аудықтан, 31-і ағымдағы сессияда келіп түскен, оның 30-ы қабылданып**, Парламент Сенатына жіберілді.

Қазақстан Республикасы Парламентінің VIII сайланымның I сессиясы барысында Фракцияға мүше депутаттар барлығы **13 заң жобасына бастамашылық жасады**, оның ішінде: «Онлайн-платформалар және онлайн-жарнама туралы», «Заңсыз иемденілген активтерді мемлекетке қайтару туралы», «Ұлттық қор – балаларға» бастамасын іске асуру үшін «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Қазақстан Республикасының Ұлттық қорынан балаларға төлем жасау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Есепті кезеңде бастамашылық жасалған мына 6 заң жобасы Парламент Сенатына жіберілді:

- «Заңсыз иемденілген активтерді мемлекетке қайтару туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы туралы» (әзірлеушілер: Мәжіліс депутаттары – Фракция мүшелері А.Қ. Аймагамбетов, М.С. Башимов, Е.С. Бейсенбаев, Е.Б. Саиров, А.Ә. Сарым, Н.А. Сәрсенғалиев, М.Т. Такиев, «Ақ Жол» ҚДП фракциясының мүшесі Д.М. Еспаева, бір мандатты депутат А.Т. Құспан, Заңнама және сом-құқықтық реформа комитеті, жұмыс тобының жетекшісі – Фракция мүшесі С.В. Имашева).

Сыбайлас жемқорлықтың, жекелеген субъектілер үшін артықшылық жағдай беретін жекелеген нормативтік құқықтық актілерді қабылдаудың, сондай-ақ экономикалық

преференцияларды бөлу кезіндегі фаворитизмнің салдарынан соңғы 25 жылда активтер заңсыз иемденіліп, заңнамаға қайшы болса да шетелге шығарылды. Мәселен, әртүрлі сарапшылардың есептеулеріне сәйкес көрсетілген кезеңде мемлекет қаржысын ұрлау, сыйбайлас жемқорлық, қаражатты иемденіп, салықтан жалтару салдарынан шамамен 140-160 млрд. АҚШ доллары шетел асырылған.

Заң жобасы Қазақстан Республикасы Президентінің 2022 жылғы 26 қарашадағы «Заңсыз шығарылған активтерді мемлекетке қайтару жөніндегі шаралар туралы» Жарлығын орындау үшін әзірленді. Заң жобасының негізгі мақсаты заңсыз иемденілген және шығарылған активтерді іздеуге (ашып көрсетуге), пайда болуын растауға, қамтамасыз ету шараларын қолдануға, сақталуын қамтамасыз ету, басқару, өткізу және мемлекетке қайтару бойынша шаралар қабылдауға байланысты қоғамдық қатынастарды реттеу болыш табылады.

Заң жобасында мынадай негізгі ережелер:

- құқықтық қатынастар субъектілерін айқындау;
- заңсыз шығарылған активтерді ашып көрсету, пайда болуын растау және қайтару тетіктерін регламенттеу;
- активтерді қайтарудың жаңа тәсілдерін енгізу;
- заңсыз шығарылған активтерді қайтару рәсімдерінің ашықтығын қамтамасыз ету;
- заңсыз шығарылған активтерді мемлекетке ерікті түрде беруге ынталандыру;
- активтерді заңсыз шығаруға ықпал еткен себептер мен жағдайларды жоюға бағытталған жүйелі шаралар қабылдау;
- өкілеттіктерін айқындаі отырып, заңсыз шығарылған активтерді қайтару мәселелері жөніндегі үәкілетті органды құру;
- қайтарылған активтерді шоғырландыру және Қазақстан халқының әл-ауқатын арттыруға бағытталған әлеуметтік және экономикалық жобаларды қаржыландыру үшін арнаулы мемлекеттік қор мен басқарушы компания құру көзделеді.

Заң жобасының: заңсыз иемденілген және шығарылған активтерді мемлекетке қайтару, активтерді ерікті түрде қайтаруға ынталандыру, активтерді заңсыз иемденуге ықпал еткен себептер мен жағдайларды жою арқылы қоғамдағы әлеуметтік әділеттілікті қалпына келтіру, Қазақстан халқының әл-ауқатын арттыру секілді жағымды әлеуметтік-экономикалық тұстары бар.

Заң жобасын жұмыс тобының отырыстарында қарау барысында Парламент Мәжілісінің депутаттары бірқатар түзетулер енгізді, атап айтқанда:

- Заңның қолданылу аясын нақтылауға, активтерді қайтару жөніндегі үәкілетті органның құзыретіне, ведомствоаралық өзара іс-қимыл жасауға, Комиссияның құрамы мен функцияларын қалыптастыру тәртібіне, тізілімді қалыптастыру тәртібіне, активтерді ашып көрсету туралы декларацияны және оған қоса берілетін мәліметтерді қарау кезінде Комиссияның құзыретіне, активтерді ерікті түрде қайтаруға, сондай-ақ ақпаратқа, қолданылатын шаралар құрамына мониторинг пен талдау жүргізуге қатысты редакциялық нақтылауға;

- жазбаша сұрау салу бойынша микрокредит беру құпиясын алуға активтерді қайтару жөніндегі уәкілетті органның өкілеттігін белгілеуге;

- азаматтық тәркілеу негіздерінен қылмыстық жолмен пайда болған активтер мен қылмыстық әрекетке қатысы бар активтерді тәркілеуді алып тастауға;

- «негізсіз байлық (пайда болуы түсініксіз активтер)» ұғымын нақтылауға;

- «жауапты мемлекеттік лауазым атқаратын адам» ұғымын нақтылауға; «ұстеме кіріс» ұғымын нақтылауға;

- «әкімшілік-білік ресурстары» деген жаңа ұғымды енгізуге; шетел азаматтарына, азаматтығы жоқ адамдарға, Қазақстан Республикасының шегінен тыс жерде тіркелген заңды тұлғаларға және заңды тұлға құрмайтын шетелдік құрылымдарға қатысты Заңының қолданылуын регламенттеуге;

- Заң қолданылатын тұлғалардың белгілерінен кәсіпкерлік қызметті жүргізуіндегі қолайлы бәсекелестікісіз жағдайларын қалыптастыруға және экономикалық ресурстарды нақты шоғырландыруға ықпал етуді алып тастауға байланысты және басқа да түзетулер енгізілді.

- «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне заңсыз иемденілген активтерді мемлекетке қайтару мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы туралы (азірлеушілер: Мәжіліс депутаттары – Фракция мүшелері А.Қ. Аймагамбетов, М.С. Башимов, Е.С. Бейсенбаев, Е.Б. Саиров, А.Ә. Сарым, Н.А. Сәрсенғалиев, М.Т. Такиев, «Ақ Жол» КДП фракциясының мүшесі Д.М. Еспаева, бір мандатты депутат А.Т. Құспан, Заңнама және сот-құқықтық реформа комитеті, жұмыс тобының жетекшісі – Фракция мүшесі С.В. Имашева).

Заң жобасы активтерді анықтау және қайтару үшін қажетті заңнамалық негіздер мен жаңа құралдарды құруды көздейді.

Заң жобасы активтерді анықтау және қайтару үшін қажетті заңнамалық негіздер мен жаңа құралдарды жасауды көздейді. Заң қолданысқа енгізілгеннен кейін ҚР Бас прокуратурасының құрылымында заңсыз шығарылған активтерді қайтару жөніндегі жеке ведомство құрылады, ол уәкілетті органның осы саладағы функцияларын орындаітын болады. Бұдан бөлек, мемлекетке қайтарылған активтерді жинақтау және басқару мәселелері бойынша арнайы мемлекеттік қор мен басқарушы компания құрылатын болады. Бұл қайтарылған активтерді Қазақстан халқының әл-ауқатын арттыруға бағытталған әлеуметтік және экономикалық жобаларды қаржыландыруға жұмсауға және осы процесте ашықтық пен тиімділікке қол жеткізуге мүмкіндік береді.

Заң жобасын қарау барысында Парламент Мәжілісінің депутаттары Бас прокуратура жанынан активтерді қайтару жөніндегі жаңа ведомствоның құрылуына байланысты активтерді қайтару жөніндегі прокуратура органдары ведомствоның басшысы мен оның орынбасарларына «прокурор» мәртебесін беруге; бюджет қаражатын, мемлекет активтерін және квазимемлекеттік сектор субъектілерін басқару мен пайдаланудың

тиімділігін арттыру үшін Жоғары аудиторлық палатаға жергілікті бюджеттің тиімділігі мен сәйкестігіне аудит жүргізу бойынша жаңа өкілеттіктер беруге қатысты тұзетулер енгізді.

Жыл сайын республикалық бюджеттен жергілікті бюджетке субвенциялардың үлкен сомасы бөлінетіндіктен, бұл норма активтерді иемдену көздерінің (пайда болуының) заңдылығын тексеру үшін қажет; сонымен қатар, Қылмыстық кодекстің 235-1-бабы бойынша 100 мың АЕК-тен асатын валюталық құндылықтардың заңсыз әкетілген, жіберілген немесе аударылған сомасы түріндегі аса ірі залалдың мөлшерін немесе аса ірі мөлшерді, ірі залалды немесе ірі мөлшерді белгілеуге; қылмыстық заңның шетелдіктерге қатысты қолданылуын нақтылауға; «қосымша қаржылық тергеп-тексеру» терминін алып тастауға, сондай-ақ мұндай тергеп-тексеруді жүргізуі регламенттеуге қатысты тұзетулер енгізілді, өйткені қаржылық тергеп-тексеру институтының жаңа түрі толық зерттелмеген әрі жан-жақты пысықтауды және басқа тұзетулерді қажет етеді.

«Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы туралы (әзірлеушілер: Мәжіліс депутаттары – Фракция мүшелері А.К. Аймагамбетов, М.С. Башимов, Е.С. Бейсенбаев, Е.Б. Саиров, А.Ә. Сарым, Н.А. Сарсенғалиев, М.Т. Такиев, «Ақ Жол» ҚДП фракциясының мүшесі Д.М. Еспаева, бір мандатты депутат А.Т. Құспан, Заңнама және сот-құқықтық реформа комитеті, жұмыс тобының жетекшісі – Фракция мүшесі С.В. Имашева).

Заң жобасы «Заңсыз иемденілген активтерді мемлекетке қайтару туралы» негізгі заң жобасына сәйкес келтіруге бағытталған.

Заңды тұлғаның бенефициарлық меншік иелері туралы дәйексіз мәліметтер бергені үшін жауапкершілікті күшетту бөлігінде өзгерістер мен толықтырулар көзделеді.

Мемлекеттік кірістер комитеті Ұлттық банкпен қатар бақылауды жүзеге асырады, репатриация мәселелері бойынша әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы хаттамалар жасайды. ҚР Қылмыстық кодекстің 235-бабын қылмыстық сипаттан арылтуға байланысты ҚР Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодекстің 251-бабынан (ұлттық валютаны немесе шетел валютасын репатриациялау талабын орындаудау) айыппұлдың ең жоғары мөлшерінің (2000 АЕК аспайтын) шегі алып тасталды.

- «**Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы**» Қазақстан Республикасының Кодексіне (Салық кодексі) толықтыру енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы туралы (әзірлеушілер: Мәжілісі депутаттары – Фракция мүшелері А.К. Аймагамбетов, М.С. Башимов, Е.С. Бейсенбаев, Е.Б. Саиров, А.Ә. Сарым, Н.А. Сарсенғалиев, М.Т. Такиев, «Ақ Жол» ҚДП-ның фракция мүшесі Д.М. Еспаева, бір мандатты депутат А.Т. Құспан, Заңнама және сот-құқықтық реформа комитеті, жұмыс тобының жетекшісі – Фракция мүшесі С.В. Имашева).

Заң жобасы «Заңсыз иемденілген активтерді мемлекетке қайтару туралы» негізгі заң жобасына ілеспе жобасы болып табылады. Заң

жобасында салық органдарының активтерді қайтару жөніндегі уәкілетті органға салық органдарының ақпараттық жүйесіне қолжетімділік беру міндеті көзделеді.

Салық кодексін «Заңсыз иемденілген активтерді мемлекетке қайтару туралы» Заң жобасының нормаларына сәйкестендіру мақсатында, сондай-ақ салық органдарының активтерді қайтару жөніндегі уәкілетті органға салық құпиясын құрайтын салық төлеуші туралы мәліметтерді оның жазбаша рұқсатын алмай ұсыну міндетін бекіту де ұсынылады. Заң жобасын жұмыс тобы шенберінде талқылау кезінде депутаттар құқықтық олқылықтарды болдырмау, заң жобасының нормаларын бір-біріне және Қазақстан Республикасының басқа да заңнамалық актілеріне сәйкестендіру мақсатында нақтылау сипатындағы түзетулер енгізді.

- **«Онлайн-платформалар және онлайн-жарнама туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы туралы** (әзірлеушілер: Мажіліс депутаттары - Фракция мүшелері – М.С. Башимов, А.Ә. Сарым, «Ауыл» ХДПП-ның фракция мүшесі А.А. Бақжоқаев, «Ақ Жол» ҚДП-ның фракция мүшесі К.Ж. Иса, ҚХП-ның фракция мүшесі М.М. Магеррамов, «Respublica» партиясының фракция мүшесі О.Х. Құспеков, ЖҰСДП фракция мүшесі А.Б. Сагандықова, Әлеуметтік-мәдени даму комитеті, жұмыс тобының жетекшісі – фракция мүшесі Е.Б.Саиров).

Заң жобасы онлайн-платформалардың қызметін және онлайн-жарнаманың жұмыс істеуін құқықтық реттеуге бағытталған.

Онлайн-жарнаманы орналастыруды және таратуды құқықтық реттеу, онлайн-платформаларды пайдаланушылар мен меншік иелерінің құқықтары мен міндеттерін белгілеу жөніндегі нормалар көзделеді, заңсыз контентті, жалған ақпаратты және Қазақстан Республикасының заңдарында тыйым салынған басқа да ақпаратты орналастыруға, таратуға тыйым салынады.

Заң жобасымен жұмыс істеу барысында депутаттар:

- «жалған ақпарат – кез келген нысанда тіркелген, шындыққа сай келмейтін не фактілерді едәуір бұрмалайтын, адамдар, заттар, оқиғалар, құбылыстар мен процестер туралы жалған түсінік қалыптастыратын ақпарат» үғымын нақтылауға;

- лездік хабарлар алмасу сервистерін жеке және отбасылық мұқтаж үшін пайдаланған кезде, егер олар басқа да жеке және (немесе) заңды тұлғалардың құқықтарын бұзбаса, пайдаланушылар арасында туындейтын қатынастарға Заң талаптарын таратпауға;

- құқыққа қарсы контентке жатқызылған ақпарат түрлерін нақтылауға, оларды Конституцияға және басқа да заңдарға сәйкес келтіруге;

- онлайн-платформалардың меншік иелері немесе заңды өкілдері үшін адамның өмірі мен денсаулығына қатер төндіретін құқыққа қарсы контент анықталған жағдайда құқық қорғау органдарын хабардар ету,

- кәмелетке толмағандардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету жөнінде шаралар қабылдау, құқыққа қарсы контентті немесе балаға қатысты кибербуллинг деп танылған ақпаратты орналастыратын аккаунттарды тоқтата түрү белгінде міндеттемелер белгілеуге бағытталған түзетулер енгізді;

- «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне онлайн-платформалар және онлайн-жарнама мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы туралы (әзірлеушілер: Мәжілісі депутаттары – фракция мүшелері - М.С. Башимов, А.Ә. Сарым, «Ауыл» ХДПП-ның фракция мүшесі А.А. Бақжоқаев, «Ақ Жол» КДП-ның фракция мүшесі К.Ж. Иса, ҚХП-ның фракция мүшесі М.М. Магеррамов, «Respublica» партиясының фракция мүшесі О.Х. Құспеков, ЖҰСДП фракция мүшесі А.Б. Сагандықова, Әлеуметтік-мәдени даму комитеті, жұмыс тобының жетекшісі – фракция мүшесі Е.Б.Саиров).

Заң жобасы жекелеген заңнамалық актілердің нормаларын «Онлайн-платформалар және онлайн-жарнама туралы» Заң жобасының ережелеріне сәйкес келтіруге бағытталған. Сонымен, Қасіпкерлік кодексіне, «Жарнама туралы» және «Ақпараттандыру туралы» заңдарға өзгерістер мен толықтырулар енгізіліп отыр. Заң жобасымен жұмыс істеу барысында депутаттар Қылмыстық кодекті және «Білім туралы» және «Қазақстан Республикасындағы бала құқықтары туралы» заңдарды негізгі заң жобасымен сәйкестендіруге бағытталған түзетулер енгізді.

- «Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы туралы (әзірлеушілер: Мәжілісі депутаттары - Фракция мүшелері – М.С. Башимов, А.Ә. Сарым, «Ауыл» ХДПП-ның фракция мүшесі А.А. Бақжоқаев, «Ақ Жол» КДП-ның фракция мүшесі К.Ж. Иса, ҚХП-ның фракция мүшесі М.М. Магеррамов, «Respublica» партиясының фракция мүшесі О.Х. Құспеков, ЖҰСДП фракция мүшесі А.Б. Сагандықова, Әлеуметтік-мәдени даму комитеті, жұмыс тобының жетекшісі – фракция мүшесі Е.Б. Саиров).

Жалған ақпаратты орналастыратын немесе тарататын онлайн-платформаларды пайдаланушылар үшін әкімшілік жауапкершілік енгізіледі, 20 АЕК мөлшерінде, ал қасіпкерлік қызметпен айналысатын инфлюенсерлер (блогерлер) үшін - 40 АЕК мөлшерінде.

Заң жобасымен жұмыс істеу барысында депутаттар жалған ақпарат қайта таратылған жағдайда онлайн-платформа пайдаланушылары мен инфлюенсерлердің (блогерлердің) жауапкершілігін арттыруға бағытталған түзетулер енгізді:

жеке тұлғалар болып табылатын онлайн-платформаларды пайдаланушылар үшін 40 АЕК мөлшерінде айыппұл не 10 тәулікке дейін әкімшілік қамаққа алу көзделеді, қасіпкерлік субъектілері 50-ден 200 АЕК мөлшерінде;

жеке тұлғалар болып табылатын инфлюенсерлер (блогерлер) үшін 50 АЕК мөлшерінде не 15 тәулікке дейін әкімшілік қамаққа алу, қасіпкерлік субъектілері 60-тан 250 АЕК-ке дейін мөлшерінде.

- «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне жол жүрісін үйімдастыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» (әзірлеушілер: VII сайланған Мажіліс депутаттары - фракция мүшелері Е.В. Смышляева, Ю.В. Кучинская, Ж.Ә. Омарбекова, Экономикалық

реформа және өнірлік даму комитеті, жұмыс тобының жетекшісі – Фракция мүшесі Е.В. Смышляева).

Заң жобасы электр самокаттары мен шағын электр көлік құралдарының жол қозғалысы мәселелерін реттеуге бағытталған. «Жол қозғалысы туралы» және «Рұқсаттар мен хабарламалар туралы» заңдарға өзгерістер мен толықтырулар енгізу ұсынылды.

Заң жобасымен жұмыс істеу барысында депутаттар «жаяу жүргінші», «жүргізуші» және «механикалық көлік құралы» ұғымдарын, сондай-ақ электр самокаттары мен шағын электр көлік құралдары жүргізушілерінің құқықтары мен міндеттерін нақтылауға бағытталған түзетулер енгізді. Бұдан басқа, басқа мемлекеттің құзыретті органдың тіркелген көлік құралдарының «Жол қозғалысы туралы» Заңының 65-бабының 3-тармағында көзделген талаптарға сәйкестігін тексеру үшін ішкі істер органдары қызметкерлерінің көлік құралдарын тоқтатуының негіздерін белгілейтін түзетулер енгізді.

- «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сұйытылған газ айналымын реттеу және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы туралы (әзірлеуші және жұмыс тобының жетекшісі: VII сайланған Мәжіліс депутаты - Фракция мүшесі Е.В. Смышляева, Экономикалық реформа және өнірлік даму комитеті).

Заң жобасы сұйытылған мұнай газының бөлшек сауда бағаларын мемлекеттік реттеуді енгізуге, сұйытылған мұнай газын көтерме саудада өткізу кезінде бағаларды мемлекеттік реттеу тәртібін өзгертуге, сондай-ақ жекелеген ұғымдарды нақтылауға және айқындауға бағытталған. ҚР Кәсіпкерлік кодексіне және «Газ және газбен жабдықтау туралы» ҚР Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу ұсынылады.

Заң жобасымен жұмыс істеу барысында депутаттар сұйытылған мұнай газының көлемін бөлу жөніндегі комиссия туралы ұлғілік ережені әзірлеу және бекіту бөлігінде уәкілетті органдың құзыретін нақтылауға; сұйытылған мұнай газын тауардан тыс биржаларды ҚР ішкі нарығына жеткізу жоспары шенберінде бөлінген сұйытылған мұнай газының көлемін бөлу қағидаларын әзірлеуге және бекітуге уәкілетті органдың құзыретін белгілеуге бағытталған түзетулер енгізді; газ толтыру станциялары мен газ толтыру пункттеріне сұйытылған мұнай газын сақтауға, төгуте және қуюға арналған технологиялық өзара байланысты өндірістік және өзге де объектілерді үшінші тұлғаларға жалға беруге тыйым салу арқылы қайта сатумен айналысатын үшінші тұлғаларды алып тастау; газ толтыру станцияларының тұрмыстық баллондармен жұмыс істеу мүмкіндігін сақтау.

01.07.2023 ж. бастап пәтер иелері кооперативтерінің, пәтер иелері тұтыну кооперативтерінің, тұрғын емес үй-жайлардың, көппәтерлі тұрғын үйді басқару жөніндегі тұтыну кооперативтерінің қызметін тоқтатуды көздейтін норманы алып тастау туралы «ҚР кейбір заңнамалық актілеріне тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық

мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» ҚР заңына түзету енгізілді.

Мақұлданған және Сенатқа жіберілген өзге де заң жобалары

- «Қоғамдық бақылау туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы туралы (әзірлеуші: Ақпарат және қоғамдық даму министрлігі, Әлеуметтік-мәдени даму комитеті, жұмыс тобының жетекшісі – Фракция мүшесі А.К. Айтмагамбетов).

Заң жобасы Мемлекет басшысының 2020 жылғы 1 қыркүйектегі «Жаңа жағдайдағы Қазақстан: іс-қимыл кезеңі» атты Қазақстан халқына Жолдауын іске асыру жөніндегі Жалпыұлттық іс-шаралар жоспарының 117-тармағын іске асыру мақсатында әзірленді.

Заң жобасының негізгі мақсаты қоғамдық бақылауды жүзеге асыру арқылы азаматтардың мемлекет істерін басқаруға қатысуын қамтамасыз ету болып табылады.

Заң жобасымен «қоғамдық бақылау», «қоғамдық бақылау субъектілері» және «қоғамдық бақылау объектілері» дефинициялары енгізіледі.

«Қоғамдық бақылау» деп қоғамдық бақылау субъектілерінің қоғамдық бақылау объектілерінің актілері мен шешімдерін талдауға және қоғамдық бағалауға, сондай-ақ ұсынымдарды әзірлеуге бағытталған қызметі түсініледі.

Қоғамдық бақылау субъектілеріне ҚР кәмелетке толған азаматтары, коммерциялық емес ұйымдар (корпоративтік қорларды, діни ұйымдарды қоспағанда), қоғамдық бақылауды жүзеге асыру құқығы немесе өкілеттігі берілген өзге де субъектілер жатады.

Қоғамдық бақылау объектілеріне атқарушы мемлекеттік билік және жергілікті мемлекеттік басқару органдары мен мекемелері; мемлекеттік органдар болып табылмайтын мемлекеттік мекемелер; мемлекеттік кәсіпорындар, жауапкершілігі шектеулі серіктестіктер, акционерлік қоғамдар, ұлттық басқарушы холдингтер, құрылтайшысы, қатысушысы немесе акционері мемлекет болып табылатын ұлттық компаниялар, орталық және/немесе жергілікті атқарушы органдардың функцияларын орындаушылар жатады. Бұл ретте қоғамдық бақылау объектілеріне мемлекеттік органдар мен ерекше режимдік, режимдік объектілер санатына жататын ұйымдар жатпайды.

Заң жобасының қолданысы сот ісін жүргізуге, сыртқы барлауға, құқық қорғау, қарсы барлау және жедел-іздестіру қызметіне, сайлау және республикалық референдум туралы заңнамага, арнаулы мемлекеттік органдарға, прокуратураға, қорғанысқа және ҚР Қарулы Күштеріне қолданылмайды.

Заң жобасында қоғамдық бақылау субъектілері мен объектілерінің құқықтары мен міндеттері белгіленеді, қоғамдық бақылау нысандары мен оларды жүргізу тәртібі айқындалады.

Заң жобасымен жұмыс істей барысында депутаттар:

- «қорытынды құжат» ұфымын енгізуге;
- дербес білім беру ұйымдарын қоғамдық бақылау объектілеріне жатқызуға;

- ұлттық әл-ауқат қорында және оның еншілес компанияларында мемлекеттік әлеуметтік және ғылыми-инновациялық жобаларға, бюджет қаражаты есебінен іске асырылатын ұлттық жобаларға қатысты, сондай-ақ қорқайтырымдылық көмек көрсеткен кезде қоғамдық бақылауды жүзеге асыруға;

- қоғамдық бақылау объектісіне барудан бас тарту негіздерін нақты айқындауға. Алдыңғы қоғамдық мониторинг жүргізілген кезден бастап алты ай ішінде бір объектіге не сол мәселе бойынша бара отырып қоғамдық мониторинг жүргізілген жағдайларда;

- қоғамдық бақылау объектілерінің жүргізілген қоғамдық бақылау нәтижелеріне ресми қатынасын болғызыбауға бағытталған түзетулер енгізді.

- **Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қоғамдық бақылау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы туралы** (азірлеуші: Ақпарат және қоғамдық даму министрлігі, Әлеуметтік-мәдени даму комитеті, жұмыс тобының жетекшісі – Фракция мүшесі А.К. Айтмагамбетов).

Заң жобасы қоғамдық бақылау жүргізу тәртібін реттейтін жекелеген заңнамалық актілердің нормаларын негізгі заң жобасының ережелеріне сәйкес келтіруге бағытталды. Бұдан басқа, азаматтардың қажеттіліктеріне дең қоюдың ашықтығы мен жеделдігін арттыру, азаматтық қоғамның мемлекетті басқаруға қатысуы мақсатында петициялар институты енгізіледі.

Әкімшілік рәсімдік-процестік кодекске арнайы платформа арқылы электрондық нысанда мемлекеттік органға, жергілікті өкілді немесе атқарушы органға жіберілген ұжымдық өтініш, үн қосу немесе ұсыныс түсінілетін «петиция» ұфымы енгізіледі. Өтініштерді беру мен қараудың ерекше тәртібі белгіленеді.

Заң жобасымен жұмыс барысында депутаттар мынадай бағыттағы түзетулерді енгізді:

- азаматтарға петицияны тек электрондық емес, қағаз түрінде де ұсыну құқығын беру;

- петицияны орналастыру үшін қажетті дауыстар санын 150-ден 50-ге дейін қысқарту;

- мемлекеттік органдардың петицияларды қарau мерзімдерін орталық мемлекеттік органдар үшін – 60-тан 40-қа дейін және жергілікті атқарушы органдар үшін – 20 күнге дейін қысқарту;

- қоғамдық экологиялық бақылауды жүзеге асыратын субъектілерді кеңеңту;

- мәслихаттар депутаттарына тәn емес петиция мәселелері бойынша функцияларды алып тастау;

- отбасы мүшелеріне мерзімді қызметтегі әскери қызметшілер, сондай-ақ әскери оқу орындарының тәрбиеценушілері, ұландары, кадеттері мен курсанттары қатарындағы өздерінің жақын туыстарының өмірімен және тұрмысымен танысу үшін оларға бару құқығын беру;

- қоғамдық кеңестердің қызметін жақсарту.

«Кәсіптік біліктілік туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы туралы (Еңбек және халықты әлеуметтік

қорғау министрлігі, Әлеуметтік-мәдени даму комитеті, Ж.Д. Сүлейменова).

Заң жобасының негізгі мақсаты белгілі бір кәсіп түрін жүзеге асыруға үміткер жеке тұлғалардың кәсіби біліктілігін тану тәртібімен байланысты қоғамдық қатынастарды кешенде реттеудің тиімді құқықтық негізін қалыптастыру болып табылады. Заң жобасында ұлттық біліктілік жүйесінің элементтерін және Еңбек саласындағы қатынастарды реттеу тетіктерін кәсіптік біліктілікті тану арқылы жүйелу көзделеді.

Заң жобасымен жұмыс барысында депутаттар мыналарға бағытталған түзетулер енгізді:

салалық кеңестермен және уәкілетті органмен (Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігі) келісуі бойынша салалық мемлекеттік органдардың кәсіптік стандарттарды бекітуі;

Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігімен келісуі бойынша ҚР Ұлттық кәсіпкерлер палатасы беретін тану орталықтарын аккредиттеу аттестатын беру немесе күшін жою;

ҚР Ұлттық кәсіпкерлер палатасы мен тану орталықтарының, олар ҚР заңнамасын бұзған жағдайдағы жауапкершілігін белгілеу;

Ұлттық біліктілік жүйесі цифровық платформасының негізгі құралдарын айқындау: ұлттық кәсіптер сыныптауышы, кәсіптер тізілімі; тану орталықтарының тізбесі, кәсіптік біліктіліктерді тану туралы берілген және күші жойылған құжаттар тізілімі; білім беру бағдарламаларының тізілімі және басқалар;

кәсіптік біліктілікті тану туралы құжатты алған адамдарға қатысты шағымдар расталған жағдайда оның күшін жою, бұл ретте мұндай сертификаттар туралы мәліметтер Ұлттық біліктіліктер жүйесінің цифровық платформасында орналастырылады;

кәсіптік біліктілікті тану рәсімінен өту кезінде мүгедектігі бар адамдар үшін қажетті жағдайлар жасау бойынша тану орталықтарының міндеттемелерін белгілеу.

«Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне кәсіптік біліктілік мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы туралы (Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігі, Әлеуметтік-мәдени даму комитеті, Ж.Д. Сүлейменова).

Заң жобасы ҚР кәсіптік біліктілік саласындағы заңнамасын «Кәсіптік біліктілік туралы» Заң жобасының ережелеріне сәйкес келтіру, сондай-ақ мамандардың кәсіптік біліктілігін тануды реттеудің бірынғай жүйесін қалыптастыруға бағытталған реттеуші тетіктерді жетілдіру мақсатында әзірленді.

Заң жобасымен жұмыс барысында депутаттар мынадай түзетулер енгізді:

«Білім туралы» ҚР Заңына – тиісті уәкілетті мемлекеттік органдардың мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту, орта, қосымша, техникалық және кәсіптік білім беру педагогтері үшін, сондай-ақ жоғары және (немесе) жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру үйимдарының педагогтері (профессор-оқытушылар құрамы) үшін кәсіптік стандарттарды әзірлеу және бекіту жөніндегі құзыреттерін белгілеу нормалары;

«Халықтың көші-қоны туралы» Қазақстан Республикасының Заңына жұмыс берушілер тартатын шетелдік жұмыс күшінің білім деңгейі (кәсіптік даярлығы) және практикалық жұмыс тәжірибесі (өтілі) кәсіптік стандарттарға сәйкес біліктілік талаптарына сай келуі тиіс деген норма;

«Қазақстан Республикасының мемлекеттік наградалары туралы» Қазақстан Республикасының Заңына – Қазақстан Республикасының «Ел бірлігі» орденін белгілеу жөніндегі нормалар;

«Назарбаев Университеті», «Назарбаев Зияткерлік мектептері» және «Назарбаев Қоры» мәртебесі туралы» Қазақстан Республикасының Заңына – Мемлекет басшысының дербес білім беру үйымдарының Жоғары қамқоршылық кеңесін құру жөніндегі өкілеттіктерін айқындау бойынша түзетулер.

Конституциялық Соттың 2023 жылғы 8 сәуірдегі № 8 нормативтік қаулысын орындау үшін Әлеуметтік кодекске бірқатар редакциялық өзгерістер көзделді.

«Семей ядролық қауіпсіздік аймағы туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы туралы (Энергетика министрлігі, Экология мәселелері және табигатты пайдалану комитеті, Е.Т. Жаңбыршин)

Заң жобасы бұрынғы Семей ядролық сынақ полигонының (бұдан әрі – СЯСП) және оған іргелес жерлердің аумағында радиациялық және экологиялық қауіпсіздіктің тиісті деңгейін қамтамасыз ету, бұрынғы СЯСП жерлерін пайдалану мәселелерінде мемлекеттік бақылауды қүшейту, аумақты оңалту, елдің ғылыми әлеуетін дамыту, ядролық энергияны бейбіт мақсатта пайдалану мәселелеріндегі Қазақстан Республикасының ұстанымдарын нығайту мақсатында әзірленді.

Заң жобасы нормативтен тыс радиоактивті ластануға ұшыраған аумақтарда арнайы құқықтық режимі бар Семей ядролық қауіпсіздік аймағын (бұдан әрі – СЯҚА) құруды көздейді.

«Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Семей ядролық қауіпсіздік аймағы мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы туралы (Энергетика министрлігі, Экология мәселелері және табигатты пайдалану мәселелері комитеті, Е.Т. Жаңбыршин)

Заң жобасының негізгі мақсаты Қазақстан Республикасының заңнамасын «Семей ядролық қауіпсіздік аймағы туралы» Қазақстан Республикасы Заңы жобасының ережелеріне сәйкес келтіру болып табылады.

Заң жобасымен Қазақстан Республикасының Жер және Экологиялық кодекстеріне толықтырулар мен өзгерістер енгізіледі.

Кәсіпкерлік Кодекске мемлекеттік монополия және арнайы құқық субъектілерінен Семей ядролық қауіпсіздік аймағының жұмыс істеуін қамтамасыз ету жөніндегі уәкілетті ұйымды алып тастау жөнінде түзетулер енгізілді.

Экологиялық кодекске қоршаған ортаны қорғау саласындағы уәкілетті органның ведомстволық бағынысты үйымына ластағыштардың шығарындылары мен көшірілуінің тіркелімін жүргізу жөніндегі құзыретті бекіту жөніндегі нормалар енгізілді.

Сонымен қатар, депутаттар кәбіл-өткізгіш өніміне кәдеге жарату алымын алуды жоюға бағытталған тиісті түзетулер енгізді.

«Электр энергетикасы туралы» Занға басқа елдерден, оның ішінде үкіметаралық келісіммен айқындалатын уәкілетті ұйым арқылы электр энергиясын сатып алуды немесе сатуды жүзеге асыруға бағытталған нормалар енгізілді.

Барлығы I сессияда қаралған және Парламент Сенатына берілген 14 заң жобасына фракция мүшелері 445 түзету енгізді.

Фракция жұмысының маңызды бағыты «AMANAT» партиясының «ХАЛЫҚПЕН БІРГЕ!» 2023-2027 жылдарға арналған сайлауалды бағдарламасын орындау жол қартасын (бұдан әрі – Жол картасы) іске асыру шеңберінде сайлауалды үәделердің іске асырылуын заңнамалық түрде қамтамасыз ету болады.

2023 жылғы 2 маусымда «AMANAT» партиясының Саяси кеңесі Бюросының қаулысымен Жол картасы бекітілді.

Қолданыстағы сайлауалды бағдарламаның алдыңғылардан айырмашылығы – ол алғаш рет партияға келіп түскен барлық әлеуметтік топтар мен халықтың топтарын қамтитын сайлаушылардың **200 мыңнан астам тілектері** негізінде жасалды. Яғни, сайлауалды бағдарламаның авторлары партиядан көмек сұрағандар және оған ұсыныстар жолдағандардың бәрі болды. Халықты әлеуметтік қорғауға, отбасын, жастарды және ауыл тұрғындарын қолдауға, білім беру мен денсаулық сақтау сапасын арттыруға, өнеркәсіптің шағын және орта бизнесін, ауыл шаруашылығын дамытуға басымдық берілген.

Жол картасында сайлаушылардың **10 сұранысы** – партияның **10 міндеті** бойынша бөлінген **205 пункт қамтылған**. Бұл – ауқатты өмір сұру, жақсы жұмыс пен еңбек жағдайларына ие болу; әлеуметтік қамқорлықты сезіну; сапалы білім мен медициналық қызметтерді алу; өз тұрғын үйі мен жайлы инфрақұрылымының болуы; мықты және өзін-өзі қамтамасыз ететін экономикамен мақтану; ауылды және ауыл тұрғындарының әл-ауқатын жаңдандыру; құндылықтары бірыңғай біртұтас қоғамның бір бөлігі болу; жастармен бір бағытта болу; экологияны жақсарту; сыйбайлас жемқорлықсız қауіпсіз және құқықтық мемлекетте өмір сұру.

Жол картасының іске асырылуына мониторинг пен бақылауды жүзеге асыру мақсатында **ұш тараптан үйлестірушілер айқындалды:**

Үкімет тарапынан – Премьер-Министрдің орынбасары – Қаржы министрі Е.К. Жамаубаев;

фракция тарапынан – Парламент Мәжілісінің депутаты, фракция басшысының орынбасары П. О. Казанцев;

Орталық аппарат тарапынан – партия хатшысы Э.Т. Жұмағазиев.

Нақты бақылау құралдары көзделген:

- Жол картасының барлық бағыттары Палатаның бейінді комитеттері арасында бөлінген. Жауапты болып Комитет төрағалары – фракция мүшелері табылады (А.К. Аймагамбетов, Е.Т. Жаңбыршин, С.В. Имашева, А.С. Құспан, Н.С. Сабильянов).

Аграрлық мәселелер комитетінде үйлестіруші фракция басшысының орынбасары П.О. Казанцев;

- депутаттарға жол картасын орындау бойынша ақпаратты дайындауда әдістемелік көмек көрсету үшін Фракция Төралқасының мүшесі Е.В. Смышляеваның басшылығымен әдістемелік топ құрылды;

- депутаттық корпус құрамындағы кураторларға тиісті деректерді ұсыну үшін министрліктер мен ведомстволардың бірінші басшыларының жауапты орынбасарларын дербес бекіту жүргізілді;

- Үкімет жаңында турақты негізде Жол картасының іске асырылуын мониторингілеу және бақылау жөніндегі штаб жұмыс істейді;

- Жол картасын іске асыру бойынша ақпаратты тыңдау жиілігі айқындалды.

Тоқсан сайын әрбір депутат орталық мемлекеттік органдар ұсынған ақпаратты талдау негізінде есепті тоқсаннан кейінгі айдың 5-күніне дейін өзінің бейіндік комитетінің басшылығына ақпарат дайындаиды. Өз кезегінде, комитет төрағалары есепті тоқсаннан кейінгі айдың 10-күніне дейін Фракция басшысына баяндайды.

Жарты жылдағы жұмыс қорытындылары бойынша есепті фракция жиналышында Жол картасын іске асыруды үйлестіретін вице-премьер жеткізеді, ал жыл қорытындылары бойынша есепті Қазақстан Республикасының Премьер-Министрін тыңдай отырып, әрбір келесі жылдың наурыз айында фракция жиналышында қарайды.

Жол картасында 38 заңнамалық актінің және 17 нормативтік құқықтық актінің қабылдау көзделген.

8 заң қабылдау көзделген: Құрылым кодексі, Халықаралық еңбек ұйымының дамушы елдерді ерекше ескере отырып, ең тәменгі жалақыны белгілеу туралы конвенциясын (131-конвенция) ратификациялау туралы; Жылу энергетикасы туралы; Семей ядролық қауіпсіздік аймағы туралы; Экспорттық-кредиттік агенттік туралы; Ғылым және технологиялық саясат туралы; Кассациялық қайта қарастыру жеткізу туралы; Заңсыз иемденілген активтерді мемлекетке қайтару туралы.

Бұгінгі таңда Парламент Мәжілісі заңсыз иемденілген активтерді мемлекетке қайтару туралы заң жобаларын және ілеспе заң жобаларын, сондай-ақ Семей ядролық қауіпсіздік аймағы туралы заң жобаларын макұлданап, Сенатқа жолдады.

Бұдан басқа мынадай мәселелер бойынша түзетулер ұсынылады: еңбек заңнамасын мемлекеттік және қоғамдық бақылауды күшейту; жазатайым оқиғаны тергеу кезінде қызметкер мен жұмыс берушінің кінәсін анықтау тәртібін қайта қарастыру; зиянды және қауіпті өндірістерде жұмыс істейтін қызметкерлердің зейнетке ерте шығуы; әлеуметтік кәсіпкерлікті дамыту; тұтынушылардың құқықтарын қорғау және бизнестің жауапкершілігін арттыру; техникалық және кәсіптік білім беретін мемлекеттік ұйымдарды жеке секторға беруге шектеулер белгілеу; ғылымды қажет ететін аумақтарға құқықтық мәртебе беру; дәрігер маманың мәртебесін бекіту, медициналық қызметкерлерді

қорғау мен қолдауды күшейту; риэлторлық қызметте өзін-өзі реттеу тетігін енгізу; талшықты-оптикалық байланыс желілері технологиясы арқылы республикалық және облыстық маңызы бар негізгі автожолдарды сапалы интернетпен қамтамасыз ету; елді мекендердің бас жоспарларында байланыс мұқтажы үшін аумақты резервтеу; жер қойнауын пайдалану құқығын алу рәсімін оңайлату; жаңартылатын энергия көздерін, электр энергетикасын және табиғи монополияларды пайдалануды қолдау; КТС және ҚКС мәлшерлемесін саралау; «таза парақтан» жаңа реттеу саясаты шеңберінде бизнес үшін барлық ескі реттеу актілерін қайта қарастыру; кепіл ұстаушыға уақытша жер пайдалану және оны кейіннен жер пайдалану құқығын сатып алмай сату құқығын беру; бизнес субъектілері үшін жер қойнауын пайдалану құқығын өткізу (сату) жөніндегі сауда-саттыққа қатысу; тауар биржалары арқылы қатты пайдалы қазбаларды өндіру операцияларын жүргізу кезінде жер қойнауын пайдаланушылардың сатып алушарын болдырмау; ветеринариялық қызметтің тиімділігін арттыру; әртүрлі салалардағарыштық мониторингті көнедіту; азаматтардың талап-тілектерін шешуге барынша тарту мақсатында үкіметтік емес ұйымдар мен БАҚ-тың жұмыс істеу жағдайларын жақсарту; рұқсат етілмеген қоқыс үйінділерінің пайда болуына жол бермеу; жол қауіпсіздігін қамтамасыз ету саласындағы заңнаманы жетілдіру; дербес деректер және оларды қорғау және ақпараттық қауіпсіздік туралы ҚР заңнамасын бұзғаны үшін, бөтен адамның ӘЦҚ-сын, мүгедектігі бар адамдарға қатысты ақпаратты, мемлекеттік статистика мен ұлттық деректерді заңсыз пайдаланудан көрінген алаяқтық әрекеттері үшін жауапкершілікті күшейту.

Мемлекет басшысы Қ.Қ. Тоқаевтың **2022 жылғы 1 наурыздағы «AMANAT» партиясының кезектен тыс XXII съезінде берген қоғамдық пікірталастардың фокусын әлеуметтік желілер мен қалалық алаңдардан Парламент пен мәслихаттарға ауыстыру туралы ұсынысына сәйкес Парламент Мәжілісі жанында Қоғамдық палата құрылды және жұмыс істейді (2023 жылғы 13.04. №24-BM).**

Қоғамдық палатаның құрамына фракцияның **6 мүшесі** кірді (А.Ә. Сарым - Төрага; мүшелері: А.К. Аймагамбетов, М.С. Башимов, Б. Нәжметдинұлы, Е.В. Смышляева, Н.С. Шаталов).

Қоғам үшін аса маңызды заң жобалары азаматтық қоғам өкілдерін, түрлі салалардағы сарапшыларды, әлеуметтанушыларды, саясаттанушыларды, зангерлерді, азаматтық белсененділерді, басқа да фракциялардың өкілдерін көнінен тарта отырып, Қоғамдық палата отырыстарында алдын ала қаралады.

Фракция іс-шаралары

Фракция жиналыштары

Сессия басталғалы **6 жиналыш** өткізілді, оның ішінде:

- 29.03.2023 ж. – ел Президентіне Ә.А. Смайловтың кандидатурасын Қазақстан Республикасының Премьер-Министрі лауазымына енгізу бойынша;
- 04.04.2023 ж. – ұйымдастыру мәселелері бойынша;

- 21.04.2023 ж. – Қазақстан Республикасының Президенті Қ. Тоқаевтың 2022 жылғы 1 қыркүйектегі Қазақстан халқына арнаған Жолдауындағы тапсырмасы шеңберінде «Жайлы мектеп» жобасын іске асры турали;

- 02.06.2023 ж. – «AMANAT» партиясының 2023-2027 жылдарға арналған «ХАЛЫҚПЕН БІРГЕ!» сайлау алдындағы бағдарламасын іске асры шеңберінде халықтың табысын арттыру мәселелерін талқылау бойынша;

- 09.06.2023 ж. – «AMANAT» партиясының 2023-2027 жылдарға арналған «ХАЛЫҚПЕН БІРГЕ!» сайлау алдындағы бағдарламасын орындаудың Жол картасының іске асрылу барысын мониторингілеу және бақылау жөніндегі жұмысты ұйымдастыру бойынша;

- 26.06.2023 ж. – жазғы кезеңде «AMANAT» партиясы Фракциясының мүшелері-депутаттардың өнірлердегі көшпелі жұмысы турали.

Фракция Төралқасының отырыстары

Бірінші сессияда Фракция Төралқасының **11 отырысы** өтті, онда Парламент Мәжілісінің жалпы отырыстарында Фракция атынан жариялау үшін депутаттық сауалдардың жобаларын қаруға, ұйымдық-өкімдік құжаттарды бекітуге басты назар аударылды.

Атап айтқанда, Төралқа мыналарды **бекітті**: Парламент Мәжілісінің жалпы отырыстарында жария ету үшін депутаттық сауалдар дайындау алгоритмі (03.04.2023 ж. № 003); Фракция мүшелері-депутаттарды өнірлерге бекіту (10.04.2023 ж. № 004); Фракция басшысы, басшысының орынбасарлары мен Фракция Төралқасының мүшелері арасында міндеттерді бөлу (10.04.2023 ж. № 004); Фракцияның VIII сайланымның I сессиясына арналған іс-шаралар жоспары (24.04.2023 ж. № 006); Фракция мүшелері-депутаттардың өнірлердегі жұмысын ұйымдастыру тәртібі; Фракцияның жанындағы «Жайлы мектеп» Ұлттық жобасының іске асрылуын бақылау жөніндегі жұмыс тобының құрамы; Фракция мүшелері-депутаттарды депутаттық сауалдар жобаларын дайындаудағы жұмысты үйлестіру және медиалық қызметті жандандыру жөніндегі Фракция Төралқасының мүшелеріне бекіту (29.05.2023 ж. № 011).

Партияның Қоғамдық қабылдауында азаматтарды қабылдау

Ағымдағы жылғы 31 наурызда партияның Республикалық қоғамдық қабылдау бөлмесінде Фракция мүшелері-депутаттардың азаматтарды қабылдауының 2023 жылға арналған **кестесі бекітілді**.

Мәселен, ағымдағы жылғы 4 сәуір мен 1 маусым аралығында Фракция мүшелері-депутаттар оффлайн режимде **20 қабылдау өткізіп, 199 адам қабылданды**.

Депутаттарға әлеуметтік мәселелер бойынша – 103, шешімдермен және сот актілерімен келіспеушілік

бойынша – 38, мемлекеттік органдардың әрекеттеріне шағымдармен – 24, коммуналдық шаруашылық мәселелері бойынша – 10 және өзге мәселелер бойынша 24 өтініш келіп түсті.

Азаматтардың өтініштері бойынша депутаттар 141 жазбаша өтінішті қабылдап, мемлекеттік органдарға жолдады және 58 өтінішке қолданыстағы заңнама аясында ауызша жауаптар берілді. Бірқатар мәселелер сол жерде оң шешілді, мысалы: депутат Б.Т. Бейсенғалиев Астана қаласының тұрғыны Т. Мавлановаға онкологиялық науқас баласын емдеуге қаржылай көмек көрсетті.

Депутат Қ.Р. Балабиев Астана қаласының тұрғыны Б. Темірғалиеваға 2021 жылы Түркістан қаласында қайтыс болған әкесіне қайтыс болу туралы қуәлікті рәсімдеуде көмектесті. Өтініш берушінің мәселесі екі жылдан астам уақыт бойы шешілмей келген.

Депутат Н.К. Әшімбетовтің қабылдауының қорытындысы бойынша 2 мәселе шешімін тапты. Астана тұрғыны Б. Егізбеков жалпы үйдегі жылу есептегішінің жоғалуына шағымданды. Депутат Астана қаласының ПД-не жауап жолдады, ол бойынша іс қозғалды және бақылауға алынды деген жауап келді.

Екінші мәселеде Жетісу облысының тұрғыны М. Жұмаханова малды рейдерлік басып алу туралы шағыммен жүгінді. Өтініш ҚР ПМ-ге жолданды. Сотқа дейінгі тергеу жүргізілуі туралы да жауап алынды.

Депутаттық сауалдар

Бірінші сессия басталғаннан бері Мәжілістің жалпы отырыстарында Фракция мүшелері 116 депутаттық сауал жариялады, Үкімет мүшелері мен өзге де үәкілетті органдарға 191 сұрақ қойып, сондай-ақ заң жобаларының нормаларын талқылау жөніндегі жарыссызде 130 рет сөз сөйлемді.

Фракцияның депутаттық сауалдарының адресаттары: ҚР Премьер-Министрі – 34% (39), Премьер-Министрдің Бірінші орынбасары – 26% (30), Премьер-Министрдің орынбасарлары – 20% (23), министрліктер мен ведомстволардың бірінші басшылары – 20% (23).

Депутаттық мәселелерде көтерілген негізгі мәселелер экономика, денсаулық сақтау, білім беру, ауыл шаруашылығы салаларын дамыту, халықты әлеуметтік қамсыздандыру, елді мекендердің инфрақұрылымы, интернет және мобильді байланыс, ТҮКШ қызметтерінің мәселелері болды.

Депутаттар өз сауалдарында ерекше назар аударуды және жедел шешуді талап ететін өзекті мәселелерді көтерді. Мәселен, орман шаруашылығы қызметкерлерінің өмірін қиган Абай облысының Бородулиха ауданындағы ірі орман өрті Фракция мүшесі-депутат Н.С. Сабильяновтың депутаттық сауал жолдауына себеп болды; Солтүстік Қазақстан облысы Петропавл қаласы еңбекшілерінің қалалық Халық кеңесін қалпына келтіру ниетін білдіру фактілері Фракция мүшесі Е.Б. Сайыровтың елдегі сепаратизмге қарсы іс-қимыл туралы депутаттық сауал жолдауына себеп болды; интернет-алақыттық қарсы іс-қимыл және халықты жалған кредиттерден қорғау мақсатындағы мәселелер Е.С. Бейсенбаевтың

депутаттық сауалында шүғыл көтерілді; бұралқы иттердің адамдарға, оның ішінде өліммен аяқталған балаларға шабуыл жасауының жиілелі кеткен жағдайлары Н.А. Сәрсенгалиевтің депутаттық сауал жолдауына себеп болды; «IV клиникалық топтың қатерлі ісігі» диагнозы бар пациенттер үшін жалпы мүтедектік растау проблемаларын Фракция мүшесі У. Шапақ көтерді; білім беру мекемелерінің терроризмге қарсы қорғалуының проблемалық мәселелері К.В. Авершиннің депутаттық сауалында айтылды; әлеуметтік желілерде бейнелерді белсенді таратумен қоғамдық резонанс және жасөспірімдер арасындағы қатыгез әрекеттерге алаңдаушылық А.Д. Әлтайдың сауалына себеп болды; мүмкіндігі шектеулі адамдарға женілдік авиа-тарифтерін беру шараларын Фракция мүшесі Е.Т. Әбдиев өткір көтерді; М.С. Бәшімов жалпымемлекettік қадағалау қызметінің қызметін қүштейтуді талап етті; ЖОО-лардың заңсыз сатып алынған активтерін қайтаруды Е.Б. Сайыров өткір көтерді; республикалық және жергілікті маңызы бар жолдарды күрделі жөндеу мен реконструкциялаудың проблемалық мәселелерін Фракция мүшелері Д.Н. Тұрганов, Ұ.Ш. Тұмашиновтер көтерді, мектептегі кітапханашылардың еңбегіне ақы төлеудің проблемалық мәселелерін Е.А. Әбіл айтып берді; студент жастарға арналған жатақханалардың өткір тапшылығының мәселелерін Е.С. Бейсенбаев көтерді; кеден қызметінің ардагерлеріне еңбек сінірген жылдары бойынша зейнетақымен қамсыздандыру мәселесін Т.М. Савельева көтерді; мұнай ұнғымаларындағы өрттер туарлы Е.Т. Жаңбыршин айтты; басқарманың кейбір функцияларын аудандық деңгейге беру туралы Ө. Сәдібеков атап өтті; жастар арасындағы жұмыссыздықты Н.А. Сәрсенгалиев көтерді; жол саласын битуммен қамтамасыз етудегі ағымдағы ахуал мәселесін Д.Н. Тұрганов көтерді; медициналық оқалту туралы Г.А. Елеуов айтты; ҚР Үкіметінің жұмысын ұйымдастыруға қатысты А.К. Аймагамбетов сауал жолдады.

Жалпы, Фракция мүшелері жариялаган депутаттық сауалдар қоғам өмірінің және қоғамдық қатынастардың маңызды салаларын қамтыды. Мәселен, Фракция мүшелерінің депутаттық бастамасының арқасында мынадай мәселелер оң шешілді: қазақ тіліндегі терминологиялық сәйкестік түрғысынан нормативтік құқықтық актілерге ревизия жүргізу (Шапақ Ұ.); статистикалық өндіріс процесін жетілдіру және ресми статистикаға сенімділікті арттыру (Бейсенбаев Е.С.); Түркістан және Қызылорда облыстарында «білім – ғылым – өндіріс» тиімді тізбегін құру және кәсіптік аурулар қызметінің вертикалын қалпына келтіру мақсатында ауыл шаруашылығы тәжірибелік станцияларын дамыту (Смышляева Е.В.); Павлодар облысы Екібастұз қаласының жылыту қазандықтарын жөндеуге қаражат бөлу (Амантайұлы Ж.); ашық топырақта көкөніс өндірісін қаржыландыру (Балабиев Қ.Р.); мәдениет ұйымдарының техникалық қызметкерлерінің жалақысын көтеру туралы (Зайытов Р.Р.); Түркістан облысындағы магистральдық арналарды күрделі жөндеуге қаражат бөлу (Қырықбаев Т.Б.).

Фракцияның өзге де іс-шаралары

Партия Фракциясының мүшелері-депутаттар «АМАНАТ» партиясының «Жастар Рухы» Жастар қанаты өткізетін іс-шараларға белсенді қатысты. Мысалы, депутаттар: Отан қорғаушылар күні мен Ұлы Жеңіс күні қарсаңында – «Qaisar» әскери-патриоттық ойындарын, ҚР-ның Мемлекеттік рәміздері күні қарсаңында – жастар патриоттық акциясын, Балаларды қорғау күніне арналған іс-шараларды қолдады, соғыс және еңбек ардагерлерінің үйінде болды, оның ішінде өнірлерге де барды.

Ағымдағы жылғы 14-16 сәуірде партияның Саяси менеджмент академиясымен бірлесе отырып, Фракция мүшелері-депутаттарды «Көпшілік алдында жанды дауыспен сөйлеу», «Қыын аудиториямен жұмыс істеу техникасы» тақырыптарында оқыту жүргізілді. Жаттықтырушысы журналист, продюсер, жанжалға сезімтал журналистика және дағдарыстық коммуникациялар бойынша жаттықтырушы А. Коскина болды.

Ағымдағы жылғы 26 мамырда Парламент Мәжілісінің Төрағасы, Партия төрағасы Е.Ж. Қошановтың басшылығымен партия жанындағы республикалық кеңестердің жаңа басшыларымен кеңес өткізілді. Сайлау алдындағы уәделердің орындалуына жүйелі мониторингті қамтамасыз ету және өнірлердің әлеуметтік-экономикалық дамуының өзекті бағыттары мен экономиканың нақты салалары бойынша баламалы сараптамалық пайымдауды әзірлеу мақсатында партия жанынан 9 Республикалық қоғамдық кеңес құрылды, оларды фракция мүшелері-депутаттар басқарды.

Ағымдағы жылғы 31 мамырда Саяси құғын-сүргін және ашаршылық құрбандарын еске алу күні Фракция мүшелері «АЛЖИР» мемориалдық музей кешенінің Еске алу қабырғасына гүл шоқтарын қойды.

Ағымдағы жылғы 10-11 маусымда депутаттар Н.С. Сабильянов, Р.Р. Зайытов, М.М. Толықбаев, С.Р. Нұртаза өнірдегі өртке байланысты Абай облысына барып, сол жерде жағдайды зерттеді, бұл Премьер-Министр Ә.А. Смайловтың атына орман шаруашылығының өртке қарсы және құтқару қызметіндегі жүйелік проблемаларды шешу жөніндегі ұсыныстармен депутаттық сауал үшін негіз болды.

Ағымдағы жылғы 15-17 маусымда «АМАНАТ» партиясының жанындағы Партиялық бақылау комитетінің және Өнірлік даму жөніндегі республикалық кеңестің мүшелері-депутаттар Б.Т. Бейсенгалиев, П.О. Казанцев, Ю.В. Кучинская, Е.В. Смышляева Қостанай облысына, Арқалық қаласына өнірлер инфрақұрылымын дамыту мәселелерін, оның ішінде жергілікті ЖЭО-ны жаңғыру мәселелерін зерделеу бойынша барып келді.

Ақпараттық-түсіндіру жұмысы

Фракция ақпараттық өрісте тиімді жұмыс жүргізіп келеді. Фракция мүшелері-депутаттар әлеуметтік желілерде өте белсенді,

оның мүшелерінің көпшілігінде Facebook-та (61), Instagram-да (59), TikTok-та (19), Telegram-арнада (5), Youtube-та (3) аккаунттары бар және олар жұмыс істеп тұр.

Әлеуметтік желілерде заң жобалау, фракциялық және өкілдік қызметті ілгерілетуде Фракцияның мынадай мүшелері негұрлым белсенді:

Facebook – A.K. Аймагамбетов (72,0 мың жазылуышы бар), M.A. Әбенов(70,0 мың), M.M. Толықбаев (30,8 мың), С.Р. Нұртаза (24,2 мың), Е.Т. Жаңбырышин (24,3 тыс), Н.А. Сәрсенғалиев (15,8 мың), Е.Б. Сайыров (15,3 мың), М.С. Бәшімов(8,3 мың); Ж.С. Әшімжанов (5 мың), Ж. Амантай (7,6 мың).

Instagram –M.M. Толықбаев (773.0 мың), Р.Р. Зайытов (248,0 мың), Т.Б. Қырықбаев (40,6 мың), Е.Т. Жаңбырышин (16,8 мың), Д.Е. Исабеков (18,8 мың), Е.Б. Сайыров (11,0 мың), М.Ж. Жайымбетов (7,7 мың), Н.К. Әшімбетов (4,0 мың);

TikTok – Н.А. Сәрсенғалиев (110,0 мың), М.М. Толықбаев (107,0 мың), Р.Р. Зайытов (19,8 мың), Ж.Д. Сүлейменова (14,0 мың), Е.Б. Сайыров (10,5 тыс);

Youtube – Сәрсенғалиев Н.А. (480,0 мың), Сүлейменова Ж.Д. (28,1 мың).

Telegram-канал: А.К. Аймагамбетов (18 699 оқырман), Н.С. Шаталов (5 893), А.Ә. Сарым (1 162), Е.Т. Жаңбырышин (1 024), Е.В. (633).

Сондай-ақ Фракцияның **Facebook** әлеуметтік желісіндегі жеке парастасы белсенді жұмыс істейді, онда 3338 адам қатысушы болып табылады және 824 көрушісі бар.

Есепті кезеңде Фракция парастасында 160 жарияланым орналастырылды, онда 105,0 мың адам қамтылды. Сонымен қатар, Фракцияның **Telegram** арнасы мен **TikTok** арнасы жұмыс істейді, онда тиісінше 138 жарияланым және 15 жарияланым орналастырылған, ол 92,0 мың қаралымды қамтиды.

3.2. «АУЫЛ» ХАЛЫҚТЫҚ-ДЕМОКРАТИЯЛЫҚ ПАТРИОТТЫҚ ПАРТИЯСЫНЫҢ ФРАКЦИЯСЫ

«Ауыл» халықтық-демократиялық патриоттық партиясының фракциясы «Қазақстан Республикасының Парламенті және оның депутаттарының мәртебесі туралы» Қазақстан Республикасының Конституциялық заңына, Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Регламентіне, «Ауыл» ХДПП Жарғысына сәйкес құрылған депутаттық бірлестік болып табылады.

Фракция 2023 жылғы 31 наурызда Парламент Мәжілісінің Бюросында тіркелген.

Фракция басшысы – Парламент Мәжілісінің депутаты А.А. Баққожаев.

Фракция мүшелері: Парламент Мәжілісінің депутаттары Қ.Ж. Абден, Н.Г. Арсютин, Ж.М. Даирабаев, С.Р. Егізбаев, Е.Б. Саурықов, А.Т. Зейнуллин, Т.Ф. Серіков.

Фракция мүшелері бастамашылық еткен заң жобалары

VIII сайланған Парламент Мәжілісінің I сессиясының басынан бастап партияның сайлауды тұғырнамасына сәйкес Аграрлық мәселелер комитетінің өтінімі бойынша Парламентаризм институты Агробанк және азық-түлік қауіпсіздігі туралы заң жобаларын әзірлеп, ұсынды. Заң жобаларын қарау нәтижелері бойынша Фракция мүшелері заң жобаларын Парламентаризм институтына пысықтауға жіберу туралы шешім қабылдады.

Депутат - Фракция мүшесі А.А. Баққожаев «Онлайн-платформалар және онлайн-жарнама туралы» заң жобасы бастамашыларының құрамына кірді.

Парламент Мәжілісінің бірінші сессиясы барысында Фракция мүшелері - депутаттар жұмыс топтарына 108 түзету енгізді, оның ішінде жайылымдар туралы заң жобасына - 13 түзету, қоғамдық бақылау туралы - 4, тұрғын үй - коммуналдық шаруашылық туралы - 15, көші - қон туралы - 11 және басқаларына - 65 түзету енгізді.

Депутаттық сауалдар

I сессияның басынан бастап Фракция депутаттары 17 депутаттық сауал жария етті.

Сауалдардың негізгі тақырыптары: АӨК, ауылдық аумақтар және табиғатты пайдалану, әлеуметтік мәселелер, экономика.

Азаматтарды қабылдау

2023 жылғы 29 наурыздан 30 маусым аралығында Фракция депутаттарына 135 жолданым келіп түсті, оның ішінде 135 азаматқа немесе 100%-ы бойынша жауаптар берілді. Оның ішінде Е-Otinish бойынша - 29, жеке қабылдау кезінде - 58, партияның қоғамдық қабылдауы арқылы - 15, Мәжілістің қоғамдық қабылдауы арқылы - 33.

2023 жылғы 18 мамырда партияның қоғамдық қабылдауында депутаттар А.А. Баккожаев, А.Т. Зейнуллин және Р.Г. Арсютин Солтүстік Қазақстан, Ақмола және Қостанай облыстарының азаматтарын жер пайлары бойынша дивидендтер және жалақы бойынша берешекті төлеу мәселелері бойынша қабылдады. Қорытындысы бойынша уәкілетті органдарға өтініш жазуға заңгерлік кеңестер мен көмек берілді.

Депутат Е.Ғ. Серіков Мәжілістің Қоғамдық қабылдауында сот шешімдерімен келіспеу, дәрілік препараторлардың болмауы және басқа да әлеуметтік мәселелер бойынша азаматтарды қабылдады. Қабылдау барысында депутат ұсындылар берді.

Түркістан облысына барған сапары кезінде депутаттар С.Р. Егізбаев пен Ж.М. Дайрабаев партияға мүше - азаматтарды қабылдады. Депутаттар партия мүшелеріне Мәжілісте атқарылып жатқан жұмыстар туралы айттып, партияластардың сұрақтарына жауап берді.

22-23 маусымда Қаржы және бюджет комитетінің Ақмола облысындағы көшпелі отырысы кезінде депутат Қ.Ж. Абден халықпен кездесулер өткізді.

Фракцияның іс-шаралары

2023 жылдың сәуір айында Ақтөбе облысының фермерлерімен проблемалық кредиттер мәселелері бойынша кездесу өткізілді. Фермерлерге көмек көрсету үшін ҚР АШМ, АНК өкілдерімен кездесулер үйимдастырылды. Соңдай-ақ ҚР Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігінің төрағасы М.Е. Әбілқасымованаң Мәжілісте сөйлеген сезінде депутат Ж.М. Дайрабаев Ақтөбе облысының фермерлеріне көмек сұрап өтініш білдірді.

2023 жылғы 26 мамырда фракция мүшесі Т.Ф. Серіковтің мүмкіндігі шектеулі жандарға арналған қолмен басқарылатын автомобилдерді құрастыруды үйимдастыру мәселелері бойынша үәкілетті органның және қоғамдық үйимдардың өкілдерімен кездесі үйимдастырылды. Бұл бағыттағы жұмыс жалғасуда.

2023 жылғы 1 маусымда депутаттар А.А. Бақжоқаев, Қ.Ж. Абден және Е.Ғ. Серіков Астана қаласындағы балалар үйіне барды. Мерекелік іс-шараларға қатысып, балаларға сыйлықтар табыс етілді.

2023 жылғы 16 маусымда «Ауыл» ХДПП Фракция депутаттарымен, ғылым және білім беру өкілдерімен бірлесіп, «Ауыл мектептерінің оқушыларына қосымша онлайн білім беру мен дайындық курстарына қолжетімділігінің проблемалық мәселелері» тақырыбында дөңгелек үстел өткізді. Талқылау нәтижелері бойынша ұсынымдар әзірленді.

2023 жылғы 17 маусымда депутат Т.Ф. Серіков Алматы қаласындағы «Медикер Интернейшнел» протездік-ортопедиялық орталығына барды. Орталықты аралау барысында депутат Т.Ф. Серіков пациенттермен сөйлесіп, протездеу мәселелерін ҚР Парламентіне жеткізу үшін аталған мәселелермен егжей-тегжей танысты.

Фракция отырыстары

Есепті кезеңде фракцияның 11 отырысы өткізілді, онда депутаттық сауалдардың тақырыптары, Мәжілісте қаралатын заң жобаларына түзетулер және Фракция қызметіне байланысты басқа да мәселелер талқыланды.

Ақпараттық-түсіндіру жұмыстары

Фракция ақпараттық өрісте белсенді жұмыс жүргізуде.

I сессияның басынан бастап Фракция депутаттары туралы жарияланым саны - 3501, оның ішінде БАҚ-та – 1375, әлеуметтік желілерде - 2126.

2023 жылғы 22 мамырда депутат А.А. Бақжоқаев ҚР АШМ, қоғамдық үйимдар, СКТ және бизнес өкілдерімен бірлесіп

ауыл шаруашылығы тауар өндірушілерін мемлекеттік қолдау (субсидиялау) шаралары мәселелері бойынша «Қазақстан» ТРК «Ашық алаң» бағдарламасына қатысты. Хабар барысында А.А. Бақжоаев судсициялаудағы проблемалардың негізгі себептерін түсіндірді, сондай-ақ жыл сайынғы инфляцияны ескере отырып, мемлекеттік қолдау көлемін индекстеуді ұсынды.

2023 жылғы 24 мамырда депутат А.Т. Зейнуллин БАҚ өкілдеріне берген сұхбатында ақбөкендермен бойынша болып жатқан проблеманы шешудің нұсқаларын іске асыру жөніндегі өзінің көзқарасы туралы айтты.

2023 жылғы 23 маусымда депутат Е.Б. Саурықов «Қазақстан» ТРК «Ашық алаң» бағдарламасына ауыл мәдениетінің жай-күйі тақырыбында қатысты. Депутат өз сөзінде ауылдағы мәдениетті көтеру және мәдени секторды түбебегейлі реформалау қажеттігін атап өтті.

2023 жылғы 26 маусымда депутат Е.Б. Саурықов «Jibek joli» телеарнасында республикадағы жолдардың жай-күйі мен сапасы мәселелері бойынша «Jibek joli talk» бағдарламасына қатысты.

3.3. «RESPUBLICA» ПАРТИЯСЫНЫҢ ФРАКЦИЯСЫ

Парламент Мәжілісінің VIII шақырылым депутаттарын сайлау қорытындысы бойынша «Respublica» партиясы сайлаушылардың 8,59% дауысын жинап, төменгі палатада 6 мандат алды.

«Respublica» партиясының фракциясы Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісі бюросының қаулысымен тіркелген.

«Respublica» партиясы жиналысының шешімімен фракция депутаттарының тізімі бекітілді.

Фракция құрамына келесі депутаттар кірді: А.А. Ходжаназаров, Р.А. Берденов, О.Х. Құспеков, Д.Р. Наумова, Н. Тау, Да.А. Шукижанова.

Фракцияның мақсаты: партияның сайлауалды бағдарламасын парламенттік жұмыстың түрлері мен әдістерін, сайлаушылардың өтініштерін пайдалана отырып жүзеге асыру.

Парламент Мәжілісінің жеті Тұрақты комитетінің ішінен фракция депутаттары алты комитетте (экология және табиғатты пайдалану мәселелері жөніндегі комитеттен басқа) өкілдік етеді.

Фракция мүшелерінің орташа жасы 37,6 жас. Фракция құрамы 35 жасқа дейінгі әйелдер мен жастардың 50% құрайды. Сонымен, фракцияда 3 әйел (жалпы санның 50%) және 1 депутат 35 жасқа дейін (16,6%) жұмыс істейді.

Мәжілістегі «Respublica» депутаттық корпусына бизнес, ауыл шаруашылығы, білім беру, ҮЕҰ өкілдері кірді.

Депутаттар - фракция мүшелерінің бірінші отырысында «Respublica» партиясының төрағасы А.А. Ходжаназаров фракция жетекшісі болып сайланды.

Фракция мүшелері бастамашылық жасаған заң жобалары

Сессия басталғаннан бері фракция депутаттары 4 заң жобасының бастамашысы болды, оның ішінде 3 – «Онлайн-

платформалар және онлайн-жарнама туралы», «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне онлайн-платформалар және онлайн-жарнама мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы», «Қазақстан Республикасының Экімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» - Сенатымен мақұлданған; 1 – «Спорттық бағыттағы жылқылардың қазақ түқымын сақтау өсімін молайту мәселелері бойынша Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» 2 заң жобасы әзірленуде.

Сондай-ақ «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне жол инфрақұрылымын дамыту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» және «Қазақстан Республикасының Экімшілік құқық бұзушылық туралы Кодексіне өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» 2 заң жобасы әзірленуде.

Сонымен қатар, заң шығару жұмысы барысында Парламент Мәжілісінің бірінші сессиясы барысында депутаттар-фракция мүшелері 195 түзету енгізді.

Пленарлық отырыстарда заң жобаларын талқылау кезінде «Respublica» фракциясының депутаттары 15 сөз сөйлем, 12 сұрақ қойды.

Фракция отырыстары

Фракция жиналыстары

Парламент Мәжілісінің I сессиясы кезеңінде фракцияның 13 отырысы өтті, онда депутаттық сауалдардың тақырыптары, фракцияның заң шығару жұмысына қатысу жөніндегі міндеттері, Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің жалпы отырысына шығарылатын заң жобалары бойынша фракцияның ұстанымы және басқа да мәселелер талқыланды.

2023 жылғы 12 сәуірде сенаторлар К.К. Тастекеев, А.Г. Толамисов, ҚР Мәдениет және спорт вице-министрі Е.Ү. Еркінбаев, ОМО, ҮЕҰ өкілдері, сарапшылар қатысуымен фракцияның кеңейтілген жиналысы өтті, онда лудоманияға қарсы іс-қимылдың проблемалық мәселелері және оларды шешу жолдары талқыланды.

Заң шығару қызметі

Фракция депутаттары келіп түскен заң жобалары бойынша жұмыс топтарына, Палатаның тұрақты комитеттерінің отырыстарына белсенді қатысты, Мәжілістің жалпы отырыстарында сөз сөйлемді, талқыланатын заң жобаларына нақты ұсыныстар енгізді.

Көптеген заң жобалары бойынша фракция депутаттары Мәжілістің тиісті тұрақты комитеттеріне жіберілген түзетулер мен өзгерістер енгізді. Айта кету керек, депутат-фракция басшысы А. А. Ходжаназаров келесі заң жобалары бойынша жұмыс топтарының жетекшісі болып табылады:

«Органикалық өнім өндіру және оның айналымы мәселелері бойынша Қазақстан Республикасының кейбір заннамалық актілеріне өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (депутаттар бастамашылық еткен)».

«Органикалық өнім өндіру және оның айналымы туралы (депутаттар бастамашылық еткен)».

«Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодексіне (депутаттар бастамашылық еткен) толықтырулар енгізу туралы».

Депутаттық сауалдар

I сессия барысында Парламент Мәжілісінің жалпы отырыстарында фракция депутаттары 18 депутаттық сауал жариялады, оның ішінде Премьер-Министрдің атына – 15, Премьер-Министрдің орынбасарларына – 2.

Фракция мүшелері жариялаған депутаттық сауалдарды талдау нәтижелері оларды келесі негізгі топтар бойынша жүйелеуге мүмкіндік берді.

Депутаттық сауалдардың басым бөлігі әлеуметтік маңызды мәселелерді шешүте бағытталған: білім беру, азаматтардың денсаулығын сақтау, жастарды кәсіптік бағдарлау, людомания, синтетикалық есірткілерді тарату, ЖКО барынша азайтуға бағытталған жүйелі шаралар қабылдау. Жарияланған депутаттық сауалдардың барлығы 9 немесе 50%.

Ел экономикасының, шағын және орта бизнесі, ауыл шаруашылығын дамытудың өзекті мәселелері 9 (50%) депутаттық сауалдарда көрініс тапты.

A.Ходжаназаров:

1) Шетелдік астық және сүт өнімдерін жеткізушілер тарапынан ішкі нарықтағы бағалардың заңсыз импорты мен демпингі туралы.

2) Ауылдық аумақтарды дамыту туралы.

3) Ауыл шаруашылығы өнімдерін экспорттау мәселелері туралы.

4) Су ресурстары туралы.

H. Tay

1) Қосымша білім беру педагогтері туралы.

2) Білім беру үйимдарының техникалық персоналдың жекелеген санаттарына демалысқа арналған сауықтыру жәрдемақыларын төлеу туралы.

3) Оқушылар мен жастар арасында «вейп» деген атпен белгілі электрондық тұтыну жүйелерін жаппай таратуға тыйым салу туралы.

4) Отбасы, әйелдер, балалар және жастар агенттігін құру туралы.

O. Құспеков

1) А/ш техникасының жеңілдікті лизингі бағдарламасын іске қосу туралы. Жауап алынды.

2) ЖКО барынша азайтуға бағытталған жүйелі шаралар қабылдау туралы. Жауап алынды.

3) Адами капиталды дамыту туралы.

4) Білім беру саласындағы сыйбайлас жемқорлық туралы.

5) ҚР Автомобиль жолдарының ағымдағы жай-күйі туралы (жазбаша сұрау салу).

6. Техникалық және қесіптік білім беруді дамыту туралы (жазбаша сұрау салу).

Д. Шукижанова

1) Синтетикалық препараттардың таралуына қарсы іс-қимыл туралы.

2) Электромобилдер үшін инфрақұрылым құру туралы.

Берденов Р.

1) букмекерлік кеңселер туралы.

2) Алматы қаласы Есентай өзені арқылы Әл-Фараби даңғылындағы көпірді қайта жаңарту туралы (жазбаша сұрау салу).

3) шағын бизнеске арналған ҚҚС туралы.

4) теміржол көлігімен жүк-жолаушылар тасымалының проблемалық мәселелері туралы (жазбаша сұрау салу).

Д.Наумова

1) Онкологиялық аурулары бар адамдардың проблемасы.

2) Жастарды қесіптік бағдарлау туралы.

Фракция мүшелерінің депутаттық саяуларында айтылған көптеген мәселелер оң шешім тапты.

Мысалы, А.А. Ходжаназаровтың астық пен сұт өнімдерін заңсыз импорттау туралы депутаттық саяул салғаннан кейін астықты автомобилімен тасымалдауға тыйым салынды, сұт өнімдерін техрегламентке сәйкес келмейтін жеткізушілердің рейдтері бойынша жұмыс басталды, бірқатар компаниялардың сұт өнімдерін әкелуіне уақытша тыйым салынды.

Ауылдық аумақтарды дамытуға қатысты депутаттық сұрау салу бойынша қазіргі уақытта 174 ауылдық мектеп бойынша НЗМ үлгісі бойынша ауылдық мектептерді дамыту Бағдарламасын әзірлеуде еkenін атап өтуге болады. Жас мамандарға арналған ауылдық жерлерде үйлер салуға ауыл тауар өндірушілеріне тұрғын үй кредит беру бағдарламасын іске асыру үшін Отбасы Банкі мен ИИДМ басшылығымен кездесу күтілуде.

Ауыл шаруашылығы өнімдерінің экспорттын шектеуді алып тастау жөніндегі депутаттық саяул бойынша СИМ және қауымдастықтармен экспорттық баждарды төмендету жағына қайта қарau бойынша кездесу қорытындысына сәйкес келісімге қол жеткізілді, ВАК шешімі күтілуде. Премьер-Министрдің орынбасарымен кеңес өткізілді.

Бұдан басқа, О.Х. Құспековтың депутаттық саяул нәтижесі ауыл шаруашылығы техникасын сатып алуға арналған кредиттер/лизинг бойынша сыйақы мөлшерлемелерін субсидиялау есебінен фермерлер үшін мөлшерлемені жылдық 6% - ға дейін төмендету болып табылады.

Д. Р. Наумованың еліміздің мектептерінде жүйелі қесіптік бағдарлау жұмыстарын жүргізу қажеттілігі туралы депутаттық саяулар бойынша Ғылым және жоғары білім министрлігі адами капиталды дамыту және қесіптік бағдарлау зертханасын қайта үйымдастыру жолымен Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының базасында қесіптік бағдарлау орталығын құруды жоспарлады. Оқу-агарту министрлігі Қазақстан Республикасының Білім беру үйымдарында 2023-2025 жылдарға арналған қесіптік бағдарлау жұмысын дамыту

жөніндегі тұжырымдаманың жобасын және тиісті жол картасын әзірледі.

2023 жылдың қыркүйегінде мемлекеттік органдар мен қоғамдық үйымдар өкілдерінің қатысуымен кеңейтілген отырыс жоспарлануда. Еңбекмині Еңбек нарығының қажеттілігін талдау үшін Еңбек ресурстарын болжау жүйесі бойынша жаңа тәсілдер әзірленді (ҚР Еңбекмині 2023 жылғы 20 мамырдағы №161 бұйрығымен бекітілген). Бұгінгі күні электрондық еңбек биржасы базасында кәсіптер бойынша Цифрлық нұсқаулық әзірлеу жүзеге асырылуда (enbek.kz), бұл кәсіптік бағдар беру жұмысы үшін қосымша құрал және ақпарат көзі болады. Бұдан басқа, 2023 жылғы 30 мамырдағы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау Министрінің «Жұмыс іздеп жүрген адамдар, жұмыссыздар, әлеуметтік жәрдемақыға үміткерлер, сондай-ақ жалпы білім беретін мектептердің студенттері мен жоғары сынып оқушылары үшін әлеуметтік кәсіптік бағдарлауды жүргізу тәртібін айқындастырын әлеуметтік кәсіптік бағдарлауды жүргізу қағидаларын бекіту туралы» бұйрығына қол қойылды.

Партия фракциясының қызметі туралы өзге де ақпарат

Депутаттар – «Respublica» партиясы фракциясының мүшелері Д.А.Шукижанова және Д.Р. Наумова Қазақстан Республикасы Президентінің жанындағы жастар саясаты жөніндегі кеңестің мүшелері ретінде синтетикалық есірткі мен лудоманияның таралуына қарсы іс-қимыл мәселелеріне арналған екі отырысқа қатысты.

Депутат – «Respublica» партиясы фракциясының мүшесі О.Х. Құспеков «Бір ел – бір мұдде» депутаттық тобының құрамына кіріп, оның отырысына қатысты.

«Respublica» партиясы фракциясының мүшесі депутат Р.А. Берденов Атырау қаласында құқық қорғау органдарының, азаматтық қоғам мен БАҚ өкілдерінің қатысуымен лудомания мәселелері бойынша дөңгелек үстел ұйымдастырыды.

Депутат - «Respublica» партиясы фракциясының мүшесі Н. Тау «Қазақстан-Монголия» Парламенттік достық тобының хатшысы болып сайланды. Екі ел депутаттары арасында өткен кездесуге қатысты.

Ақпараттық-түсіндіру жұмыстары

Фракция ақпараттық кеңістіктеге де тиімді жұмыс жүргізеді.

Парламент Мәжілісінің I сессиясында бұқаралық ақпарат қурандарында және әлеуметтік желілерде 6 депутаттың 1126 материалы, оның ішінде БАҚ - та 76 мақала, теледидарда 46 сұхбат, радиода 1 сұхбат, 39 ақпараттық агенттіктер, сондай – ақ әлеуметтік желілерде 964 пост шықты. Сөз сөйлеудерде Мәжілістің қарауындағы заң жобаларының нормаларына түсініктемелер берілді, партияның сайлауалды бағдарламасының ережелері, гендерлік, жастар саясаты мәселелері қамтылды, экологиялық проблемаларды шешу, мүмкіндігі шектеуді

адамдардың құқықтарын қорғау және басқа да мәселелер өзектендірілді.

Ақпараттық-түсіндіру жұмысында фракция мүшелері – депутаттар әлеуметтік медианы белсенді пайдаланады, олардың жеке аккаунттары барлық 6 депутат – фракция мүшелерінде бар. Оқырмандардың жалпы саны 221,1 мында құрады. Facebook, Instagram, Youtube әлеуметтік желілерінде тікелей эфирлер өткізді.

3.4. «АҚ ЖОЛ» ҚАЗАҚСТАН ДЕМОКРАТИЯЛЫҚ ПАРТИЯСЫНЫҢ ФРАКЦИЯСЫ

«Ақ жол» ҚДП Фракциясы Парламент Мәжілісі бюросының қаулысымен тіркелді.

Фракция депутаттары А.Перуашев, Е.Барлыбаев, Д.Еспаева, К.Иса, Е.Бейсенбаев, А.Садыков.

«Ақ жол» фракциясының депутаты Дәния Еспаева Мәжіліс төрағасының орынбасары лауазымына сайланды.

Фракция отырыстары

Фракцияның **13 отырысы** өтіп, оның барысында өңірлермен бейнеконференц байланыс арқылы заң жобаларына енгізілген түзетулер, депутаттық саудадардың тақырыптары, заң жобалары бойынша фракцияның ұстанымдары талқыланды.

10 сәуірде «Ақ жол» демпартиясы кеңесінде кәсіпкерлердің тауарды таңбалаудағы мәселелерін талқылауға арналған дөңгелек үстел өтті.

Отырысқа «Ақ жол» демпартиясының төрағасы Азат Перуашев, «Ақ жол» фракциясының мүшелері, Сауда және интеграция министрлігінің, Ұлттық экономика министрлігінің өкілдері, Қазақстан кәсіпкерлері мен сервистік қызмет қауымдастырының президенті, тауарларды цифрлық таңбалау және қадағалаудың бірыңғай операторы жанындағы Жобалық кеңсенің бас директоры, «Атамекен» ҰКП Басқарма төрағасының орынбасары, Қазақстан кәсіпкерлер қауымдастырының вице-президенті, бөлшек сауда, қоғамдық тамақтану және кәсіпкерлер республикалық қауымдастырының президенті қатысты.

Кәсіпкерлер аяқ киімге таңбалауды енгізу кезінде қандай қыындықтар мен шығындарға тап болғаны мен басқа тауарларға қандай залал күтілетіні туралы айтты.

24 сәуірде «Ақ жол» демпартиясының кеңесінде күнбағыстың өзге дақылдарын экспорттауға мемлекеттік баж салығын енгізу мәселесін талқылауға арналған дөңгелек үстел өтті.

Бұған дейін «Ақ жол» партиясына бір топ кәсіпкерлер ауылшаруашылық өнімдеріне, атап айтқанда «Пионер» күнбағыс дақылына қатысты, экспорттау саясатының бөлінгені жөніндегі өтінішпен жүргінген болатын.

Дөңгелек үстелге «Ақ жол» демпартиясының төрағасы Азат Перуашев, «Ақ жол» фракциясының мүшелері, ҚР Сауда және интеграция министрлігінің, ҚР ҚМ Мемлекеттік кірістер комитетінің өкілдері және кәсіпкерлер қатысты.

26 мамырда Ұлттық стандарттардың алғашқы редакцияларының қайта қаралуын талқылауға арналған дөңгелек үстел өтті.

Дөңгелек үстел жұмысына партия төрағасы Азат Перуашев, Мәжіліс депутаттары Қазыбек Isa, Ержан Бейсенбаев, Асқар Садықов, партия төрағасының орынбасары Серік Ерубаев, Қазақстан Стандарттау және метрология институтының, ҚР БФМ Қазтест жүйесін дамыту басқармасының, «ҚазСтандарт» РМК-нің мамандары, ҰFA академиктері, тіл жанашырлары мен БАҚ өкілдері қатысты.

Жиында Қазақстан Стандарттау және метрология институтының маманы Айнұр Махамбетова қазақ тілінің коммуникативтік тілдік құзыреттіліктерін кеңейту бойынша әзірленген стандарт жобасын таныстыруды.

2 маусымда «Ақ жол» демократиялық партиясының орталық кеңесінде жаңа Салық кодексінің тұжырымдамасы талқыланды.

Құжатты Ұлттық экономика министрі Әлібек Қуантыров, вице-министр Азамат Амрин, Қаржы министрлігі Мемлекеттік кірістер комитеті төрағасының орынбасары Қайрат Миятов, Қаржы министрлігі департаментінің директоры Арман Тян таныстыруды.

Талқылауға біздің әріптестеріміз – «Ақ жол» демпартиясының Мәжілістегі және жергілікті мәслихаттардағы депутаттары (онлайн режимде), партияның барлық өнірлік филиалдары, ҚР Ұлттық индустріялды палатасының басшылығы (Дмитрий Васильев), Машина жасаушылар одағы (Ерқанат Мақанов), Жиһаз және ағаш өңдеу өнеркәсібі қауымдастыры (Михаил Глухов), Сервистік сала кәсіпкерлері қауымдастыры (Ермек Әбілдин), Бухгалтерлер қауымдастырының, Сауда кәсіпорындары қауымдастырының, Құрылышшылар одағының өкілдері, шағын, орта және ірі бизнестің кәсіпкерлері т.б. қатысты.

Әзірлеушілер жаңа Салық кодексінің концептуалдық тұстарын таныстыруды.

12 маусымда «Ақ жол» демократиялық партиясы фракциясының кезекті отырысы бір минут үнсіздікпен басталды

«Ақ жол» демократиялық партиясының орталық кеңесінде апта сайын өтетін фракция отырысы Абай облысында орман өртінен қаза тапқан азаматтарды бір минут үнсіздікпен еске алумен басталды.

Фракция отырысына «Ақ жол» демпартиясының басшылығы, парламенттік фракция және жергілікті маслихат депутаттары, партияның өнірдегі филиал өкілдері қатысты.

15 мусымда «Ақ жолда» өткен жиында медициналық сақтандыру Қорының жұмысы сынға алынды

«Ақ жол» демпартиясының кеңесінде Әлеуметтік медициналық сақтандыру қорының қызметі талқыланып, оған ҚР Парламенті Мәжілісінің депутаттары, Әлеуметтік медициналық сақтандыру қорының төрағасы С.Ахметов, Денсаулық сақтау, Қаржы министрлігі, жекеменшік медициналық клиникалардың және олардың салалық бірлестіктерінің басшылары – Л.Ишбаев (Medical Management Group), Қ.Әшіров (UMC Корпоративтік қоры),

Б.Қалдыбекова (Медикер Астана), Е.Ысқақов (Травматология және ортопедия ФЗИ) және т.б., барлығы 100-ден астам медициналық қауымдастықтың өкілдері қатысты.

Заңнамалық қызметі

Депутат Азат Перуашев заң жобаларына **200-ден астам түзетулер** енгізді. Олардың қатарында - «Заңсыз алынған активтерді мемлекетке қайтару туралы» ҚР Заңдарының жобалары бойынша, Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне заңсыз алынған активтерді мемлекетке қайтару мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы, «Жер қойнауы және жер қойнауын пайдалану туралы» Қазақстан Республикасының Кодексіне жер қойнауын пайдалану саласын жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы, «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Қылмыстық, Қылмыстық-процесуалдық және Қылмыстық-атқару кодекстерін оңтайландыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы», «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сұйытылған газ айналымын реттеу процестерін реинжиниингтеу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы ұсыныстар.

Қаралатын заң жобалары бойынша фракция ұстанымын пленарлық отырыстарда жетекші жариялады.

Жалпы, заң жобаларын қолдай отырып, «Ақ жол» ҚДП фракциясы оларды жетілдіру бойынша ұсыныстарды жұмыс топтарының қарауына жолдады.

Жер қойнауын пайдалану саласын жетілдіру туралы заң жобасы аясында стратегиялық жер қойнауы участекері бойынша жер қойнауын пайдалануға арналған келісімшарттарда Қазақстан Республикасының жер қойнауын пайдалану құқығындағы көмірсутектер саласындағы қатысу үлесі кемінде 51 пайызды немесе жер қойнауын пайдаланушы компанияның Қазақстан Республикасының пайдасына төлеген тікелей салықтарының сомасы таза табыстың 51 пайызынан астамын құрауы ұсынылды.

Сонымен қатар, жер қойнауын пайдалануға арналған келісімшарттардың талаптарын, сондай-ақ оларға өзгерістер мен толықтыруларды құзыретті органның ақпараттық жүйесінде орналастыру арқылы оларға барлық мұдделі тұлғалардың ашық қолжетімділігін қамтамасыз ету ұсынылды.

Сұйытылған газ айналымын реттеу процестерін реинжиниингтеу мәселелері туралы заң жобасына сәйкес, сұйытылған газды өнірлер арасында сатуға тыйым салатын норманы алып тастау ұсынылды, себебі бұл біздің мемлекетіміздің унитарлық сипатына қайшы келіп, іс жүзінде заң жобасында ұсынылған норма кедендей кедергілерді енгізеді.

Қылмыстық, Қылмыстық-процессуалдық және Қылмыстық-атқару кодекстерін оңтайландыру туралы заң жобасы аясында экономикалық және сыйбайлар жемқорлық қылмыстары үшін сотталған тұлғаларға қолданатын жазаларға қатысты түзетулер

енгізілді, атап айтқанда, жазалардың түрлерін жерінен қуу мен елден шығуға тыйым салумен толықтыру ұснылды.

Экономикалық және сыйбайлас жемқорлық қылмыстары үшін сottalғандар, әдетте, өмірлік тәжірибесі мол және жоғары білімі бар адамдар болып табылады, олардың білімін жер аударылған жерлерінде қолдану тиімдірек.

Сонымен қатар, заңсыз жолмен алынған ақшалай қаражатты шетелге шығаруды болдырмау, сондай-ақ экономикалық және сыйбайлас жемқорлық қылмыстар үшін жазаны қатаандату мақсатында қылмыс жасаған тұлғаларға «Қазақстан Республикасы аумағынан шығуға тыйым салу» түріндегі қосымша жаза түрі ұснылды.

Заңсыз жолмен алынған активтерді мемлекетке қайтару туралы заң жобасына да осындағы ұсныстыар енгізілді. Одан бөлек, уәкілетті органның назарына ілікпей қалмау үшін шығу тегі түсініксіз байлық шегін 100 миллион доллардан 30 миллион долларға дейін төмендету ұснылды.

Отандық тәжірибеде адамдар велосипед немесе телефон үрлігі секілді салыстырмалы түрде аз мөлшердегі қылмыс үшін түрме жазасын өтейтін көптеген мысалдар бар. Бұл жерде біз миллиардтық ауқымдағы болжалды үрлік туралы айтып отырмыз. Табысты кәсіпкерлердің тәжірибесі көрсеткендей, біз ұснатын АЕК-тің шегі – – адал еңбекпен табуға болатын қаржы.

Сонымен қатар, 2023 жылғы 2 маусымда «Ақ жол» ҚДП алаңында әзірлеуші органдар мен бизнес-қауымдастық өкілдерінің қатысуымен жаңа Салық кодексінің тұжырымдамасын талқылау өтті.

Депутат Ерлан Барлыбаев 10 заң жобасы бойынша жұмыс тобының құрамында:

1. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қорғаныс өнеркәсібі және мемлекеттік қорғаныстық тапсырыс мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

2. «Ұжымдық қауіпсіздік туралы шарт ұйымының әскерлерін (Ұжымдық күштерін) бірлескен материалдық-техникалық және медициналық қамтамасыз ету туралы келісімді ратификациялау туралы».

3. «2007 жылғы 6 қазандағы Ұжымдық қауіпсіздік туралы шарт ұйымының бітімгершілік қызметі туралы келісімге өзгерістер енгізу туралы хаттаманы ратификациялау туралы».

4. «Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Түрікменстан Үкіметі арасындағы Қазақстан-Түрікменстан мемлекеттік шекарасының режимі туралы келісімді ратификациялау туралы».

5. «Еуразиялық экономикалық одақ шеңберінде кредиттік тарихтың құрамына кіретін мәліметтер алмасу тәртібі туралы келісімді ратификациялау туралы».

6. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне резервтегі қызмет мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

7. «Кедендей транзиттің кедендей рәсіміне сәйкес тауарларды тасымалдау (тасу) кезінде кедендей баждарды, салықтарды, арнайы,

демпингке қарсы, өтемақы баждарын төлеу жөніндегі міндетті орындауды қамтамасыз етуді қолданудың ерекшеліктері туралы келісімді ратификациялау туралы».

8. «Орталық Азия өнірлік экономикалық ынтымақтастығы институтын құру туралы келісімді ратификациялау туралы».

9. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне экспорттық-кредиттік агенттік және шикізаттық емес тауарлардың (жұмыстардың, көрсетілетін қызметтердің) экспорттын ілгерілету мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы (Сенат жіберген)».

10. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне жаңартылатын энергия көздерін пайдалануды қолдау, электр энергетикасы және табиғи монополиялар мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»

Депутат Ержан Бейсенбаев 4 заң жобасы бойынша жұмыс тобының құрамында:

1. «ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің ақпараттық телекоммуникациялық желілерде авторлық құқық пен сабактас құқықтар объектілеріне құқықтарды сақтау және қорғау бойынша ынтымақтастығы туралы келісімді ратификациялау туралы»

2. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне есірткі, психотроптық заттардың және олардың прекурсорларының заңсыз айналымына қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»

3. «Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне есірткі, психотроптық заттардың және олардың прекурсорларының заңсыз айналымына қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша толықтырулар енгізу туралы»

4. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне экспорттық-кредиттік агенттік және шикізаттық емес тауарлардың (жұмыстардың, көрсетілетін қызметтердің) экспорттын ілгерілету мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»

Депутат Асқар Садықов 7 заң жобасы бойынша жұмыс тобының құрамында:

1. 2007 жылғы 6 қазандагы Ұжымдық қауіпсіздік туралы шарт ұйымының бітімгершілік қызметі туралы келісімге өзгерістер енгізу туралы хаттаманы ратификациялау туралы;

2. Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне отбасы институтын нығайту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы;

3. 2010 жылғы 18 маусымдағы Кеден одағының кедендік аумағындағы еркін (арнайы, ерекше) экономикалық аймақтар және еркін кедендік аймақтың кедендік рәсімі мәселелері жөніндегі келісімге өзгерістер енгізу туралы хаттаманы ратификациялау туралы;

4. Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне бизнес жүргізу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы;

5. Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Түркия Республикасының Үкіметі арасындағы ақпарат алмасуды

ұйымдастыру және кедендік бақылау рәсімдерін оңайлату туралы келісімді ратификациялау туралы;

6. 2022 жылғы Республикалық бюджеттің орындалуы туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің есебі;

7. Қазақстан Республикасы Үкіметінің және Қазақстан Республикасы Жоғары аудиторлық палатасының 2022 жылғы республикалық бюджеттің атқарылуы туралы есептері жөнінде.

Депутат Қазыбек Иса 8 заң жобасы бойынша жұмыс тобының құрамында:

1) «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне жайылымдарды пайдалану мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»;

2) «Онлайн-платформалар және онлайн-жарнама туралы»;

3) «Заңсыз алынған активтерді мемлекетке қайтару туралы»;

4) «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне заңсыз алынған активтерді мемлекетке қайтару мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»;

5) «Қазақстан Республикасы мен Кипр Республикасы арасындағы қылмыстық істер бойынша құқықтық көмек туралы шартты ратификациялау туралы»;

6) «Қазақстан Республикасы мен Кипр Республикасы арасындағы ұстап беру туралы шартты ратификациялау туралы»;

7) «Масс-медиа туралы»;

8) «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне масс-медиа мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

Депутаттық сауалдар

Қарастырылып отырған кезеңде фракция депутаттары түрлі тақырыпты қамтыған **30 депутаттық сауал** жариялады: бұл кәсіпкерлікті қолдау, Атлас, параволейбол, аутизм, өмірді сақтаңдыру мен айыппұлдар бойынша, Қазақстанның ірі мұнайгаз кен орындары бойынша шетелдік инвесторлармен келісімшарттар, энергетика, отандық жүк тасымалдаушыларын қорғау, утилизациялық алым бойынша «Жасыл даму» АҚ қызметі, ҚР медициналық жоғары оқу орындары түсі кезінде талапкерлер үшін психометриялық емтиханды алып тастау, Алаш қайраткерлеріне мемлекеттік деңгейде құрмет көрсету мәселелери. Осы орайда ұлттық идеологиямыздың тұжырымдамасын қабылдау, еліміздің мектептері мен жоғары оқу орындарына толыққа Алаштану пәнін енгізу, сыйайлас жемқорлықпен күресу және т.б. ұсынылды.

5 сәуір

«Ақ жол» демпартиясы шағын бизнесті патентке көшіруді ұсынды. Бұл туралы Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің орынбасары Қаржы министрі Е. К. Жамаубаевқа депутаттық сауал жолдады.

«Ақ жол»: Сепаратизмге Алаш ұлттық идеясы жол бермейді! Бұл туралы Премьер-министр Ә.Смайыловқа, Бас прокурор Б.Асыловқа, ҰҚҚ төрағасы Е.Сағынбаевқа депутаттық сауал жолдады.

«Ақ жол» кәсіпкерлерді салықшылардың заңсыз қысым көрсетуінен қорғауды талап етті. Бұл туралы Вице-премьер Е. Жамаубаевқа, Бас прокурор Б. Асыловқа депутаттық сауал жолдады.

12 сәуір

«Ақ жол» жанар-жағармайдың қымбаттауына байланысты жағдайы төмен отбасылар мен әлеуметтік тауар өндіретін ШОБ-қа қолдау көрсетуді ұсынды. Бұл туралы Қазақстан Республикасының Премьер-Министрі Ә.А. Смайловқа деутаттық сауал жолдады.

«Ақ жол» бұған дейінгі мұнай-газ саласындағы шетелдік инвесторлармен жасырын жасалған келісімшарттарды халыққа жария етуді талап етті. Бұл туралы Қазақстан Республикасының Премьер-Министрі Ә.А. Смайловқа депутаттық сауал жолдады.

20 сәуір

Қытаймен шекарада тез бұзылатын тауарларға жылдам өткізетін «жасыл дәліз» жасау қажет. Бұл туралы Вице-премьер Е.Жамаубаевқа депутаттық сауал жолдады.

«Ақ жол»: Сандақ таңбалау – мемлекет пен кәсіпкерлердің мойнына киілген тағы бір қамыт! Бұл туралы Қазақстан Республикасы Премьер-министрінің орынбасары С.М. Жұманғаринге депутаттық сауал жолдады.

«Ақ жол» демпартиясы инвестицияларды қолдауды және қорғауды талап етеді. Бұл туралы Премьер-министрдің орынбасары М.Нұртілеуге, Бас Прокурор Б.Асыловқа депутаттық сауал жолдады.

26 сәуір

«Ақ жол»: Шағын бизнеске әділ салық саясаты керек. Бұл туралы Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің орынбасары Е.Қ. Жамаубаевқа депутаттық сауал жолдады.

«Ақ жол»: Құнбағыстың дақылы жанбағыстың көзі болуы үшін баж салығын төмендешу керек. Бұл туралы Қазақстан Республикасы Премьер-министрінің орынбасары С.М. Жұманғаринге депутаттық сауал жолдады.

«Ақ жол»: Ұлттық киноның тағдыры кімнің қолында? Бұл туралы ҚР Премьер-Министрдің орынбасары А.С. Көлгіновке, ҚР Мәдениет және спорт министрі А.Р. Ораловқа депутаттық сауал жолдады. Депутат ҚР Мәдениет министрлігінің ұлттық киноны қолдау мемлекеттік орталығында біркелкі ашық жүйенің болуын және киножобаларды іріктеу бойынша тәуелсіз жұмыс тобын құруды ұсынды.

3 мамыр

«Ақ жол»: Қазақ мемлекеттігін дәлелдейтін ежелгі Еуропадағы көне карталар жинағының толық томдығын басып шығаруға не кедергі? Бұл туралы Қазақстан Республикасының Премьер-Министрі Ә. А. Смайлловқа депутаттық сауал жолдады.

«Ақ жол»: Халық үшін әлеуметтік маңызы бар тауарлардың отандық өндірушілерін қолдау керек. Бұл туралы Қазақстан Республикасының Премьер-Министрі А.А. Смайлловқа депутаттық сауал жолдады.

«Ақ жол»: Қазақстан Ресейге салынған халықаралық сауда санкцияларын орындауы керек. Бұл туралы Қазақстан Республикасының Премьер-Министрі Ә.Ә. Смайыловқа депутаттық сауал жолдады.

10 мамыр

«Ақ жол»: Мүгедектер спортына қамқорлық қажет. Бұл туралы Қазақстан Республикасының Премьер-министрдің орынбасары А.С.Көлгіновке депутаттық сауал жолдады.

«Ақ жол» индустрія министрлігін мұнай-газ саласындағы машина жасауды дамытуда әрекетсіз отыр деп айыптаپ, мұнайгаз өнімдерін бөлу туралы ірі келісімдерді қайта қарауды ұсынды. Бұл туралы ҚР Бірінші вице-премьері Р.Скллярға депутаттық сауал жолдады.

15 мамыр

«Ақ жол»: Аутизммен ауыратын балаларды емдеу орталықтарын көбейту қажет. Бұл туралы Қазақстан Республикасы Премьер-министрінің орынбасары А.С. Көлгіновке депутаттық сауал жолдады.

Тарифті көтергеннен түскен табысты кім жейді? Бұл туралы Қазақстан Республикасының Премьер-Министрі Ә.А.Смайыловқа, Сыбайллас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігінің төрағасы А. Жұмағалиге депутаттық сауал жолдады.

24 мамыр

Міндетті сақтандыру жүйесін қайта қарап, кәсіпкерлерді айыппұлдан қорғау қажет. Бұл туралы Қазақстан Республикасы Премьер-министрінің орынбасары А.С.Көлгіновке депутаттық сауал жолдады.

31 мамыр

«Арселор-Миттал Теміртау» қазақстандық мердігерлердің құқығын бұзуда. Бұл туралы ҚР Премьер-Министрінің бірінші орынбасары Р.В.Скллярға депутаттық сауал жолдады.

«Ақ жол» демократиялық партиясы адал бизнесті қорғап, салық органдарының шағымы бойынша келісімдерді жарамсыз деп тануды жоюоды талап етті. Бұл туралы ҚР Бас прокуроры Б.Асыловқа, Премьер-Министрдің орынбасары, Қаржы министрі Е. Жамаубаевқа депутаттық сауал жолдады.

14 маусым

«Ақ жол»: Отандық шағын және орта тасымалдаушы компанияларды Беларус және Ресейлік ірі бәсекелестерден қорғау қажет. Бұл туралы Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің бірінші орынбасары Р. В. Скллярға депутаттық сауал жолдады.

«Ақ жол»: Қазақ мектептерінің құрылышы қашанғы қағажу қала береді? Бұл туралы Оқу-ағарту министрі Ғ.Бейсенбаевқа, Шығыс Қазақстан облысы әкімі Д.Ахметовке депутаттық сауал жолдады.

«Машина құрастыру - бұл тек ғана автомобильдер емес»: Коммуналдық апартардың алдын алу және саланы жаңғырту мақсатында энергетика машиналарын жасауды жедел ұйымдастыру керек. Бұл туралы Қазақстан Республикасының Премьер-Министрі Ә.А.Смайыловқа депутаттық сауал жолдады.

«Ақ жол» барлық аймақтардың әкімдерінен бөлшек салық мөлшерлемесін еki пайызға дейін төмендетуді сұрайды. Бұл туралы барлық облыстардың және Астана, республикалық маңызы бар қалалардың әкімдері мен мәслихаттарының төрағаларына депутаттық сауал жолдады.

21 маусым

«Ақ жол»: 4 пайызбен автонесие беруді жалғастыру немесе утильальымды тоқтату. Бұл туралы ҚР Премьер-Министрдің бірінші орынбасары Р. Склярға депутаттық сауал жолдады.

«Ақ жол»: Бас прокуратураның құқық қорғау құзыретін толықымен қайтару керек. Бұл туралы ҚР Бас прокуроры Б.Асыловқа депутаттық сауал жолдады.

27 маусым

«Ақ жол» бизнеске заңсыз залал келтірген шенеуніктердің материалдық жауапкершілігін енгізуі талап етті. Бұл туралы Қазақстан Республикасының Премьер-Министрі Ә. А.Смайловқа, ҚР Бас Прокуроры Б.Н.Асыловқа депутаттық сауал жолдады.

“Ақ жол”: Талапкерлерге негізсіз талапты жеңілдешту қажет. Бұл туралы Премьер-Министрдің орынбасары – еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрі Т.Дүйсеноваға депутаттық сауал жолдады.

«Ақ жол»: Алаштан басқа ұлттық идеология жоқ. Бұл туралы Қазақстан Республикасының Премьер-Министрі Ә. А.Смайловқа депутаттық сауал жолдады.

Азаматтардың өтініштері бойынша жұмыс

Қоғамдық қабылдау бөлмесінің онлайн жұмысы ұйымдастырылды – азаматтар видеобайланыс арқылы фракция депутаттарымен байланыса алды. Фракцияның апта сайынғы отырыстарында өнірлердегі азаматтар мен кәсіпкерлер де бейнеконференц байланыс арқылы депутаттармен тікелей байланысуга мүмкіндігі бар.

Ағымдағы сессия кезеңінде 160-тан астам азамат қабылданып, 235-тен астам жазбаша өтініштер қаралды. Азаматтардың өтініштерінде айтылған көптеген мәселелер депутаттық саулдарға, заң жобаларына енген түзетулерге негіз болды. Азаматтар мен кәсіпкерлердің өтініштері бойынша уәкілетті мемлекеттік органдарға бірқатар хаттар жолданды.

Басқа маңызды іс-шаралар, сөйлеген сөздер

3 сәуірде Депутат Асқар Садықов «Жібек жолы» арнасының тікелей эфирінде «Ел экономикасын дамыту моделі» тақырыбында «JJ Talk» бағдарламасының түсіріліміне қатысты.

5 сәуірде Дания Еспаева «Реформы будут продолжены» деректі фильмінің түсіріліміне қатысты (Президент ТРК)

10 сәуірде Асқар Садықов Атамекен Бизнес арнасының тікелей эфирінде «Будет ли кредит под низкий процент способствовать развитию предпринимательства и благосостояния сельских жителей?» тақырыбында «Тұскі формат» бағдарламасына қатысты.

12 сәуірде Азат Перуашев жаңаөзендіктердің наразылықтары туралы KazTag телеграм каналына сұхбат берді.

13 сәуірде Азат Перуашев Атамекен Бизнес арнасына «Партия «Ақ жол» требует раскрыть нефтеконтракты: иностранные инвесторы согласятся?» тақырыбында сұхбат берді.

13 сәуірде Азат Перуашев дал Elmedia ютуб каналына «Перевернуть нефтяную империю семьи. Казахам казахскую нефть» тақырыбында сұхбат берді.

13 сәуірде Дания Еспаева «О выборах депутатов» тақырыбындағы деректі фильмге сұхбат берді. (Хабар)

13 сәуірде Қазыбек Иса мен Асқар Садықов «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам ведения бизнеса» заң жобасына енгізілген түзетулердің таныстырылымына қатысты

17 сәуірде депутат Қазыбек Иса Мемлекет басшысы Қ-Ж. Тоқаевтың 2021 жылдың 1 қаркүйегіндегі «Халық бірлігі мен жүйелі реформалар – еліміздің өркендеуінің берік іргетасы» атты Қазақстан халқына жолдауын жүзеге асыру мақсатында өткен «Ғылымды дамыту туралы» тақырыбындағы Үкімет сағатына қатысты. Қ. Иса Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министріне мемлекеттік тілдің мәртебесіне қатысты бірқатар сауалдар қойды.

17 сәуірде Дәния Еспаева әріптестері Айгүл Құспан және Снежанна Имашевамен бірге, БҰҰ саяси мәселелер бойынша Бас хатшысының көмекшісі, БҰҰ Орталық Азия үшін алдын алу дипломатиясы жөніндегі өнірлік орталық басшысының міндетін уақытша атқарушы Мирослав Енча бастаған өкілдермен кездесті. Қазіргі таңда Орталық Азия елдері әйелдерінің диалогы белсенді жұмыс атқаруда. Қазақстан биыл осы Диалогқа төрағалық етеді.

Осыған байланысты, 2023 жылға арналған іс-шаралар жоспары жасалып, онда заман талабына сай инновациялар мен технологияларға, креативті индустриялардағы әйелдердің экономикалық мүмкіндіктеріне, әйелдер көшбасшылығына көніл бөлінді.

Сондай-ак, биыл Диалог жұмысына өнір елдерінен азаматтық қоғам мен үкіметтік емес ұйымдардың өкілдерін тарту мүмкіндігі маңызды. Бұл диалог жұмысына сындарлы сипат береді және «Әйелдер, бейбітшілік және қауіпсіздік» бағытындағы мәселелерді кеңінен талқылауға жол ашады.

21 сәуірде Дәния Еспаева Орталық Азия елдері әйелдерінің Диалогы жиналысын өткізу бойынша Сенаттағы және Мәжілістегі әйел депутаттармен кездесті. Сонымен қатар, Қазақстан Республикасы Президентінің жанындағы Әйелдер істері және отбасылық-демографиялық саясат жөніндегі ұлттық комиссия мүшелері, Сыртқы Істер министрлігі өкілдері арнайы қатысты.

Басты мақсат - Орталық Азия мемлекеттері әйелдерінің диалогына Қазақстан елінің төрағалық етуі және осы жауапты міндетті жоғары деңгейде абыроймен атқару. Осыған байланысты алдағы төрағалық кезеңіне жоспарланған

іс-шараларды жан-жақты талқылап, пысықтадық. Көптеген ұсыныс, пікірлер айттылды.

Орталық Азия мемлекеттері әйелдері Диалогының алғашқы жиналысын Астанада 2023 жылы 8-маусымда өткізуді жоспарлап отырғандарын айтты.

25 сәуірде Ерлан Барлыбаев Мемлекет басшысы Қ-Ж. Тоқаевтың VIII шақырылымның 1-сессиясы ашылуында сөйлеген сезін іске асыру аясында Экология және табиғатты пайдалану комитетінің «Электрэнергетика нарығын дамытудың жаңа моделін дайындау туралы» тақырыптық отырысына қатысты.

27 сәуірде Ержан Бейсенбаев Қазақстан халқы Ассамблеясының XXXII сессиясының отырысына қатысты.

28 сәуір мен 1 мамыр аралығында Депутат Қазыбек Иса Түркі мемлекеттері Парламенттік Ассамблеясының (ТүркПА) іс-шаралары аясында Өзбекстандағы конституциялық референдумға халықаралық бақылаушы ретінде қатысты.

4 мамыр Ержан Бейсенбаев «Жаңа салық кодексінің жобасы туралы» қаржы және бюджет комитетінің кеңейтілген тақырыптық отырысына қатысты.

12 мамырда Дәния Еспаева Елімізде жүргізілген ірі саяси реформаның нәтижесінде құрылған Конституциялық сот қызметін таныстыруға арналған маңызды жиынға қатысты.

Ал атқарылған жұмыс осы конституциялық бақылаудың тиімділігін көрсетті. Қазіргі уақытта Конституциялық сотқа азаматтар тарапынан түсіп жатқан өтініштер аз емес. Біздің депутаттардың атына да сайлаушылардан Конституцияда бекітілген заңды құқықтары мен мүдделерін қорғау туралы көптеген хат келеді. Соңықтан, Парламент пен Конституциялық сот қызметі Заңның үстемдігін және азаматтардың құқықтары мен бостандықтарын қамтамасыз ету бағытында тығыз байланысты.

Бұл заң шығару қызметіне де, халықтың құқықтық қорғалуына да жоғары деңгейде әсер ете алатын маңызды институт.

16 мамырда депутат Асқар Садықов Қазақстанға сапармен келген Бельгия Корольдігі Парламентінің депутаттарымен халықаралық кездесуге қатысты. Тараптар парламентаралық ынтымақтастық аясында екіжақты қарым-қатынастарды дамыту мен нығайту мәселелерін талқылады. Кездесу барысында екі жақ экономикалық әріптестік мәселелеріне де тоқталды. Сонымен қатар, депутаттар достық топтары бағытында екіжақты қарым-қатынасты дамытуға келісті.

17 мамырда Дәния Еспаева Мәжілісте осы сессиядағы алғашқы Үкімет сағатын өткізді. Үкімет сағаты Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаевтың «Халық бірлігі және жүйелі реформалар – ел өркендеуінің берік негізі» Жолдауы шенберінде, ғылымды дамыту тақырыбына арналды.

Бұл бағытта Мемлекет Басшысы нақты тапсырмалар жүктеді. Осыған байланысты депутаттар «Ғылым туралы» Заңға түзетулер енгізуге бастама жасады. Онда жетекші ғалымдарды тұрақты және лайықты жалақымен қамтамасыз етуге, ғылыммен айналысадын іргелі ғылыми-зерттеу институттарына тікелей қаржыландыруды

енгізуге, гранттық қаржыландыру мерзімін 5 жылға дейін ұлғайтуға көніл бөлінген.

Қазіргі уақытта еліміздің Ұлттық ғылым академиясының алдында қазақстандық ғылымды алдыңғы позицияға шығару міндеті түр. Осы орайда жедел шешуді қажет ететін мәселелер де бар. Соның ішінде, ғылымдағы, ғылыми және ғылыми-техникалық қызмет нәтижелерін коммерцияландыру жайын баса өту керек.

Қабылданып жатқан шараларға қарамастан, осы салада елеулі нәтижелер байқалмайды.

Сондықтан бүгін ғалымдар, аталған академия басшылығы, салалық министрліктер басшыларының орынбасарлары, Ғылым қорының, Ұлттық мемлекеттік ғылыми-техникалық сараптама орталығының, жас ғалымдар қауымдастырының өкілдерін шақырып, сондай-ак, барлық облыс әкімдері орынбасарларын онлайн қатыстыра отырып, кең көлемді талқылау өткізді. Талқылау нәтижесі бойынша арнайы Ұсынымдар әзірленді.

18 мамырда Дәния Еспаева Мәжілісте Қылмыстық, Қылмыстық-процестік және Қылмыстық-атқару кодекстерін оңтайландыруға қатысты өте салмақты заң жобасының таныстырылымын өткізді.

Заң жобасында ең алдымен барлық қатысуышылардың мүдделерін қорғау ескерілді. Өсіреле, төмендегі үш мәселеге басымдық берілді.

Олар: Азаматтардың құқықтарын қорғауды күшейту, қылмыстық процесстің бәсекеге қабілеттілігін күшейту, сондай-ак, қылмыстық процесті оңтайландыру және «дебюрократизациялау».

Бірінші мәселе аясында, құқық қорғау органдарының маманы залалды растамаса, азаматтық-құқықтық дау болса, салықтық тексеру актісінсіз немесе салықтық құқық бұзушылықтар бойынша сотқа дейінгі не сотқа шағым жасамаса қылмыстық істі сотқа дейінгі тергеп-тексерудің бірыңғай тізілімінде тіркеуге тыйым салу жолымен азаматтарды қылмыстық қудалау орбитасына негізсіз тартуды болдырмау туралы нормалар қарастырылған.

Тағы бір атап өтерлік маңызды норма адвокаттарға айыптау актісіне қарама-қарсы құжатты сотқа енгізу құқығын беру – қорғау актісі. Бұл ретте ол міндет емес, адвокаттың құқығы болып есептеледі және басты сот талқылауындағы өтініштерде адвокатты шектемейді. Нәтижесінде қорғаныс тарапының негізгі дәлелдері мен теріске шығаруладын толыққанды көрсетуге мүмкіндік береді.

Сонымен қатар, Қылмыстық Кодексте коллекторлық агенттік қызметкерінің өз өкілеттіктерін асыра пайдаланғаны, қарыздарды өндіріп алудың заңсыз әдістерін қолданғаны, қаржылық қызметтерді тұтынушылардың құқықтарын бұзғаны және басқа да жағдайлар үшін жауапкершілігін көздейтін арнайы бап жоқ.

Осыған байланысты, осы заң жобасында аталған агенттік өкілдерінің өз өкілеттіктерін асыра пайдаланғаны үшін іс-әрекеттерін қылмыстық жауапкершілікке тарту ұсынылады. Бұл заңдық білімнің жетіспеушілігінен коллекторлық агенттіктің кейбір қызметкерлерінің қысымына және айла-шарғысына ұшырауы мүмкін азаматтардың құқықтары мен мүдделерін қорғауды қамтамасыз етуге кең жол ашады.

18 мамыр Ержан Бейсенбаев «Электрондық қаржы орталығы» АҚ қаржы және бюджет комитетінің көшпелі отырысына қатысты.

22 мамыр Депутат Асқар Садықов «Жібек жолы» арнасының тікелей әфириңде «ҚР Президентінің Қытайға сапары: визасыз жүйе режимі мәселесінің мән-жайларын талқылау» тақырыбында «JJ Talk» бағдарламасының түсіріліміне қатысты

23 мамырда Ерлан Барлыбаев Камбоджаның Пномпене қаласында өткен су ресурстары жөніндегі Азиялық парламентаралық консультативтік кеңестің 5-ші алқа отырысына қатысты, онда су ресурстарының қауіпсіздігін қамтамасыз ету мәселелері талқыланды.

23 мамырда Асқар Садықов Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің Ұлттық зияткерлік меншік институтында өткен Заңнама және сот-құқықтық реформа комитетінің көшпелі отырысына қатысты, онда заңгерлер мен заң кеңесшілерінің білікті көмек көрсету мәселелері талқыланды.

25 мамырда Ержан Бейсенбаев «Астана» халықаралық қаржы орталығында қаржы және бюджет комитетінің көшпелі отырысына қатысты.

26 мамырда Дәния Еспаева ТМД Парламентаралық Ассамблеясы жаңындағы денсаулық сақтау жөніндегі Сараптамалық кеңестің жауапты хатшысы Евгения Владимирова мен аталған кеңес мүшелері Сергей Савашинский және Бексұлтан Туткушевпен кездесті.

ТМД ПАА ұлттық заңнамаларды жетілдіруге, демократия мен азаматтық қоғамды дамытуға елеулі улес қосып келеді. Оның қызметінің маңызды бағыттарының бірі модельдік заңнамалық актілерді әзірлеу және қабылдау.

Біздің депутаттар әртүрлі салалардағы модельдік заңдардың жобаларын әзірлеуге және талқылауға белсенді қатысады. Ұйымның 2023-2025 жылдарға арналған жоспарына «ТМД-ға қатысуыш мемлекеттерде дәрі-дәрмекпен қамтамасыз ету туралы» модельдік заңды әзірлеу енгізілген.

Онда дәрі-дәрмекпен қамтамасыз етудің негізгі принциптері, дәрі-дәрмектерді тіркеудің бірыңғай жүйесі, дәрі-дәрмектерді сатып алу механизмі, дәрігерлерді жаңа дәрі-дәрмектер жасау туралы ақпараттандыру жүйесі көрсетілмек. Бұл модельдік заң жобасы өте маңызды және біздің депутаттар міндетті түрде қатысады.

27 мамырда «Ақ жол» лидері Азат Перуашев Алматы қаласы, Алматы облысы және Жетісу облысындағы Парламент және мәслихаттар сайлауына қатысқан өнеркәсіп кәсіпорындарының қызметкерлерімен, кандидаттармен және партия байқаушыларымен кездесті.

Демпартия төрағасы кампания жұмыстарын қорытындылай келе, үгіт-насихат жұмыстарында, әсіресе сайлаушылардың дауысын қорғауда көрсеткен азаматтық ұстанымы мен табандылығы үшін қолдаушыларға алғысын білдірді.

29 мамыр Ерлан Барлыбаев Экология және табиғатты пайдалану комитетінің жылу энергетикасының өзекті мәселелеріне арналған көшпелі дәңгелек үстеліне қатысты.

30 мамырда Дәния Еспаева Литва Республикасы Сеймасы (Парламенті) төрағасының орынбасары Юлиус Сабатаускаспен кездесті.

- Екі ел арасындағы ынтымақтастықтың, соның ішінде парламентаралық ықпалдастықтың маңызды мәселелерін талқылады.

- Литва Қазақстанның Балтық аймағында ғана емес, Еуропалық Одақ деңгейінде де маңызды және сенімді серіктесі.

- Екі ел арасында достық әрі өзара түсіністіктің берік іргетасы қаланған. Соның нәтижесінде саяси, экономикалық, мәдени-гуманитарлық байланыстарымыз жыл сайын нығайып келеді.

- Кездесу барысында елімізде жүргізіліп жатқан ірі саяси реформа туралы, сайлау жүйесіндегі өзгерістер туралы жан-жақты әңгімеледім.

- Елдеріміздің көлік-логистика саласындағы өзара іс-қимылына баса назар аударып, пікір алмастық.

- Білім беру саласындағы тәжірибелеріміз туралы да айттылды.

- Юлиус Сабатаускас мырза өз кезегінде Қазақстанға іссапары кезіндегі әсерімен бөлісті.

31 мамырда «Ақ жол» демократиялық партиясы 31 мамыр Саяси құғын-сүргін және ашаршылық құрбандарапын еске алу күніне орай «Алашқа тағзым» дәстүрлі шеруін өткізді.

Шеруге «Ақ жол» лидері Азат Перуашев, Парламенті Мәжілісі депутаттары Қазыбек иса, Асқара Садықов, Ерлан Барлыбаев, Ержан Бейсенбаев және жергілікті мәслихаттардағы партия атынан сайланған депутаттар және партия белсенділері қатысты.

31 мамырда Депутат Асқар Садықов «Арселор Митал Теміртау» компаниясының қазақстандық мердігер үйымдармен арадағы түйткілді мәселелері туралы депутаттық сауалы бойынша «Жібек жолы» арнасына сұхбат берді.

30 мамырда Қазыбек Иса саяси құғын-сүргін мен ашаршылық құрбандарапын геноцид деп тану туралы «Қазақ үні» газетіне мақала жариялады.

31 мамырда Қазыбек Иса Саяси құғын-сүргін және ашаршылық құрбандарапын еске алу күніне орай «Жібек жолы» телеарнасына сұхбат берді.

31 мамырда депутат Қазыбек Иса Саяси құғын-сүргін және ашаршылық құрбандарапын еске алу күніне орай «Ulysmedia.kz» сұхбат берді.

01 маусымда Ержан Бейсенбаев қаржы және бюджет комитетінің «КР азаматтарының төлем қабілеттілігін қалпына келтіру және банкроттық туралы» «Заңын іске асыру барысы туралы» тақырыбындағы дөңгелек үстел жұмысына қатысты.

2 маусымда Депутат Асқар Садықов Ақтөбе қаласында «Ақ жол» ҚДП-ның облыстық конференциясын үйымдастырды. Конференцияға «Ақ жол» партиясының төрағасы Азат Перуашев, Парламент Мәжілісінің депутаты Ерлан Барлыбаев, партия төрағасының өнірлер жөніндегі орынбасары Серік Ерубаев, партия орталық аппаратының жетекшісі Асылхан Қожахметов, Батыс

Қазақстан және Атырау облыстарының депутаттары мен партия белсенділері қатысты.

Филиалдың жаңа төрағасы болып бірауыздан 35 жастағы кәсіпкер Ұлан Қозыбақов сайланды.

7 маусымда Азат Перуашев Үкіметтің 2022 жылғы бюджеттің атқарылуы туралы есебі туралы Мәжілістің отырысында сөз сөйлемді.

«Ақ жол» демократиялық партиясының фракциясы үкіметтің бюджеттің атқарылуы туралы есебін қолдамады.

15 маусымда Өмірге құштар жандар Парламентті аралады

«Ақ жол» фракциясының депутаттары Қарағанды облыстық мәслихат депутаттарының өтініші бойынша аймақтағы «Таңшолпан», «Әсем», «Үміт» мүгедектердің ерікті бірлестігі ҚБ» мен ерекше қажеттіліктері бар балаларды қолдау орталығының тәрбиеленушілері үшін Мәжіліске экскурсия үйімдастырды. Қалыптасқан өмірлік жағдайларына қарамастан балалар мақсатшыл, жақсыға жандары құштар.

Қонақтар депутаттардың кабинеттерімен танысып, Парламент палаталарының бірлескен отырыстары залындағы орындықтарға отырды. Мүгедектерге арналған санаториялық-курорттық емдеу («бұл – қажет!»), мектептердегі оқу жылын ұзарту («неге бізден сұрамады?»), ЖОО оқу гранттары («қажетті балл жинасам жа, грант берілмеді»), «Отбасы» банктің жұмыс істейтін жастарға қатысты саясаты («Үш жыл жұмыс істеп, тұрақты жарна салып отырсам да, жастар ипотекасын алу өте қыын») сияқты бірқатар маңызды мәселелер көтерілді. Сондай-ақ, Қаңтар оқиғасынан алынған сабактар, сыйайлас жемқорлық т.б. секілді тақырыптар қозғалды.

«Ақ жол» демпартиясының төрағасы Азат Перуашев әріптестері Асқар Садықов пен Ержан Бейсенбаев бірге көтерілген сұрақтарға жауап беруге тырысып, фракция туралы, заң жобасы бойынша жүргізіліп жатқан жұмыстар, соның ішінде, кеше екінші оқылымда қабылданған заңсыз шығарылған активтерді қайтару туралы заңдар мен Ұлттық қордың инвестициялық кірістерін жас қазақстандықтардың жеке шоттарына аудару туралы айтты.

17 маусымда «Ақ жол» басшылығы Шымкентте бақылаушылар және үгіт-насихатшылармен кездесті

Шымкентте партия төрағасы Азат Перуашев, төраға орынбасарлары Қазыбек Иса, Серік Ерубаев, Ұлттық кеңес хатшысы Асылхан Қожахметов «Ақ жол» демпартиясының биылғы сайлаудағы бақылаушылары мен насихаттаушыларына партияның Ұлттық кеңесі атынан алғыс айтты; сол науқанда болған оқиғалар мен шығарылған қорытындыларды талқылады.

19 маусымда «Ақ жол» демпартиясының делегациясы Бейжінде өткен «Қытай – Орталық Азия» саяси партиялар диалогының бірінші отырысына қатысты

2023 жылғы 10-17 маусым аралығында Қытайда «Қытай – Орталық Азия» саяси партиялар диалогы өтті. Шарага Қазақстан, Қырғызстан, Тәжікстан, Түркіменстан және Өзбекстанның саяси партиялары қатысты.

Қазақстандық делегацияның құрамына Парламенттегі 6 партияның өкілдері кірді. «Ақ жол» партиясынан «Ақ жол» фракциясының аппарат жетекшісі, Ұлттық кеңестің хатшысы Берік Дүйсембінов пен халықаралық бөлімнің директоры Әсем Ақжоға қатысты.

Сапар 2021 жылы ашылған Бейжіңдегі Қытай коммунистік партиясының мұражайына барудан басталды. Бұл ҚКП-ның құрылғанына 100 жыл толуына орай бұл мұражайды Қытай халқының осы кезеңдегі барлық жетістіктерін көрсетілген.

Сапардың ресми бөлігі Орталық Азия елдері делегациялары жетекшілерінің Қытай Коммунистік партиясы Орталық Комитетінің басшылығымен кездесуінен басталды.

19 маусымда Дәния Еспаева Қазақстанның Орталық Азиядағы әйелдер диалогына төрағалығы аясында «Инновациялар мен технологияларды дамытудағы әйелдердің рөлі» тақырыбындағы халықаралық кеңеске қатысты.

Оған Өзбекстан, Қырғызстан, Түрікменстан, Тәжікстан Республикаларынан келген мәртебелі меймандар мен парламенттік делегациялардың, халықаралық ұйымдардың, Орталық Азия елдері бойынша IT-жобалар өкілдерінің, Қазақстандағы мемлекеттік органдардың, дипломатиялық корпустың, үкіметтік емес сектордың өкілдері, сондай-ақ, сарапшылар мен ғалымдар қатысты.

Диалог осыдан үш жыл бұрын Біріккен Ұлттар Ұйымы жүйелік бағдарламалардың қолдауымен құрылған. 2021 жылы Өзбекстан, ал, 2022 жылы Түрікменстан төрағалық етті.

Орталық Азия елдері әйелдерінің диалогы мемлекеттік секторда, бизнесте, үкіметтік емес ұйымдар мен азаматтық қоғамда, заманауи даму үрдісінде, жалпы айтқанда, барлық салада әйелдердің белсенділігін арттыруға және гендерлік саясат саласындағы ауқымды мәселелерді талқылап, олардың шешімін табуға мүмкіндік беретін бейресми алаң. Биылғы басқосу - «Инновациялар мен технологияларды дамытудағы әйелдердің рөлі» тақырыбына арналған.

Зерттеулер бойынша, цифровық технологиялар демократиялық процестерді ілгерletу, біліктілікті шындау, бәсекеге қабілеттілікті арттыруда маңызды рөл атқарады.

Сондықтан, іс-шара барысында пленарлық және тақырыптық сессиялар үйімдастырып, онда Орталық Азиядағы әйелдердің қатысуымен инновациялар және технологияларды дамыту саласында үздік тәжірибелерді алмасуға баса назар аударылды. Сессия барысында жаңа технологияларды дамытудағы әйелдер рөліне қатысты инновациялық жобалар таныстырылды. Әйелдер стартаптары, жасанды интеллект, ауылдық жерлерге арналған цифровық жобалар талқыланды. Отбасы мен қоғам байланысы, әйелдер қәсіпкерлігі, қәсіптік-техникалық білім беру және жұмыспен қамту сынды ауқымды сұрақтар да назардан тыс қалмады. Көптеген мазмұнды ой-пікірлер мен дәйекті ұсыныстар айтылды.

Жиын қорытындысында 2023 жылға арналған мақсаттар мен міндеттерді айқындалап, жылдық жұмыс жоспарын бекіттік.

Қазақстан төрағалығы кезеңінде біз сабактастықты сақтай отырып, өз жоспарымызда әйелдердің инновациялар мен технологияларды, бейбітшілік пен қауіпсіздікті, гендерлік зорлық-зомбылық пен әйелдер құқығын қорғауға қатысты іс-шараларды көнінен қамтыдық. Диалогқа қатысушы елдердің ұсыныстары да ескерілді.

20 маусымда «Ақ жол» демократиялық партиясының төрағасы Азат Перуашев Қытайдаң Shenzhen Media Group телеарнасына сұхбат берді.

Телеарна тілшісі ҚР Парламент Мәжілісінің депутатына екі мемлекет арасындағы қарым-қатынас серпіні туралы жан-жақты саудалдарын қойды.

Сұхбат аясында Партия лидері Азат Перуашев Қытай мен Қазақстан арасындағы экономикалық ынтамақтастық мәселесіне қатысты ойын білдірді.

20 маусымда «Ақ жол» фракциясы Үкіметтің есебін қатаң сынға алып, оның қабылдануына қарсы дауыс берді

Үкіметтің 2022 жылғы бюджеттің атқарылуы туралы есебіне қатысты «Ақ жол» демократиялық партиясы фракциясының ұстанымын Азат Перуашев жариялады.

«Ақ жол» фракциясы Үкіметтің есебін қолдамауға және оған қарсы дауыс беруге бес себепті атап өтті.

Бірінші себеп - Кірістердегі күмәнді жетістіктер.

Екінші себебі – бюджетті жоспарлауға жауапсыздық.

Үшінші себеп – мұнайдан тыс бюджет тапшылығының артуы.

Төртінші себеп - Ұлттық қорды талан-таражға салу

Бесінші себеп – квазимемлекеттік сектордың масылдық рөлі.

20 маусымда Дәния Еспаева Орталық Азия елдері әйелдері диалогының Астанадағы жиынына арнайы келіп, өте мазмұнды баяндама жасаған «Әйелдер-саяси көшбасшылар» үйымының негізін қалаушы әрі төрайымы Сильвана Кох-Меринмен кездесті.

Үйымның қызметі аясында гендерлік саясат бойынша өзара ынтымақтастықты арттырудың басым бағыттарын талқыланды.

Әсіреле, Еуропалық Одақ пен басқа елдердің әлеуметтік және демографиялық саясаттағы озық тәжірибелерін зерделеу, сондай-ақ әйелдердің осал топтарының құқықтарын қорғаудың озық тәжірибелері төңірегінде көнінен әңгіме қозғалды.

«Women Political Leaders» халықаралық үйымы негізінен лауазымдық қызметтегі әйелдердің санын арттыруға, олардың халықаралық мәселелерді шешуге ықпалын кеңейтүге бағытталған саясаткер әйелдердің ірі желісі болып табылады.

22 мусымда Дәния Еспаева Қазақстан мен Монголия парламентаралық ынтымақтастық тобының мүшелерімен бірге Мәжіліс қабырғасында Монголия Мемлекеттік Ұлы Хуралының делегациясымен кездесті.

Екі ел арасындағы саяси ынтымақтастық терең тарихи байланыстарға негізделген және өзара құрмет пен сенім рухында дамып келеді. Монголия – Қазақстанның Азия аймағындағы маңызды серіктестерінің бірі. Биыл Қазақстан мен Монголия арасындағы ынтымақтастық туралы келісімге қол қойылғанына 30 жыл толады.

22 маусымда Дәния Еспаева Ішкі істер министрлігі үйымдастырған қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз етуге арналған халықаралық форумына қатысты. Бұл мемлекет алдында тұрған стратегиялық міндеттердің бірі.

Форум барысында еліміздегі барлық мұдделі органдардың және шетелдік сарапшылардың қатысуымен қоғамдық қауіпсіздікті қоғаммен серіктестікте қамтамасыз ету Тұжырымдамасының жобасы талқыланды.

Бұл жоба Парламент депутаттарының, қоғамдық өкілдердің, тиісті мемлекеттік органдардың қатысуымен жан-жақты, ашық талқыланған болатын. Өз кезегінде Мәжіліс депутаттары бірқатар ұсыныстар енгізді.

Ағымдағы жылы шілде айынан бастап отбасылық-тұрмыстық зорлық-зомбылықтың алдын алуға және жолын кесуге бағытталған заннамалық түзетулер өз күшіне енеді. Қазіргі уақытта да Мәжілісте қылмыстың алдын алуға және азаматтардың құқықтарын қорғауға бағытталған бірқатар заң жобаларымен жұмыс жалғасуда. Олардың барлығы Заң шығару жұмысында да, аталған Тұжырымдаманы қабылдау кезінде де ескерілетін болады.

22-23 маусымда Ержан Бисенбаев Ақмола облысында Қаржы және бюджет комитетінің «Бюджетаралық қатынастар жүйесін жетілдіру» тақырыбында өткен көшпелі отырысына қатысты.

23 маусымда «Ақ жол» демократиялық партиясы алаштың аяулы азаматы, белгілі спорт комментаторы Аманкелді Сейітханды еске түсіруге арналған дәстүрлі бильярд турнирін өткізді.

Шараға партия беделді журналист, партияның Ұлттық кеңесінің хатшысы Арман Сқабылұлы, Парламент Сенатының депутаты Бибігүл Жексенбай, «Хабар» Агенттігі» АҚ Басқарма төрағасы Берік Уәли, белгілі журналистер Қайнар Олжай, Dana Нұржігіт, Жайна Сламбек пен Аманкелді Сейітханның ұлы Бегасыл Сейітхан қатысты.

Турнирде ақпарат, мәдениет, әдебиет саласының майталмандарынан құралған он үш команда (әр команда да 3 ойынши) бақ сынады. Жалпы саны 40 шақты ойынши өте тартысты жарыс көрсетті.

Жарысқа Аманкелді Сейітханның ұстазы, КР жоғары Ұлттық дәрежедегі төреши Несіп Жұнісбайұлы төрелік етті.

Нәтижесінде «Спорт» газетінің журналистері жүлделі үшінші орынға ие болды. Екінші орын «Ұлттық арна» командасына бүйірді. Ал, бас жүлдені астаналық қаламгерлер командасы қанжығасына байлад, жарыстың женімпазы атанды.

Турнирге қатысушылар Аманкелді Сейітханды талантты журналист қана емес, оның өзін нағыз азамат ретінде көрсеткен көптеген істері мен оқиғалары туралы естеліктер айттып жиналған жүртшылықты тебірентті. Еске алу кезінде Аманкелді Сейітханның жарқын көңілі мен тапқырлығына қатысты жағымды әңгімелер айттылды.

Жарыстың ортасында «Ақ жол» партиясының төрағасы Азат Перуашев қатысушыларды алда келе жатқан кәсіби мерекелерімен құттықтап, қонақтарға алғыс хаттар мен естелік сыйлықтар табыс етті.

23 маусымда Азат Перуашев заңсыз шығарылған активтерді қайтару туралы заң жобасы мен жобаны талқылау барысындағы «Ақ жол» демпартиясының ұсныстыры туралы жеке телеграм каналында «Үрланған байлықтың артынан қуу...» тақырыбында мақала жариялады.

23 маусымда Асқар Садықов Қазақстан Республикасының орнықты даму саласындағы ұлттық мақсаттары мен міндеттерін іске асыру мониторингі жөніндегі Парламенттік комиссияға қатысты.

24 маусымда Асқар Садықов «Еңсеру» бизнес- форумына қатысты.

Фракция жұмысының кейбір оң нәтижелері

«Ақ жол» партиясы 200-ден астам шымкенттік кәсіпкердің қорғап қалды: Үкімет келісімдерді «бөлшектеу» шарттарын заңмен бекітуге келісіп, салық органдарын жауапқа тартты

Кәсіпкерлердің құқықтарын жаппай бұзы және салық органдарының заңды өз еркінше түсінуі туралы қоپтеген шағымдар негізінде Дания Еспаева «Ақ жол» фракциясы атынан 2022 жылғы 7 желтоқсанда осы нормалардың құқықтық түсіндірілуін қамтамасыз ету талабымен Үкіметке депутаттық сауал жолдады.

Сауалға теріс жауап қайтарылған соң, биылғы жылдың 18 қаңтарында «Ақ жол» фракциясы заңда «келісімдер мен төлемдерді бөлшектеу» түсінігін нақтылауды және, атап айтқанда, бір қызмет көрсетушімен жасалған біртекті мәмілелерді бір «бөлшектелген» мәміле деп санауға болатын кезеңді, мысалы жұмыс аптасы ішінде, анықтауды талап етіп, қайта сауал жолдады.

Мемлекеттік органдардың кезекті жауаптарымен келіспей, биылғы жылдың 6 сауірінде «Ақ жол» фракциясы үшінші рет сауал жолдап (Асқар Садықов), материалдарды Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігіне өткізді.

Бүгін Примьер-Министрдің орынбасары Е.Жамаубаевтан келген жауапта ҚР ӘҚБтК-нің 266-бабында көзделген әкімшілік құқық бұзушылық белгілерін анықтау кезінде адами факторды болдырмау мақсатында ҚР ҚМ МКК келісімнің бір нысанасы бойынша төлемі 1000 АЕК шегінен асатын төлемдерді сәйкестендіру үшін әдістеме әзірлеп жатқаны айтылған.

Сондай-ақ, сомалары 1000 АЕК-тен асатын келісімдер бойынша қолма-қол ақшалай төлемдерді шектеу бөлігінде заңнама нормаларының әртүрлі түсіндірмелерін болдырмау мақсатында «Төлемдер және төлем жүйелері туралы» Заңының 25-бабының 9-тармағына және ӘҚБтК-нің 266-бабына түзетулер әзірленді.

Әзірлентен түзетулерде сипатына және нысанасына (тауарлардың, жұмыстардың, көрсетілетін қызметтердің сәйкестігіне) қарамастан бір ай ішінде жасалған, сомасы 1000 АЕК-тен асатын бір тұлғалардың арасындағы бір ай ішінде жасалған барлық келісімдер бойынша төлемдер тек қолма-қол ақшасыз түрде жүргізілетінін қарастырылған.

Осылайша, Үкімет «Ақ жол» демпартиясының ұстанымын қабылдап, «келісімдерді бөлшектеу» түсінігі бойынша мерзімді

нақты анықтау қажеттілігімен келісті (үш жылдың орнына бір ай). Бұл бизнестің мұддесін негізсіз салықтық санкциялардан қорғау, осы санкцияларға ұшыраған кәсіпкерлердің оларды жоюға ұмтылуына негіз болатыны сөзсіз.

Сонымен қатар, вице-премьер Е.Жамаубаевтың жауабында кәсіпкерлердің құқықтарын бұзғаны үшін Шымкент қаласы бойынша Мемлекеттік кірістер департаментінің 19 лауазымды тұлғасы жауапқа тартылғаны айттылған.

«Ақ жол» демпартиясы мен оның парламенттік фракциясы өзінің Саяси бағдарламасын жүзеге асыру және кәсіпкерлердің мұддесін қорғау бойынша жұмысын жалғастыруды.

Сен қозғалды: «Ақ жол» депутаттарының талабынан кейін ірі мұнай келісімдері бойынша ұлттық мұддені қорғайтын Жұмыс тобы құрылды

Елімізде ірі мұнай келісімшарттары бойынша ұлттық мұдделерді қорғау үшін жұмыс тобы құрылды, деп хабарлайды inbusiness.kz сайты Премьер-Министр Элихан Смайыловтың өкіміне сілтеме жасай отырып. Құжатта көрсетілгендей, жұмыс тобына мұнай өндіруші компаниялармен өнімді бөлу туралы келісімдер (ӨБК) бойынша болашақ соттарда Қазақстан Республикасының мұдделерін қорғау бойынша ұсыныстар өзірлеу тапсырылды.

Еске сала кетейін, Конституцияға «Жер және оның қойнауы Қазақстан халқына тиесілі» деген норма енгізілгеннен кейін 2022 жылдың 15 маусымында «Ақ жол» демпартиясы қара және тұсті металл рудаларын, мұнай және газ кен орындарын өндіруді қоса алғанда, ірі шетелдік инвесторлармен жасалған жер қойнауын пайдалануға арналған келісімшарттардың талаптарын жүргіштырық үшін ашық етуді және шикізат гиганттарымен жұмыс аясында, импортты алмастыру және жер қойнауын пайдаланушылар қолданатын техника мен жабдықтарды өндіруге технологиялар мен лицензияларды беру сияқты оғсеттік саясат шаралары, сондай-ақ сервистік қызмет көрсету арқылы отандық өндірісшілердің мұддесін қорғау жөнінде Үкіметке сауал жолдаған болатын.

Ал, биылғы жылдың 12 сәуірінде Премьер-Министр Э.Смайыловқа жолданған депутаттық сауалында «Ақ жол» демпартиясы осы мәселелер бойынша инвесторлармен Үкіметтің келіссөздер тобына, өз депутаттарымызды қосуға дайын екенімізді айтқан едік.

2023 жылғы 17 мамырда келген жауапта Ө.Смайылов ӨБК енгізуіндің барлық мәселелерін жан-жақты зерделеу және тиісті ұсыныстарды өзірлеу үшін Энергетика министрлігі мұдделі мемлекеттік органдардың және Парламент депутаттарының өкілдерін қоса отырып, Жұмыс тобы құрылатынын хабарлады.

Әзірше ақпаратта жұмыс тобының құрамына Премьер-Министр, Премьер-Министрдің бірінші орынбасары, Қаржы министрі, Энергетика министрі, Әділет министрі, «PSA» ЖШС бас директоры (келісім бойынша) кірді деп жарияланған, ал Парламент депутаттары туралы бір сөз жоқ. Сондықтан біз өз өкілдерімізді осы жұмыс тобына қосуды талап етеміз.

3.5. «ҚАЗАҚСТАН ХАЛЫҚ ПАРТИЯСЫ» ФРАКЦИЯСЫ

Сегізінші шақырылымдағы ҚР Парламенті Мәжілісіндегі «Қазақстан Халық партиясы» фракциясы ҚР Парламенті Мәжілісі Бюросының шешімімен тіркелді (2023 жылғы 31 наурыздағы № 5-VIII БМ қаулысы).

Фракцияның мақсаты: парламенттік нысандар мен жұмыс әдістерін, пайдалана отырып, ҚХП-ның сайлауды бағдарламасын, партияның бағдарламалық мақсаттарын іске асыру.

Фракция отырыстары

2023 жылғы 29 наурыздан 30 маусымға дейінгі кезеңде фракция 7 отырыс өткізді, онда депутаттық сауалдардың тақырыптары, фракцияның заң шығару жұмысына қатысу жөніндегі міндеттері, Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің жалпы отырысына шығарылатын заң жобалары бойынша фракцияның ұстанымы және басқа да мәселелер талқыланды. Әлеуметтік маңызды мәселелерді талқылау кезінде депутаттарды, министрліктердің басшы қызметкерлерін, орталық мемлекеттік органдардың, жергілікті атқарушы органдардың өкілдерін, өндіріс басшыларын, тәуелсіз сарапшыларды, соңдай-ақ жүртшылық өкілдерін шақыра отырып, фракцияның кеңейтілген отырыстары өткізілді.

2023 жылғы 30 наурызда парламенттік оппозиция болып табылатын «Қазақстан Халық партиясы» депутаттық фракциясын тіркеу туралы фракцияның I отырысы өтті.

2023 жылғы 3 сәуірде фракцияның II отырысы өтті. Фракция мүшелері Магеррамов Магеррам Мамедовичті ҚХП фракциясының басшысы етіп сайлау туралы шешім қабылдады.

2023 жылғы 5 сәуірде фракцияның III отырысы өтті. Күн тәртібінде 2 сұрақ болды: ҚХП фракциясы басшысының орынбасарын сайлау және ҚР Парламенті Мәжілісінің бірінші сессиясына ҚХП депутаттық фракцияның жұмыс жоспарының жобасын бекіту туралы. Отырыс қорытындысы бойынша бірінші мәселе бойынша ҚХП фракциясы басшысының орынбасары Сұңқар Ислам Еркінұлын сайлау туралы шешім қабылданды.

2023 жылдың 28 сәуірінде С.Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық университетінде «Студенттерді жатақханалармен қамтамасыз ету мәселелерін талқылау» тақырыбында депутаттық фракцияның IV көшпелі отырыс үйимдастырылды. Дөңгелек үстелге ҚР Парламенті Мәжілісінің депутаттары, министрліктердің, жергілікті атқарушы органдардың өкілдері және сараптамалық қоғамдастық шақырылды. Аталған іс-шараның мақсаты студенттерді жатақханалармен қамтамасыз ету үшін жоғары оқу орындары мен құрылыш компаниялары арасындағы мемлекеттік-жекеменшік әріптестік тетіктерін енгізу жолдарын қарастыру болды.

2023 жылғы 3 мамырда бір айға арналған фракция іс-шарасының үйымдастырушылық мәселелері бойынша ҚХП фракциясының V отырысы өтті.

2023 жылғы 18 мамырда фракция депутаттары И. В. Смирнова мен И.Е. Сұңқар азаматтардың өтініші бойынша Қазақ Ұлттық Өнер Университетінің коллежіне барып арадады. Нәтижесінде фракциядан депутаттық сауал дайындалды, оны депутат И.Е. Сұңқар 2023 жылғы 24 мамырдағы пленарлық отырыста депутаттық сауал жолдады.

2023 жылғы 30 мамырда ҚХП депутаттық фракциясы «Жалақы жан бағуға емес, емін-еркін өмір сұруге жетуі тиіс» тақырыбында VI кеңейтілген отырысын үйимдастырды. Дөңгелек үстелге ҚР Парламенті Мәжілісінің депутаттары, министрліктердің, жергілікті атқарушы органдардың өкілдері және сараптамалық қоғамдастық шақырылды.

2023 жылғы 30 маусымда ҚХП депутаттық фракциясы ҚР Парламенті Мәжілісінің 1 сессиясы қорытындысы бойынша фракцияның VII кеңейтілген отырысына қатысты.

Заң шығару қызметі:

Фракция депутаттары келіп түскен заң жобалары бойынша жұмыс топтарына, Палатаның тұрақты комитеттерінің отырыстарына белсенді қатысты, Мәжілістің жалпы отырыстарында сөз сөйлемді, талқыланатын заң жобаларына нақты ұсыныстар енгізді. Көптеген заң жобалары бойынша фракция депутаттары Мәжілістің тиісті тұрақты комитеттеріне жіберілген түзетулер мен өзгерістер енгізді.

Бұл ретте Қазақстан Халық партиясының депутаттары мынадай заң жобалары бойынша жұмыс топтарының басшылары болып табылады:

М.М. Магеррамов – «Қазақстан Республикасының кейбір занамалық актілеріне халықтың көші-қоны саласындағы занаманы жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы», «Қазақстан Республикасының кейбір занамалық актілеріне заңсыз сатып алынған активтерді мемлекетке қайтару мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы», «Қазақстан Республикасының «Әкімшілік құқық бұзушылық туралы» кодексіне өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы», «Қазақстан Республикасының кейбір занамалық актілеріне процестік занаманы жетілдіру, Адвокаттық қызмет және заң көмегін көрсету, дауларды соттан тыс және сотқа дейінгі шешу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

И.В. Смирнова – «Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Өзбекстан Республикасының Үкіметі арасындағы Қазақстан-Өзбекстан кедендей шекарасы арқылы құбыржол көлігімен және әлектр беру желілері бойынша энергия ресурстарын өткізу кезіндегі бірлескен кедендей бақылау туралы келісімді ратификациялау туралы».

ҚХП депутаттық фракциясы 3 заң жобасына бастамашылық жасады:

1) «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне процестік заңнаманы жетілдіру, адвокаттық қызмет және заң көмегін көрсету, дауларды соттан тыс және сотқа дейінгі шешу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»;

2) «Кәсіптік одактар туралы» Қазақстан Республикасының Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»;

3) «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне күзет қызметі мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы».

ҚХП депутаттық фракциясының төмендегі заңнамалар бойынша 33 тұзету енгізді:

1) «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Мемлекеттік корпорация мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» (8 тұзету жасалды);

2) «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Қалмыстық, Қылмыстық-процестік және Қылмыстық-атқару кодекстерін онтайландыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» (6 тұзету жасалды);

3) «Тұрғын үй қатынастары туралы» ҚР Заңына өзгерістер енгізу туралы» (1 тұзету жасалды);

4) Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне экологиялық таза көлікті танымал ету және электромобилдер үшін инфрақұрылымды дамыту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» (18 тұзету жасалды).

ҚР Парламенті Мәжілісінің депутаты, ҚХП фракциясының басшысы М.М. Магеррамов 4 заң жобасына бастамашылық жасады:

1) «Онлайн-платформалар және онлайн-жарнама мәселелері туралы»;

2) «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне онлайн-платформалар және онлайн-жарнама мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»;

3) «Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне онлайн-платформалар және онлайн-жарнама мәселелері бойынша толықтырулар енгізу туралы»;

4) «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Мемлекеттік корпорация мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»

Сондай-ақ, ҚР Парламенті Мәжілісінің депутаты, ҚХП фракциясының басшысы М. М. Магеррамов келесі заң жобалары бойынша 244 тұзету енгізді:

1. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Мемлекеттік корпорация мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» (26 тұзету жасалды);

2. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету және Қазақстан Республикасының арнаулы мемлекеттік органдарындағы қызмет көрсету мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» (2 тұзету жасалды);

3. «Заңсыз алынған активтерді мемлекетке қайтару туралы» (1 тұзету жасалды);

4. «Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне адам саудасына қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша толықтырулар енгізу туралы» (2 түзету жасалды);

5. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне тұрғын үй саясатын реформалау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» (1 түзету жасалды);

6. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне бизнес жүргізу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» (17 түзету жасалды);

7. «ҚР кейбір заңнамалық актілеріне Қылмыстық, Қылмыстық-процестік және Қылмыстық-атқару кодекстерін оңтайландыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» (10 түзету жасалды);

8. «ҚР кейбір заңнамалық актілеріне халықтың көші-қоны саласындағы заңнаманы жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» (143 түзету жасалды);

9. «Онлайн-платформалар және онлайн-жарнама мәселелері туралы» (35 түзету жасалды);

10. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне онлайн-платформалар және онлайн-жарнама мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» (2 түзету жасалды);

11. «Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне онлайн-платформалар және онлайн-жарнама мәселелері бойынша толықтырулар енгізу туралы» (5 түзету жасалды).

Магеррамов М.М. – 4 заң жобасы бойынша жұмыс тобының басшысы, бас заң жобалары бойынша жұмыс тобының мүшесі - 2 заң жобасы, бас емес заң жобалары бойынша жұмыс тобының мүшесі – 11 заң жобасы.

Смирнова И.В. – 1 заң жобасы бойынша жұмыс тобының басшысы, бас заң жобалары бойынша жұмыс тобының мүшесі - 1 заң жобасы, бас емес заң жобалары бойынша жұмыс тобының мүшесі – 6 заң жобасы.

Сейтжан К.С. – Бас емес заң жобалары бойынша жұмыс тобының мүшесі – 7 заң жобасы.

Танашева Г.Ш. – Бас заң жобалары бойынша жұмыс тобының мүшесі - 3 заң жобасы, бас емес заң жобалары бойынша жұмыс тобының мүшесі – 4 заң жобасы.

Сункар И.Е. – Бас емес заң жобалары бойынша жұмыс тобының мүшесі – 14 заң жобасы.

Депутаттық сауалдар

Сайлаушылардың, бүкіл қоғамның өзекті мәселелері Мәжілістің жалпы отырыстарында лауазымды адамдар мен мемлекеттік органдардың атына фракция мүшелері айтқан депутаттық сауалдарда көрініс тапты.

2023 жылғы 19 наурыздан бастап 2023 жылғы 30 маусымға дейінгі кезеңде фракция депутаттары Парламент Мәжілісінің жалпы отырыстарында 26 депутаттық сауал жариялады.

Магеррамов М.М.:

1. Мүгедек балаларды шығыс материалдарымен қамтамасыз ету проблемалары туралы;
2. Алимент қорын құру туралы;
3. Мүгедектігі бар адамдарға және қамқорлығында мүгедектігі бар туыстары бар отбасыларға қатысты мемлекеттік саясаттың тәсілін өзгерту қажеттілігі туралы;
4. Электромобилді инфрақұрылымды дамыту туралы;
5. Қоғамдық денсаулықты қолдауға салынатын салықтар туралы;
6. Тегін медициналық көмектің кепілдік берілген көлемі тізіміне инновациялық препараттарды енгізу туралы;
7. Мүгедек балаларды тәрбиелеп отырған ата-аналардың, қорғаншылардың немесе қамқоршылардың гранттарын өтеуден босатылған адамдарды санатқа қосу туралы.

Смирнова И.В.:

1. Мұғалімдерді аттестаттау туралы;
2. Балалар үйлерінің, патронаттық отбасылардың тұлектерін тұрғын үймен қамтамасыз ету мүмкіндігін қарастау туралы;
3. ҰБО ғылыми әлеуетінің синергетикалық әсерін бұзудың проблемалық мәселелері туралы;
4. Арнаулы орта білім туралы.

Сейтжан К.С.:

1. Әлеуметтік қызметтер порталының орнына мемлекеттік қызметтерді монетизациялау туралы;
2. Загиптар мен нашар көретіндерге арналған кітапханалар туралы;
3. Қаржылық инклузия туралы;
4. Табиғи пайда болған қатты тұрмыстық қалдықтар мәселесі бойынша

Танашева Г.Ш.:

1. Көп балалы аналарға АӘК көтеру туралы;
2. Көп балалы аналардың мәртебесі туралы;
3. Көп балалы аналарға қолжетімді басспана туралы;
4. Көп балалы отбасылардан шыққан балаларға, толық емес отбасыларға және мүмкіндігі шектеулі балалары бар отбасыларға арналған жоғары оқу орындарына гранттарды ұлғайту мәселелері.

Сункар И.Е.:

1. Алматы қаласында сейсмикалық қауіпті жерлерде көппәтерлі тұрғын үй салу қаупі туралы;
2. Медициналық кадрларды даярлау туралы
3. Жоғары оқу орындары мен колледж студенттері үшін жатақхана тапшылығы туралы;
4. ҚазҰӨУ өнөр колледжінде балаларды оқыту шарттары туралы;
5. Рұқсат етілмеген мал қорымдары туралы;
6. Студенттер практикасы мәселелері бойынша.

Азаматтарды қабылдау

Депутаттар Парламент Мәжілісіне тікелей жүгінетін азаматтарды тұрақты тұрде қабылдайды және келіп түскен өтінішхаттарды қарайды.

2023 жылғы 19 наурыздан бастап 2023 жылғы 30 маусымға дейінгі кезеңде фракция депутаттарының жеке қабылдауында 555 азамат болды.

Маңызды іс-шаралар

Фракция депутаттары ҚХП ОА, мемлекеттік органдар және т.б. өткізетін «дөңгелек үстелдерге», конференцияларға, форумдарға қатысты.

2023 жылғы 7 сәуірде депутат И.Е. Сұнқар «Astana Sports Group» ЖШС Бас директорымен Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісінде Қазақстанда спортты дамыту мәселелері бойынша кездесті.

2023 жылғы 10 сәуірде депутат И.Е. Сұнқар М.Нәрікбаев атындағы КАЗГЮУ PR бөлімімен кездесуі. Кездесуде студенттердің жатақханалар, жұмысқа орналасу, ғылыми зерттеулер мәселелері талқыланды.

2023 жылғы 12 сәуірде депутат И.Е. Сұнқар бірыңғай мемлекеттік ақпараттық субсидиялау жүйесінің жұмыс істеуінің проблемалық мәселелеріне арналған Комитеттің тақырыптық отырысына қатысты. Іс – шараға депутаттар-палатаның басқа комитеттерінің өкілдері: А.Т. Зейнуллин, Б. Нәжметдинұлы, Д.А. Шөкижанова, Б.Ж. Базарбек, Е.Ж. Сатыбалдин, А.А. Бакқожаев, ауыл шаруашылығы вице-министрі Б. Бекбауов, «Атамекен» Ұлттық Кәсіпкерлер палатасы төрағасының орынбасары Е.Е. Есенеев, өкілдер қатысты ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілер мен салалық қауымдастықтар. Іс-шараны өткізу барысында фермерлерді мемлекеттік қолдау саласында қалыптасқан қыын жағдай талқыланды, бұл әкімдіктер тарапынан оны беру және фермерлерді алу мүмкін кстігіне әкелді. Мұндай қыындықтарды процеске қатысқан барлық тараптар атап өтті. Осылайша, жүйе жұмысының көптеген техникалық қателіктері анықталды, соның ішінде өтінімдерді беру, оларды қайтарып алу, түзету, макұлдау, мемлекеттік дерекқордан алынған мәліметтердің толық болмауы және т. б. Бұл ретте, ауыл шаруашылығы министрлігі туындаған проблемаларды уақтылы шешпейді, ақпараттық және техникалық қолдау да негізделген сын тудырады.

2023 жылғы 13 сәуірде депутат И.Е. Сұнқар С. Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық университетінің ректоры, проректорымен кездесті. Жастар, жұмыспен қамту, Агрономия мәселелері талқыланды. «Студенттерді жатақханалармен қамтамасыз ету мәселелерін талқылау» тақырыбында дөңгелек үстел өткізу жоспарланды, сондай-ақ апартты жағдайда тозған қүйіктерді аралау жүргізілді. Ағымдағы жылдың қазан айына Қазақстан Республикасы Президентінің сайлауалды

бағдарламаларын іске асыру шеңберінде «аграрлық ғылым – Ауыл шаруашылығы өндірісіне» дәңгелек үстел өткізу жоспарланған.

2023 жылғы 14 сәуірде депутат К.С. Сейтжан «Bike for Peace» халықаралық қозғалысының Президенті Торе Нарланд мырзамен (Норвегия) қатысты.

2023 жылғы 17 сәуірде депутат К.С. Сейтжан Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігінің әлеуметтік қызметтер департаментінің директоры Жанагұл Жұмағалиқызы Ділжановамен кездесу өткізді. Кездесу барысында Қостанай облысында мүгедектігі бар адамдардың петициясына түсініктемелер берілді.

2023 жылғы 18 сәуірде депутат И.Е. Сұнқар Астана қаласының медициналық колледжінің өкілдерімен кездесті. Жастарды жұмыспен қамту, жатақханалармен қамтамасыз ету мәселелері талқыланды, жатақханаларды арау жүргізілді.

2023 жылғы 18 сәуірде депутат И.Е. Сұнқар Астана медицина университетінің өкілдерімен кездесті, сондай-ақ студенттердің сұрақтары көтеріліп жатақханалардың жай-күйімен танысты. Кездесу барысында жатақханалар, кабинеттерді жаңарту, гранттар бөлу, медициналық профессор-оқытушылар құрамының жалақысы бойынша мәселелер талқыланды. Қөптеген мәселелер бойынша 2023 жылғы 26 сәуірдегі № ДС-99 депутаттық сауал дайындалды.

2023 жылғы 18 сәуірде «Menin Elim Dala» қоғамдық бірлестігінің «жаңа Бас жоспар – жаңа қапқан» тақырыбындағы брифингіне қатысты. 17 бастамашыл топтан тұратын «Menin Elim Dala» қоғамдық бірлестігі. Астананың қоғам белсенділері мен сарапшылары дабыл қағып, елорданың стратегиялық даму мәселесін көтеруде. Су тапшылығы мен тіршілікті қамтамасыз ету ресурстарына тап болған қала тұрғындары болашақ бас жоспардың пысықталу деңгейі туралы қөптеген сұрақтар қояды. Брифингке елорда әкімі, қала мәслихатының хатшысы және басқа да мемлекеттік органдар мен жеке сектор қатысты.

2023 жылғы 21 сәуірде фракция депутаттары К.С. Сейтжан және И.Е. Сұнқар Талапкер ауылының тұрғындарын ҚХП партиясының Астана қалалық филиалында азаматтарды қабылдады.

2023 жылғы 21 сәуірде депутат И.Е. Сұнқар «Ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілерді қолдау тетіктері» (лизинг, женілдікпен кредиттеу, оның ішінде көктемгі-дала жұмыстарына) тақырыбындағы тақырыптық отырыска қатысты. Отырыска мемлекеттік органдардың, Бәйтерек Ұлттық басқарушы холдингінің, азық-түлік келісімшарттық корпорациясының, сондай-ақ үкіметтік емес сектордың өкілдері қатысты. Отырысты өткізу барысында ауыл шаруашылығы министрлігі АӨК-ті мемлекеттік қолдаудың өзгертілген тәсілдерін ұсынды, Аграрлық кредиттік корпорация мен Қазагроқаржы өкілдері қатысушыларды өз қызметінің негізгі бағыттарымен, қаржылық көрсеткіштерімен, қаржыландыру

бағдарламаларымен және ұсынылатын кредиттік өнімдер желісімен таныстырды. Сонымен қатар, депутаттар кепілмен қамтамасыз ету, ауыл шаруашылығы техникасының кредиттері мен лизингі бойынша қарыздарды қайта құрылымдау, ауыл шаруашылығы техникасының паркін жаңарту және т. б. мәселелері шешілмейтінін атап өтті.

2023 жылғы 21 сәуірде депутат Г.Ш. Танашева комитеттің «әйелдер мен балаларға қатысты зорлық-зомбылыққа төзбеушілік мәдениетін қалыптастыру бойынша жүргізіліп жатқан жұмыстар туралы» атты кеңейтілген Тақырыптық отырысын үйімдастырды. Отрысқа Мәжіліс депутаттары – Комитет мүшелері, Ішкі істер министрінің орынбасары, ағарту, Ақпарат және қоғамдық даму, Денсаулық сақтау, Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау вице-министрлері, Қазақстан Республикасындағы Бала құқықтары жөніндегі уәкіл, Бас прокуратура мен Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкіл аппаратының өкілдері, министрліктердің құрылымдық бөлімшелерінің басшылары, а сондай-ақ үкіметтік емес үйімдардың өкілдері, сарапшылар, отбасылық және балалар психологияры мен БАҚ өкілдері. Іс-шараның мақсаты-мемлекеттік органдар мен үйімдардың әйелдер мен балалардың құқықтарын қорғау жөніндегі нормативтік құқықтық базаны жетілдіру жөніндегі қызметін жаңдандыру, сондай-ақ олардың ведомствоаралық өзара іс-қимылы.

2023 жылғы 22 сәуірде депутат И.Е. Сұнқар «KazATU OPEN IX» республикалық пікірсайыс турнирінің ашылуына қатысты.

2023 жылғы 23 сәуірде депутат И.Е. Сұнқар қазылар алқасы ретінде Everest Teens Spring жастар волейбол турниріне қатысты.

2023 жылғы 24 сәуірде депутат Г.Ш. Танашева ҚР Ақпарат және қоғамдық даму министрлігі жаңындағы Жастар және отбасы істері комитеттінің «Медиа – этика және балалардың құқықтарын қорғау» тақырыбындағы дәнгелек үстеліне қатысты. Іс-шараның мақсаты-қоғамдық үйімдардың, мемлекеттік органдардың, бүқаралық ақпарат құралдарының медиа-кеңістіктеге жариялау контекстінде баланың құқықтарын қорғауга бағытталған шараларды әзірлеудегі өзара іс-қимылы.

2023 жылғы 24 сәуірде «белгілі қазақстандық әйелдер-ғалымдар» әнциклопедиясының түсакуесеріне қатысты.

2023 жылғы 25 сәуірде депутат К.С. Сейтжан Мемлекет басшысы Қ.К. Тоқаевтың VIII шақырылымның 1 сессиясының ашылуында сөйлеген сөзін іске асыру шенберінде «электр энергетикасы нарығын дамытудың жаңа моделін дайындау мәселелері туралы» тақырыптық отырысқа қатысты.

2023 жылғы 26 сәуірде депутат Қ.С. Сейтжан Ғылым және жоғары білім министрі Саясат Нұрбекпен кездесу өткізіп, онда келесі мәселелер бойынша шешімдер талқыланып, қаралды: «мемлекеттік тілде, ағылшын және орыс тілдерінде брайль бойынша оқи білу» өткір проблемасын шешу үшін Ғылым қорының гранты бойынша іске асырылатын «SEZUAL» ғЗИ ғылыми әзірлемесін енгізу.

2023 жылғы 26 сәуірде Ішкі істер органдарының қызметі мәселелері жөніндегі Қоғамдық кенес үйімдастырған мемлекеттік және жергілікті атқарушы органдардың қоғамдық кенестерінің бірлескен отырысына қатысты. 2024-2028 жылдарға арналған қоғаммен серіктестікте қоғамдық қауіпсіздік тұжырымдамасының жобасы (әзірлеуші – ПМ) қараста шығарылды.

2023 жылғы 27 сәуірде ҚХП депутаттық фракциясы Бейбітшілік және келісім сарайында өткен Қазақстан халқы Ассамблеясының XXXII сессиясының жұмысына қатысты. Құн тәртібінде «Әділетті Қазақстан: бірлік, тұрақтылық, даму» тақырыбы болды. Ассамблея сессиясында идеологиялық және практикалық сипаттағы бірқатар маңызды мәселелер қозғалды.

2023 жылғы 27 сәуірде депутат М.М. Магеррамов М.Нәрікбаев атындағы КАЗГЮУ-дағы «Lawmaker» ғылыми клубының ашық дәрісінде сез сөйлемді. Іс-шараға ғылыми клубтың резиденттері, ЖМП оқытушылары қатысты. М. М. Магеррамов өз сезінде Заңнама және сот-құқықтық реформа комитетінің қызметі туралы айтты.

2023 жылғы 27 сәуірде депутат К.С. Сейтжан Талапкер кентінің тұрғындарының бастамашыл тобымен кездесу өткізді.

2023 жылғы 3 мамырда депутат К.С. Сейтжан Қазақстан Республикасының Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау вице-министрлері Ербол Дүйсебайұлы Оспановпен және Назгул Еріккышы Сағындықовамен кездесу өткізді. Кездесуге Қазақстанның әртүрлі өнірлерінен келген мүгедек адамдар, Мәжіліс депутаттары және жергілікті атқарушы органдар базасында онлайн режимде өткен бейне конференция режимінде қатысты.

2023 жылғы 3 мамырда депутат И.Е. Сұнқар «Агробанк туралы» және «азық-түлік қауіпсіздігі туралы» Қазақстан Республикасы Заңдарының жобаларын әзірлеу мәселесі бойынша парламентаризм Институты басшылығының қатысуымен өткен жұмыс отырысына қатысты. Іс – шараға Парламент Сенатының депутаттары, ауыл шаруашылығы вице - министрі Р.Ж. Құрманов, «Бәйтерек ҰБХ» АҚ Басқарушы директоры Н. Ж. Қошкимбаев, «Аграрлық кредиттік корпорация» АҚ Басқарма төрағасы А. Б. Әшірбеков, «ҚазАгроКаржы» АҚ Басқарма төрағасы А.Г. Прашев, сондай - ақ «Атамекен» ҰКП өкілі қатысты. Талқылау барысында барлық қатысуышылар қолданыстағы квазимемлекеттік қаржы институттарының базасында 100% мемлекет қатысатын мамандандырылған ауыл шаруашылығы банкін құру бастамасын қолдады, оның негізгі міндеті АӨК субъектілеріне «бір терезе» қағидаты бойынша Кредиттеу мен лизингті қоса алғанда, банктік қызметтердің толық спектрін ұсыну болуға тиіс.

2023 жылғы 4 мамырда депутат К.С. Сейтжан Қазақстан Республикасының Денсаулық сақтау министрі Ажар Финиятпен кездесу өткізді. Кездесуге Қазақстанның әр өнірінен келген белсенді мүгедектер, Мәжіліс депутаттары мен ҚР ДСМ құрылымдық бөлімшелерінің, елордалық Денсаулық сақтау басқармасының басшылары қатысты.

2023 жылғы 4 мамырда депутат И.Е. Сұнқар Қазақстан Республикасы Ақпарат және қоғамдық даму министрлігінің

Жастар және отбасы істері комитетінің жастар мәселелері жөніндегі өкілдерімен кездесті.

2023 жылғы 4 мамырда депутат И.Е. Сұнқар Комитеттің «Қазақстан Республикасының агроенеркесіптік кешенін дамытудың 2021-2030 жылдарға арналған тұжырымдамасы туралы» тақырыптық отырысина қатысты. Іс-шараға ауыл шаруашылығы, индустрия және инфрақұрылымдық даму министрлігінің лауазымды тұлғалары қатысты. Отрыс шенберінде ауыл шаруашылығы министрлігі Агроенеркесіптік кешенді дамыту тұжырымдамасының іске асырылу барысы туралы, нысаналы индикаторлар туралы, жекелеген салаларды дамытудың күтілетін нәтижелері туралы ақпарат ұсынды. Сондай-ақ, ауыл шаруашылығы өнімдерінің экспортын ұлғайту жөніндегі міндеттер, қайта өңдеу өнеркәсібі мен аграрлық ғылымды дамыту жөніндегі шаралар және т. б. айтылды.

2023 жылғы 5 мамырда депутат Г.Ш. Танашева «Қазақстандағы діни ахуал. Радикализм мен экстремизмге қарсы күрес. Дін саласындағы мемлекеттік саясатты ілгерілету» атты тақырыптық отырысқа қатысты.

2023 жылғы 5 мамырда депутат К.С. Сейтжан Қазақстан Халықтық партиясы, параолимпиадалық дайындық орталығы және Астана «Голбол» федерациясы үйімдастырған Загиптар мен нашар көретін жасөспірімдер арасындағы қалалық голбол турниріне қатысты.

2023 жылғы 6 мамырда Алматы қаласында «Қазақстан аналарының бірлестігі» КҚ-ның қатысуымен көп балалы аналардың Қазақстан Халық партиясының Басшылығы Е.К. Ертісбаевпен және оның орынбасары А.З. Асылбековпен кездесуі өтті.

2023 жылғы 9 мамырда фракция депутаттары Ұлы Отан соғысында қаза тапқан жауынгерлерге арналған ескерткішке ғұл шоқтарын қоюға қатысты. Салтанатты рәсім Ұлы Отан соғысындағы Женістің 78 жылдығы күні өтті.

2023 жылғы 10 мамырда депутат М.М. Магеррамов Жоғарғы Сот және Сот әкімшілігі өкілдерімен сараптамалық кездесуге қатысты. Президент Әкімшілігі Басшысының 2023 жылғы 17 сәуірдегі Бас прокуратура алаңында Жоғарғы Соттың азаматтарды қабылдау бойынша енгізілген практиканы одан әрі жүргізу туралы тапсырмасы бойынша сот актілерімен келіспеушілік бойынша мәжіліске жүтінген азаматтардың мәселелерін тиімді шешу үшін арыздарды Сот әкімшілігіне жіберу ұсынылады.

2023 жылғы 10 мамырда депутат И.Е. Сұнқар ҚР АШМ және ҮКО өкілдерімен дөңгелек үстел өткізу бойынша кездесу өткізді. Осы іс-шараның негізгі баяндамашысы ретінде «Ғылыми-білім беру орталығы» КЕАҚ өкілі Қазақстанның аграрлық саласының ғылыми-білім беру мекемелерінің мемлекетпен және бизнеспен тұрақты өзара іс-қимылдың бірыңғай операторы ретінде айқындалды. Жақын арада «Ғылыми-білім беру орталығы» КЕАҚ-ны реформалау жөніндегі Қазақстан Республикасы Үкіметінің шешімі туралы, ведомстволық бағынысты үйымдарды Қазақстанның онтүстігіндегі үш аграрлық жоғары оқу орындары мен әкімдіктерге бере отырып,

мәселелер көтерілді. Осыған байланысты дөңгелек үстел ағымдағы жылдың қазан айына ауыстырылады.

2023 жылғы 11 мамырда депутат Г.Ш. Танашева Денсаулық сақтау министрлігімен 2022 жылғы республикалық бюджетті игеру бойынша жұмыс кездесуін ұйымдастырыды. Кездесу қорытындысы бойынша тиісті қорытындылар берілді.

2023 жылғы 11-12 мамыр - Түркістан облысына көкөніс шаруашылығы және суармалы егіншілік саласының өзекті мәселелері бойынша депутат И.Е. Сұнқардың комитет жанындағы көшпелі отырысы (Үкіметтік сағатқа дайындық шенберінде). Көшпелі отырыстың мақсаты Үкіметтік сағатқа дайындық шенберінде жеміс-көкөніс саласының ағымдағы жай-куйін, дамуын және проблемалық мәселелерін талқылау болып табылады. Отрыс тақырыбын талқылау кезінде жеміс-көкөніс саласын дамытудағы проблемалар мен тежеуші факторлар атап өтілді. Көкөніс қоймалары көлемінің болмауы және жеткіліксіздігі, өндірісті дамытуға және кеңейтуге субсидиялар алу мәселелері, саланы жеткіліксіз қаржыландыру, сумен қамтамасыз ету мәселелері, қайта өндеудің төмен үлесі, өндірістің жоғары шығындары және баға мен сапа бойынша жеміс-көкөніс өнімдерінің бәсекеге қабілеттілігінің төмендігі сияқты мәселелер. Сондай-ақ, маусымаралық кезеңде ауыл шаруашылығы өнімдеріне бағаның өсуі инфляцияға теріс әсер ететіні және көкөністер мен жемістердің жекелеген санаттары бойынша импорт үлесінің ұлғаюына әкеletіні атап өтілді. Нәтижесінде, отырысқа қатысушылардың барлық сындарлы ұсыныстары мен тілектері алдағы Үкімет сағатының ұсынымдар жобасына енгізілетін болады. Сондай-ақ, депутат И.Е. Сұнқар Түркістан қаласындағы Халықаралық Туризм және қонақжайлышық университетінің оқытушылар құрамымен және студенттерімен кездесу өткізді.

2023 жылғы 12 мамырда депутат М.М. Магеррамов заңнама және сот-құқықтық реформа комитеті мүшелерінің құрамында ҚР Конституциялық Сотының қызметін таныстыруда көшпелі отырыс жұмысына қатысты. Қызмет негіздеріне міндеттер мен өкілеттіктер, конституциялық іс жүргізуудің қалыптасуы мен шарттары, сондай-ақ ҚР Конституциясында, «ҚР Конституциялық соты туралы» Конституциялық Занда және осы органдың регламентінде бекітілген конституциялық бақылау органдының өзге де құзыреттері кірді.

2023 жылғы 15-18 мамырда депутат М.М. Магеррамов Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Төрағасы Е.Ж. Қошановпен бірге Гейдар Әлиевтің 100 жылдығына арналған іс-шараларға қатысу үшін Әзіrbайжан Республикасына жұмыс сапарымен барды. Гейдар Әлиевтің 100 жылдығына арналған Әзіrbайжан Республикасының Милли Мәжілісінің арнайы отырысы 16 мамырда Бакуде өтті. Оған 30 елдің парламенттері, сондай – ақ парламентаралық ұйымдар-Парламентаралық Одақ, Араб Парламенті, ТүркПА және Қара теңіз экономикалық ынтымақтастырылған Парламенттік Ассамблеясының өкілдері қатысты.

2023 жылғы 17 мамырда депутат И.Е. Сұнқар Мемлекет басшысы Қ.К. Тоқаевтың 2021 жылғы 1 қыркүйектегі «Халық бірлігі

және жүйелі реформалар – ел өркендеуінің берік негізі» атты Қазақстан халқына Жолдауын іске асыру шенберінде «ғылымды дамыту туралы» тақырыбындағы Үкіметтік сағатқа қатысты.

2023 жылғы 17 мамырда депутат И.Е. Сұнқар ҚКП өнірлік филиалынан Ауыл шаруашылығын дамыту мәселелері бойынша кеңес өткізді. Келіп түскен мәселелер мен ұсыныстар бойынша «қант қызылшасы өндірісін ұлғайту мәселелерін қоса алғанда, жеміс-көкөніс өнімдерін импортты алмастыру, оны өңдеу және сақтау мәселелері» тақырыбында Үкімет сағаты шенберінде баяндама дайындалады.

2023 жылғы 17 мамырда И.В. Смирнова «Қазақстан Халқына» ҚҚ «Білімді үрпақ – білімді Ел» конференциясына қатысты. Конференцияда ҚР Премьер-Министрі құттықтау сөз сөйледі, ҚР Білім министрі, ҚР Ғылым және жоғары білім министрі баяндама жасады, сондай-ақ үкіметтік емес үйымдар, білім беру өкілдері баяндама жасады.

2023 жылғы 18 мамырда Танашева Г.Ш. комитет депутаттарының Солтүстік Қазақстан облысына жұмыс сапары. Жұмыс сапары аясында СҚО Аққайың ауданындағы шағын жинақталған мектептерде болды. Сапар барысында педагогикалық құраммен кездесіп, ауыл мектептерінің материалдық-техникалық жабдықталуымен танысты.

2023 жылғы 18 мамырда депутат И.В. Смирнова «электрондық қаржы орталығы» АҚ қаржы және бюджет комитетінің көшпелі отырысына қатысты.

Орталық басшылығы депутаттар үшін байланыс орталығының, ахуалдық орталықтың, Мемлекеттік сатып алу порталының жұмысының тұсаукасерін, «электрондық қаржы орталығы» АҚ сүйемелдейтін ақпараттық жүйелердің, сондай-ақ мемлекеттік жоспарлаудың ақпараттық жүйесінің тұсаукасерін өткізді.

2023 жылғы 19 мамырда депутат К.С. Сейтжан ҚР Ұлттық Академиялық кітапханасының «Рухани жаңғыру» іс-шарасына спикер ретінде қатысып, «загипттар өміріндегі арнайы кітапханалардың рөлі» тақырыбындағы семинарға қатысты.

2023 жылғы 19 мамырда депутат И.Е. Сұнқар Қазақ технология және бизнес университетінде ҰБТ жөніндегі комиссияның жұмысына қатысты.

2023 жылғы 19 мамырда депутат И.Е. Сұнқар ҚР Парламенті Сенаты жаңындағы Жас сарапшылар клубының «әлеуметтік кодекс және Қазақстандағы әлеуметтік-еңбек қатынастары саласының мәселелері» тақырыбындағы XII отырысына қатысты.

2023 жылғы 19 мамырда депутат Г.Ш.Танашева Комитеттің «шағын жинақты мектептер: білім беру сапасы, педагог кадрлардың тапшылығын шешу және қолайлы білім беру ортасын қалыптастыру жобалары туралы» тақырыбындағы көшпелі отырысы өтті. Іс-шараның мақсаты-шағын жинақты мектептердегі білім беру сапасының өзекті мәселелерін және оларды шешу жолдарын зерделеу және талқылау.

2023 жылғы 22 мамырда депутат Г.Ш. Танашева «Ерекше балаларды тәрбиелеп отырған отбасылардың әлеуметтік-экономикалық мәселелері» ЖСДП партиясының дөңгелек үстеліне

қатысты. Дөңгелек үстелге қоғамдық қорлардың өкілдері қатысты, онда әлеуметтік мәселелер қозғалды және оларды шешу бойынша тиісті ұсыныстар берілді.

2023 жылғы 22 мамырда депутат Г.Ш. Танашева Amanat партиясының қоғамдық қабылдау отырысына қатысты, тақырыбы «Трендке айналған вейп пен синтетикалық есірткінің зияны».

2023 жылғы 23 мамырда депутат М.М. Магеррамов заңнама және сот-құқықтық реформа комитетінің «адвокаттар мен заң кенесшілерінің білікті заң көмегін көрсетуі» тақырыбындағы дөңгелек үстел форматындағы көшпелі отырысына қатысты. Оттырыс ҚР ӘМ «Ұлттық зияткерлік меншік институты» РМК өткізілді.

2023 жылғы 24 мамырда депутат К.С. Сейтжан елорда маңында орналасқан Талапкер ауылының тұрғындарының өтініші бойынша кездесу өткізіп, халықпен су мәселелері бойынша кездесу өткізді.

2023 жылғы 25 мамырда депутат М.М. Магеррамов «есірткі, психотроптық заттар мен олардың прекурсорларының заңсыз айналымына қарсы іс-қимылдың проблемалық мәселелері» тақырыбында дөңгелек үстел форматында заңнама және сот-құқықтық реформа комитетінің көшпелі отырысының жұмысына қатысты.

2023 жылғы 25 мамырда КХП партиясының түсірілім тобымен (көпбалалы отбасылар, жесірлер, ажырасқандар, жалғызбасты аналар, көпбалалы балаларды тәрбиелеп отырған отбасылар) бірлесіп Астанада халықпен көшпелі кездесулер өткізді.

2023 жылғы 26 мамырда депутат К.С. Сейтжан Қостанай өнірлік университетінің базасында Қостанай қаласына барып, «Алаш ардақтысы Сейдәзім Қадыrbай: мұрасы, қайраткерлігі» Халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының қонағы болды.

2023 жылғы 26 мамырда депутат И.Е. Сұнқар КХП партиясының Орталық аппаратында азаматтарды қабылдады.

2023 жылғы 26 мамырда депутат Г.Ш. Танашева (13.04.2023 жылдан бастап VIII сайланған Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісі жанындағы Қоғамдық палатаның құрамына кірді) онлайн форматта Алматы қаласы Қоғамдық палатасының МИБ проблемалық мәселелерін талқылау жөніндегі көшпелі отырысына қатысты.

2023 жылғы 28 мамырда депутат И.Е. Сұнқар «Жастар кәсіпкерлігі» тақырыбында жастармен кездесу өткізді.

2023 жылғы 30 мамырда депутат Г.Ш. Танашева «мектепке дейінгі және орта білім беру үйымдарындағы қауіпсіздік жүйелерінің жай-күйі туралы» комитетінің дөңгелек үстеліне қатысты. Дөңгелек үстелге комитет депутаттары, орталық мемлекеттік органдар мен жергілікті атқарушы органдардың өкілдері қатысты.

2023 жылғы 1 маусымда депутат Г. Ш. Танашева Астана қаласы әкімдігінің «Мамандандырылған балалар үйіне» барды. Депутат

мекеменің материалдық-техникалық жабдықталуымен, балаларды ұстай тәртібі мен шарттарымен, Астана қаласының медициналық-әлеуметтік сараптамасы негізінде айқындалатын балаларды оңалту тәртібімен танысты.

2023 жылғы 2 маусымда депутат Г.Ш. Танашева №1 Алматы облыстық балалар үйінде (Алматы қ.) болды. Депутат мекеменің материалдық-техникалық жабдықталуымен, балаларды ұстай тәртібі мен шарттарымен танысты.

2023 жылғы 2 маусымда депутат Г.Ш. Танашева Алматы қаласында халықпен кездесу (көпбалалы отбасылар, жесірлер, ажырасқандар, жалғызбасты аналар, көпбалалы балаларды тәрбиелеп отырған отбасылар) үйымдастырыды.

2023 жылғы 6 маусымда депутат И.Е. Сұңқар аутизмі бар адамдарға арналған балалар орталығының басшылығымен мугедек балалар мәселелері бойынша кездесу өткізді.

2023 жылғы 9 маусымда депутат И.В. Смирнова «сарапшылар мен консультанттар қоғами – Intellect7G» РКБ үйымдастырыған «этномәдени дәстүрлерді құрметтеу – ұлттық идея ретінде» атты Халықаралық ғылыми-практикалық конференцияға қатысты. Конференцияның мақсаты-бірегей қоғамдық заманауи қажеттіліктерге жауап беретін идеологияның ұлттық дәстүрлерін қалыптастыру.

2023 жылғы 4-7 маусым аралығында Мәжіліс депутаты Қ.С. Сейтжан Тайландта өткен Паравелоспорктан 11-ші Азия чемпионатына қатысты.

2023 жылғы 6, 8 маусымда депутат Г.Ш. Танашева атаулы әлеуметтік көмек мәселелері бойынша Еңбек және әлеуметтік қорғау вице-министрі Е.Д. Оспановпен кездесу өткізді.

2023 жылғы 8 маусымда депутат Г. Ш. Танашева Астана қаласы әкімдігімен бірлесіп «Жанұя» орталығының базасында жұмыспен қамту және әлеуметтік қорғау, тұрғын үй және тұрғын үй инспекциясы, Қоғамдық денсаулық сақтау, білім беру өкілдерінің және Астана қаласы мәслихатының депутаттарының қатысуымен көп балалы отбасылардың, жалғызбасты аналардың, ерекше балаларды тәрбиелеп отырған отбасылардың кездесуін үйимдастырыды.

2023 жылғы 9 маусымда депутат И.В. Смирнова «сарапшылар мен консультанттар қоғами – Intellect7G» РКБ үйымдастырыған этномәдени дәстүрлерді құрметтеу – ұлттық идея ретінде « атты Халықаралық ғылыми-практикалық конференцияға қатысты. Конференцияның мақсаты-бірегей қоғамдық заманауи қажеттіліктерге жауап беретін идеологияның ұлттық дәстүрлерін қалыптастыру.

2023 жылғы 9 маусымда депутат Г. Ш. Танашева Комитеттің «жайлы мектеп» пилоттық Ұлттық жобаларын іске асыру және ауылдық денсаулық сақтауды жаңғырту барысында»тақырыптық отырысына қатысты.

2023 жылғы 9 маусымда депутат Қ.С. Сейтжан Талапкер ауылы тұрғындарының өтініштері бойынша маған жергілікті қоғамдастық белсенділерінің өтініші бойынша Ақмола облысы прокуратурасының өкілімен кездесу үйимдастырылды. Кездесу

барысында белсенділер Целиноград ауданының прокурорынан жер мәселесі бойынша сұрақтарына жауап алды. Ауыл тұрғындарын толғандыратын басқа да сұрақтар қойылды.

2023 жылғы 12 маусымда депутат И.Е.Сұнқар «KazakhExport экспорттық сақтаңдыру компаниясы» АҚ өкілдерімен заң жобасы бойынша кездесті.

2023 жылғы 12 маусымда депутат Г.Ш. Танашева «масс-медиа туралы» КР Заңына жоба призмасы арқылы медиасфераның даму тенденциялары туралы» жұмыс кездесуіне қатысты.

2023 жылғы 13 маусымда КР Парламенті Мәжілісінің қабырғасында депутат КР ЖП қаржы және бюджет комитетімен бірлесіп «гендерлік бюджеттеу қағидаттары – елдің экономикалық дамуының өсу нүктелері» тақырыбында жұмыс кеңесін өткізді. Жұмыс кеңесіне комитет депутаттары, Нархоз университетінің профессорлары, үкіметтік емес үйымдардың өкілдері, гендерлік бюджеттеу мәселелеріне жетекшілік ететін БҰҰДБ өкілдері, сарапшылар, Ұлттық экономика вице-министрі және Қазақстан Республикасы Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігі төрағасының орынбасары және т. б. қатысты. мұдделі тұлғалар онлайн режимінде.

2023 жылғы 14 маусымда депутат И.Е.Сұнқар Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Аграрлық мәселелер жөніндегі Комитетінің «ауыл шаруашылығы тауар өндірушілерін субсидиялау және қолдау мәселелері» тақырыбындағы отырысына қатысты.

2023 жылғы 14 маусымда фракция депутаттары М.М. Магеррамов, И. В.Смирнова, И.Е. Сұнқар кездесуге Қазақстан халқы Ассамблеясының өкілдерімен қатысты.

2023 жылғы 15 маусымда депутат И.В. Смирнова партия филиалдарының басшылары мен өнірлік мәслихаттардың ҚХП депутаттарының қатысуымен жұмыс кеңесін өткізді. Іс-шараның мақсаты халық пен партия арасындағы кері байланыс болды. Өнірлердің өкілдері өз облыстары мен аудандарында жинақталған проблемалар туралы айттып берді.

2023 жылғы 12-16 маусым аралығында Қазақстан Халық партиясынан депутат К.С. Сейтжан жақында Нью-Йорк қаласында өткен БҰҰ Мүгедектер құқықтары жөніндегі Конвенциясына қатысушы мемлекеттер конференциясының 16-сессиясының делегаты болды. Мәжілісмен БҰҰ-ның Мүгедектердің құқықтары туралы Конвенциясын орындауға байланысты мәселелерді талқылауға және Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау вице-министрі Назгүл Сағындықованың БҰҰ Мүгедектердің құқықтары жөніндегі комитетінің төрағасы Гертруда Офорива-Фефоаммен ресми кездесуіне қатысты. Сонымен қатар, Сейтжан конференция аясында өткізілетін дөңгелек үстелде Қазақстанда мүгедектігі бар адамдар үшін цифров қызығылт технологиялардың қолжетімділігіне арналған баяндамамен сөз сөйлемеді.

– 10 жыл бұрын мен АҚШ-қа білім алуға бардым, - дейді Кенжеғұл Сейтжан. – Қазір Мен не үйренгенімді және өз Отанымда қандай жұмыс атқарғанымды көрсетуге барамын.

ҚХП депутаты өзінің депутаттық сауалдарында Қазақстандағы цифрлық технологияларды дамыту және оларды ерекше қажеттіліктері бар адамдар үшін бейімдеу проблемаларына көп қоңіл бөлді.

2023 жылғы 16 маусымда депутат И.Е.Сұнқар Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісінде «Қолжетімді тұрғын үй және тұрғын үй кооперативтері» тақырыбында дөңгелек үстел жұмысын ұйымдастырып, баяндама жасады. Дөңгелек үстелдің мақсаты: Мемлекет басшысы Қ.Қ. Тоқаев өз сөзінде азаматтарды сапалы және қолжетімді баспанамен қамтамасыз ету қажеттігіне бірнеше рет назар аударды. Осыған байланысты, дөңгелек үстел барысында Парламент Мәжілісінің депутаттары ҚКП фракциясынан тұрғын үй проблемаларын шешудің жаңа жолдарын талқылады. Дөңгелек үстелге ҚР Индустрія және инфрақұрылымдық даму министрлігі, ҚР Ұлттық экономика министрлігі, ҚР Қаржы министрлігі, ҚР Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігі, ҚР Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі, ҚР Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігі, Отбасы Банк АҚ, Қазақстандық тұрғын үй компаниясы АҚ, Астана қаласының әкімдігі өкілдері қатысты.

2023 жылғы 16 маусымда ҚХП депутаттық фракциясы «Қолжетімді баспана және баспана кооперативтері» атты дөңгелек үстел өткізді. Дөңгелек үстелге министрліктердің, жергілікті атқарушы органдардың өкілдері және сараптамалық қоғамдастық шақырылды.

2023 жылғы 19 маусымда Алматы қаласындағы депутат К. С. Сейтжан мүгедек адамдар үшін қаржылық қызметтердің қолжетімділігі мен сапасын арттыру мәселелері жөніндегі жұмыс тобына қатысты.

2023 жылғы 19 маусымда депутат И. Е. Сұнқар Үкіметтік сағатта «қант қызылшасы өндірісін ұлғайту мәселелерін қоса алғанда, жеміс-көкөніс өнімдерін импортты алмастыру, оны өңдеу және сақтау мәселелері» тақырыбында баяндама жасады.

2023 жылғы 19 маусымда депутат И.Е. Сұнқар ҚХП партиясында аутизмі бар балалар мәселелері жөніндегі қоғамдық белсенділермен кездесті.

2023 жылғы 19 маусымда депутат Г.Ш. Танашева мен депутат И.В. Смирнова Орталық Азия елдері әйелдерінің «инновациялар мен технологияларды дамытудағы әйелдердің рөлі» тақырыбындағы диалог отырысына қатысты.

2023 жылғы 20 маусымда депутат Г.Ш.Танашева «Арт-спорт бағдарламасын жетілдіру туралы» (спорт секциялары мен шығармашылық үйірмелерді жан басына қаржыландыру)» комитетінің Тақырыптық отырысына қатысты.

2023 жылғы 20 маусымда депутат И.Е.Сұнқар коммерциялық емес акционерлік қоғамдардың (KEAK) заңды нысанына көшуіне байланысты белгілі бір қындықтарға тап болған мемлекеттік жоғары оқу орындары туралы депутаттық сауал жариялады.

2023 жылғы 22 маусымда депутат И.Е.Сұнқар «Қазақстан Республикасының Ауылдық аумақтарын дамытудың

2023-2027 жылдарға арналған тұжырымдамасы туралы» комитеттің тақырыптық отырысына қатысты.

2023 жылғы 22 маусымда депутат Магеррамов М.М.

2023 жылғы 23 маусымда депутат Г.Ш.Танашева «әлеуметтік мәселелер: көп балалы, толық емес және ерекше балаларды тәрбиелеп отырған отбасылар» тақырыбында Қазақстан Халық партиясынан сайланған мәслихат депутаттарымен жұмыс кездесуіне қатысты.

2023 жылғы 23 маусымда депутат Г.Ш. Танашева Қазақстан Халық партиясының Орталық аппараты базасында азаматтарды қабылдады.

2023 жылғы 29 маусымда Қазақстан Халық партиясының депутаттық фракциясы «Мүмкіндігі шектеулі адамдардың проблемалары: шындық пен перспективалар» тақырыбында дөнгелек үстел өткізді. Іс-шараға министрліктердің өкілдері, жергілікті атқарушы органдар және сараптамалық қоғамдастық қатысты.

БАҚ

Фракция мүшелері-депутаттар үнемі республикалық және өнірлік БАҚ-та, сондай-ақ Қазақстан Халықтық партиясының әлеуметтік желілерінде, ресми сайтында жарияланады, электрондық бүқаралық ақпарат құралдарында сұхбат береді. Қорытынды есепте БАҚ-тағы мақалалар, сұхбаттар, пікірлерді қоса алғанда **1472** материал орналастырылды.

3.6. ЖАЛПЫҰЛТТЫҚ СОЦИАЛ-ДЕМОКРАТИЯЛЫҚ ПАРТИЯНЫҢ ФРАКЦИЯСЫ

Жалпыұлттық социал-демократиялық партияның фракциясы «Қазақстан Республикасының Парламенті және оның депутаттарының мәртебесі туралы» Қазақстан Республикасының Конституциялық Заңына, Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің регламентіне, ЖСДП-ның Жарғысына сәйкес құрылған депутаттық бірлестік.

Фракция Парламент Мәжілісінің Бюросында 2023 жылғы 31 наурызда тіркелген.

Фракция жетекшісі: депутат А.Н. Рахимжанов.

Фракция мүшелері: депутаттар – А.Н.Рақымжанов, Н.С.Әуесбаев, А.Б.Сағандықова, Н.С.Сайлаубай

Фракция мүшелерінің бастамасымен әзірленген заң жобалары

Депутат А.Сағандықова «**Онлайн-платформалар және онлайн-жарнама туралы**» заң жобасын әзірлеушілердің құрамына кірді.

Парламент Мәжілісінің бірінші сессиясы барысындағы заң жобалау жұмыстары үдерісінде депутаттар – Фракция мүшелері жұмыс топтарында 46 түзету енгізді, оның ішінде онлайн-платформалар және онлайн-жарнама мәселелері бойынша заң жобаларында – **10**, адам саудасына қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша – **2**, әскери-патриоттық тәрбие мәселелері бойынша – **1**,

резервтегі қызмет мәселелері бойынша - 1, кәсіби біліктілік мәселелері бойынша - 5, Қылмыстық, Қылмыстық іс жүргізу және Қылмыстық-атқару кодекстерін оңтайландыру мәселелері бойынша - 6, жайылым мәселелері бойынша - 3 және басқалары бойынша - 9.

Депутаттардың сауалдары

I сессияның басынан бері фракция депутаттары 18 сауал жолдады, оның ішінде 16-сы Мәжілістің жалпы отырысында айтылды.

Азаматтарды қабылдау

2023 жылдың 29 наурыздан 30 маусым аралығында фракция депутаттарына 273 өтініш келіп түсті, оның ішінде 273 азаматқа немесе 100%-ына жауап берілді. Оның ішінде 69-i E-Otinish бойынша, 25-i жеке қабылдау кезінде, 174-i партияның қоғамдық қабылдауы арқылы, 5-i Мәжілістің қоғамдық қабылдауы арқылы келіп түскен өтініштер.

2023 жылғы 7 сәуірде партияның қоғамдық қабылдау бөлмесінде депутат А.Н. Раҳымжанов, А.Б. Сағандықова, Н.С. Сайлаубай алғашқы тіркеу және утилизация алымының құнын төмендету мәселелері бойынша азаматтарды қабылдады. Қорытындысы бойынша Бас прокуратураға депутаттық сауал жолданды.

2023 жылдың 28 сәуірінде партияның қоғамдық қабылдау бөлмесінде депутат А.Н. Рақымжанов шартты жер үлестері бар адамдардың ЖШС құрамынан шығуы және жер пайлары бойынша дивидендер төлеу мәселелері бойынша азаматтарды қабылдады. Қорытындысы бойынша Бас прокуратура мен АШМ-ге депутаттық сауал жолданды.

7-9 мамырда депутат А. Сағандықова Павлодар облысына сапары барысында азаматтарды – партия мүшелерін қабылдады. Депутат партия мүшелеріне Мәжілісте атқарылып жатқан жұмыстар туралы айтЫП, партияластардың сұрапқтарына жауап берді.

2023 жылдың 26 мамырында партияның қоғамдық қабылдау бөлмесінде депутаттар А. Н. Рақымжанов, Н.С. Әуесбаев, А.Б. Сағандықова, Н.С. Сайлаубай мына мәселелер бойынша қабылдау өткізді:

- Астана қаласы, Ақмола және Қостанай облыстарының кесіпкерлерін аяқ-киімді таңбалau мәселелері бойынша;
- «Қазақстанның актек тәуелсіз қауымдастырының» мүшелерін JPP стандартын енгізу мәселелері жөнінде;

- «Бақытты Шаңырақ» КБ-ның басшыларының асыраушысыз қалған отбасыларға түрғын үйге кезекке қою үшін жеке санатты енгізу мәселелерін тыңдады.

2023 жылдың 30 мамырында депутат Н.С. Әуесбаев Мәжілістің қоғамдық қабылдау бөлмесінде мүгедектерді оналту, дәрігердің қорытындысын қайта қарау және басқа да әлеуметтік мәселелер бойынша азаматтарды қабылдады. Қабылдау барысында депутат ұсынымдар берді.

Фракцияның іс-шаралары

2023 жылдың 1 маусымында депутат А.Б. Сағандықова «Астана қаласы әкімдігінің мамандандырылған балалар үйіне» барды. Депутат балаларды құттықтап, фракция әрқашан ерекше балаларды тәрбиелеп отырған отбасылардың әлеуметтік-экономикалық проблемаларына ерекше назар аударатынын және жетімдерді қолдау және дамыту мәселелері қашанда бақылауда екенін атап өтті.

2023 жылдың 8 маусымында фракция жетекшісі А.Н. Рақымжанов елордалық Достық үйінде Қазақстан халқы ассамблеясы мен ЖСДП арасындағы ынтымақтастық туралы меморандумға қол қойды.

2023 жылдың 9 маусымында Астана қаласында фракция мүшесі А.Б. Сағандықованың ҮЕҰ өкілдерімен және белсенді әйелдермен «Неліктен әйелдер саясатқа баруы тиіс» тақырыбында диалог-кездесіү үйимдастырылды.

Фракция отырыстары

Есепті кезеңде фракцияның 8 отырысы өткізілді, онда депутаттық сауалдардың тақырыптары, Мәжілісте қаралып жатқан заң жобаларына енгізілетін түзетулер және Фракция қызметіне байланысты басқа да мәселелер талқыланды.

Ақпараттық-түсіндіру жұмыстары

Фракция ақпараттық алаңда белсенді жұмыс істеуде.

I сессия жұмысы басталғаннан бері фракция депутаттары 1350 материал жариялады, оның ішінде БАҚ-та – 300 мақала, әлеуметтік желілерде – 1050 жазба.

IV БӨЛІМ

ПАРЛАМЕНТ МӘЖІЛІСІНІҢ ӘКІЛЕТТІЛІГІ

4.1. «YKIMET CAFATTARY»

Үкімет сағаты шеңберінде Қазақстан Республикасы Парламенті Мажелісінде **2023 жылғы 29 наурыз - 30 маусым аралығындағы кезенде** орталық мемлекеттік органдармен З кездесу өткізілді, олардың барысында республиканың әлеуметтік-экономикалық дамуының мынадай өзекті мәселелері туралы:

- ҚР Ғылым және жоғары білім министрінің «Мемлекет басшысы Қ.К. Тоқаевтың 2021 жылғы 1 қыркүйектегі «Халық бірлігі және жүйелі реформалар – ел өркендеуінің берік негізі» атты Қазақстан халқына Жолдауын іске асыру шеңберінде ғылымды дамыту туралы» тақырыбындағы (2023 жылғы 17 мамыр);
  - ҚР Ұлттық экономика министрінің «Қазақстан Республикасының елді мекендері үшін өнірлік стандарттар жүйесін туралы» тақырыбындағы (2023 жылғы 5 маусым);
  - ҚР Ауыл шаруашылығы министрінің «Қант қызылшасы өндірісін ұлғайту мәселелерін қоса алғанда, жеміс-көкөніс өнімдерін импортты алмастыру, оны өндеу және сақтау мәселелері» тақырыбында (2023 жылғы 19 маусым) ақпараттындалды.

4.2. ДЕПУТАТТЫҚ САУАЛДАР

VIII сайланым I сессиясының жұмыс кезеңінде 2023 жылғы 29 наурыз – 30 маусым аралығында Қазақстан Республикасы Парламенті Мажілісінің жалпы отырыстарында 252 депутаттың саяул жарияланып, мемлекеттік органдарға жіберілді. Оның ішінде «AMANAT» - 116, «Ақ Жол» - 30, «Қазақстан халық партиясы» - 26, «Ауыл» - 17, «Respublica» - 18, ЖСДП – 18 фракцияларының депутаттары, сондай-ақ бір мандатты округтер бойынша сайланған депутаттар - 27.

Депутаттық сауалдарды талдау өтініштердің басым бөлігі (73) экономикалық және өнірлік дамудың, мемлекеттік бағдарламаларды іске асырудың, өнеркәсіптің, сондай-ақ кәсіпкерліктің, банк қызметінің және салық салу жүйесінің әртүрлі аспекттеріне арналғанын көрсетеді. Білім беру жүйесін жетілдіру, денсаулық сақтауды дамыту, халықтың еңбегі мен жұмыспен қамтылуын үйімдастыру, халықтың әлеуметтік қорғалуы сияқты әлеуметтік маңызды мәселелерге 69 сауал арналды. Ауыл шаруашылығы мен АӨК-і дамыту тақырыптары, қоршаған ортаны қорғау мәселелері депутаттардың 41 өтінішінде көрініс тапты. Құрылыш, оның ішінде түрғын үй, түрғын үй коммуналдық шаруашылығы (ТКШ), көлік инфрақұрылымын жетілдіру, интернетпен қамтамасыз ету мәселелері бойынша 24 сауал жарияланды. Жол, қоғамдық қауіпсіздік, сондай-ақ балалардың құқықтарын қорғау, құқықтық қорғау көрсету мәселелеріне 23 сауал арналды. Депутаттардың 22 үндеуінде мәдениетті, мемлекеттік тілді, бұқаралық ақпарат құралдарын, жастар саясатын, спортты дамыту мәселелері айтылды.

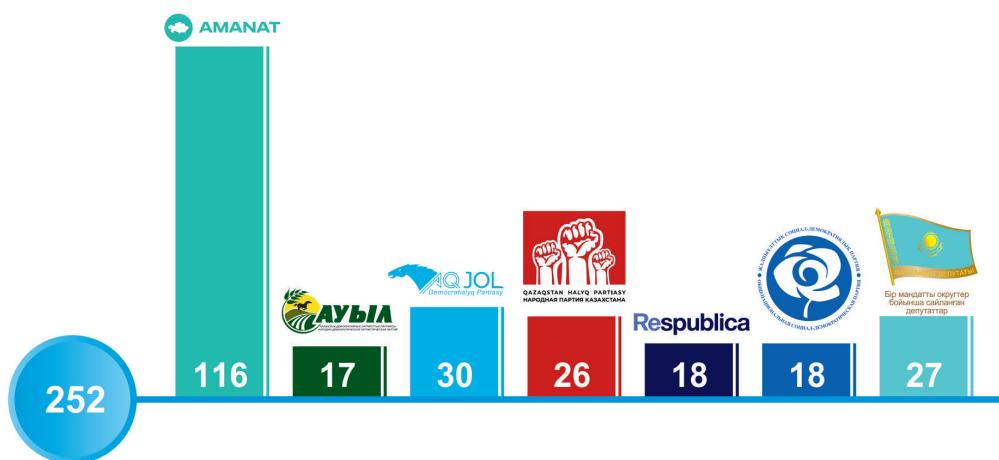

Сауалдардың ең көп саны - 103 немесе 34% Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің атына жіберілді.

Талдау нәтижелеріне сүйене отырып, депутаттық сауалдардың едәуір бөлігі экономикалық блок, мемлекеттік бағдарламаларды іске асыру, салық салу жүйесі, банк саласы, өнеркәсіп, кәсіпкерлік мәселелеріне арналғанын атап өткен жөн. Оларда азық-түлік, құнделікті сұранысқа ие тауарлар, түрғын үй-коммуналдық қызметтер, электр энергиясы, газ, жанар-жағармай материалдары (ЖЖМ) бағасының тұрақты өсуі сияқты проблемалар көрініс тапты. Депутаттар елдегі экономикалық және әлеуметтік тұрақтылықты нығайтуға ықпал ететін дағдарысқа қарсы шараларды әзірлеу қажеттілігі туралы мәселені бірнеше рет көтерді. Депутаттар құрылым саласындағы отандық тауар өндірушілердің, сондай-ақ әлеуметтік маңызы бар тауарлар мен азық-түлік өнімдерін өндірушілердің мүдделерін қорғау, жылу энергетикасы саласындағы проблемалар және т. б. бойынша өтініштерін білдірді.

№ 1 Диаграмма

**VIII сайланымның бірінші сессиясындағы
фракциялар бойынша депутаттық сауалдар туралы
МӘЛІМЕТТЕР**

Үкіметке жіберілген бірқатар депутаттық өтініштерде салық салу және банк саласы мәселелері айтылды. Депутаттар мынадай: заннамада «мәмілелер мен төлемдерді бөлшектеу» ұғымын нақтылауға, салық органдарының талап-арызы бойынша мәмілелерді жарамсыз деп танудың күшін жоюға, қолданыстағы бөлшек салықты өзгертуге, салалар бойынша салық жүктемесінің коэффициентіне байланысты ставкасы бар балама салық салу жүйесін енгізуге, зиянды өнімдерге салықты қолдануға және т. б. қатысты мәселелерді көтерді.

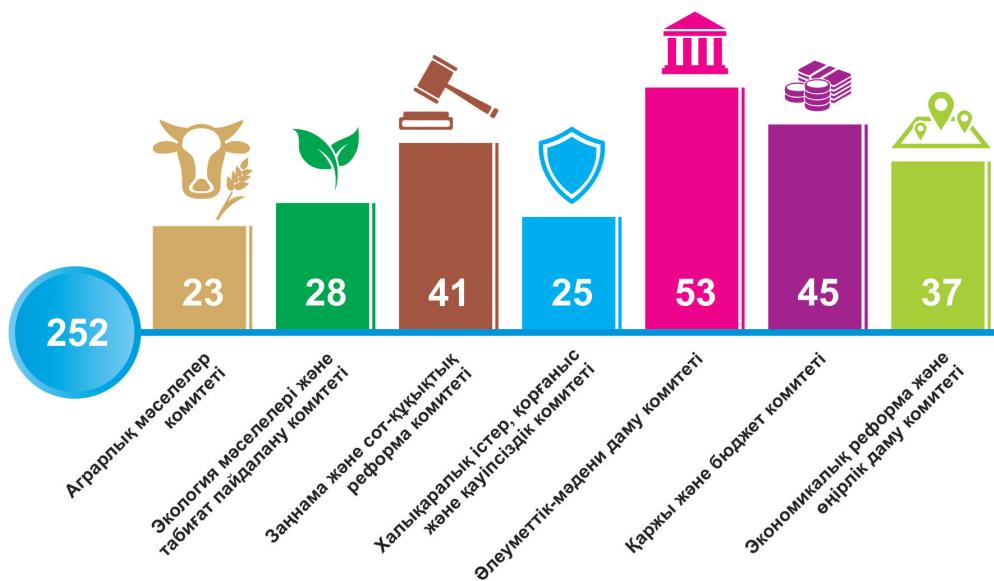
Осы сессиядағы сауалдардың үлкен блогы өнірлік даму мәселелеріне арналды. Сонымен депутаттар елдің солтүстік

өнірлерін газдандыруға, монोқалаларды дамытуға және өмір сүрге қолайлы орта құруға, шекара маңындағы аумақтарды дамытуға, Атырау, Түркістан, сондай-ақ Маңғыстау облыстарының әлеуметтік-экономикалық даму проблемаларына және т.б. қатысты өтініштер жолдады.

№ 2 Диаграмма

**VIII сайланымның бірінші сессиясындағы
депутаттық сауалдар туралы
МӘЛІМЕТТЕР**

Депутаттардың сауалдарында мемлекеттік бағдарламаларды іске асыру мәселелері өзекті болып қала береді. Мәселен, Үкімет атына «Нұрлы жер» мемлекеттік бағдарламасы аясындағы «Бақытты отбасы» және «Шаңырақ» ипотекалық бағдарламаларының талаптарын қайта қарау мен жаңартуға, «Еңбек» бағдарламасының тиімділігінің төмендігіне, «Дипломмен ауылға» бағдарламасының проблемалық мәселелеріне қатысты сауалдар жіберілді.

Әлеуметтік саясат, денсаулық сақтау, білім беру мәселелері өткір қүйінде қалып отыр. Бұрынғыдан көптеген өтініштер мүгедектердің мәселелеріне арналған. Депутаттар мүгедек балаларды шығын материалдарымен қамтамасыз ету, мүмкіндігі шектеулі жандарға женілдікпен әуе сапары, зағиптар мен нашар көретіндерге арналған кітапханалар құру және т. б. мәселелерін көтерді.

Өтініштердің бір бөлігі зейнетақымен қамсыздандыруға қатысты болды. Депутаттар қолданыстағы зейнетақы жүйесін қайта қарау, зейнетақы жинақтарын пайдалану, зиянды және қауіпті еңбек жағдайларында жұмыс істейтін қызметкерлер үшін зейнеткерлік жасты төмендету және т. б. туралы бірнеше рет ұсыныс жасады.

Сондай-ақ, депутаттар медицина қызметкерлерінің, мәдениет қызметкерлерінің, қосымша білім беру педагогтерінің жалақысын арттыру, мемлекеттік қызметшілерге ақы төлеу жүйесі, балалар үйінің түлектерін тұрғын үймен қамтамасыз ету, аз қамтылған халықты қолдау шараларын қабылдау қажеттілігі, Семей ядролық полигонында ядролық синақтар салдарынан зардал шеккен азаматтарды әлеуметтік қорғау және т. б. мәселелерді көтерді.

Білім беру мәселелері бірнеше саудардың тақырыбы болды. Сонымен депутаттар еліміздегі педагог кадрлардың біліктілігінің төмендігі мәселесін көтерді, соның салдарынан балалар өз денсаулығына зиян келтіріп, қосымша курстар мен үзартылған сабакқа қатысуға мәжбүр болды. Сондай-ақ, Қазақстанда ғылымды дамыту, инклюзивті білім беру, білім беру саласындағы сыйайлар жемқорлық, студенттерді жатақханалармен қамтамасыз ету, ауыл мектептерінің жағдайы және т. б. мәселелері бойынша өтініштер жолданды.

№ 3 Диаграмма

**Мәселенің сипаты бойынша
VIII сайланымның бірінші сессиясындағы депутаттық саудар туралы
МӘЛІМЕТТЕР**

■ Экономика және өнірлік даму мәселелері. Қаржылық бақылау. Салықтар. Банктер, микрокредиттік үйымдар. Мемлекетткі бағдарламаны іске асыру. Өнеркәсіп. Технопарктер. Көсіпкерлік.

- Ауыл шаруашылығы. АӘК.
- Әлеуметтік мәселелер. Халықты жұмыспен қамтылуы. Денсаулық сақтау.
- Білім және ғылым. Мәдениет, дін, тіл саясаты, БАҚ, ақпараттық қауіпсіздік мәселелері. Қоғамдық бірлестік. Жастар саясаты. Патриоттық тәрбиелу. Отбасы мәселелері. Спорт.
- Қоршаган ортаны қорғау, экология, тауарлардың, тамақ өнімдерінің қауіпсіздігі.
- Көлік. Интернет. Байланыс.
- Сот төрелігі және құқық тәртібі. Адам құқығы, бала құқығы. Әділет мәселелері. Құқықтық көмек көрсету.
- Тұргын үй құрылышы. ТКШ. Сөүлет. Құрылыш. Өнеркәсіптік құрылыш.
- Қорғаныс, ТЖ, жол қауіпсіздігі мәселелері.

Денсаулық сақтау саласында депутаттар МӘМС (міндетті әлеуметтік медициналық сақтаңдыру) тиімділігі, Қазақстандағы органдарды трансплантациялау проблемалары, онкологиялық

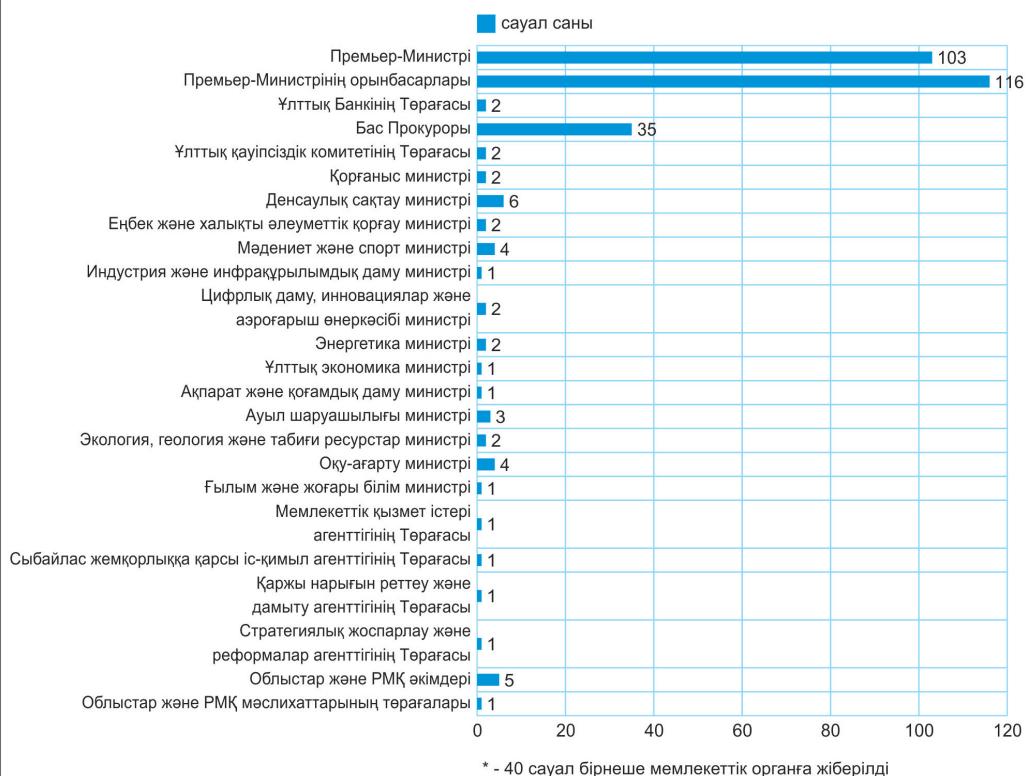

аурулардың алдын алу және ерте диагностикалау бойынша кешенді шаралар қабылдау қажеттілігі, тегін медициналық көмектің кепілдік берілген көлеміне «женелдікті» тізімдерге инновациялық препараттарды енгізу degi қындықтар туралы мәселелерді көтерді.

Депутаттар бірнеше рет АӨК және ауыл шаруашылығы проблемаларын, сондай-ақ қоршаған ортаны қорғау, экологиялық қауіпсіздік мәселелерін көтерді. Аграрлық ғылымды дамытудың және оны қаржыландырудың проблемалық мәселелері, фермерлік шаруашылықтардың ауыл шаруашылығы техникасын сатып алуы бойынша женелдікті құралдарды пайдалануы, Түркістан облысының жылыжай шаруашылықтарын дамыту, мал шаруашылығы, жұмыртқа құс шаруашылығы саласының проблемалары және басқалары депутаттардың өтініштеріне себеп болды. Мәжілісмендер тағы да Агробанк құру мәселесін көтерді. Депутаттар аграршылар үшін мамандандырылған банк құру фермерлер үшін қаржының қолжетімділігі мәселесін шешуге мүмкіндік беретінін атап өтті. Сонымен қатар, депутаттар Премьер-Министрге ауыл шаруашылығын қаржыландыру мәселелерін шешу бойынша шұғыл шаралар қабылдау туралы саяал жолдап, қаржылық қолдау көлемін Ресей мен Беларусь деңгейіне көтеруді ұсынды.

№ 4 Диаграмма

Саяалдардың адресаттар бойынша жалпы статистикасы VIII сайланымның бірінші сессиясы

Көршіған органдың қорғау, экологиялық қауіпсіздік мәселелеріндегі проблемалар бірнеше сауалдардың тақырыбына айналды. Атырау және Түркістан облыстарындағы экологиялық жағдай, Арас тәңізінің проблемалық мәселелері, Қазақстанның онтүстік өнірлерінде жойылып бара жатқан өсімдік түрлерін қорғау және басқалар депутаттардың өтініштеріне себеп болды.

Бұдан басқа, мәдениетті, тіл саясатын, бұқаралық ақпарат құралдарын, спорт пен туризмді, ұлттық, қоғамдық және жол қауіпсіздігін дамыту мәселелері айтылды. Депутаттар Қожа Ахмет Ясауи кесенесінің аумағында қалпына келтіру жұмыстарын жүргізуге, Түркістан облысында «Ордабасы», Әзірет Сұлтан («Гаухар ана» және «Сауран») визит-орталықтарын салуға, қазақ тіліндегі балаларға арналған контенттің жетіспеуіне, қазақ тіліндегі терминологиялық сәйкестік түрғысынан нормативтік-құқықтық құжаттарға ревизия жүргізуге, сепаратизмге, құмар ойындарға қарсы құрес бойынша шаралар қабылдауға, жастар арасында дәстүрлі құндылықтарды дамытуға, кинематографиядағы проблемаларға, автокөлік жолдарының жағдайына, әлеуметтік желілерде жарияланған ақпарат үшін блогерлердің жауапкершілігіне және т.б. қатысты сауалдар жолдады.

4.3. АЗАМАТТАРДЫҢ ХАТТАРЫ МЕН ӨТІНІШТЕРИ БОЙЫНША ЖҰМЫСЫ

2023 жылғы 29 наурыздан бастап 22 маусымға дейінгі кезеңде Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаттарына жеке және заңды тұлғалардан 4870 өтініш келіп түсті, оның 1377-сі орталық ЭҚАБЖ арқылы, 3493-і Е-өтініш арқылы қабылданды.

Жеке және заңды тұлғалардан келіп түскен өтініштер туралы мәліметтер.

Характер	Е-өтініш	орталық ЭҚАБЖ	қорытынды	%
Құқықтық пен тәртіп	584	528	1112	23%
экономикалық мәселелер	965	40	1005	20%
Әлеуметтік мәселелер	727	253	980	20%
тұрғын үй коммуналдық шаруашылық, тұрғын үймен қамтамасыз ету, құрылыш мәселелері	377	131	508	10%
білім беру, ғылым, мәдениет және жастар мәселелері	226	96	322	7%

ауыл шаруашылығы, экология (жануарлар әлемі, жер ресурстары, өсімдіктер дүниесі, ауа бассейні)	152	95	247	5%
денсаулық сақтау мәселесі	154	42	196	4%
Мемлекеттік басқару	95	77	172	3,5%
зан жобалары бойынша ұсыныстар	114	43	157	3,2%
Қаржы, несие мәселелері	84	44	128	2,6%
Лаузымды тұлғалардың іс әрекеттері, сыйбайлас жемқорлықпен күрес лаузымды тұлғалардың әрекеті мен әрекетсіздігі, сыйбайлас жемқорлыққа қарсы күрес	15	28	43	1%
Қорытынды	3493	1377	4870	

Айта кету керек, өтініштердің жалпы санынан ең көп өтініштер төменде көрсетілген сұрақтар бойынша келіп түскен:

23% - Құқықтық пен тәртіп, 20% - экономикалық мәселелер, 20% - әлеуметтік, 10% - тұрғын үй коммуналдық шаруашылық, тұрғын үй құрылыш мәселелері, 7% білім беру мәселелері, 5% ауыл шаруашылығы, экология мәселелері, 4% денсаулық сақтау мәселелері, 3% зан жобалары бойынша ұсыныстар.

V БӨЛІМ
ПАРЛАМЕНТ МӘЖІЛІСІНІҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
ЫНТЫМАҚТАСТЫҒЫ

ЕКІЖАҚТЫ КЕЗДЕСУЛЕР

Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Төрағасы:

2023 жылғы 17 сәуірде Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Төрағасы Е.Ж. Қошанов БҮҮ Бас хатшысының саяси мәселелер жөніндегі көмекшісі **Мирослав Енча мырзамен** кездесті.

Кездесуде Орталық Азия елдері әйелдерінің диалогына Қазақстанның төрағалық етуінің Іс-шаралар жоспары, сондай-ақ Мәжіліс пен БҮҮ өнірдегі алдын алу дипломатиясы жөніндегі өнірлік орталығы арасындағы ынтымақтастықты дамыту мәселелері талқыланды.

Ерлан Қошанов Мәжіліс пен БҮҮ-ның Орталық Азия үшін алдын алу дипломатиясы жөніндегі өнірлік орталығының ынтымақтастығын дамыту перспективаларын атап өтті, оның басшысының міндеттерін уақытша Мирослав Енча атқарады. Үш жылдан астам уақыт бұрын орталықтың қолдауымен Орталық Азия елдері әйелдерінің диалогы жұмыс істей бастады. Биыл оған Қазақстан төрағалық етеді.

Қазақстанның төрағалығы осы жылдың мамыр айының соңында салтанатты түрде ашылады. Іс-шара аясында Орталық Азияның барлық елінің қатысуымен инновациялар мен технологияларды дамыту саласындағы үздік практикалар ұсынылады.

Жауап сөзінде БҮҮ Бас хатшысының көмекшісі Мирослав Енча үйымның өнірдегі бастамаларына белсенді қатысқаны үшін Қазақстанға алғысын білдірді. Ол әйелдер мен жастарды қолдау аясындағы өзара іс-қимыл нығая түседі және еліміздегі барлық институт пен үйымды қамтиды деген үміт білдірді.

Кездесуге Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаттары А.С. Құспан, С.В. Имашева, ҚР-дағы БҮҮ тұрақты үйлестірушісі **Микаэла Фриберг-Стори** және БҮҮ-ның Орталық Азия үшін алдын алу дипломатиясы жөніндегі өнірлік орталығы басшысының орынбасары **Армандс Пуполос** та қатысты.

Екіжақты кездесуден кейін Мирослав Енча жоғарыда аталған Іс-шаралар жоспарын Орталық Азия елдері әйелдерінің диалогында Қазақстанның атынан өкілдік ететін Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісі Төрағасының орынбасары Д.М. Еспаевамен және Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің тәрайымы А.С. Құспанмен толығырақ талқылады.

2023 жылғы 18 сәуірде Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Төрағасы Е.Ж. Қошановтың «Шеврон» корпорациясы Еуразиялық бөлімшесінің Басқарушы директоры **Дерек Магнес мырзамен** кездесуі өтті.

Мәжіліс Төрағасы корпорация басшылығын Қазақстандағы қызметтіне 30 жыл толуымен құттықтады және «Шеврон» елдегі ірі шетелдік инвестор екенін атап өтті.

Бұл ретте, Ерлан Қошанов Қазақстан Президенті, Үкімет және Парламент үшін бірінші кезектегі міндет ұлттық мұдделердің сақталуын ескере отырып, шетелдік инвесторлар үшін қолайлы жағдай жасау болып табылатынын атап өтті. Осыған байланысты, ол «Шеврон» компаниясына бірқатар тілек айтты. Олардың ішінде атмосфераға шығарындыларды азайту, мұнай химиясын дамыту, мұнай мен газды қайта өндедеуді күшейту бар.

Сонымен қатар, Ерлан Қошанов Қазақстанның батыс өнірлерінің тұрғындары жақында өткен сайлау науқаны барысында депутаттармен кездесулерде көтерген проблемалық мәселелерге егжей-тегжейлі тоқталды. Соның бірі – Атырау облысының Доссор кенті мен Құлсары қаласындағы ескі тұрғын үй мәселесі, халықты әлеуметтік тұрғыдан қолдау проблемасы.

Бұдан басқа, қазақстанның жұмысшылар үшін лайықты жағдай жасау, еңбекке ақыны әділ төлеу, вахта мерзімдерін қысқарту, жергілікті кадрларды даярлауды күшейту мәселелері бар.

Бұған жауап ретінде Дерек Магнесс адамдар «Шевронның» ең құнды ресурсы екенін атап өтті. Ол жергілікті кадрларды дамытуға, сондай-ақ өнірді қолдауға инвестиция салуга дайын екенін білдірді. Ол Мәжіліс Төрағасына депутаттардың барлық ұсынымдарына компанияның мүқият қарайтынын айтты.

Сонында Ерлан Қошанов «Шеврон» басшылығын жергілікті тұрғындармен өзекті мәселелерді шешу және өнірді дамыту бойынша белсенді өзара іс-қимыл жасауға шақырды.

Кездесуге Мәжіліс депутаттары Е.Т. Жаңбыршин және Ә.О.Жұбанов та қатысты.

2023 жылғы 27 сәуірде Түркия Республикасына жұмыс сапары аясында Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Төрағасы Е.Ж. Қошановтың Ұлы Ұлттық Жиналышының Төрағасы М. Шентоппен кездесті.

2023 жылғы 2 мамырда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Төрағасы Е.Ж. Қошановтың Ұлыбритания және Солтүстік Ирландия Біріккен Корольдігінің Қазақстан Республикасындағы Елшісі **К. Лич ханыммен** кездесуі өтті.

Британдық дипломат елімізде жүргізіліп жатқан реформаларды жоғары бағалады және жаңа өкілеттіктері бар нағыз «ყықпалды Парламенттің» қалыптасуына табыс тіледі.

Кэтрин Джейн Лич екі ел ынтымақтастырының маңызды бөлігі дәстүрлі түрде парламентарлық диалог екенін атап өтті. Ұлыбритания Парламентінде Қазақстанмен ынтымақтастық жөніндегі бүкіл партиялық топ жұмыс істейді. Мәжілісте Біріккен Корольдікпен достық тобы құрылады, онда әртүрлі кәсіпті менгерген және жастағы, түрлі партиядан депутаттар өкілдік етеді.

Кездесуге Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А.С. Құспан да қатысты.

2023 жылғы 2 мамырда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінде Қазақстан Республикасы Парламенті

Мәжілісінің Төрағасы Е.Ж. Қошанов Ресей Федерациясының Қазақстан Республикасындағы Төтенше және Өкілетті Елшісі **А.Н. Бородавкин мырзамен** кездесті.

Ресейлік дипломат Мемлекеттік Думаның төрағасы Вячеслав Володиннің Мәжіліс Төрағасы қызметіне қайта сайлануына орай Ерлан Қошановқа жолдаған құттықтау хатын табыс етті. Тараптар парламентаралық өзара іс-қимылды, оның ішінде ТМД Парламентаралық Ассамблеясы, ҰҚШҰ Парламенттік Ассамблеясы, Парламентаралық Одақ және басқа да көпжақты форумдар шенберінде нығайту жолдарын талқылады. Ерлан Қошанов Мәжілісте Ресеймен парламентаралық ынтымақтастық тобының жаңа құрамын қалыптастыру жоспары туралы хабарлады.

Кездесуге Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А.С. Құспан да қатысты.

2023 жылғы 4 мамырда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Төрағасы Е. Ж. Қошанов Тәжікстан Республикасының Президенті **Эмомали Рахмон мырзамен** кездесті.

Президент Эмомали Рахмон екі елдің депутаттарын белсенді кездесуге, тәжірибе алмасуға, бір-біріне көмектесуге шақырды. Ерлан Қошанов өзінің құттықтау сезінде қазақ-тәжік дипломатиялық қатынастары орнағаннан кейінгі 30 жыл ішінде Тәжікстан Қазақстанның Орталық Азиядағы маңызды стратегиялық серіктесі және сенімді одақтасы болғанын атап өтті.

Ол екіжақты қатынастарды кеңейту үшін парламентаралық ынтымақтастықтың әлеуетін пайдалануға дайын екендігі туралы хабарлады.

Кездесу барысында екі елдің жастары, ғалымдары, зиялы қауым өкілдері арасындағы тұрақты байланыстардың қажеттілігіне ерекше назар аударылды.

Кездесуге Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің бейінді комитеттерінің төрағалары С.Р. Егізбаев, Е.Т. Жаңбыршин, А.С. Құспан, А.Қ. Аймағамбетов, Н.С. Сабилянов және Қазақстанның Тәжікстандағы Төтенше және Өкілетті Елшісі Уәлихан Төреханов қатысты.

2023 жылғы 16 мамырда Әзербайжан Республикасына жұмыс сапары шенберінде Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Төрағасы Е.Ж. Қошановтың Әзербайжан Республикасы Милли Меджлисінің Спикері Сахиба Гафаровамен кездесуі өтті.

2023 жылғы 9 маусымда Мәжіліс Төрағасы Ерлан Қошанов ЕҚЫҰ Парламенттік Ассамблеясының Төрайымы **Маргарета Седерфельт ханыммен** кездесу өткізді.

Тараптар Қазақстан Парламенті Мәжілісі мен ЕҚЫҰ Парламенттік Ассамблеясы арасындағы ынтымақтастықты одан әрі дамыту мәселелерін талқылады.

Ерлан Қошанов ЕҚЫҰ Парламенттік Ассамблеясы қауіпсіздік пен ынтымақтастықтың негізгі міндеттерін шешуде маңызды рөл атқаратынын атап өтті. Ол Маргарета Седерфельтке Астана форумында мазмұнды сөз сөйлегені және Мәжіліс пен

мәслихаттарға жақында өткен сайлауда халықаралық бақылаушы ретінде қатысқаны үшін алғысын білдірді.

Мәжіліс Төрағасы ел Президенті бастамашылық еткен саяси өзгерістердің іске асырылу барысы туралы айттып берді. Парламенттің рөлін күшетуге және сайлау жүйесін жаңғыртуға, оның ішінде ЕҚЫҰ ұсынымдарына сәйкес жаңғыртуға ерекше назар аударылды.

ЕҚЫҰ ПА басшысы, өз кезегінде, қазақстандық депутаттарға Ассамблея қызметіне белсенді қатысқаны және қолдағаны үшін алғысын білдірді. Маргарета Седерфельт Қазақстанда болып жатқан саяси өзгерістерге де назар аударды.

Кездесу қорытындысы бойынша тараптар ЕҚЫҰ Парламенттік Ассамблеясы шеңберінде жан-жақты өзара іс-қимылды жалғастыруға келісті.

Қазақстан тарапынан кездесуге Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаттары А.С. Құспан, А.Ә. Сарым, Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатының Халықаралық қатынастар, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрағасы А.О. Шәкіров және Қазақстан Республикасының Аустрия Республикасындағы Төтенше және Өкілетті Елшісі, Вена қаласындағы халықаралық ұйымдар жанындағы ҚР Тұрақты өкілі А.А. Бақаев қатысты.

2023 жылғы 9 маусымда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Төрағасы Е.Ж. Қошанов Босния және Герцеговина Президиумының Төрайымы Желька Цвиянович ханыммен кездесу өткізді.

Бұл Президиум басшысының Астана халықаралық форумына қатысу аясында Қазақстан елордасына жасаған алғашқы сапары.

Кездесуді ашқан Ерлан Қошанов форумда сөз сейлегені үшін Желька Цвияновичке алғысын білдірді. Ол бұл сапар елдер арасындағы ынтымақтастықты кеңейту жолдарын талқылауға және халықтарымыз туралы көбірек білуге тамаша мүмкіндік екенін атап етті.

Ерлан Қошанов Парламенттің рөлін күшеттетін және азаматтардың елдің саяси өміріне қатысу мүмкіндіктерін кеңейттеп Мемлекет басшысы реформаларының барысы туралы айтты. Мәжілістің ағымдағы заң шығару қызметі туралы хабар берді.

Оз кезегінде, Желька Цвиянович ыстық ықыласпен қабылдағаны үшін алғысын білдірді.

Соңында тараптар еki ел парламенттерінің, оның ішінде Парламентаралық Одақ, ЕҚЫҰ және НАТО парламенттік ассамблеялары сияқты халықаралық алаңдарда бірлескен жұмысын күшетту туралы уағдаласты.

2023 жылғы 19 маусымда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Төрағасы Е. Ж. Қошанов Өзбекстан Республикасы Олий Мажлисі Сенатының Төрайымы Танзила Нарбаева ханыммен кездесу өткізді.

Өзбекстан Сенатының басшысы Орталық Азия елдері әйелдерінің диалогына қатысу аясында Астанаға келген болатын.

Кездесуді аша отырып, Ерлан Қошанов Танзила Нарбаеваға Қазақстанның Орталық Азия елдері әйелдерінің диалогына

төрағалық етуінің басталуына арналған іс-шараға жеке қатысқаны үшін алғысын білдірді.

Тараптар гуманитарлық, білім беру, сауда және экономикалық салалардағы ынтымақтастық перспективаларын, сондай-ақ Орталық Азия елдері әйелдерінің диалогы аясында әйелдер лидерлігін қолдауды талқылады. Ерлан Қошанов елдер арасындағы өзара іс-қимылды одан әрі тереңдегу үшін парламентаралық қарым-қатынас әлеуетін белсенді пайдалануға шақырды.

Оз кезегінде, Танзила Нарбаева Қазақстанның ірі халықаралық іс-шаралардың өтетін орталыққа айналғанын атап өтіп, қазақстандықтарды президент және парламент сайлауын сәтті өткізуімен құттықтады.

Тараптар екі ел парламенттері депутаттарының қатысуымен таяудағы күн тәртібін талқылады. Олардың қатарында 2024 жылы Самарқандта Орталық Азия мемлекеттерінің екінші Парламентаралық форумын өткізу, Қазақстан мен Өзбекстан әйелдерінің бизнес-форумын үйімдастыру бар.

2023 жылғы 27 маусымда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Төрағасы Е.Ж. Қошанов Қырғыз Республикасының Жогорку Кенеші Төрағасы Н.Т. Шәкиев мырзамен кездесті.

Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісі Төрағасының орынбасарлары:

2023 жылғы 17 сәуірде Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісі Төрағасының орынбасары Д.М. Еспаеваның БҮҮ Бас хатшысының саяси мәселелер жөніндегі көмекшісі Мирослав Еңч мырзамен кездесуі өтті.

2023 жылғы 4 мамырда Мәжіліс Төрағасының орынбасары А.П. Раудың Корея Республикасы Ұлттық Ассамблеясының Коршаған органы қорғау және еңбек жөніндегі комитетінің төрағасы Чон Хе-Чол мырзамен кездесуі өтті.

Тараптар парламентаралық ынтымақтастықты, депутаттық топтардың сапарларымен алмасуды және Мәжіліс пен Ұлттық Ассамблеяның бейінді комитеттерінің өзара іс-қимылын талқылады.

Кездесудің басты тақырыбы экология саласындағы заңнамалық ынтымақтастық мәселелері болды. Чон Хе-Чол және оның комитет бойынша әріптестері Арап теңізінің құрғауына байланысты экологиялық апattyң салдарымен күресу тақырыбын көтерді. Депутаттар осы бағыт бойынша ынтымақтастықтың ықтимал жолдарын қарастырды.

Альберт Рай соңғы 20 жылдағы елдеріміздің парламенттері арасындағы ынтымақтастықтың табысты даму серпінін атап өтті. Атап айтқанда, 2022 жылы Сеулге Мәжілістің Экология мәселелері және табиғат пайдалану комитетінің мүшелері сапармен барды. Сол жылы Корея Республикасы Ұлттық Ассамблеясының Қазақстанмен достық тобының төрағасы бастаған Оңтүстік Корея парламенттік делегациясының сапары болды.

Кездесу қорытындысы бойынша тараптар экологиялық заңнама саласындағы өзара іс-қимылды қүшейтуге және барлық басқа бағыттар бойынша тәжірибе алмасуды жалғастыруға уағдаласты.

Кездесуге Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Экология мәселелері және табиғат пайдалану комитетінің төрағасы Е.Т. Жаңбыршин, Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаттары А.Ә. Сарым пен О.Х. Құспеков қатысты.

2023 жылғы 24 мамырда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісі Төрағасының орынбасары А.П. Раудың басшылығымен «Грузия – Қазақстан» парламентаралық достық тобының делегациясымен кездесу өтті.

Парламентшілер екіжақты ынтымақтастықты дамыту және нағайту мәселелерін талқылады.

Грузия Қазақстанның онғестік Кавказдағы маңызды саяси және экономикалық серіктесі болып табылады, деп атап өтті Альберт Pay. Осы және басқа бағыттар бойынша елдер арасындағы ынтымақтастық дәйекті түрде дамып келеді. Откен жылы Қазақстан-Грузия дипломатиялық қатынастарына 30 жыл толды.

Кездесу аясында тараптар елдер арасындағы транзит және логистика саласындағы әріптестікті дамыту мәселелерін талқылады. Альберт Pay Транскаспий халықаралық көлік дәлізін дамыту қажеттігін, соның арқасында Қазақстан мен Грузия Еуропа мен Азия арасындағы транзитті қамтамасыз етуде шешуші рөл атқаратынын атап өтті.

Талқылауда экономикалық, туристік, мәдени-гуманитарлық өзара іс-қимыл тақырыбы да қозғалды. Қорытындысы бойынша тараптар екіжақты қарым-қатынастарды, оның ішінде парламентаралық достық топтарының бағытын дамытуға және нағайтуға уағдаласты.

Кездесуге Мәжіліс депутаттары Н.Г. Арсютин, Н.С. Сабильянов, А.Ә. Сарым, Н.С. Әуесбаев, К.В. Авершин қатысты.

2023 жылғы 16 мамырда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісі Төрағасының орынбасары А.П. Раудың Қазақстанға сапармен келген Бельгия Корольдігі Парламентінің депутаттарымен кездесуі болды.

Төрағаның орынбасары бельгиялық әріптерін Қазақстанда жүргізілген саяси реформалармен және Мәжіліс депутаттарын сайлау қорытындыларымен таныстыруды. Жаңа сайланым әйелдер, жастар және ерекше қажеттіліктері бар адамдар үшін квотаның 30 %-ы ескеріле отырып қалыптастырылғаны қонақтардың ерекше қызығушылығын тудыруды.

Бельгия Парламенті өкілдері Палатасының депутаты Тим Ванденпут түсіндіргендей, делегация сапары мақсаттарының бірі - Қазақстан Парламентінің қызметі мен үйімдастырылуын зерделеу. Мәжіліс Төрағасының орынбасары қонақтарға екі палатаның құрылымы мен қызметі, заң шығару қызметі және заң қабылдау процесі туралы егжей-тегжейлі айттып берді.

Кездесу барысында тараптар экономикалық әріпtestіk мәселелерін де талқылады. Альберт Pay Қазақстан мен Бельгия арасындағы стратегиялық ынтымақтастық жөніндегі іскерлік кеңес құру туралы ұсыныс білдірді. Сонымен қатар, депутаттар достық топтарының бағыты бойынша екіжақты қатынастарды дамытуға уағдаласты.

2023 жылғы 17 мамырда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісі Төрағасының орынбасары А.П. Рау Еуропалық Парламент депутаты, ЕП Орталық Азия бойынша халықаралық сауда комитетінің тұрақты баяндамашысы Р. Хайдер мырзамен кездесті.

2023 жылғы 25 мамырда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісі Төрағасының орынбасары Д.М. Еспаева ТМД ПАА жанындағы Денсаулық сақтау жөніндегі сараптама кеңесінің мүшелерімен кездесті.

Мәжіліске ТМД ПАА жанындағы Денсаулық сақтау жөніндегі сараптама кеңесінің жауапты хатшысы Евгения Владимирова және аталған кеңестің мүшелері Сергей Савашинский мен Бексұлтан Тұтқышев келді.

Отырыс барысында тараптар денсаулық сақтау саласындағы екіжақты ынтымақтастық пен заң шығару қызметін талқылады.

Заңда дәрі-дәрмекпен қамтамасыз етудің негізгі қағидаттары, дәрі-дәрмектерді тіркеудің бірыңғай жүйесі, дәрі-дәрмектерді сатып алу тетігі, дәрігерлерді жаңа дәрі-дәрмектердің жасалғаны туралы ақпараттандыру жүйесі көрсетілетін болады.

Кездесуге Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаттары А.К. Аймагамбетов, Ф.А. Елеуов, Г.А. Нұрымова қатысты.

2023 жылғы 30 мамырда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісі Төрағасының орынбасары Д.М. Еспаевының Литва Республикасы Сейм Төрағасының орынбасары **Юлий Сабатаускас** мырзамен кездесуі болды.

Сұхбат барысында қатысушылар екіжақты қарым-қатынастарды, оның ішінде парламентаралық ынтымақтастық аясындағы маңызды мәселелерді талқылады.

Мәжіліс Төрағасы орынбасарының айтуынша, Литва Қазақстанның Балтық өнірінде ғана емес, сонымен бірге Еуроодақта да маңызды әрі сенімді серіктесі болып табылады. Екі ел арасында достық пен өзара түсіністіктің берік іргетасы қаланды. Нәтижесінде жыл сайын саяси, экономикалық және мәдени-гуманитарлық байланыстар нығая түсуде.

Дания Еспаева қонаққа Мемлекет басшысы бастамашылық еткен ауқымды саяси реформалар туралы егжей-тегжейлі айтып берді. Басқалармен қатар, ол сайлау жүйесіндегі өзгерістерге тоқталды.

Тараптар Қазақстан мен Литвандық экономика, көлік және логистика саласындағы өзара іс-қимылын талқыладап, пікір алмасты. Білім беру саласындағы тәжірибе де назардан тыс қалған жоқ.

Өз кезегінде Юлий Сабатаускас өз сапарының мақсаты туралы айттып, Қазақстан туралы алған әсерімен болісті.

Кездесуге Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаттары А.С. Құспан, С.Р. Нұртаза қатысты.

2023 жылғы 20 маусымда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісі Төрағасының орынбасары Д.М. Еспаева «Әйелдер – саяси көшбасшылар» халықаралық үкіметтік емес үйымының президенті және негізін қалаушы **С. Кох-Мерин ханыммен** кездесті.

Кездесуді ашқан Дания Еспаева Сильвана Кох-Меринге жақында өткен Орталық Азия елдері әйелдерінің диалогына қатысқаны үшін алғысын білдірді.

Өз кезегінде Сильвана Кох-Мерин Қазақстанның гендерлік тәндік мәселелеріндегі айтарлықтай ілгерілегенін атап өтті және бүкіл өнір тұрғысынан ел басшылығы бастамаларының маңыздылығын жоғары бағалады.

Тараптар Парламент Мәжілісі мен «Әйелдер – саяси көшбасшылар» үйымы арасындағы ынтымақтастықты дамыту мәселелерін талқылады. Оның ішінде, Еуроодақтың және басқа елдердің әлеуметтік және демографиялық саясат саласындағы озық тәжірибесін, сондай-ақ әйелдердің осал топтарының құқықтарын қорғаудың озық әдістерін зерделеу мәселесі де сөз болды.

Қызметі басшылықлауазымдардағы әйелдер санын ұлғайтуға және жаһандық деңгейде халықаралық проблемаларды шешу үшін олардың ықпалын көңейтүге бағытталған «Women political Leaders» халықаралық үкіметтік емес үйымы әйел саясаткерлерді біріктіретін ең ірі желі болып табылады.

2013 жылдан бастап үйымның саммиттері Эфиопия, Исландия, Руанда, Латвия, Жапония, Иордания және әлемнің басқа да елдерінде өтті.

2023 жылғы 22 маусымда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісі Төрағасының орынбасары Д. М. Еспаеваның Монголияның Ұлы Мемлекеттік Хуралы делегациясымен кездесуі өтті.

Кездесуге Қазақстан тарапынан Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаттары Н. Тау, Ж. Амантайұлы, Ү. Шапақ, Б.Б. Керімбек қатысты.

**Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісі
Комитеттерінің төрағалары:**

2023 жылғы 6 сәуірде Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А.С. Құспан Грузия Республикасының Қазақстан Республикасындағы Төтенше және Өкілетті елшісі **Н. Лалиашвилимен** кездесті.

2023 жылғы 7 сәуірде Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрағасы А.С. Құспаның Еуропалық Парламент депутаты **К. Луке мырзамен** кездесуі болды.

Айғұл Құспан Қазақстан Еуропалық Парламентпен ынтымақтастықты дамытуға зор мән беріп отырғанын атап өтті. Өткен жыл біздің еліміз берін Еуропалық одақтың өзара қарым-қатынасында қарқынды және табысты болды.

Бейінди комитет басшысы Карстен Луkeniң сапары Қазақстанның жаңа тарихындағы маңызды сәттердің бірі болып саналатынын да айрықша атап өтті.

Ол депутаттар жұмысының маңызды бөлігі сыйбайлас жемқорлыққа қарсы құрес және капиталды қазынаға қайтару, сот жүйесін оның толық әділдігі мен тәуелсіздігі жағына қарай реформалау болып табылатынын айтты. Парламентшілер **Айдос Сарым мен Марат Башимов** әріптестерінің сөздерін Мәжілістің алдағы заңнамалық қызметі мен Қазақстан азаматтары үшін визалық режимді женілдету қажеттілігі туралы түсініктемелермен толықтырды.

Еуропалық Парламент депутаты Карстен Луке Мәжіліс депутаттарына саяси реформаларға, білім беру мен ғылым саласына, сыйбайлас жемқорлыққа қарсы саясатқа қатысты бірқатар ұрақтар қойды.

Кездесу қорыттындысы бойынша әңгімелесушілер парламентаралық ынтымақтастықты нығайтуға, достық топтары арасындағы өзара іс-қимылды дамытуға, сапарлармен жиі алмасуға үағдаласты.

Биыл Қазақстан мен Еуропалық одақ дипломатиялық қатынастардың орнағанына 30 жыл толғанын атап өтетінін айта кеткен жөн.

2023 жылғы 18 сәуірде Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А.С. Құспаннның Литва Республикасының Қазақстан Республикасындағы Төтенше және Өкілетті Елшісі **Васюлис Гинтаутас мырзамен** кездесуі өтті.

2023 жылғы 24 сәуірде Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А.С. Құспан Корея Республикасының Төтенше және Өкілетті Елшісі **Ку Хонг Сок мырзамен** кездесті.

2023 жылғы 3 мамырда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А.С. Құспаннның Жапонияның Төтенше және Өкілетті Елшісі **Джун Ямада мырзамен** кездесуі өтті.

Тараптар екі елдің парламентаралық ынтымақтастығын дамыту және нығайту мәселелерін талқылады.

Джун Ямада жапон тарапының Қазақстан Парламентімен, оның ішінде жаңадан сайланған парламентарийлермен байланысын күштейтуге ниетті екеніне назар аударды. Өз кезегінде Мәжіліс бүгінгі күні Жапониямен достық жөніндегі депутаттық топты қалыптастырумен айналысада. Кездесу қорыттындысы бойынша кездесуге қатысушылар парламентаралық ынтымақтастықты дамытуға келісті.

2023 жылғы 12 мамырда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрағасы А.С. Құспаннның Қыргыз Республикасының Қазақстан Республикасындағы Төтенше және Өкілетті Елшісі **Д.С. Дюшекеевпен** кездесуі өтті.

2023 жылғы 19 мамырда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрағасы А.С. Құспаннның Ұлыбритания мен Солтүстік Ирландияның Біріккен Корольдігі Парламенті Қауымдар палатасының Сыртқы істер комитетінің мүшелерімен кездесуі өтті.

Мәжілістің Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрағасы Айгүл Құспан Ұлыбританиямен ынтымақтастық Қазақстанның еуропалық бағыттағы сыртқы саяси басымдықтарының бірі екенін атап өтті.

Кездесуге қатысушылар парламентаралық өзара іс-әрекетті одан әрі дамытуды, оның ішінде Ынтымақтастық жөніндегі барлық партиялық парламенттік топ шенберінде дамытуды талқылады.

Кездесуге Қазақстан тарапынан Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаттары А.Ә. Сарым, Е.С. Бапи, Ұлыбритания тарапынан – парламентарийлер Крис Брайант, Лиам Бирн және Ұлыбританияның Қазақстандағы Елшісі Кэти Лич да қатысты.

2023 жылғы 30 мамырда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Заңнама және сот-құқықтық реформа комитетінің төрағасы С.В. Имашеваның Human Rights Watch үкіметтік емес ұйымының Орталық Азия бойынша аға зерттеушісі **М. Риттман ханыммен** және ассистент **В. Киммен** кездесуі өтті.

2023 жылғы 31 мамырда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Экология мәселелері және табигат пайдалану жөніндегі комитетінің төрағасы Е.Т. Жаңбыршинның Ресей Федерациясындағы Франция Елшілігінің өнірлік құзыреттілігі бар Атом энергиясы және ядролық технологиялар жөніндегі кеңесшісі **А. Горбачев мырзамен** кездесуі өтті.

Еділ Жаңбыршин қонақтарға Қазақстан 2060 жылға қарай көміртекті бейтараптықта қол жеткізу мақсатында баламалы энергетиканы дамыту, оның ішінде атом энергиясын пайдалана отырып дамыту мүмкіндігін зерттеп жатқанын айтты.

Өз кезегінде Александр Горбачев комисариат осы салада ынтымақтасуға дайын екенін және Францияның атом энергетикасын дамытуда жеткілікті тәжірибесі бар екенін мәлімдеді.

Кездесуге Мәжіліс депутаттары **Д.Н. Тұрғанов**, **Б.А. Смағұлов** та қатысты.

2023 жылғы 8 маусымда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрағасы **А.С. Құспан** Ұлыбритания Парламенті Қауымдар палатасының депутаты **Т. Элвуд мырзамен** кездесті.

2023 жылғы 12 маусымда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрағасы **А.С. Құспан** ЕО-ның ОА бойынша арнайы өкілі **Т. Хакала ханыммен** кездесті.

2023 жылғы 13 маусымда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Заңнама және сот-құқықтық реформа комитетінің төрағасы С.В. Имашеваның Халықаралық нотариат одағының Президенті **Л. Галлиез мырзамен** және Францияның Жоғары Нотариат Кеңесінің Президенті **С. Сафо-Барсе ханыммен** кездесуі өтті.

2023 жылғы 22 маусымда Республика Парламенті Мәжілісінің Экономикалық реформа және өнірлік даму комитетінің төрағасы Н.С. Сабильтяновтың «Монголия-Қазақстан» парламентаралық ынтымақтастық жөніндегі тобымен кездесуі өтті.

2023 жылғы 29 маусымда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрағасы **А.С. Құспан** Люксембургтің Сыртқы және еуропалық істер министрі **Ж. Ассельборн мырзамен** кездесті.

Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің
депутаттары:

2023 жылғы 14 сәуірде Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаттары А.Ә. Сарымның, К.С. Сейтжанның, Д.Б. Тұрлыхановтың «Bike for Peace» Халықаралық қозғалысының Президенті Т. Нарланда мұрзамен кездесуі өтті.

Сонымен қатар, ол Қазақстан жаһандық ядролық қарузыздандың дәйекті жақтаушысы болып табылатынын және барлық елдердің жаппай қырып-жою қаруын таратпау режимін мұлтікіз сақтауын жақтайдынын атап өтті.

Талқылау қорытындысы бойынша кездесуге қатысуышылар екіжақты ынтымақтастықты нығайтуда келісті. Кездесу Мәжіліс ғимаратындағы экскурсиямен аяқталды.

«Bike for Peace» - бұл Норвегияда орналасқан, саяси емес және діни емес үйім, 1970 жылдардың аяғынан бері жұмыс істеп келе жатыр. Осы уақыт ішінде олар әлемнің 120-дан астам елінде 240-тан астам бейбітшілік пен достық шерулерін өткізді.

2023 жылғы 26 сәуірде Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаттары Т.М. Савельева мен Б.Т. Бейсенғалиев Орталық Азияны дамыту департаментінің директоры С. Купер ханыммен және Климаттың өзгеруі жөніндегі өнірлік кеңесші Р. Кория ханыммен кездесті.

2023 жылғы 20 мамырда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаттары Ү. Шапак пен Д.Е. Исадековтың БҰҰ-ның Азия-Тынық мұхиты өніріне арналған Босқындар істері жөніндегі Жоғарғы комиссары басқармасының Өнірлік бюросының директоры Идрики Ратваттемен кездесуі өтті.

Кездесуге БҰҰ-ның Қазақстан Республикасындағы тұрақты үйлестірушісі Микаэла Фриберг-Стори және БҰҰ-ның Орталық Азия бойынша Босқындар істері жөніндегі Жоғарғы комиссары басқармасының (БҰҰ БЖКБ) өкілі Ханс Фридрих Шоддер де қатысты. Кездесуге қатысуышылар босқындарға, пана іздеушілерге, азаматтығы жоқ адамдарға қолдау көрсету, сондай-ақ осы бағытта екіжақты ынтымақтастықты дамыту мәселелерін талқылады.

Мәжілістің Заңнама және сот-құқықтық реформа комитетінің мүшесі Унзила Шапак Қазақстан азаматтықтың болмауын азайту, босқындарды, ішкі қоныс аударған адамдарды және азаматтығы жоқ адамдарды қорғау және оларға гуманитарлық көмек көрсету бойынша белсенді іс-әрекет жасап жатқанын хабарлады. Біздің еліміз тиісті мәселелерді, оның ішінде Босқындар туралы Жаһандық шартты іске асыру мәселелерін шешуғе сындарлы үлес қосуда.

Оз кезегінде Идрики Ратватте БҰҰ БЖКБ Қазақстанды өнірде де, одан тыс жерлерде де маңызды қөшбасшы ретінде бағалайтынын атап өтті.

Идрики Ратватте Мәжіліс депутаттарына ұлттық заңнаманы азаматтықтың болмауы мәселелерін шешу жөніндегі республиканың халықаралық міндеттемелеріне сәйкес келтіргені үшін, сондай-ақ 2023-2027 жылдарға арналған көші-кон саясаты тұжырымдамасын қабылдағаны үшін алғысын білдірді.

Қазақстанның 2014-2024 жылдарға арналған азаматтықтың болмауын жою жөніндегі жаһандық іс-әрекет жоспары бойынша барлық белгіленген көрсеткіштерге келесі жылы қол жеткізуіне тілек білдірді.

2023 жылғы 2 маусымда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаты Ү. Шапақтың Монғолияның Қазақстан Республикасындағы Төтенше және Өкілетті Елшісі Б. Доржмырзамен кездесуі өтті.

Конференциялар, форумдар, семинарлар, дөңгелек үстелдер:

19 сәуірде Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрағасы А.С. Құспан IPU Task Force отырысына бейнеконференцбайланыс режимінде қатысты.

2023 жылғы 20 сәуірде бейнеконференцбайланыс режимінде Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрағасы А.С. Құспан ҰҚШҰ ПА тұрақты комиссияларының кезектен тыс бірлескен отырысының жұмысына қатысты.

2023 жылғы 20 сәуірде Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаты А.А. Баққожаев ТүркПА экономикалық ынтымақтастық жөніндегі комиссиясының 10-шы отырысына бейнеконференцбайланыс режимінде қатысты.

2023 жылғы 26 сәуірде Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаты Г.А. Нұрумова бейнеконференцбайланыс форматында Душанбе қаласында өткен «Орталық Азияның құқық қорғау органдары мен қорғанысындағы әйелдердің рөлі» атты бірінші өнірлік форумға қатысты.

2023 жылғы 29 мамырда Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісі мен Қыргыз Республикасы Жогорку Кенешінің Халықаралық істер комитеттерінің төрағалары бейнеконференцбайланыс форматында кездесті.

Қазақстан тараپынан кездесуге Мәжіліс депутаттары А.С. Құспан, О.Х. Құспеков, Е.Б. Саурықов және Қазақстан Республикасының Қыргыз Республикасындағы Төтенше және Өкілетті елшісі Р.С. Жошыбаев қатысты.

2023 жылғы 7 маусымда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаты Д.Н. Тұрғанов Астана қаласында өткен карбонсыздандыру мәселелері жөніндегі алғашқы Франция – Қазақстан форумына қатысты.

2023 жылғы 19 маусымда Астана қаласында БҮҰ және Қазақстан Республикасы Президентінің жанындағы Эйелдер істері және отбасылық-демографиялық саясат жөніндегі ұлттық комиссияның қолдауымен ұйымдастырылған «Эйелдердің инновациялар мен технологияларды дамытудағы рөлі» тақырыбында Орталық Азия елдерінің әйелдері диалогының отырысы өтті.

Осы іс-шарада Қазақстанның Орталық Азия елдері әйелдерінің диалогына төрағалық етуі басталды. Оған Қазақстан және Өзбекстан парламенттері палаталарының спикерлері, Қыргызстан,

Тәжікстан және Түркменстан депутаттары, мемлекеттік органдардың басшылары, сондай-ақ үкіметтік емес және халықаралық ұйымдардың дипломатиялық корпустың өкілдері қатысты.

Диалог қонақтары – ҚР Парламенті Мәжілісінің Төрағасы Ерлан Қошанов, Конституциялық Соттың Төрағасы Эльвира Әзімова, Қазақстан Республикасы Президенті Әкімшілігі Басшысының орынбасары, Республика Президенті жанындағы Әйелдер істері және отбасылық-демографиялық саясат жөніндегі ұлттық комиссияның төрағасы Аида Балаева, БҰҰ Бас хатшысының көмекшісі Мирослав Енча құттықтау сөзін сөйлемеді.

Ерлан Қошанов цифрлық гендерлік алшақтықты жою Орталық Азия елдерінде басым бағыт болуға тиіс екенін атап өтті.

Аида Балаева өз сөзінде Орталық Азия өнірі елдерінің белсенді әйелдерінің, әйелдер бизнес-қоғамдастығының, академиялық және ғылыми топтардың, үкіметтік емес және азаматтық секторлардың күш-жігерін біріктіруге баса назар аударды.

Сонымен қатар, Аида Балаева Орталық Азия елдерінің ғылыми-сараптамалық қоғамдастықтарының демографиялық дамудың, гендерлік тенденцияларының мәселелері бойынша ынтымақтастығын көңейтуді, туризмді, мәдениетті дамыту саласындағы жобаларды іске асыруды, экология саласында өзара іс-әрекет жасауды, сауданы, оның ішінде цифрлық сауданы дамытуды ұсынды.

Қазақстан Парламенті Мәжілісі төрағасының орынбасары Дания Еспаева отырыстың модераторы болды. Ол Орталық Азия елдерінің әйелдер диалогында Қазақстанның төрағалық етуінің басымдықтары туралы айтты. Атап айтқанда, еліміздің бастамасы бойынша Диалогтың басымдықтарына цифрандыру әйелдерді әлеуметтік-экономикалық қатынастарға кеңінен тартудың жаңа тиімді құралы ретінде енгізілген. Қазақстанның бұл мәселеде үлкен жетістіктері бар, олармен өлісуге дайын.

Біздің ел бейбітшілік пен қауіпсіздікті қамтамасыз етудегі әйелдердің рөлі мәселелері бойынша тәжірибе алмасуды көңейтуге ниетті. Қазіргі уақытта алты қазақстандық әскери бақылаушы, оның ішінде бір әскери қызметші әйел Батыс Сахарадағы БҰҰ миссиясына қатысады. Еліміздің Қарулы Күштерінің БҰҰ бітімгершілік миссияларына қатысуын көңейту жөніндегі Жол картасына әскери қызметші әйелдерді даярлау туралы тармақ енгізілген.

Сессия жұмысының қорытындысы бойынша Орталық Азия елдерінің әйелдері диалогының 2023 жылға арналған іс-шаралар жоспары қабылданды. Оған Алматыда «Әйелдер, бейбітшілік және қауіпсіздік» халықаралық конференциясын өткізу кірді.

«Әйелдер қатысатын инновациялар мен технологияларды дамыту саласындағы үздік практикалар» тақырыптық сессиясында әйелдердің жаңа технологияларды дамытудағы рөлін көрсететін табысты инновациялық жобалардың таныстырылымы өтті. Сессия шенберінде қатысушылар ауылдық аудандарда әйелдер стартаптарын, жасанды интеллектті, цифрандыруды дамытуға бағытталған цифрлық жобаларды талқылады, сондай-ақ отбасы мен қоғамның, әйелдер кәсіпкерлігінің, кәсіптік білім алу мен

жұмысқа орналастырудың өзекті мәселелерін шешуге бағытталған әзірлемелерді қарады.

Диалогқа қатысушылар әйелдерге әсер ететін құрылымдық және экономикалық проблемаларға назар аударды. «БҰҰ-әйелдер» құрылымының Өнірлік офисінің деректеріне сәйкес Еуропа мен Орталық Азия өнірінде 60 миллионнан астам әйел мобиЛЬДИ Интернетке қол жеткізе алмауда, сондықтан еркектерге қарағанда оқу және экономикалық даму мүмкіндіктерін жиі жіберіп алады.

Нақты және жаратылыстану ғылымдарындағы гендерлік теңсіздік толассыз. Ол орта мектепте басталып, жоғары сыныптарда нығая түседі, университетте қарыштап, еңбек нарығында аяқталады. Нәтижесінде, әйелдер техникалық және технологиялық инновацияларды құруға жауапты салаларда салыстырмалы түрде аз ұсынылған.

Бұл ретте, сарапшылардың деректері бойынша заманауи цифрлық трансформация әйелдердің экономикалық және әлеуметтік құқықтары мен мүмкіндіктерін кеңейту үшін мүмкіндіктер ашады және оған қол жеткізу міндетін Орталық Азияның барлық мемлекеттері мәлімдеген гендерлік теңдік үшін пайдаланылуы мүмкін.

ШЕТЕЛДЕРГЕ САПАРЛАР

Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Төрағасы:

2023 жылғы 27-28 сәуірде Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Төрағасы Е.Ж. Қошановтың Түркия Республикасына жұмыс сапары өтті.

Анкарада Ерлан Қошанов Қазақстан мен Түркия Достық паркінің салтанатты ашылу рәсіміне қатысты.

Іс-шара Түркия Республикасының 100 жылдығына орайластырылған. Мәжіліс Төрағасы қатысушыларды осы айтулы күнмен құттықтап, бауырлас түрік халқына бейбітшілік пен өркендеу тіледі.

Мәжіліс Төрағасы саябақтың ашылуы – біртұтас тамыр, ортақ мәдениет пен тарих байланыстыратын екі бауырлас халық арасындағы үлкен достық пен ынтымақтастықтың символы екенін атап өтті.

Саябақ Түркия астанасының ежелгі тарихи орталығы – Мамак ауданында орналасқан. Оның ауданы 14 мың шаршы метрді құрайды. Мұнда отбасылық демалысқа, спортпен шұғылдануға және жүгірге барлық жағдай жасалған. Саябақта Құлтегін, Білге Қаған, Тоныкөк жазулары бар тастар, сондай-ақ қазақтың ұлы жазушысы Абай Құнанбаев пен философ Әл-Фарабидің бюсттері орнатылған.

Сондай-ақ Ерлан Қошанов Түркия Республикасының Ұлы Ұлттық Жиналышының Төрағасы Мұстафа Шентоппен кездесті.

Ең алдымен, Мәжіліс Төрағасы бүкіл қазақ халқы Түркиядың жойқын жер сілкінің туралы хабарды қатты қайғырып қабылдағанын және бауырлас халыққа көніл айтуда сөздерін жеткізгенін атап өтті.

Ол Президент Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаевтың тапсырмасы бойынша жер сілкінісі салдарынан қираған аудандарда бірқатар әлеуметтік обьектілер салу жоспарланғанын да хабарлады.

Мәжіліс Төрағасы екі ел арасындағы қатынастарды одан әрі дамытудағы парламентаралық ынтымақтастықтың ерекше рөлін атап өтті.

Кездесу қорытындысы бойынша тараптар Мәжіліс пен Ұлы Үлттық Жиналыс арасындағы ынтымақтастық туралы хаттамаға қол қойды.

Делегация құрамына Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаттары А.С. Құспан, Ж.С. Әшімжанов, А.А. Бақжоев, Р.А. Берденов, А.Т. Құспан, Ж.Д. Сүлейменова, Д.Н. Тұрғанов кірді.

2023 жылғы 28 сәуірде Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Төрағасы Е.Ж. Қошанов Түркі мемлекеттері Парламенттік Ассамблеясының XII жалпы отырысына қатысты.

Күн ТүркПА Кеңесінің отырысынан басталды, онда ұйымға кіретін Қазақстан, Әзербайжан, Қыргызстан және Түркия парламенттерінің басшылары кездесті. Мәжіліс Төрағасы түрік тарапына қонақжайлышық пен іс-шараны жоғары деңгейде ұйымдастырудан үшін алғысын білдірді.

Биыл Түркі мемлекеттерінің Парламенттік Ассамблеясына 15 жыл толады. Осы уақыт ішінде үлкен жұмыс атқарылды. Ассамблея өзін үлкен әлеуеті бар тиімді парламентаралық диалог алаңы ретінде көрсетті.

Кеңес отырысында делегация басшылары бірқатар ұйымдастыру мәселелерін талқылады. Салтанатты жағдайда ТүркПА төрағалығының мәртебесі қырғыз парламентінің төрағасынан түрік Парламентінің басшысына берілді.

Содан кейін ТүркПА-ға мұшеле елдердің XII жалпы отырысы өтті. Оған делегациялардан басқа Түркіменстан парламентінің басшысы және Венгрия парламентінің байқаушы мәртебесі бар өкілі де қатысты. Өзбекстан Сенаты Олий Мәжілісінің Төрағасы отырыска онлайн режимде қатысты.

Қатысушылар Түркі әлемі елдерінің өзара іс-қимыл перспективаларына қатысты маңызды мәселелерді талқылады. Ерлан Қошанов өзара сенім мен достыққа негізделген ынтымақтастықтың арқасында түркі халықтарының бірлігі нығайып, олардың әлемдік қоғамдастықтағы беделі артып келе жатқанын атап өтті.

Делегаттар күн тәртібінде мәлімделген энергетика, көші-қон және азық-түлік салаларындағы өзара іс-қимыл мәселелері бойынша пікір алмасты.

Ерлан Қошанов өз сөзінде энергетикалық және азық-түлік қауіпсіздігін күштейтудің маңыздылығына назар аударды. Сондай-ақ, Қазақстан парламентінің басшысы көші-қон саласындағы ынтымақтастықты дамыту үшін ТүркПА-ның арнағы ғылыми-практикалық конференциясын ұйымдастыруды ұсынды.

Мәжіліс Төрағасы Қазақстан түркі интеграциясының одан әрі дамуын қолдайтынын айтты.

Отырыс қорытындысы бойынша қатысуышылар Анкара декларациясын қабылдады.

ТүркПА-ның келесі ХІІІ жиналышы 2024 жылы Эзіrbайжанда болады деп жоспарланды.

Делегация құрамына Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаттары А.С. Құспан, Ж.С. Әшімжанов, А.А. Баққожаев, Р.А. Берденов, А.Т. Құспан, Ж.Д. Сұлейменова, Д.Н. Тұрғанов кірді.

2023 жылғы 5-6 мамырда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Төрағасы Е.Ж. Қошанов Ұлыбритания және Солтүстік Ирландия Біріккен Корольдігінің Королі Чарльз III пен Королева-консорт Камилланың таққа отыруына қатысты.

Салтанатты рәсім Лондондағы Вестминстер аббаттығында өтті.

Еrlan Қошанов Британ монархына Президент Қасым-Жомарт Тоқаевтың құттықтауын жолдады.

Сондай-ақ, Мәжіліс Төрағасы Ұлыбританияның Сыртқы істер министрі Джеймс Клеверлимен және Мемлекеттік инвестициялар министрі лорд Доминик Джонсонмен кездесті, ол жақында екі елдің сауда-экономикалық, ғылыми-техникалық және мәдени ынтымақтастық жөніндегі үкіметаралық комиссиясының тен төрағасы болды.

Екіжақты қатынастардың бүкіл кешені, сондай-ақ халықаралық және өнімлік саясат мәселелері талқыланды.

Лондонда, сондай-ақ Британ-Қазақ қоғамының Төрағасы лауазымында екі ел арасындағы достық байланыстарды он жылдан астам белсенді дамыттып келе жатқан Руперт Гудман мырзамен кездесу өтті.

2023 жылғы 15-17 мамырда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Төрағасы Е.Ж. Қошанов Баку қаласында (Әзіrbайжан Республикасы) Гейдар Әлиевтің 100 жылдығына арналған Милли Меджлистің арнайы отырысына қатысты.

Оған 30 елдің парламент, сондай-ақ парламентаралық үйымдар – Парламентаралық Одақ, Араб Парламенті, ТүркПА және Қара теңіз экономикалық ынтымақтастығы Парламенттік Ассамблеясының өкілдері қатысты.

Өз сөзінде Еrlan Қошанов отырысқа қатысуышыларға және бүкіл әзербайжан халқына Қазақстан Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың құттықтауын жеткізді. Ол Гейдар Әлиевтің қазіргі қазақ-әзербайжан қатынастарының қалыптасуындағы басты рөлін атап өтті.

Еrlan Қошанов осы жылдың сәуір айында Астанада Гейдар Әлиев атындағы жаңа көшенің салтанатты ашылу рәсімі өткенін де хабарлады.

Ол парламентаралық өзара іс-қимыл бауырлас елдеріміздің жан-жақты ынтымақтастығын нығайтуда маңызды орын алғатынын ерекше атап өтті. Және Әзіrbайжанның Милли Меджлисінің бүтінгі іс-шарасы қазіргі қатынастардағы парламенттік дипломатияның ерекше рөлін көрсетеді.

Түстен кейін Мәжіліс Төрағасы Әзіrbайжан Республикасы Милли Меджлисінің Спикери Сахиба Гафаровамен

кездесті. Спикерлер Ильхам Әлиевтің жақында Астанаға ресми сапары барысында Қазақстан мен Әзербайжан басшылары қол жеткізген уағдаластықтарды іске асыруға екі елдің халық қалаулыларының қатысу мүмкіндітерін талқылады.

Қазақ делегациясының құрамына Мәжіліс депутаттары А.С. Құспан, М.М. Магеррамов, А.Ә. Сарым және Парламент Сенатының депутаты Н.Б. Жұсіп кірді.

2023 жылғы 17-18 мамырда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Төрағасы Е.Ж. Қошанов ҰҚШҰ Парламенттік Ассамблеясы Кеңесінің Минск қаласында өткен отырысына қатысты.

Өз сөзінде Ерлан Қошанов Қазақстандағы саяси реформалар және Мәжіліске өткен сайлаудың қорытындылары туралы хабарлады. Ол қатысушы елдердің парламенттеріндегі әріптестеріне ҰҚШҰ Парламенттік Ассамблеясының сайлауды байқау жөніндегі мониторингтік миссиясының құрамында өз өкілдерін жібергені үшін алғыс айтты.

Мәжіліс Төрағасы ҰҚШҰ Парламенттік Ассамблеясы өзін халықаралық және өнірлік саясаттың өзекті мәселелері талқыланатын, модельдік заңдар әзірленетін маңызды диалог алаң ретінде танытқанын атап өтті. Ерлан Қошанов өнірдегі биологиялық қауіпсіздікті қамтамасыз етудің маңыздылығына Кеңес мүшелерінің назарын аударды.

Делегация басшылары Беларусь Республикасының Президенті Александр Лукашенкомен кездесті.

Сапар барысында бірқатар екіжақты кездесулер де өтті.

Беларусь Республикасы Үлттық Жиналысы өкілдер Палатасының Төрағасы Владимир Андрейченкомен кездесуде Мәжіліс Төрағасы парламентаралық өзара іс-қимыл Қазақстан-Беларусь қатынастарының маңызды құрамдас бөлігі болып табылатынын атап өтті.

ҰҚШҰ ПА Кеңесінің алаңында Ерлан Қошановтың Тәжікстан Республикасы Парламентінің Төрағасы Махмадтоир Зокирзодамен және Қырғыз Республикасы Жогорку Кенеш Спикері Нұрланбек Шакиевпен жемісті кездесулері де өтті.

Сондай-ақ, делегация құрамына Мәжіліс депутаттары А.С. Құспан, А.Н. Раҳымжанов, П.О. Казанцев кірді.

Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісі Төрағасының орынбасарлары:

2023 жылғы 10-13 маусымда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісі Төрағасының орынбасары А.П. Рай Бейжін қаласында (Қытай Халық Республикасы) Өткен «Қытай – Орталық Азия» саяси партиялары диалогының 1-ші отырысына қатысты.

Іс-шараға қатысу үшін Бейжінге Орталық Азияның бес елінің саяси партияларының өкілдері келді. Қазақстан атынан «AMANAT», «Ауыл», «Respublica», «Ақ жол», ҚКП партияларының өкілдері барды. Өткен отырыс «Орталық Азия – Қытай» бірінші Саммиті шеңберінде қол жеткізілген уағдаластықтарды іске асырудың жалғасы болды.

Мәжіліс Төрағасының орынбасары Орталық Азия елдерінің өзара іс-кимыл деңгейі соңғы бірнеше жылда тұрақты өсіп келе жатқанын атап өтті. Оның айтуынша парламентаралық ынтымақтастық та белсенді дамып келеді: биыл Орталық Азияның Парламентаралық форумы құрылды.

Делегация құрамына Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаттары А.А. Баққожаев, Р.А. Берденов, А.Н. Рақымжанов кірді.

**Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісі
Комитеттерінің Төрағалары:**

2023 жылғы 13 сәуірде Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрағасы А.С. Құспан Санкт-Петербург қаласында (Ресей Федерациясы) ТМД ПАА саяси мәселелер және халықаралық ынтымақтастық жөніндегі тұрақты комиссиясы отырысының жұмысына қатысты.

2023 жылғы 13 сәуірде Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрағасы А.С. Құспан Санкт-Петербург қаласында (Ресей Федерациясы) ТМД ПАА Кенесі отырысының жұмысына қатысты.

2023 жылғы 14 сәуірде Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрағасы А.С. Құспан Санкт-Петербург қаласында (Ресей Федерациясы) ТМД ПАА-ның 55-ші жалпы отырысының жұмысына қатысты.

2023 жылғы 13-14 сәуірде Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрағасы А.С. Құспан Санкт-Петербург қаласында (Ресей Федерациясы) өткен халықаралық терроризмге қарсы іс-кимыл жөніндегі конференцияға қатысты.

2023 жылғы 22 сәуірде Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрағасы А.С. Құспан Алматы қаласында Словакия Парламентінің Спикері Б. Коллар мырзамен кездесті.

2023 жылғы 25 мамырда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Заңнама және сот-құқықтық реформа комитетінің төрайымы С. В. Имашева Брюссель қаласында (Бельгия Корольдігі) өткен «Қазақстан мен Монголиядағы конституциялық реформалар: сабактар мен перспективалар» тақырыбындағы Еуропалық Парламенттің дөңгелек устеліне қатысты.

2023 жылғы 3-5 маусымда Қазақстан Республикасы Парламенті делегациясының құрамында Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрайымы А. С. Құспанның Каир қаласына (Египет Араб Республикасы) жұмыс сапары өтті.

2023 жылғы 5-6 маусымда Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатының Төрағасы М. С. Әшімбаевтың ресми сапары шенберінде Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің Халықаралық істер, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің

төрайымы А. С. Құспанның Иерусалим қаласына (Израиль Мемлекеті) жұмыс сапары өтті.

2023 жылғы 14-15 маусымда Мәжілістің Экология мәселелері және табиғат пайдалану комитетінің төрағасы Еділ Жаңбыршин Сеул қаласында (Корея Республикасы) өткен Азия-Тынық мұхиты өнірі парламентшілерінің конференциясына қатысты.

Кездесуге 46 мүше мемлекеттің өкілдері келді.

Конференцияның мақсаты - парламентаралық ынтымақтастықты нығайту және қоршаған органды қорғау саласында тәжірибе алmasу.

Үйымға мүше мемлекеттердің өкілдері климаттың өзгеруі және оның экологияға әсері туралы өз пікірлерімен бөлісті. Қазақстанға мұздықтардың еруі, құрғақшылық, өзендер мен көлдердің кебуі сияқты экологиялық проблемалар да тән. Осыған байланысты Еділ Жаңбыршин өз баяндамасында біздің еліміз оларды шешу үшін қабылдайтын нақты шараларға назар аударды.

Депутат бүтінде бірде-бір ел климаттық сын-қатерлерді жалғыз өзі жеңе алмайтынын, сондықтан бейімделу және салдарын азайту мәселелерінде өнірлік ынтымақтастық қажет екенін атап өтті. Қалған спикерлер де бірлесіп әрекет ету керек деп мәлімдеді, әйтпесе жағдай одан да қызын болады.

Сапар барысында Еділ Жаңбыршин Корея Республикасы Үлттық Ассамблеясының «Қазақстан-Корея» достық тобының төрағасы У Вон Шикпен және afoсo (Орман секторындағы ынтымақтастық жөніндегі Азия үйымы) директорының орынбасары Джин Санпилмен кездесті. Кездесуде ормандарды мониторингтеу және қорғау, өрттің алдын алу және оқшаулау, ең бастысы – өртенген ормандарды қалпына келтіруді ғылыми-технологиялық және әдістемелік жағынан қамтамасыз ету мәселесі талқыланды.

Екінші дүниежүзілік соғыс кезінде Корея 6,5 миллион гектар табиғи орманынан айырылғанын атап өтеміз. 1949 жылдан бастап елде орманды қалпына келтірудін арнағы бағдарламасы бойынша 11 млрд астам ағаш отырғызылды, орман қызметі құрылды.

Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаттары:

2023 жылғы 19 сәуірде Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаттары А. Б. Сағандықова мен Е. Ж. Сатыбалдин Ташкент қаласында (Өзбекстан Республикасы) өткен СІМ өкілдері мен ОА елдері парламентшілерінің климаттың өзгеруі мәселелері жөніндегі 9-шы кездесуіне қатысты.

2023 жылғы 27 сәуірде Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаты Ж.Д. Сүлейменова Анкара қаласында (Түркия Республикасы) өткен ТүркПА әйел парламентшілер тобының отырысына қатысты.

2023 жылғы 27 сәуірде Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаты Р. А. Берденов Анкара қаласында (Түркия

Республикасы) өткен ТүркПА жас парламентшілер тобының отырысына қатысты.

2023 жылғы 28 сәуір мен 1 мамыр аралығында Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаты Ү. Шапақ Ташкент қаласында (Өзбекстан Республикасы) Өзбекстан Республикасының «Өзбекстан Республикасының Конституциясы туралы» Конституциялық Заңының жобасы бойынша референдум дайындау және өткізу мониторингіне қатысты.

2023 жылғы 28 сәуір мен 1 мамыр аралығында Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаты Қ.Ж. Иса Ташкент қаласында (Өзбекстан Республикасы) Өзбекстан Республикасының «Өзбекстан Республикасының Конституциясы туралы» Конституциялық Заңының жобасы бойынша референдум дайындау және өткізу мониторингіне қатысты.

2023 жылғы 28 сәуір мен 1 мамыр аралығында Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаты М. С. Башимов Ташкент қаласында (Өзбекстан Республикасы) Өзбекстан Республикасының «Өзбекстан Республикасының Конституциясы туралы» Конституциялық Заңының жобасы бойынша референдум дайындау және өткізу мониторингіне қатысты.

2023 жылғы 7 - 9 мамырда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаты Е. Б. Саурықов Түркия Республикасында өткен «Аханов оқулары - 2023» халықаралық конференциясына қатысты.

2023 жылғы 14 мамырда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаты Е. Б. Саиров Анкара қаласындағы ЕҚЫҰ ПА желісі бойынша Түркия Республикасындағы президенттік және парламенттік сайлауды байқауға қатысты.

2023 жылғы 14 мамырда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаты С.Б. Мұсабаев Анкара қаласындағы ТүркПА желісі бойынша Түркия Республикасындағы президенттік және парламенттік сайлауды бақылауға қатысты.

2023 жылғы 15-18 мамырда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаты Б. С. Ізмұхамбетов Мәскеу қаласындағы «Тәуелсіз мемлекеттердің ардагерлерінің (зейнеткерлерінің) қоғамдық ұйымдарының достастығы» Халықаралық одағының Үйлестіру кеңесінің жұмысына қатысты.

2023 жылғы 16-18 мамырда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаты Г. А. Нұримова Душанбе қаласында (Тәжікстан Республикасы) өткен «Болашаққа дайындық: Шығыс Еуропа және Орталық Азия өнірінің туберкулез бойынша 2023 жылғы саммиті» кокусының жаһандық ТБ саммитіне қатысты.

2023 жылғы 18-19 мамырда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаты Ү. Шапақ Санкт-Петербург қаласындағы Құқықтық мәселелер бойынша ТМД ПАА тұрақты комиссиясының отырысына қатысты.

2023 жылғы 22-26 мамырда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаттары Е. Х. Барлыбаев пен Д.Н. Түрғанов Пномпень қаласында (Камбоджа Корольдігі) өткен Су ресурстары жөніндегі Азия парламенттік консультативтік кеңесінің жоғары деңгейдегі 5-ші кеңесіне қатысты.

Мәжілістің Экология мәселелері және табиғат пайдалану комитетінің мүшесі Дүйсембай Тұрғанов отырыска қатысушыларды Қазақстанның бүгінгі күнгі климаттың өзгеруінің салдарымен қысқаша таныстыруды. Ол су ресурстары проблемасы өздерімен тікелей байланысты екенін және шұғыл бейімделу шараларын қабылдауды талап ететінін атап өтті.

Ол Мемлекет басшысының тапсырмасы бойынша бүгінде климаттың өзгеруі мен шекара маңы елдерінің саясаты мәселелерін ескеретін, сондай-ақ су ресурстары тапшылығын төмендетуге ықпал ететін жаңа Су кодексін әзірлеу жұмыстары жүргізіліп жатқанын айтты. Бұдан басқа, КР Су саласын дамытудың 2023-2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы әзіrlenіп жатыр, онда қазіргі кездегі су секторының сын-қатерлерін шешу жөніндегі іс-шаралар айқындалатын және бағдарланатын болады.

Мәжілістің Экология мәселелері және табиғат пайдалану комитетінің мүшесі Ерлан Барлыбаев өз сөзінде іс-шараның парламенттік ынтымақтастық арқылы су ресурстарының әл-ауқатын қамтамасыз етудегі бірлескен перспективаны айқындауға көмектесетінін атап өтті.

«Дөңгелек үстелге» Лаос, Камбоджа, Қырғызстан, Малайзия, Непал және Оңтүстік Корея өкілдері қатысты. Қатысушылар су және оны пайдалану проблемаларын шешу бойынша пікір әрі тәжірибе алмасты. Оттырыс қорытындысы бойынша бірлескен декларацияға қол қойылды.

2023 жылғы 25 мамырда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаты Д. В. Колода Минск қаласында өткен «Сайлау процесінің теориясы мен практикасы» халықаралық ғылыми-практикалық конференциясына қатысты.

2023 жылғы 27 - 29 мамырда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаты С. Б. Мұсабаев Анкара қаласында ТүркПА желісі бойынша Түркия Республикасындағы президенттік сайлауды (2 тур) байқауға қатысты.

2023 жылғы 1 маусымда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаты О. Х. Құспеков Бақу қаласында (Әзербайжан Республикасы) өткен «Гейдар Әлиев – қазіргі тәуелсіз Әзіrbайжанның сәулетшісі: Әзербайжан көпмәдениеттілігінің негізін қалаушы» атты халықаралық дөңгелек үстелге қатысты.

2023 жылғы 3 - 6 маусымда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаты Н.К. Әшімбетов БҰҰ Азық-түлік және ауыл шаруашылығы үйімінің «Қазақстанда қосылған құнның азық-түлік тізбегін дамыту үшін шағын шаруашылықтарды инвестициялық қолдау» жобасы шенберінде және Будапешт қаласында (Венгрия) өткен «Қоғамдастықтарды кешенді дамыту жөніндегі III өнірлік семинары» таныстыру сапарына қатысты.

2023 жылғы 6 маусымда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаты Е. Д. Стамбеков Алматы қаласында (Қазақстан Республикасы) өткен Қылмыстық кірістерді заңдастыруға және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл жөніндегі Еуразиялық топ парламентшілерінің екінші форумына қатысты.

2023 жылғы 6 - 13 маусымда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаты К. С. Сейтжан Раенг қаласында (Тайланд Корольдігі) паравелоспорттан өткен 11-ші Азия чемпионатына қатысты.

2023 жылғы 8-9 маусымда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаты Д. Б. Тұрлыханов Бішкек қаласында (Қырғыз Республикасы) өткен грек-рим және әйелдер күресінен Азия чемпионатына қатысты.

2023 жылғы 12-16 маусымда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаты Д. Б. Тұрлыханов Бішкек қаласында (Қырғыз Республикасы) өткен грек-рим және әйелдер күресінен Азия чемпионатына қатысты.

2023 жылғы 8 - 10 маусымда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаты У. Шапақ Венеция қаласында (Италия Республикасы) өткен Венеция комиссиясының 135-ші пленарлық сессиясына қатысты.

2023 жылғы 13-15 маусымда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаты Н.А. Сәрсенғалиев Марракеш қаласында (Марокко Корольдігі) өткен дінаралық диалог бойынша ПАК халықаралық парламенттік конференциясына қатысты.

2023 жылғы 13 - 15 маусымда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаты К.С. Сейтжан Нью-Йорк қаласында (АҚШ) өткен Мұгедектердің құқықтары туралы конвенцияға қатысушы мемлекеттердің 16-сессиясына қатысты.

2023 жылғы 15 маусымда Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің депутаты С.М. Пономарев Ұлтаралық қарым-қатынас тілі ретінде орыс тілі жылына арналған ТМД-ның «Пушкин оқулары» халықаралық парламенттік форумына қатысты.

Сергей Пономарев өз сезінде Пушкин оқулары Қазақстан Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың бастамашы болған ТМД-да орыс тілі жылы аясында өткізіліп жатқанын атап өтті.

Сергей Пономарев форум қатысушыларына Қазақстанда орыс ақыны мен жазушысының шығармаларын зерттеу жалғасып жатқанын айтты. Ол қазақтарды Пушкиннің шығармашылығымен ұлы ағартушы, ақын және философ Абай таныстырганын атап өтті. Қазақстанда Пушкиннің ескерткіштері бар, ал Абай ескерткіші Мәскеудің орталығында орналасқан.

**VIII сайланымның бірінші сессиясында
Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісі басшылығы
мен депутаттарының халықаралық қызметі туралы есеп**

Іс-шаралар	Саны
Екіжақты кездесулер (оның ішінде онлайн), деңгейі:	36
Төрага:	10
Төраганың Орынбасарлары:	9
Комитет төрагалары:	13
Депутаттар:	4
Шетелге ресми және жұмыс сапарлары, деңгейі:	5
Төрага:	
- жұмыс сапарлары	4 (Түркія, Беларусь, Әзірбайжан, Ұлыбритания)
Төраганың Орынбасарлары (жұмыс сапарлары):	1 (Кытай)
Участие в международных мероприятиях за рубежом (поездки), на уровне:	31
Төраганың Орынбасарлары:	6
Депутаттар:	25
Шетелдік делегациялардың Қазақстанға сапарлары:	8
шетелдік парламенттер төрагаларының, төрага орынбасарларының, комитеттер төрагаларының, депутаттарының жұмыс сапарлары	8 (Бельгия, Литва, Грузия, Кыргызстан, Тәжікстан, Түркіменстан, Өзбекстан, Монголия)
Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісі үйымдастырыған халықаралық іс-шаралар (конференциялар, форумдар, дөңгелек үстелдер және т. б.):	1
Халықаралық іс-шараларға бейне-конференц-байланыс форматында қатысу, деңгейі:	5
Комитет төрагалары:	3
Депутаттар:	2
ЖИЫНЫ:	86

VI БӨЛІМ. ЖҰРТШЫЛЫҚПЕН ЖӘНЕ БАҚ-пен БАЙЛАНЫС

2023 жылғы 29 наурызда VIII саланған Парламенттің бірінші сессиясының ашылуында берілген Қазақстан Республикасы Президентінің тапсырмаларына сәйкес депутаттық корпустың ақпараттық жұмысының ашықтығына ерекше назар аударылады.

Осы жылдың 5 сәуірінен бастап Мемлекет басшысының тапсырмасын орындау мақсатымен Мәжілістің жалпы отырыстары мен басқа да маңызды іс-шаралар «Jibek joly» және «Хабар 24» мемлекеттік телеарналарының тікелей эфирінде көрсетіледі.

Мәжіліс ғимаратында «Jibek joly» телеарнасының мобиЛЬДІ телевизиялық студиясы алаңында депутаттар мен мемлекеттік органдардың басшылары апта сайын азаматтардың өзекті мәселелерін шешуге жолында қабылданып жатқан зандарды түсіндіреді.

Сонымен қатар халықты түрғын үй-коммуналдық шаруашылық саласындағы реформалар туралы кеңінен хабардар ету мақсатымен Алматы қаласында өткен Мәжіліс жаңындағы қоғамдық палатаның көшпелі отырысы онлайн-трансляциямен қамтамасыз етілді.

Палата отырыстарын Мәжілістің ресми сайты, YouTube, Facebook әлеуметтік желілеріндегі аккаунттары, сондай-ақ бірқатар ақпараттық агенттіктердің сайттары арқылы онлайн трансляциялау тәжірибесі жалғасуда.

Парламент депутаттары түрлі телебағдарламалар мен ток-шоуларға қатыса отырып, қабылданған зандар туралы жұртшылықты хабардар етуде үлкен белсенділік танытуда. Мысалы, «Хабар 24» телеарнасында депутаттардың жұмысы бойынша екі жоба – «Мәжіліс Live» және «Депутаттық сауал» бағдарламалары шығады. «Еуразия» бірінші арнасында «Границы» талдамалық бағдарламасында «Парламент в деле» айдарын шығаруды жүзеге асырады. Қазақ радиосында Парламенттің жұмысы туралы бағдарлама тұрақты түрде шығып жатыр.

Орта есеппен күн сайын БАҚ-та Мәжіліс депутаттарының қатысуымен 100-ге жуық материал жарияланады. Әрбір жалпы отырыстың қорытындысы бойынша кемінде 250 материал шығады.

Осы сессияға барлығы 70 бұқаралық ақпарат құралдарынан 500-ге жуық тілші тіркелген.

Бірінші сессия басталғаннан бері депутаттардың әлеуметтік желілердегі белсенділігінің оң қарқыны байқалады. Instagram, Facebook, Tik-Tok сияқты танымал платформаларда әр депутат өзінің заң шығару және қоғамдық қызметі жайлы жазбаларды белсене жариялай отырып, өз аккаунттарын жүргізеді.

Бұл ретте Мәжілістің жұмысы туралы жедел ақпарат алу және халықпен кері байланысты қамтамасыз ету үшін басты алаң Палатаның әлеуметтік желілердегі ресми аккаунттары болып саналады. Ресми парақтарға жазылу күн сайын артып келеді. 2023 жылғы 9 маусымдағы жағдай бойынша Мәжіліс аккаунттарында: Facebook – 56 000, Tik-Tok – 44 500,

Twitter – 27 809 адам, YouTube – 17 900 адам, Instagram – 14 700 адам, Telegram – 1709 адам тіркелген.

Мысалы, депутат Ермурат Бапидің Халық банк туралы сауалының видеосы Facebook парақшасында 65 мыңнан астам пайдаланушыны қамтыды. Еділ Жаңбыршиннің YouTube желісінде жеке банктерге мемлекеттік қолдау көрсету туралы өтініші бір айда 87 мыңнан астам қаралым жинаған. Мақсат Толықбайдың мектепті жеке меншікке сату туралы сауалы бар видео Tik-Tokта 1,4 миллион қаралым жинады. Instagram-да Reels роликтері кең таралып жатыр. Олардың осы кезеңдегі қамтуы 1,1 миллион қолданушыдан асады. Көрсетілген кезеңде профильге келушілер саны 422%-ға өсті.

VII БӨЛІМ ҚОРЫТЫНДЫ

VIII сайланған Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің бірінші сессиясы 2023 жылғы 29 наурызда Парламент Палаталарының бірлескен отырысымен ашылды, онда Мемлекет басшысы Қ.К. Тоқаев сөз сөйледі.

Президент еліміздің өткен жылғы қоғамдық-саяси өміріндегі негізгі өзгерістерге тоқталды.

Ол жүзеге асырылып жатқан реформалар «Мықты Президент - ықпалды Парламент - есеп беретін Үкімет» формуласына негізделгенін атап өтті:

«Осы формула біздің мемлекетіміздің басты тірері болып табылады. Референдумнан кейін жаңартылған Конституцияның талаптарын басшылыққа ала отырып, біз барлық билік институттарын ауқымды трансформациялауға кірістік. Бұл барлық қазақстандықтардың ұмтылыстарына да жауап береді».

Тарихта түнғыш рет Мәжіліске парламенттік сайлау қорытындысы бойынша бірден алты саяси партия өтті. Олар мәжілісте **69 орын** алды.

Бір мандатты аумақтық сайлау округтерінде **29 депутат** сайланды.

Мәжіліс Регламентіне сәйкес «АМАНАТ» партиясының, «Ауыл» халықтық-демократиялық патриоттық партиясының, «Respublica» партиясының, «Ақ жол» Қазақстан демократиялық партиясының, Қазақстан Халық партиясының, Жалпыұлттық социал-демократиялық партияның фракциялары құрылды.

Бір мандатты аумақтық сайлау округтері бойынша Парламент Мәжілісінде «АМАНАТ» партиясы ұсынған **22 депутат** сайланды. **7 депутат** өзін-өзі ұсынды.

Мәжілістің жаңа құрамында 80 ер адам (81,6 %) және 18 әйел (18,4%) бар. Депутаттың орташа жасы - 48 жас.

Депутаттар әртүрлі қызмет салаларының өкілі: бизнес, мемлекеттік қызмет, үкіметтік емес ұйымдар, білім беру, медицина және т. б.

Мәжіліс депутаттары заң жобалау жұмысына белсене араласты. Бірінші сессия кезеңінде Қазақстан Республикасы Парламенті Палаталарының 3 бірлескен отырысы, Мәжілістің **15 жалпы отырысы** өткізілді, онда **91** мәселе қаралды. Тұрақты комитеттердің **82** отырысы, тұрақты комитеттердің **21** кеңейтілген және **14** көшпелі отырысы, заң жобаларын қарау бойынша жұмыс топтарының **261 отырысы**, **9 дөңгелек үстел** өтті.

Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісінің заңнамалық портфелі есепті кезең ішінде 82 заң жобасын құрады, оның ішінде 51 заң жобасы алдыңғы шақырылымнан өтті, 31 заң жобасы бірінші сессия барысында келіп түсті. Палатаның жалпы отырыстарында қарау қорытындысы бойынша Парламент Сенатына 30 заң қабылданды және қарауға жіберілді. Парламент Палаталарының бірлескен отырысында 1 Конституциялық заң

қабылданды. Көрсетілген кезең ішінде Мемлекет басшысы **13 заңға** қол қойды.

Қазақстан Республикасы Парламентінің Мәжілісі мемлекеттік құрылыстың құқықтық базасын, мемлекеттік экономикалық және қаржы-бюджет саясатын, шаруашылық қызметті, әлеуметтік-мәдени саланың жұмыс істеуін, заңдылық пен құқықтық тәртіпті қорғауды қамтамасыз етуді одан әрі дамытуға бағытталған заңнамалық актілер топтамасын қабылдады.

Солардың қатарында қоғамдық бақылау, әкімшілік құқық бүзушылық, кәсіптік біліктілік, мемлекеттік наградалар, әлеуметтік қамсыздандыру және білім беру, сұйытылған газ және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық айналымы, Семей ядролық қауіпсіздік аймағы, жол қозғалысын ұйымдастыру және т. б. мәселелер бойынша заңдар бар.

Жаңадан сайланған депутаттар Қазақстан Республикасы халықаралық шарттарының құқықтық базасын қалыптастыру жөніндегі жұмысты жалғастырды. Парламент Мәжілісінің қарауында Қазақстанның сыртқы саясатының басымдықтарын іске асыруды бекітетін басқа мемлекеттермен және халықаралық ұйымдармен халықаралық келісімдер туралы ратификациялық заң жобаларының блогы болды. Бұл азаматтық және қылмыстық істер бойынша өзара құқықтық көмек көрсету, ұжымдық қауіпсіздік туралы шарт, ұйымының бітімгершілік қызметі, өнірлік экономикалық ынтымақтастық, кедендей қоғамдық бақылау рәсімдерін женілдету, еркін экономикалық аймақтар, мүгедектердің құқықтары және т.б. мәселелер.

Ағымдағы сессияда депутаттар заң шығару бастамасының конституциялық құқығын іске асырды. Олар Қазақстан Республикасы заңдарының **14 жобасына** бастамашылық жасады, атап айтқанда: «Прокуратура туралы» Конституциялық заң, Заңсыз иемденілген активтерді мемлекетке қайтару, Онлайн-платформалар және онлайн-жарнама, Қазақстан Республикасының Ұлттық қорынан балаларға төлем жасау, Орман шаруашылығы және ерекше қорғалатын табиғи аумақтар мәселелері, Ақпараттық қауіпсіздік туралы, Процестік заңнаманы жетілдіру, Адвокаттық қызмет және заң көмегін көрсету, Дауларды соттан тыс және сотқа дейін шешу мәселелері бойынша Зандар.

Қазіргі уақытта Мәжілісте **48 заң жобасы** қаралып жатыр.

Бірінші сессия барысында Парламент Мәжілісінің депутаттары Қазақстан Республикасының Премьер-Министріне, Қазақстан Республикасының Бас прокурорына, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің Төрағасына және орталық мемлекеттік органдардың басшыларына елдің әлеуметтік-экономикалық және қоғамдық дамуының өзекті мәселелері бойынша **252 депутаттық сауал** жолдады.

Депутаттық сауалдардың басым бөлігі экономикалық блок, мемлекеттік бағдарламаларды іске асыру, салық салу жүйесі, банк саласы, өнеркәсіп, кәсіпкерлік, өнірлік даму, қоршаған ортаны қорғау, экологиялық қауіпсіздік, агроенеркәсіп кешені және ауыл шаруашылығы мәселелеріне арналған. Азық-түлік,

Күнделікті сұранысқа ие тауарлар, тұрғын үй-коммуналдық қызметтер, электр энергиясы, газ, жанар-жағар май бағасының тұрақты өсуі сияқты проблемалар да айтылды. Әлеуметтік саясат, денсаулық сақтау, білім беру, мүгедектердің проблемалары, аз қамтылған халықты қолдау шараларын қабылдау қажеттілігі, азаматтарды әлеуметтік қорғау, міндетті әлеуметтік медициналық сақтандыру жүйесінің тиімділігі мәселелері өткір күйінде қалып отыр. Сондай-ақ, мәдениет, тіл саясаты, бұқаралық ақпарат құралдары, спорт және туризм, сепаратизм, құмар ойындарға қарсы күрес шараларын қабылдау, әлеуметтік желілерде жарияланған ақпарат үшін блогерлердің жауапкершілігі мәселелері айтылды.

Мемлекет басшысының тапсырмасы бойынша Қазақстанның орнықты дамуы саласындағы ұлттық мақсаттар мен міндеттердің іске асырылуын мониторингілеу жөніндегі Парламенттік комиссия құрылды. Оның құрамына Сенат пен Мәжіліс депутаттары кірді. Парламенттік комиссияның негізгі мақсаты - орнықты даму саласындағы ұлттық мақсаттар мен міндеттерді тиімді іске асыруға жәрдемдесу.

Оз қызметін өткен шақырылымда бастаған Парламент Мәжілісі жаңындағы Қоғамдық палата жұмысын жалғастырды. Осы консультативтік-кеңесші органның құрамы жартысына дейін жаңартылды. Мәжіліс жұмысының бірінші сессиясы барысында Қоғамдық палата бес отырыс өткізді, онда сараптамалық қоғамдастықтың қатысуымен жергілікті өзін-өзі басқару, онлайн-платформалар және онлайн-жарнама, заңсыз иемденілген активдерді мемлекетке қайтару, мемлекеттік сатып алу туралы заң жобалары, мұліктің меншік иелері бірлестіктерінің проблемалық мәселелері және басқа да өзекті тақырыптар талқыланды. Мәселелерді қарау нәтижелері бойынша Қоғамдық палата Мәжілістің бейінді комитеттері мен мемлекеттік органдарға ұсыныстар берді.

Қаралып отырған кезеңде Мәжіліс депутаттарының атына азаматтардан **5174** өтініш келіп түсті.

Палата жұмысының барлық бағыттары ақпараттық қеңістікте, жаңалықтар сайттарында, Мәжілістің әлеуметтік желілердегі ресми беттерінде қеңінен жарияланады. Ағымдағы жылдың 5 сәуірінен бастап Мәжілістің жалпы отырыстары мен басқа да маңызды іс-шаралары «Jibek joly» және «Хабар 24» телеарналарының тікелей эфирінде көрсетіледі. Сонымен бірге, отырыстарды онлайн форматта Мәжілістің интернет-ресурсстарында - parlam.kz сайтында және Палатаның Uoutube парақшасында тарату жалғасуда. Депутаттардың Facebook, Instagram, Тикток әлеуметтік желілеріндегі жеке блогтарында Палатаның жұмысы және заңнамалық бастамалар туралы ақпарат орналастырылады.

Депутаттық корпустың халықаралық қызметі парламентаралық ынтымақтастықты нығайтуға, парламенттік дипломатияны дамытуға және Қазақстанның халықаралық бастамаларын ілгерілетуге бағытталған. Мәжілісте 100-ден астам шет елдердің парламенттерімен және парламентаралық үйымдармен ынтымақтастық жөніндегі топ жұмыс жүргізуде.

Қазақстанның Орталық Азия елдері әйелдері диалогына төрағалығы аясында Астана қаласында инновациялар мен технологияларды дамытудағы өңір әйелдерінің рөліне арналған отырыс өтті.

Қазақстанға Бельгия, Грузия, Қыргызстан, Литва, Монғолия, Тәжікстан және Түркіменстанның парламенттік делегациялары келді.

VIII САЙЛАНГАН ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ПАРЛАМЕНТІ МӘЖІЛІСІНІҢ
БІРІНШІ СЕССИЯДАҒЫ ҚЫЗМЕТІНІҢ ҚОРЫТЫНДЫЛАРЫ

Компьютерде беттеген: З. Құдайбергенова
Безендірген: П. Назаренко

ШЖҚ «Материалдық-техникалық қамтамасыз ету басқармасының
әкімшілік ғимараттары дирекциясы» РМК баспаханасында басылды.
Астана қаласы, тел: 74-64-24, 74-65-97